

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KUNGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

[Häft. 32—34.]

1872.

STOCKHOLM, 1872.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KUNGL. BOKTRYCKARE.

INLEDNING

TILL

Statistisk tidskrift / utgiven av Kungl. Statistiska centralbyrån.
– Stockholm : Norstedt, 1860-1919.

H. 165, utg. 1919 utgör register till 1860-1913. – I Statistisk tidskrift årgångarna 1871-1913 publicerades *Sveriges officiella statistik i sammandrag* som första nummer.

Efter ett uppehåll 1914-1951 uppstod Statistiska tidskrift igen åren 1952-1984.

Efterföljare:

Journal of official statistics : JOS : an international quarterly / published by SCB, Statistics Sweden. – Stockholm : Statistics Sweden [Statistiska centralbyrån], 1985- .

Tidskriften finns från 1985 fritt tillgänglig i fulltext på internet.

Anmärkning: Vid digitalisering av Statistisk tidskrift, 1860-1913, har häftena med *Sveriges officiella statistik i sammandrag* och tre bilagor brutits ut ur sin årgång och behandlats som separata häften.

Statistisk tidskrift. 1872. häft. 32-34.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2010.

urn:nbn:se:scb-st-1872_h32-34

STATISTISK TIDSKRIFT

UTGIFVEN AF

KUNGL. STATISTISKA CENTRAL-BYRÅN.

[Häft. 32—34.]

1872.

STOCKHOLM, 1872.
P. A. NORSTEDT & SÖNER
KUNGL. BOKTRYCKARE.

INNEHÅLL AF ÅRGÅNGEN 1872.

	[Häft. 32] Årgångens N:o 1.	
Sveriges officiella statistik i sammandrag.....	sid.	1.
	[Häft. 33] Årgångens N:o 2.	
Sveriges härads- och sockennamn.....	sid.	77.
	[Häft. 34] Årgångens N:o 3.	
Sparbankerna i Sverige år 1870.....	sid.	181.

Bihang till Statistisk Tidskrift:

Äldre bidrag till Sveriges officiella statistik. I. Sverige 1571. Häftet 1....	sid.	1.
--	------	----

Sveriges härads- och sockennamn.

Den lilla uppsats om formen och rättstafningen af vårt lands socken- och häradsnamn, som härmed lägges under allmänhetens ögon, gör icke alls anspråk på att vara en i *något* hänseende fullständig utredning af de frågor, som anses kunna höra till detta ämne, utan är blott ett förslag till en praktisk hjälprea vid namnens återgifvande i skrift. Undersökningar inom vårt språk hafva på senare tider fortgått i flere riktningar, men ännu är det område, som omfattar namnen, proprierna, nästan alldeles orördt. Villkoren därför, att denna del af språkets egendom skall kunna rätteligen blifva känd, äro så stora, till och med omöjliga att fylla, att äfven i en framtid, som kan tillgodogöra sig alla förarbeten i språkligt, historiskt, statistiskt och topografiskt hänseende, den noggrannaste och skickligaste forskare skall nödgas lemna en ganska stor mängd af ord, som trotsa alla bemödanden till lösning. Innan någon tanke kan egnas åt ett namns betydelse eller derivation, måste namnformen vara tydlig och klar. Men denna egentliga form är i de allra flesta fall icke sådan, som den nu höres eller visar sig, utan är att söka från äldre tider. Kändt är, att hvarje tid har sin sed, men huru hvarje århundrade, ja mansålder funnit godt att i skrift återgifva ett namn, är väl icke så bekant för just andra än dem, som jemfört yngre och äldre former och heldst följt ett nutidens namn genom århundraden tillbaks. Formerna vika för hvarandra, vexla fram och åter och bära mer än tillräckliga vittnesbörd, hvilka skiftningar det kan vara i det subjektiva tycket hos ett halft årtusendes individer. Men om och det lyckas att från 5, 6 à 7 århundraden tillbaks i tiden finna en form, som synes ganska primitiv eller egentlig, möter ej sällan den ledsamma upptäckten, att ett sådant ord är icke känt i språket — och då börjar den filologiska spekulationen, som genom det allra ringaste sidosteg kan föra till ett alldeles motsatt håll mot det rätta, som söktes.

Allt inom detta område kan ej blifva utredt, men dock mycket. Hvarje bidrag, huru litet det än må vara, gifver alltid någon ledning i ett eller annat hänseende. Intilldess dessa bidrag hunnit blifva så många och rikhaltiga, att någon eger styrka att våga gå till sjelfva roten af namnen, är mycket arbete behöfligt på namnformerna, såsom de nu visa sig. Ett bidrag till detta arbete är denna uppsats, som visserligen innebär en sträfvän till hithörande frågas utredande, men dock närmast har till syfte att söka uppvisa hvad af de skiftande och vrängda formerna kan i skrift vara bäst och mest användbart. Under detta bemödande har jag märkt många gånger, att teorier, ehuru riktiga, måst vika för det praktiska och att bruket, ehuru alldeles orätt, fått sin vilja fram; men dermed är icke sagdt, att allt, som brukas, är befogadt eller att det kan göra något billigt anspråk på att i strid mot de klaraste sanningar framhäfva former, som äro vidriga för ögat eller helt beskedligt väcka löje. — Här behandlade namnformer gå till omkring 3,000. De äro lösa ord med så litet samband sinsemellan, att en systematisk ordning mellan dem — nämligen i deras nuvarande outredda skick — ej är tänkbar. Derfor är det naturligt, och jag måste sjelf fästa uppmärksamheten derpå, att en fullt genomförd konsekvens icke varit mig möjlig. Vid försöket att behandla det ena namnet i öfverensstämmelse och följdriktighet med det andra stöter man gång efter annan mot brukets, mot ett halft årtusendes enstämmiga bruks non possumus. Att försöka det omöjliga kan under vissa omständigheter ej vara orätt, men synnerligen praktiskt är det bestämdt icke. Min afsigt har varit att söka fram de bästa former och gifva dem ett sådant utseende i skrift, att de kunna våga göra något anspråk på att vinna företräde framför de öfriga använda.

För hvar och en, som haft behof af att i skrift använda namn å våra svenska socknar, torde, derest han i allmänhet icke finner sig vid den mekaniska kopieringen, hafva yppat sig både förvåning, huru ett svenskt namn kunnat få den besynnerliga form, hvarunder det allmänt framställes, och villrådighet, hvilken af de många gånger skiftande formerna vore att föredraga framför de andra. Då sockennamnen utan undantag kunna ytterst hänföras till appellativa substantiv, är det naturligt, att dessa proprier skola hafva följt med sina beslägtade appellativ under deras förändringar, och denna öfverensstämmelse mellan proprier och appellativ visar sig desto innerligare, ju klarare medvetandet varit om hvilket appellativ legat i hvarje namn.

Men då efter tidernas lopp namnet dels till följe deraf, att det såsom sammansatt eller härledt i andra eller flere led skilt sig från sina samslägtingar, dels deraf, att det användts af ett långt mindre antal än af det, för hvilket appellativet varit i dagligt bruk, stadnat efter och fått en så att säga mera stereotyp form, så var sambandet afslitit mellan det och det ord, hvarur det härledts. Det stod nu ensamt, öfvergifvet af de öfriga orden i språket, hvilka af delvis omärkliga men aldrig öppnade länkar voro sinsemellan förenade och sålunda under oupphörlig vaxelverkan följde hvarandra under seklens lopp. Alla de namn, som blifvit efter de öfriga, kunde dock icke få alldeles stå kvar i sitt urmodiga skick. De ljudbeteckningar, som under en förgången tid varit tillräckliga att återgifva deras vanliga uttal, dugde ej längre, sedan dels nya och skiftande ljud uppkommit genom tvenne eller flere ljuds sammansättning eller hopsmältning, t. ex. skj och sj, lent k och tj, och dels bokstafsfordubbling, diftonger, aspiration och dylikt fått en annan användning än förr. Men de allmänna reglorna användes ej på de namn, hvilkas betydelse ej var allmänt känd, utan stafningen var öfverlåten åt hvarje skrifvares godtycke. Och då de allmänna reglorna aldrig varit hos oss allmänt tillämpade, såsom aldrig framställda och aldrig allmänt erkända, är det naturligt, att den förbistring, som har rådt och råder ännu vid att i skrift återgifva de alldagliga orden, skall hafva haft ett alldeles fritt spelrum i fråga om ortsnamnen.

Principen för all rättstafning är naturligen den *fonetiska*, som äfven i fråga om ställens namn måste göra sig gällande. Men om det är vådligt att i den vanliga skriften gifva för lösa tyglar vid tillämpningen af denna princip, så är detta förhållandet i ännu högre grad vid återgifvandet i skrift af ortsnamn. Den lagbundna friheten är för såväl individen som samhället den nyttigaste, om ock för den förre någon gång subjektivt tryckande. Och denna lagbundenhet, som beherrsakar och sammanhåller alla sträfvanden, som göras för att få det ena eller andra namnet öfverensstämmande med det enskilda tycket, är den *historiska* styrseln. Äfven de mest hänsynslöse och ifrige anhängare af fonetiska systemet måste göra åtminstone ett tyst medgifvande åt betydelsen af det hållband, hvarmed härledningen håller dem fast. För mycken frihet är farlig. Den lössläppta ballongen njuter sin frihet med att sväfva ins Blauve hinein. Så stora än vaxlingarna i lifvet synas vara, finnes det dock något bestående, något mera fast, vid hvilket förlikar sig

ej blott det, som håller medelvägen, utan äfven det, som rusat i förväg, när nämligen det ställes jemte det, som försinkat sig. Befolknings-statistiken visar ej individens, ej ögonblickets lifsförhållanden, utan samhällenas, årens. Abnorma, sjukliga omständigheter visa inom en liten krets under en ringa tid lifsytringarna så, som alla lagar för dem vore omöjliga, men om kretsen vidgas och tiden mångdubblas, inom hvilken iakttagelserna gjorts, visa dessa abnormiteter genom sina mot det hela afvikande riktningar blott att de intet förmått, ty det stora hela har gått sin jemna gång. Allt i naturen tager förr eller senare ut sin rätt, och det är ett vådligt försök att vilja gå naturen i förväg. Det ligger i sjelfva väsendet hos ortsnamnet att vara så litet som möjligt beroende af tillfälliga växlingar. Det är ett "proprium", som gafs åt stället och åtföljer det-samma, men är ej en lekboll för dagens nycker. Den från all härledning och den historiska gången frigjorde fonetiske rättstafvaren ville nog enligt sin åsigt stöpa om alla namn till full motsvarighet mot uttalet, och deruti skulle han, som kallar det subjektiva för smak, inkonsequensen för urskilning och filologiska piruetter för takt, komma ofantligt långt. Men här gäller ej en så förskräcklig brådska, att man nödvändigt skall rusa om hela sin samtid. Språket och dess uttryck i skrift äro ju medel, ej mål. För den till nästan allt praktiskt bruk oduglige snabblopningshästen är sjelfva springandet hans uppgift och hans mål. Om han ock med sin ytterligt lätte ryttare ilar i väg, så att ingen annan följer honom i spåren, hvad har han vunnit mera än ett litet pris af några amatörer. — Deremot om det är frågan om det rent praktiska användandet af ett ortsnamn, sådant det bäst och lättast kan vara brukbart för den stora allmänheten, hvars bildning fordrar, att det bildade skriftspråket skall taga ut sin rätt, då är det lyckligtvis fåfängt att söka bygga på sväfvande och sjelfgjorda teorier. Men just detta fasthållande af skriftspråkets allmänna regler fordrar oafvisligt, att äfven de namn, hvilka den bildade allmänheten — utan någon reflexion — skrifver på ett språkvidrigt sätt, måste återföras till ett sådant utseende, att de verkligen visa sig hvad de äro, nämligen svenska ord. För att taga ett exempel bland många, må hänvisas till namnet Sireköping. Allmänheten stafvar detta ord ej med s, utan med z. Men då nu detta Sire är en förkortning af Sigrid och detta åter har sin uppkomst ur seger, är det blott en liten billighet mot hvad skriftspråket kräver, att namnet stafvas med s. Eller manne icke den bildade all-

mänheten skulle tycka, att den, som skrefve Zigrid eller zeger, stafvade afskyvärdt illa?

Den första regeln för skrifningen af de svenska ortsnamnen bör således blifva den, att de underkastas svensk stafning. Håller man fast vid detta, som ingalunda är obilligt eller behöfver någon bevisning, för att dess riktighet skall erkännas, undslipper man sådana för svenska ögon barbariska former, såsom Schedvi, Cimbritshamn m. fl.

Om således det är frågan om att sch skall återgifvas med svenska bokstäfver, har man att välja mellan sj och sk. Det enda sättet att göra det rätta valet är att gå tillbaks, till dess man träffar namnet skrifvet med endera ljudbeteckningen under den tid, då sk var sk och sj var sj, men ej båda under vissa fall sammansmältande till en gemensam ljudbeteckning. Så skilja vi nu ock mellan t. ex. sjö(n) och skön. Man finner nog denna socken skrifven Sjedvi och detta äfven med bevisning af stafningens riktighet, såsom hos Grau i hans beskrifning öfver Vestmanland. "Det kan äfven synas likt, att socknens namn Sjedvi kommer af gamla Scythiska ordet Siau, Sied, som är detsamma på vårt svenska som Sjö. — — — Swithiod skal hafva sit ursprung af Sui, Siau och See, det samma på gammal Scythiska som Sjö på vårt språk — — —." Då Grau och hans samtid synbarligen varit lika mycket hemmastadda i "gammal Scythiska", var det lätt för honom att skrifva hvilka språkliga funderingar som heldst, ty den kontroll öfver en författares uppgifter, som ligger i hans medvetande, att dessa uppgifter komma inför personers ögon, som förstå saken lika bra och mycket bättre än författaren, var då i detta hänseende ej att frukta för, ty i allmänhet visade det sig, att hvad den ene tryckte, trodde den andre; — och än i dag finnes en stor hop folk, som resonerar: det är tryckt, ergo är det sannt. — Åtnöjer man sig dock icke med dessa uppgifter om sui, siau o. s. v., utan går till äldre handlingar, träffar man på stafningen med sk. Och det kan man våga lita på, att likasom skrifvarne för 500 år sedan icke kunde återgifva t. ex. sjö med skö, lika litet kunde de beteckna (det hårda) Skædvi med Sjedvi.

Förhållandet måste alltid blifva det vid svenska ordens stafning, att vi begagna oss af språkets ljudbeteckningar. Skola vi skrifva Simrishamn — på svenska nämligen —, är det väl icke möjligt att börja med C. Förr skref man Symbros, Sömershafn, Simbrishaffn; nu skrifer ingen, som har inhemtat

åtminstone de första grunderna af rättstafningen, sådana svenska former som cy, cöm eller cimma. (Om detta c jemte ch se längre fram under bokstafven C.) På samma sätt förhåller det sig med ph som med ch. Det säges aldrig P'hilip, utan Filip, så att ifrån fonetisk ståndpunkt är ph förkastligt, och från etymologisk ståndpunkt är ph lika litet hållbart, ty greken skref aldrig ph, utan han begagnade sig af sitt f, och hvarför skulle vi, som i svenskan icke veta af bokstafskombinationen ph, ej begagna vår enda bokstaf för ljudet f. Något annorlunda kan det synas vara med beteckningen th. Detta är obestriddligen, säger kanske mången, en gammal svensk bokstafsörening. Här emot må det tillåtas mig erinra derom, att ehuru väl den gamla bokstafven þ för mycket länge sedan öfvergick att omvexla med th, som sedan kom i bruk, är dock den viktiga omständigheten att taga i betraktande, att det ljud, som betecknades med þ och th, nu icke alls finnes i språket. Detta gamla aspirerade t-ljud, snarlikt det lena th i engelskan, uttalas numera icke. Vare sig man skrifver Thor eller Tor, blir uttalet alldeles det-samma. Skriftspråket har i de vanliga orden bortlagt detta tecken och utan någon gensägelse använder det blott t i de ord, som förr skrifvits med þ eller th, om nämligen ljudet blifvit t och ej, såsom ofta skett, d. Förr skrefs det thak, thing, thiuf, thorka, thvinga o. s. v. Nu för tiden säger och skrifver man tak, ting o. s. v. Skriftspråket, såsom vi nu hafva det, har för det enkla t-ljudet ingen annan beteckning än bokstafven t, och därför måste ock Ortsnamn, såvida de skola återgifvas med svenskt skriftspråk, underkastas de allmänna reglorna äfven i detta hänseende.

En fråga, som nära sammanhänger med skriftspråkets företrädesrätt, är om det, hvilken ställning allmogeuttalet har till ordens återgifvande. I vanliga fall hafva dialekterna måst böja sig inför den så kallade högsvenskan, och om man ser bort från hvad rätt kunde vara och blott håller sig till faktum, är det obestriddliga förhållandet det, att högsvenskan med sitt skriftspråk har antagit vissa ord och former med tillbakasättande eller till och med förnekande af andra, som finnas i folkets mun. Detta erkännande af den i sjelfva verket ena dialektens försteg framför den andra är så att säga ett oundvikligt ondt. Det är nödvändigt, att vi hafva ett gemensamt skriftspråk; det är ju dock blott konventionela tecken, hvarmed vi kunna framställa för hvarandra begreppen. Hvar och en, som läser en skrift, förstår hvilka ord der äro, utan att han sjelf därför be-

höfver begagna dem i dagligt tal på samma sätt. Om två dal-karlar tala sinsemellan, är det icke allom gifvet att förstå hvad de säga; eller om en Råneå- eller Kalixbo och en Skåning på hvar sin dialekt skulle tala med hvarandra, skulle den ene ömka sig öfver den andre, huru dålig svenska han talar; men begagna de skriftspråket såsom medium, förstå de hvarandra så lätt som sin granne. Så är ock förhållandet med Ortsnamnen. Sannt är, att sockennamnet begagnas mest på trakten och mindre af dem, som äro fjerran boende och främmande för dialekten, men namnet måste, om det skall vara begripligt för alla, hafva en sådan form i skrift, att det öfverensstämmer med allas vanliga fordringar af skriften. Härtill kommer det högst väsentliga, att det icke står i mensklig förmåga att med tecken fullt återgifva uttalet. Visserligen skulle man komma ganska långt häruti, om man lade till våra vanliga bokstäfver ytterligare ett par dussin ljudtecken, men ändå vore ingalunda målet vunnet. Man skulle med huru många tecken och beskrifningar på ljuden som heldst blott hafva visat, att de äro många och konstiga, men huru de ljuda för örat, ser icke ögat. Ljudet kan aldrig beskrifvas, det måste höras. Jag tviflar, att någon genom läsning af t. ex. engelska uttalsreglor utan att få höra ett engelskt ord talas skulle på något antagligt sätt kunna läsa engelska innantill. Och dock är det engelska språket icke alls så rikhaltigt på modulationer som våra dialekter. Man nödgas bringa denna rikedom, detta öfverflöd af skiftande ljud till det minimum, som skriftspråket anser sig behöfva för att fylla sitt ändamål. Allmogemålen, såsom talspråk fullkomligt berättigade, måste subordnara sig under det allmänna och gemensamma språket. Dermed är enighet vunnen vid skrifningen af samma ord, brukadt i olika trakter, och den stora allmänheten har möjlighet att se och förstå, hvad som menas, utan ett serskildt studium af alla våra dialekter, hvilket vore obilligt begärdt, då ännu ingen kunnat sätta sig in i flere än några få. — Den socken således, som Skåningen kallar — ungefärligen, men dock icke alldeles — Ousby, kan på svenska ej skrivas annorlunda än Osby, ty vårt gemensamma os (mynning) är hans ous, och Norrbottningens Le...l (kan hvarken genom vanliga typer, träsnitt eller annat återgifvas) är vårt Luleå, hvadan den formen användes.

Dessliques måste det vara angeläget att hjälpa det till rätta, som genom antingen ett slappt uttal mist en bokstaf eller genom missförstånd fått någon för mycket. Sålunda undviker man t. ex. både Brevik, som mist sitt d i bred, och Brevfik,

hvilket efter nämnda förlust i uttalet antagits af en och annan vara en sammansättning af bref, ehuru namnet är och varit Bredvik.

På detta sätt hafva några med vad sammansatta ord i uttalet mist sitt slut-d och, då före vad gående ljud varit vokal, skrifvits med fv, t. ex. Lafva för Lavad. Nog finnes det mången, som i dagligt tal säger med uteslutet final-d furu-ve(d), men ej skrifver han därför furufve. Många andra ord hafva af missförstånd fått sig på slutet tillagdt ett d. Man vet mycket väl, att detta d efter vokal ej höres i uttalet (i synnerhet hos allmogen) och därför misstänker man en förlust äfven der ingen var. Härom kan jemföras t. ex. Fridene, Partille m. fl.

Länge har man velat vidhålla ett numera alldeles antiqveradt bruk att beteckna en lång vokal i namn genom att antingen dubbelskrifva den eller ock sätta ett h efter den. Så se vi, beträffande dubbelskrifningar, ännu Boo, Lijsta m. fl. Allmänna regeln för skriftspråket inträder äfven här. Vi skrifva nu aldrig bo, vare sig såsom substantiv eller verb, annorlunda än med ett o, och Boo måste på svenska läsas Bo-o. Förr fick man se tijden lijda, men så tecknas icke numera. På samma sätt har h strukits för länge sedan att vara ett kvantitetstecken för en föregående vokal. Skrifningen Dahl, Åhs o. s. v. erinrar alldeles för mycket om den stafning, som man får se ibland på skyltar och i likställig litteratur, t. ex. Bägerst Öhl. En dal heter dal och en ås heter ås och något mera blir det icke.

Det föregifves äfven ibland, att h bör stå efter en vokal för att beteckna utfall af en eller annan konsonant, t. ex. Vähla för Våla (Vester-V. i Vestmanland), enär socknen skulle hafva hetat Vårda. Nog är det sannt, att i allmogens mun uttalas i slika fall rd som ett gutturalt l, t. ex. ol för ord, bol för bord o. s. v., men deraf följer icke, att det gutturala, tjocka l alltid representerar rd, ty samma l uppträder äfven för rent l, såsom i t. ex. likljudande orden ol (fiskfjäll), bol (prestbol). Dessutom är icke alls h något märke för utstötning af bokstäfver. När härtill lägges, att socknen visst icke hetat Vårda, utan förekommer åtminstone från slutet af 1300-talet skrifvet helt enkelt Wala, torde både negativt och positivt vara visadt, att såväl detta som likartade bemödanden att utan stöd, vare sig af historiska eller språkliga fakta, vilja förfäktat meningar ej förtjena mycken uppmärksamhet. Ett annat förhållande är med t. ex. Vårdinge (i Södermanland). Det skrives med all rätt så, så-

som det ock gjorde för 4- å 500 år sedan, Waardunge och Wardhunge, och det är blott en onödig och oriktig eftergift för allmogeuttalet. när Vårdinge i någon jordebok står skrifvet Våhlinge, då utan allt tvifvel den, som inskrifvit det, velat vårda (ej våhla) sig om ett bästa skriftsätt.

Ett numera alldeles ur bruk kommet beteckningssätt är inskjutande af j efter g och k, äfven före s. k. len vokal, då g och k skola hafva det mjukare uttalet. Man kan visserligen för j i Angjerdshestra eller Skjegrie åberopa sig på att t. ex. O. v. Dalin skrifver både gårdzgård och skiägg, men nu för tiden skrifver man allmänt gärde och skägg, och då det icke är en förfluten tids språk, vi skrifva, utan vårt nuvarande, torde tillräckligt vara nämnt för utrotande af detta öfverflödiga j.

Mycken oreda i stafningen, ja till och med i sjelfva ordformen, hafva vissa spekulationer åstadkommit, hvilka gått ut på att söka härledningen till namnet. Det är visst icke min mening att nämna det ringaste klander mot ett ärligt sträfvannde i detta hänseende, om också det varit alldeles grundfalskt till följe af otillräckliga hjälpmedel. Men då spekulationen arbetat ut sig till platthet och sjunkit under det olärda vettets anspråk, måste man beklaga både att dylika derivationer någonsin skådat ljuset och att de med tvärsäkerhet ställas ännu i dag mot hvarje annan förklaring eller mot den lugna tystnaden. Många af dem äro visserligen med afseende på namnet och dess skrifning fullkomligt oskadliga, då den lärdom, som skulle ligga i dem, dels ej kan användas, dels ej blifvit det, men de äro förderfliga dels i allmänhet, emedan de minska det förtroende, man eljest vore skyldig den författare, som begagnat dem, dels serskildt deri, att de gifva en lättroga läsare alldeles oriktiga föreställningar om språkets sätt att gå till väga vid ordbildningar, och som ingen styrsel är på dem, finnes alltid rikedom af falska analogier. Sådana misslyckade förklaringar finnas i alla grader, från barnets naiva ståndpunkt, t. ex. Bräcke deraf, att skogarne der braka i stormväder, Boteå af bo te (till) ån, Sollefteå af sol efter ån o. s. v., ända till de utsväfvande fantasierna: "Pelarne. — — det torde hända, att det i äldsta tider blifvit kallat Panerum eller Phanerum, och fådt sitt namn af Phanen, som betydde ljuset, och såsom högsta offerkullen i landet därför blifvit kallat Phanerum, eller ljusets rum, emedan Phanen, solen, där dyrkades — —." (Crælius. Samme författares förklaring af Vimmerby ur Vanadis-birka (!) är också i den högre stilen). Ett annat exempel, som visar,

huru fantasien kan löpa öfver till främmande språk, må anföras. Det skrives om Bellö socken: "Man har anmärkt, att socknens namn kan härleda sig från Franska ordet *bel, belle*, vacker, och gissar, att det blifvit gifvet af någon Fransk missionär, som inkommit i Sverige vid tiden för christendomens införande. Kyrkan heter Bellö, en insjö Bellen och en gård Bellenäs. Alla dessa ställen, liksom socknen i allmänhet, göra skäl för namnet, ty denna bygd är en af de vackraste i länet." Således kan Bellö komma af franska *belle*, säger man. Om en fransysk *bonne* vill jollra sådant för barnen, kan det ej vara så betänkligt, ty innan de äro halfvuxna, märka de nog, att det var barnkammarprat. Utan tvifvel skall hvar och en fråga: predikade de franska missionärerna på fransyska (latinska) språket? Var fransyskan på 1000-talet småländingarnes konversationsspråk, så att de allmänt uppfattade det främmande tungomålet? Då är det väl samma franska *belle*, som ingår i sockennamnet Bellefors, för att icke tala om Bäl, Bälaryd och de 3 socknarna Bälinge? Att det franska *belle* är i Belle-vue, lemnas alldeles obestriddt, men att derivera en gammal svensk socken Bællö (1337) från ett franskt adjektiv, är betecknande, huru mycket uppfinnaren känt till det ena språket. Motstycken får man se. En engelsk lexikograf har i våra dagar kunnat sammanställa *God* (Gud) med —oth i Zeba-oth (härskaror).

Jag förmodar, att många, som läser denna uppsats, skall mena, att det är öfverflödigt att tala om sådant nu och knappast tillbörligt att genom ett påpekande tillvita någon af vår samtid möjligheten, att han skulle stå kvar på den språkliga ståndpunkt, som de här anförda förklaringarna om Bräcke m. fl. angifva. Men jag tillåter mig häremot nämna, att en sådan optimistisk verldsåskådning röjer blott brist på kännedom af förhållandena. Nästan öfverallt på bygderna mötes man vid samtal om socknen och dess namn af förklaringar, som sakna allt stöd af historiska fakta och omöjligen låta förlika sig med språkets kraf. I de flesta fall röja sig dessa förklaringar vara ett par mansåldrar gamla och äro ofta nog — såsom de s. k. traditionerna — lokaliserade från annat håll. Här står den falska traditionen tjänstvillig vid handen, och hvad man vill hafva fram är ju så lätt att stärka med en liten berättelse, som låter sig vända och skrufva efter behag, då intet kriterium finnes. Mången författare tyckes anse sig hafva sagt något mycket skönt eller lärorikt, när han antingen ur luften eller sitt eget hufvud gripit en uppgift och sedan meddelar den, eller också med begärlighet

får kolportera ut mer och mindre intetsägande berättelser, mot hvilka det är desto svårare för någon att ställa sig i strid, som han bör stå på samma ståndpunkt som berättaren, hvilken dock försigtigtvis ställt sig på den platta tanklösheten. Berättelserna få gå och vinna tro af många, som äro belåtna, om blott det låter något. På detta sätt är en stor mängd berättelser i svang, hvilka skola förklara, huruledes det eller det stället fått sitt namn. Ett exempel i högen må namnet på Rångedala vara. Det skrifves ej sällan Ragnhildsdal, ty det är ju uppkalladt efter drottning Ragnhild, heter det. Men det vore skäl att den, som det förkunnar, vore god och nämnde, när och hvar den drottning R. fanns, som gaf namn åt socknen, hvilken åtminstone nu i 450 är hetat och skrifvits Rångedala eller Raangadal.

Det är dock ej nog med hvad den enskilda företagsamheten kunnat uträtta till namnförvidningar, utan sådana hafva äfven uppkommit enligt myndigheters bud och befallning. Jag kan icke säga vederbörandes bud, ty derpå vet jag intet exempel, då jag ej känner, hvilken myndighet det skulle vara, som hade någon rätt att ändra en sockens af ålder brukliga namn. Detta är ej beroende af den lagstiftande myndigheten och ej af de för tillfället jordegande eller bosatte i socknen. En enskild person må kalla sig och skriva sitt namn, huru det behagar honom, och det är allmänhetens skyldighet att taga reda på det — om hon nämligen har någon beröring med honom — och rätta sig efter äfven den mest omotiverade eller nyckfulla namnform. Sockennamnet deremot är socknens, hvilken såsom sådan kan upphäfras eller undanrödjas och införlifvas med andra, hvarigenom äfven namnet går förloradt, men så länge socknen är sin enhet, har hon all rätt att få kallas så som hon hetat. Dertill kommer en sak, som ej bör ringaktas, nämligen den stora svårigheten att identifiera en nutidens socken med en gammal, sedan det gamla och det nya namnet ej öfverensstämmer. Men fränsedt denna omständighet, måste det svenska språket såsom andra njuta sin rätt att utan yttre tvång och för det alldeles främmande bevekelsegrunder få vara den svenska allmänhetens egendom. Namnen Ystad eller Haparanda tillhöra icke stadsboarne att deröfver fritt förfoga, ej heller något embetsverk; de äro i allmänhet svensk tillhörighet, och språket har sitt kraf på dem; kan visserligen något litet ändra dem, när omständigheterna så göra det lämpligt, men då icke med magtspråk, utan med hänsyn till sina allmänna fordringar, och det finska Haparanta fick lemna rum för en mera svensk form Haparanda.

Den enskilda boningsorten deremot står mera i jemnbredd med personnamnet. Egaren till ett hemman må gerna, om han finner dess förra namn, t. ex. Svinbacka, fult, kalla det Rosendal eller hvad honom behagar, och nästa egare kalla om det efter sin smak. Detta kommer den stora allmänheten föga vid, ty namnförändringen är i de allra flesta fall en uppgörelse mellan egaren och jordeboken, hvaröfver K. Kammar-Kollegium har öfverinseende samt därför i nu gällande instruktion (af år 1838) fått sig uppdraget att "— — afgöra — — frågor om hemmans rätta mantal samt om namnförändringar å hemman och lägenheter." Ehuru väl icke ens detta uppdrag om namnförändring af hemman och lägenheter var lemnadt K. Kollegium i förut gällande instruktion (af år 1734), kan dock ett och annat exempel framläggas, att K. Kollegium förehaft äfven frågor om *sockennamnens* förändring och derom gifvit befallning. Jag tillåter mig att anföra denna afskrift af ett sådant bref. "Kongl. Kammar Collegium har förehaft Kyrkoherden i Stödhafs socken — — Landbys anhållan såväl som Herr — — Landshöfdingens jemte Kronobetjeningens — — yttrande, om namnets förändring ifrån Stehags socken till Stödhafs, hvarmed denna socken, enligt såväl flera af Kyrkoherden företedda gamla Documenter, som de i Stehags Kyrka befintliga Äldre Inscriptioner, skall i fordna tider och på 1630 årtalet blifvit nemnd, samt hafver dess ratio denominationis af den stora Insjön Lilla Haf, Ringsjö kallad, som skall stöta till denna sockens egor och håller för den största i Skåne finnes; Och som Kongl. Collegium funnit för godt att till förberörde anhållan sitt bifall lemna; så har Kongl. Collegium Herr — — Landshöfdingen sådant härigenom velat vid handen gifva, med begäran, det Herr — — Landshöfdingen behagade låta vederbörande denna ändring af Stehags sockens namn, ifrån *Stehags* till *Stödhafs* i Kronans Jordebok och Räkenskaper hädanefter införa och iakttaga. — — Stockholm den 13 Juni 1774." — Enligt hvilken § i 1734 års instruktion detta egendomliga bref utfärdades, var icke nödigt att omnämna. Det står i godt förhållande till den försigtighet, hvarmed K. Kollegium yttrar sig dels om hvar Stehags socken egentligen låg och dels hvilken kunde vara Skånes största sjö. Utan tvifvel har väl dock detta varit under ompröfning, likasom "ratio denominationis". Stehag, hvilken faktiskt gifna benämning i brefvet framhålles, skulle således böra heta Stödhaf, emedan det stöter till den stora insjön Lilla haf. Jag lemnar alldeles å sido det helt och hållet obestyrkta yttrandet, att Ringsjön

någonsin kallats för haf. Låtom oss antaga, att socknen haft en gräns emot eller stött emot ett haf, och antagom desslikes, att stöd är lika med stöt, skola vi dock finna, att både kyrkoherden och K. Kollegiet, dels i saknad af riktiga uppgifter i ämnet och dels i förlitande på gängse berättelser och tidsandans åskådningssätt, som egentligen ej kunde skärskådas med domarens skärpa eller embetsverkets lugna ompröfvande, kommit in på en filologisk tvistefråga, som bör lösas på ett annat sätt, än detta bref angifver. Om socknen stött mot ett haf, hade den deraf icke kunnat kallas Stöt(d)-haf, utan Hafs-stöt(d). Det är nämligen här icke hafvet (h. l. Ringsjön), som skall bestämmas, att det stöter, utan det är ett annat (h. l. Stehag), som skall bestämmas, att det stöter mot eller i hafvet. Ett lättfattligt exempel må tagas till ytterligare förtydligande. Vi hafva i svenskan två ord, sammansatta af stöt och sida, det ena stöt-sida, det andra sido-stöt. Den sida, i hvilken något stöter, är en stöt-sida; den stöt, som träffar sidan, är en sido-stöt. Det haf, i hvilket något stöter, skulle kunna kallas Stöt-haf; den stöt eller det stötande (gränsande), som sker i hafvet (eller ock hafvet åstadkommer), vore en hafs-stöt. Frågan är icke alls klyftig; det behöfves blott en obetydlig reflexion. Men, såsom jag förut nyss nämnt, det språkliga krafvet har åsidosatts alldeles för många gånger, äfven der den naturliga kritiken varit fullt tillräcklig att belysa frågan, hvilket den är i detta fall. Ej finnes väl någon, som icke kan skilja en gräns-socken från en socken-gräns eller en hammar-smed från en smeds-hammare.

En olägenhet vid äldre och nyare sockennamns identifiering och i öfrigt ökande förvirringen i fråga om det rätta namnet är lokalkmyndigheters förskaffade rättighet att få kalla *kyrkan* med någons af det då regerande konungahuset namn. Detta är visserligen i sig sjelft ett mycket oskäligt företag, ehuruval af ingen nytta, åtminstone icke för den furstliga person, som derigenom tiggdes om faddergåfva, ej heller för församlingen, som oftast anser den kyrka, som står i socknen och som socknen uppbyggt, vara socknens kyrka. Men man åtnöjde sig icke med att låta kyrkan allena bära det nya namnet, utan man gaf sedan så småningom äfven sjelfva socknen samma namn. Sålunda hafva vi t. ex. Slaka eller Sofia Albertina, Krokek eller Fredrik, Tjärstad eller Gustaf Adolf, Horn eller Lovisa, Oppeby eller Karl, Norra Vi eller Gustaf III, Loftahammar eller Karl, Blackstad eller Gustaf Adolf, Södra Vi eller Adolf Fredrik, Hjorted eller Sofia Magdalena, detta allt och mera till i blott

Linköpings stift. Men som det är hufvudsak att veta socknens namn, men af temligen underordnad vikt att känna serskildt kyrkans — stenbyggnadens — namn, hvilken inom år och dag kan hafva grusats, så kunna ingalunda de gamla sockennamnen vika för dessa tillfälliga benämningar. Det finnes ej så få kyrkor, som sålunda erhållit ett nytt namn, hvilket dock snart gått förloradt, och den stora allmänheten känner icke alls till, att kyrkan har haft något annat namn än socknens. Ett exempel må anföras — visserligen icke för att upplifva det förgätna, utan för att visa, att det är ingenting, som hindrar att, om ock kyrkan fått ett nytt namn, behålla det gamla, hvilket för såväl församlingens medlemmar som den öfriga allmänheten är känt och älskadt. Och den kärlek, som ingifves af den fäderneärfda torfvan och dess namn, som af allmogens barn hörts från spädaste åren jemte de första öfriga svenska orden, denna kärlek är lätt att sära och bör icke ringaktas. Det läses angående kyrkans i Norra Vi invigning af kontraktsposten, äfven pastor loci, 1775: "— — — Församlingens patronus hade emedlertid utverkat K. M:ts höga tillstånd af den 24 Juli 1771 att få nämna denna Kyrka: Konung Gustaf III:s Kyrka uti Ydre härad. — — jag — — höll för Altaret — — ett till denna Gudeliga förrättning lämpadt tal, hvarunder uplästes Patroni underd. ansökning och K. M:s allern. gifna bifall att få kalla Kyrkan Konung Gustaf III:s Kyrka, under canon-skotts lossande. — — Uppå kallelse inställde sig Herrskaperna och Presterskapet till middagsmåltid på — —, då de Kongl. skålarna druckos under musik och kanonskott, och bal sedan öppnades, som varade till andra dagen." Men hvarken det myckna skjutandet med kanonskott eller den långa balen (i parentes sagdt ovanliga kyrkohögtidligheter) hafva kunnat åstadkomma, att ej kyrkan bär det namn, som hon, eller rättare sagdt hennes företrädare på platsen, burit sedan urminnes tider.

En annan, icke det minsta bättre, *förändring* från gammalt till nytt är någon gång företagen i fråga om namnet å sjelfva socknarna, när dessa från bönehus eller kapellag blifvit egna församlingar eller egna gäll. I södra Lappmarken hafva funnits och finnas ännu 3 socknar, Viska, Bergvattnet och Volgsjön, hvilka för ej länge sedan fingo respektive namnen Fredrika, Dorotea och Vilhelmina. Det går visserligen an för folket deruppe att lära sig dessa namn — mera såsom lösa glosor ur ett främmande språk — och de veta mycket väl, hvar t. ex. Fredrika ligger, men icke höra de till eller hafva några bekanta

i eller fara till Fredrika, utan Viska är det, som talet gäller, likasom en Stockholmare icke gerna bor t. ex. i Hedvig Eleonora, men väl på Ladugårdslandet.

Härmed vare visst icke förnekadt det berättigande, som ligger i ett sådant namn som Karlskrona, hvilket har sin födelse af den, hvars namn det bär, och har ett helt annat förhållande, än de namn, som åt långt förut till namnet kända orter gifvits efter personer, som aldrig sett eller hört ett sådant ställe omtalas och hafva därför haft jemnt så mycket intresse, som för hvarje annan inom rikets landamären liggande ort. — Vi hafva visserligen ingen brist på sådana gamla ortsnamn, i hvilka personnamn ingå, men i dem ställer sig frågan annorlunda. Det kan då vara namnet på den person, som först upptagit och bebyggt eller bott på stället, t. ex. Kætilrydh (nu för tiden skrives det Kellsjö), Tosterup; eller på den som köpt ett ställe, Svensköp; på den, som lemnat det i arf, Anundelef (nu Annelöf), eller på annat sätt stått i det förhållande till stället, att personnamnet har någon orsak och betydelse. Och ifrån ett sådant till en början ringa ställe har sedan socknen fått sitt namn. Äfven har kyrkan med ursprungligt personnamn gifvit socknen namn, men detta personnamn är då namnet på något helgon, åt hvilket kyrkan varit invigd, såsom S:t Peters o. s. v. Då nu dock i de allra flesta fall socknens af ålder brukliga namn är det nästan enda kända, men det i senare tider tillkomna nya kyrkonamnet af en och annan äfven användes på socknen, bör det vara allas gemensamma sträfvan att mota detta sist nämnda förvillande benämningssätt genom att alltid begagna blott socknens namn. Det vore i praktiskt bruk ej så obeqvämt att hafva t. ex. ett Sofia Magdalena (jemte t. ex. ett Söderåkra), men då vi nu hafva 5 Sofia Magdalena-kyrkor (socknar) — den 6:te Sofia Magdalena i Gefle finnes ej mera — och icke en gång den i Sveriges geografi mest skicklige kan på något sätt kännas skyldig att till följe af sin geografiska eller topografiska insigt veta, hvad Sofia Magdalena är för landsort, då ett sådant land aldrig har funnits, så måste ett tillbakasettande af alla sådana namn — hvilka, derigenom att de icke beteckna något ställe, hafva egentligen ingen betydelse som ortsnamn — anses såsom en ren vinst för hvar och en, som vill hafva ordning och reda i såväl sak som namn, och att "detta skall vara detta". En sådan uteslutning af det unga personnamnet är lätt gjord, hvad landssocknarna beträffar, ty dessa hafva under alla tider, oansedt kyrkans omdöpning, burit sitt gamla namn, och det nya namnet

har betraktats — om någon betraktelse af det kommit i fråga — såsom andra fina herrskapsord, hvilka, lånade ur andra språk, icke kommit dannemannens tungomål vid.

Men värre är det med stadsförsamlingarna, som bära flere namn, ty der finnes oftast intet sockennamn, utan det är kyrkonamn, jemte ofta stadsdelens serskilda benämning, såsom t. ex. här i Stockholm äro Ulrika Eleonora eller Kungsholms församling, Hedvig Eleonora eller Ladugårdslands; dessutom, der stadsdel ej nämnes, Nikolai eller Storkyrkan, och ej territoriela: Gertruds eller Tyska, Fredriks eller Finska. I Norrköping är Hedvigs eller Tyska, i Malmö Karoli eller Tyska. Att det är, lindrigast sagdt, obeqvämt att hafva två namn på samma sak, lär väl icke bestridas, men det är måhända bäst att lugnt afvakta tiden, då ettdera namnet — hvilketdera är alldeles likgiltigt, när ej stadsdelarnes namn rubbas — så småningom dör ut i användningen och blott det andra brukas. Derhän går det väl slutligen. Vi älska numera icke långa namn och titlar. Förra tidens kopiösa titelblad på böcker hafva nu krympt till ett eller annat ord, och det der "eller", som förut hörde till titelbladets hemligheter, anses nu för tiden ofta såsom ett litet märke, att författaren själf ej haft riktigt klart för sig hvad han egentligen skrivit om. Egendomligt nog finnes äfven en och annan socken med tvenne namn, af hvilka intet är personnamn, t. ex. Sandbäck, som ock kallas Kyrkås. Det måste medgifvas, att det ser besynnerligt ut detta hvarken logiska eller praktiska benämmande "Sandbäck eller Kyrkås" (ibland skrives ock "Kyrkås eller Sandbäck"). I detta som i öfriga fall har jag försökt af tillgängliga handlingar få utredt, hvilketdera namnet är det egentliga och bästa, som i fråga om denna socken lyckligen var liktydigt, ty det är väl att slippa "eller Kyrkås" icke blott därför, att "Sandbäck" ensamt kan hafva fullt så goda skäl för sig som Kyrkås, utan äfven därför, att man undviker Kyrkås såsom homonym med en annan socken (i Jemtland). För den, som är född och uppfödd i t. ex. en socken Åsaka och icke i sitt lif har behof att tala om någon annan socken, måste det naturligen förefalla underligt, att icke hvar människa vet, hvad Åsaka är, men omvänt för alla dem, i hvilkas enskilda eller allmänna lif gång på gång tal eller göromål röra såväl den ena som andra socknen i riket, är det en väsentlig skilnad att se t. ex. Åsaka eller Essunga. Ty af ett utan vidare bestämning stående Åsaka kan han icke veta, om det är Å. i Elfsborgs eller Skaraborgs län, och i senare fallet ej hvilken af de 4 olika Åsaka-socknarna i

samma län frågan gäller; deremot kan Essunga vara lätt nog att taga rätt på, ty mer än ett finnes ej.

För fullständighetens skull har jag i efterföljande alfabetiskt ordnade sockenlista upptagit äfven de namn, om hvilka någon meningsskiljaktighet dels icke finnes, dels icke vore synnerligt stora skäl att väcka eller mot hvilka efter bästa granskning ej varit något att anmärka. Äfven de former, som ej äro att förordas, finnas ock upptagna inom [], med hänvisning till det namn eller den form, som tillfölje af de på stället anförda skälen ansetts vara att föredraga. I mindre viktiga frågor, såsom om ändelsen -arp och -rúp och dylikt, har bruket och slika omständigheter fått råda, hvilket är antydt med huru formen tyckes eller visar sig vara.

Namn på bönehus o. d. äro ock upptagna, om i afseende på deras form någon meningsskiljaktighet råder. De äro satta inom ().

Brist på hvarjehanda källor, som härvid kunnat vara behöfliga, stridiga uppgifter, skefva framställningar i äfven offentliga handlingar och all möjlig oreda i århundradens stafning har ställt mig en och annan gång i villrådighet, huru jag för min del heldst ville skriva. Under sådana omständigheter torde nog misstag hafva insmugit sig, men om sådana anmärkas *med tydliga skäl och sannfärdiga dokument*, skall jag tacksammast vara den förste att söka rätta hvad jag felat.

Hvad namnens medeltidsformer beträffar, äro de (nästan) uteslutande hemtade ur arbetet Skandinavien under Unionstiden af C. G. Styffe, och må erinras, att de vid dem ur samma arbete anförda årtalen icke betyda namnets äldsta förekomst, utan dess tillvaro under den formen dels i Riksarkivets originalbref, dels för en mindre del i andra sådana handlingar, som anförda arbetes författare ansett ega bästa vitsord.

Den i det föregående vidrörda sidan af Ortsnamnens utredande, härledningen, har icke ingått i detta lilla arbete. När jag säger härledning, menar jag icke den lösa gissningen, det på måfå utkastade ordet, som kan hafva träffat det rätta med samma sannolikhet, som af 50,000 lotter 1 får vinsten, utan den härledning, som står på några vetenskapliga grunder. Och den vetenskap, som härvid säkrast stöder och vägleder, är den

språkliga. Då förfädren gånge namnen, måste för undersökaren, om han nämligen skall hafva någon framgång, förfädrens språk vara känt, och då deras ättlingar brukat namnen, måste han också vara förfärens i alla de sedan dess förgångna generationernas språk. Dessa släkten hafva spridts öfver vida bygder, och hvarje trakt har sin egendomlighet i ordens bruk, därför äro bygdemålen, dialekterna, oömbärliga. Ett annat nödvändigt vetande, som måste ständigt stå vid språkundersökningens sida, är lokalkännedomen, och stundom kan äfven historien sprida ljus öfver dunkla ställen.

Man må icke tro — och dertill finnes icke ett spor till anledning —, att våra förfäder skulle tagit namnen från några svårfattliga abstraktioner, såsom t. ex. det läses en förklaring om ofvan nämnda Pelarne, att det "förmenes af sin höga belägenhet fått namn af Pelarna." En sådan förklaring är i sig själf onaturlig. Den "höga belägenheten" skulle hafva föranlett ett direkt namn: hög, ås, backe, brecka, hol, kulle eller likartadt — med eller utan sammansättning —; deremot hade der stått en arkad eller portik, då skulle nog Pelarne hafva passat, om nämligen det funnits i svenska språket, men det är härvid att märka, att då Pelarne eller Pilärne nämnes såsom socken åtminstone 1448, finnes just vid samma tid i en svensk handskrift (Codex Bildstenianus) det utländska ordet pilare nämnt för första gången. Enkelt och lättfattligt hafva de gamle meddelat namn, som innehålla just jemnt, hvad stället var för folket, och med iakttagande af att det var stället och intet annat, som benämndes. Var det en skog vid en sjö, kunde det blifva Sjö-(Sæ-, Sö-)skog eller hult eller ved, och "i Sjöskogen" kunde blifva (i) Sövede, och deraf skrefs både Söwede och Söuede och sedan Söfde, hvilken socken i Skåne ingalunda har sin rätta förklaring i den meningen, som bland andra finnes i socknens gamla kyrkobok, att det betyder Sjöföda, emedan befolkningen hemtade föda (genom fiske) ur sjön. Åtskilliga poetiska uttryck finnas ofta nog hos de gamle nordboar, och, för att taga ett utmärkt exempel, Eyvindr Skáldaspillir talar i några qväden både om hafs-hjorden och sjöns pilar och menar dermed sill, men att någon af de gamle skulle hafva kallat fisk för sjöföda, är mycket otroligt, och alldeles säkert är, att de icke förväxlade åker och äng med fisk och krabbor. — Men dessa förfädrens namn hafva förändrats sedan den gamla tiden utan att följa samma väg, som samma ord i det dagliga talet gått, och den i många fall ööfvervinneliga svårigheten ligger dels i att

kunna få reda på hvad de gamles benämning var, dels i att till betydelsen utreda det eller de ord, som bildade detta namn.

Namnen äro dels enkla, dels sammansatta eller afleda. De enkla med appellativen sammanfallande namnen, t. ex. bo, by, dal, lund, näs, sjö, skog m. fl., kunna ganska lätt igenkännas från äldsta tider till i dag. Svårare blir det, om ordet nu är förlorat, t. ex. lef (arf), lo (flatt liggande (sank) mark), os (mykning), vin (betesmark), m. fl. Svårigheten ökas, när namnen äro sammansatta. Det må vara de allra enklaste ord, som hvar man förstår, måste han dock rätt ofta taga fel, derest han tryggar sig vid formen, sådan han nu har den, och derur söker härledningen; han måste gå tillbaks i tiderna, till dess formen ligger tydlig och klar i de allra äldsta skrifter, och när han så långt kommit, då kan han visa upp det sannolika och relativt riktiga. Man tyckes utan betänkanke kunna härleda t. ex. Häggeby af hägg eller Jerfsö af jerf, men det var ingalunda på hägg eller jerf de gamle tänkte, som kallade det förra stället för Ek-by och det senare för Jerps-ö, och skilnaden är betydlig mellan en ek och en hägg, en jerf och en (h)jerpe (om hj se under Jerstad). En mängd af de gamla namnen, som äro fullt tydliga till sin betydelse, har nu en sådan form, att försöken att ur denna nya form utleda betydelsen äro fäfänga. Jag må anföra några ställda vid hvarandra, det gamla först och de nya efteråt. Af böle (bostad): Nyböle Nöbbelöf, af hus: Fornhusa Fornåsa, af thun (gård): Thunberga Tumberga, af hage: Hagabodha Habo, af åker: Aassager Asige, af rydh (rödning): Kætilryth Kellsjö, o. s. v. Af vatten: Watnstatha Vanstad, men Watnsenda Vassenda, af berg: Bærghbo Bärbo, af mordh (skog): Amordh Åmål, af ljung: Lyngemæ Lindome, o. s. v. Af hög: Haukaas Högås, af ramn (korp): Rampnasil Ramsele, o. s. v. Af skepp: Skipaby Skeby, men Skypathorp Skifarp, af viking: Wikingslöf Vinslöf, men Wikingaker Vingåker, o. s. v. Af namn: Anundelef Annelöf, Botvidakirkia Botkyrka, Hamundathorp Hofmantorp (!), Sigwalstadh Sjögestad, Wiwelstatha Villstad, o. s. v. Af åtskilliga andra ord, t. ex. harg (hedniskt sten-altare) Harg Härja, Thorsharg Torshälla, Skædharg Skederid (Skederö), o. s. v. Svårigheten ökas ännu mera, om ord, som ingå i en sammansättning, smält mera tillsammans, då flere måste upplösas, t. ex. Berfendal, sammansatt af bero — fjar-dar — dal, såsom gamla formen är. (Bero synes vara en genitiv af bera, björn(hona), fjardar är genitiv af det bekanta fjard (fjerd), således är väl ordets betydelse Björn-fjerd-dal). Ytterligare

bekymmer göra de korta, stympade och hopdragna ändelserna på slutet af namnen. De äro visserligen sammansättningsleder i vidsträckt mening, men i sitt nuvarande skick måste de till en del betraktas såsom suffixer. Härvid är nödigt att utskilja kasusändelserna från hvarje annan sammansättning eller annat suffix. Såsom bekant förefinnas namnen mycket ofta ej i nominativen, utan lika gerna i de andra kasus, serdeles genitiv och dativ, dels därför att de äro styrda af preposition, dels därför att de vid fråga om genitiven äfven kunna hafva ett underförstådt ord, hvartill de hänföras. Dat. plur. på -um är svår nog ibland att skilja från ordet hem, ty mången gång hafva de tecknats lika. Gen. plur. på -a villar ock mycket, t. ex. när ordet sjelft slutat på -st. Formen får då slutet -sta, som åter förvexlats med stad. Men man må visst icke antaga, att i hvarje -sta ligger ett -sta(d). Afledningsändelsen -st tillhör vårt språk, t. ex. vin-st af samma rot som vinn-a, tjen-st (tjen-a). Ändelsen -st kan äfven hafva uppkommit genom afledning på -t, när stammen slutar på s eller konsonant, som har eller får samma värde, t. ex. förlus-t (förlor-a). Detta allt och mycket mera är att taga i betraktande vid derivationen.

Hvad en och annan försökt, att utreda några af de namn, som finnas inom en enda socken eller ett härad, är en förspild möda, om han icke är vuxen utreda *alla* svenska Ortsnamn. Kan han det, då må han gerna företaga sig ett mindre område, i hvilket han då måste lyckas desto bättre, som han är i bästa tillfälle att sätta sig in i de speciela språk- och lokalförhållandena. En, som icke förstår hvad Cjzero eller Livius skrifvit, gör sannerligen icke vetenskapen den ringaste nytta med att utgifva en kommentar öfver Cornelius; ty antag äfven det orimliga, att han då begrepe sin författare, skulle bestämdt hans första förklaring: "non dubito fore plerosque" är den prydligaste latin, och något annat duger icke, möta gensägelse, om nämligen någon vårdade sig om det. Frågan om derivationen måste tagas från en annan sida. Hvert enda namn uppsökes i sin mest oförderfvade form. Det är alldeles likgiltigt om stället ligger i norr eller söder, öster eller vester af riket, allt tages fram. Vid betraktandet af denna kaotiska massa måste man finna, att samma ord eller åtminstone samma bokstafskombination synes finnas i flere ord. Alla dessa namn, som i ett eller annat hafva något gemensamt, behandlas för sig, och det lider intet tvifvel, att ett öga, som har någon vana och framför allt lärt sig att så litet som möjligt skefva eller blunda, skall upptäcka

rätt mycket inom härledningens område. Tid och krafter tillåta icke en ende att genomskåda serdeles många invecklade punkter, men funnes det flere arbetare, som lemnade hvar sitt bidrag, torde det hela dock till slut kunna blifva temligen bra gjort. Om vid ett byggnadsföretag det å tomten lemnadas 1 kvadratfot åt hvarje arbetare, som skulle från början till slut utföra byggnaden å den lilla biten, lägga grund, göra tegel och bruk, mura, blåsa glas och snickra karmar o. s. v. ända till det sista arbetet och låt dessutom hvar och en hafva följt sin egen ritning, så bör man icke förvånas, att det hela ser ömskligt och löjligt ut, och bäst vore för de förbigåendes trefnad att hafva tomten ren igen, ty det är ingen säkerhet att icke den enes djerfvaste båge är spänd mot den andres största glugg. An-norlunda måste man bygga. Någon serskild grund behöfves icke, om blott man tryggar sig vid språkets allmänna grundvalar. Material finnes i stor rikedom, och det är blott en konst att välja det pålitligaste. Äfven det finnes och af utsökt beskaffenhet i "Skandinavien under Unionstiden" af C. G. Styffe. Det rika materialet låter bearbeta sig och detta visas nog af "Svenska språkets Lagar" af J. E. Rydqvist, i synnerhet i del. II kap. 9. Utmärkta föredömen äro gifna af våra grannfolks språklärde. Det fattas således just de arbetande krafterna att bereda det befintliga materialet, och är det en gång i ordning, är med det samma byggnaden fulländad — naturligen med de fel och brister, hvarje arbete har, och i synnerhet ett så svårt som i fråga varande måste ega. De första försöken skola lätt kunna underkännas, dels af brist på konst, vana och smak hos arbetaren, dels af oförmåga att fatta saken hos allmänheten.

Sannolikt har för en och annan, som å en karta eller i en beskrifning läst sockennamnen i Skåne, den tanken uppstått, hvad betyder denna ändelse —ie, som finnes hos så många namn. Ändelsen är egendomlig nog och förtjenar ett litet utredande. Man har därför att ställa de nuvarande namnen mot de gamla och man finner följande motsvarigheter. Virkie Wirk-öye, Fjellie Fjælöge, Flädie Flæthöge, Ståfvie Stæwøghö, Arrie Aræghö (eller Arröghe), Fosie Fosöghe, Gessie Gyurtsbhögh. Grefvie Græfhöghe (eller Grafföghe), Hyllie Hullöghe, Husie Husöghe, Oxie Öshöge, Fuglie Fuglhöge, Skegrie Scettröghe, Isie Ishöge, Villie Willöghe och dessutom Borrie, Harrie och Markie. Ändelsen visar sig helt enkelt vara -hög, som oftast har formen höge, d. v. s. antingen dat. sing. eller en apokoperad nominativ i pluralis, kan ock vara genit. plur. Detta höge (eller

med h efter g höghe) har vid sammansättningen mist sitt begynnelse-h, hvilket ej är ovanligt i det äldre språket, såsom ock förhållandet är med -hem. Deraf kommer mängden af former på -öge, hvilket sedan genom upplötning af g och detta nya j-ljuds inflytelse blifvit -ie. Upplysande öfvergångsformer finnas hos flere, t. ex. Hyllie; det skrefs 1301 Hullöghe, 1378 Hullöge och 1426 Hyllie — likasom nu. Men ehuru så många exempel äro, att -hög och -ie motsvara hvarandra, må man icke alls tro, att alltid ett -ie är -hög eller tvärtom. Harrie är derpå ett exempel. Från 1384 finnes Harthaker litle (Lilla Harrie) och 1454 Harthakre magle (Stora H.). Således är det här -aker (åker) som öfvergått till -ie. Detta aker finnes qvar i häradets namn, gammalt Harthakers h., derpå Hardhagirs h. och nu Harjagers h. med ett insmuget j. (Man får visserligen läsa: "tydligt att en god harjagt gifvit detta härad sitt namn — — —", men det är ännu tydligare, att Harthaker (hård-åker) icke har med harjagt någon gemenskap.) Om Markie, som omkring 1350 ej hade äldre form än Markege, är Markager eller Mark-höge, är svårt att säga. Samma är förhållandet med Borrie. Å andra sidan kan -hög ändras till mycket annat än -ie, t. ex. Malmöghe (i isländska skrifter Málmbaugar) nuvarande Malmö, Wapnöghe Vapnö (Halland), Wyghögghæ Veddige (Halland). Sedan man sålunda fått någon klarhet öfver slutet af ordet, blir det alltid någon utväg med förklaring af första sammansättningsleden; några lätta och andra svåra. Lätt är att se t. ex. hvad Oxie kommer af: os (mynning) och hög (och då kan man billigtvis fråga, hvad har en ox till att göra i Oxie, det gamla Oshög eller Ossighe härads, sigill). I andra deremot får man tillsvidare, tills man hunnit samla alla homonymer, åtnöja sig med ett frågetecken, t. ex. Flädie, Flæt-höge, kan vara af flet, flæt, d. v. s. bölja, vatten (således högarne vid vattnet — ej vattenhögarne, jemnför t. ex. Sjörup, Sjötofta, torp, tomt vid sjö —), hvartill belägenheten ock gifver anledning, men det skulle äfven kunna vara annat.

Men allt detta, som har egentligt afseende på det språkliga, hör icke inom området för den Statistiska Tidskriften och ej heller till planen för denna uppsats, som var att framlägga ett försök till lösning af frågan, hvilka former och hvilken stafning af namnen på våra svenska socknar och härad kunde motsvara våra allmänna behof och fordringar.

A.

Abild (Hall. 1.).
Acklinga (Skarab. 1.).
Adelsö (Stockh. 1.).
Adelöf (Jönk. 1.).
Adolf Fredrik (Stockh. stad).
[Agnatorp] (Skarab. 1.), se Ångarp.
Agunnaryd (Kronob. 1.).
Akebäck (Gotl. 1.).
Ala (Gotl. 1.).
Alanäs (Jemtl. 1.).
Albo härad (Krist. 1.).
Alboga (Elfsb. 1.).
Alböke (Kalmar 1.).
Ale härad (Elfsb. 1.).
Alfshög (Hall. 1.).
Alfta (Gefle. 1.).
Alfva (Gotl. 1.).
Algutsboda (Kronob. 1.), ej Allgutsboda eller Allgusboda.

Sammansättningen i detta ord och i Algutsrum samt Algutstorp är tydlig: Alguts-boda, -rum, -torp. Då nu en form af ordet all ingår i sammansättningen, kunde tyckas rättvist, att sockennamnet stafvades med ll, men då detta all sammanhänger med gut och jemte detta bildar ett begrepp och sedan ett namn, synes allt skäl vara att, då gut ej undergått annan förändring än någon gång till guss i slarfvigt tal, ordet algut, fritt från nyare omändringar, behålles såsom det var under äldre tider, då här nämnda socknar kallades och skrefvos Algutzboda, Algutsrum, Algutstorp. Samma förhållande är det med all i Almundsryd.

Algutsrum (Kalmar 1.); jfr föreg.

Algutsrums härad (Kalmar 1.); jfr Algutsboda.
Algutstorp (Elfsb. 1.); jfr Algutsboda.
Alingsås landsförsaml:g (Elfsb. 1.).
Alingsås stad.
Allbo härad (Kronob. 1.).
Allerum (Malm. 1.).
(Allesnoule (V.-bott. 1.) synes vara vanligare namn än Gillesnoule.)
[Allgus . . .] se Alguts . . .
[Allhelgona] (Söderm. 1.) se Helgona.
Allhelgona (Österg. 1.).
[Almundsryd] (Kronob. 1.) se Almundsryd.
[Allrum] (Malm. 1.) se Allerum.
Almby (Örebro 1.).
Almesåkra (Jönk. 1.).
Almundsryd (Kronob. 1.); jfr Algutsboda.
Almunge (Stockh. 1.).
Alnö (V.-norrl. 1.).
Alseda (Jönk. 1.), ej Alsheda.

I några småländska sockennamn anträffas bokstafven h, hvars riktighet är underkastad mycket tvifvel. Äfvenså kunna sockennamn i Småland uppvisas, i hvilka man skäligen saknar ett h. De få, som hafva skrivit om den småländska dialekten, synas ej hafva funnit något att anmärka mot förekomsten af denna aspiration, men om man sammanställer dessa namn, som hafva ett misstänkt h, torde dermed skäl vara framvisade för bortkastande eller tilläggande af

meranämnda bokstaf. Alshedha skrefs 1401 Alsedha; Bexheda 1300 Becksid och 1451 Bexeda; Forsheda 1398 Forshedhe och 1415 Forswidha; Dalhem 1383 Dalem; Hjorthed 1412 Hjortedh; Ålhem 1425 Aleem; Åsheda 1429 Asedha och 1470 Osedha; Moheda 1480 Moadha; Traheryd 1405 Tranærydh; Hamnheda 1400 Hampnadhe och 1416 Haffnatha; Handbörds härad 1422 Ambyrdha hæradh eller Anbyrdh. De flesta af dessa uppräknade namn sluta i det nuvarande skriftspråket på hed eller heda, men i det äldre på ed eller eda (edh, edha). Nutidens skrift har sålunda ett h in i orden, som är främmande för den äldre svenskan äfvensom ännu i dag för allmogens uttal. Ser man litet närmare efter, hvaraf dessa ord äro sammansatta, lär man finna, att "Alshedha" är uppkommet af Al och sid (= ett sankt, vattendränk ställe), hvidan det skulle vara hvad vi ungefär skulle kalla Alsump, och skrives socknen ännu på 1700-talet Alsids. Utan allt tvivel har h inkommit af missförstånd, hvarför det bäst strykes och socknen skrives Alseda. "Bexheda" är också sammansatt af samma sid, som har lånat sitt s öfver till föregående stafvelse bäck, hvarigenom, såsom vanligt i det äldre skriftsättet, ks kommit att tecknas med x. Vill man derfor stafva sockennamnet på något rationellt sätt, torde det blifva Bäckседа. Forsheda synas sammansatt af hvarken hed eller ed¹⁾ utan af vid (= skog) — likasom Finnveden blifvit gjordt till Finnheden —, men då begreppet om ordet allt sedan medeltiden varit oklart, torde ej vara skäl att företaga någon ändring i stafningen Forsheda. Hjorthed, Åsheda, Moheda, Hamnheda röja sig ej blott genom det äldre och

delvis nyare skriftsättet, allmänna uttalet med dess accentuering och andra omständigheter hafva sitt upphof ur ed, hvidan de synas rättast böra skrivas Hjorted, Moeda, Åseda, Hamneda. Traheryd skulle, derest man ej kände dess egentliga namn, lätt kunna tagas för en sammansättning af härad, hvarigenom en möjlighet vore att från allmän svensk ståndpunkt förklara förekomsten af h in i ordet. Men nu är vederligt, att socknen hetat Traneryd. Dess n har utstöts och en mera Roslagsän Smålands-aspiration har inträngt mellan vokalerne. Då nu Traneryd är en form, som ej längre finnes, och Traheryd ej har stöd för sig i svenska språket eller gängse tal samt Traeryd ej har fulltonigt vokalljud i e, återstår ej annat än skriva *Traryd*, som ock är lätt att förlika med det vanliga uttalet inom orten. Hvad åter h i Dalhem och Ålhem beträffar, är det utan tvivel på sin plats, enär det börjar sammansättningsleden hem. Att detta h saknas i de gamla formerna Daleem och Aleem kan ej förundra, då det är en känd sak, att i det äldre skriftspråket är det endast såsom undantag och högst ovanligt, att h i hem, såsom senare sammansättningsled i Ortsnamn, utskrifves.

Alsen (Jemtl. l.).

Alshedha (Jönk. l.) se Alseda.

Alsike (Stockh. l.).

Alskog (Gotl. l.).

Alstad, Fru (Malm. l.).

Alstad, Vestra (Malm. l.).

Alster (Verml. l.).

Altuna (Vestm. l.).

Alunda (Upps. l.).

Ambjörnarp (Elfsb. l.).

¹⁾ Det ofta förekommande ed är icke hvad i skriftspråket stundom kallas näs, utan ed (likasom hale) är ett smalt land med vatten på två sidor om sig, då deremot näs (näsa), tunga och hufvad äro framsprungande land ut i vatten.

Amiralitetsförsamlingen, Kungl. (i Karlskrona).

Amnehärad (Skarab. 1.).

Amsbergs kapell (Kopp. 1.) kallas ock någon gång

[Amundsbergs kapell] (Kopp. 1.).

Anderslöf (Malm. 1.).

Anderstorp (Jönk. 1.).

Andrarum (Krist. 1.).

Aneboda (Kronob. 1.).

Anga (Gotl. 1.).

Angarn (Stockh. 1.).

Angelstad (Kronob. 1.).

Angerdshestra (Jönk. 1.), ej Angjerdshestra.

Bokstafven j efter g är numera alldeles omotiverad både hvad beträffar språket, då vi ju ej behöfva något serskildt märke mellan g och len vokal, att detta g skall uttalas mjukt, och med hänsyn till ordets etymon, emedan socknen fått sitt nuvarande namn genom omkastning af bokstäfverna ri i det gamla namnet Angridhahester (1446).

Angered (Elfsb. 1.).

[Angjerdshestra] (Jönk. 1.) se Angjerdshestra.

Anne, Sankt, kapell.

Den latinska skrifningen Annæ bör ej gerna förekomma, då ej mera säges eller skrives Sanctæ Annæ, utan försvenskadt Sankt Anne, och sammanställningen Sanct eller Sankt Annæ är obestridligen barbarism.

Annefors kapell (Gefle. 1.).

Annelöf (Malm. 1.).

Annerstad (Kronob. 1.).

Anundsjö (V.-norrl. 1.).

Appuna (Österg. 1.).

Arboga landsförsamling (Vestm. 1.).

Arboga stad.

Arbrå (Gefle. 1.).

Arby (Kalmar 1.), ej Areby.

Stafningen med e är ovanlig, och torde intet skäl till den kunna finnas.

Arby kapell (Kalmar 1.).

Ardre (Gotl. 1.).

[Areby] (Kalmar 1.) se Arby.

Aringsås (Kronob. 1.).

Arjeploug (Norrb. 1.).

Arnäs (V.-norrl. 1.).

Arnö (Upps. 1.).

Bond-Arnö förekommer ock nu såväl som i äldre tider jemte Arnö, hvilket senare är vanligare.

Arrie (Malm. 1.).

[Artemark] (Elfsb. 1.) se Ärtemark.

Arvidsjaur (Norrb. 1.).

Arvika (Verml. 1.).

Arvika köping (Verml. 1.).

Asa (Kronob. 1.).

Asarum (Blek. 1.).

Asby (Österg. 1.).

Asige (Hall. 1.).

Ask (Malm. 1.).

Ask (Österg. 1.).

Aska härad (Österg. 1.).

Askeby (Österg. 1.).

Asker (Örebro 1.).

Askers härad (Örebro 1.).

Askersunds landsförsamling (Örebro 1.).

Askersunds stad.

Askeryd (Jönk. och Österg. 1.).

Askim (Göteb. 1.).

Askims härad (Göteb. 1.).

Asklanda (Elfsb. 1.).

Askome (Hall. 1.).

Askum (Göteb. 1.).

Asmundtorp (Malm. 1.).

Aspeboda (Kopp. 1.).

Aspelands härad (Kalmar 1.).

Aspås (Jemtl. 1.).

Aspö (Söderm. 1.).

Atlingbo (Gotl. 1.), ej Attlingbo.

Namnet kommer otvifvelaktigt af ett denominativ af *Atle*.

Attmar (V.-norrl. 1.).

Augerum (Blek. 1.) — och

Ausås (Krist. 1.).

Dessa sockennamn hafva icke alls svenska former, men det är dock mycket svårt att få några andra former i stället, när nämligen *orden*, sådana som de nu en gång äro, skola bestå. Hvad *Augerum* beträffar, har dess *aug* uppkommit af *av*, hvars *v* räckt till både till sin motsvarande vokal *u* och till *g*, hvartill *v* under vissa fall har mycken frändskap. Sannolikast är, att i *Augerum* ingår både det danska *Averum* och det svenska *Agerum*,

hvilka sammanblandats till *Augerum*. Socknen hette på 1400-talet *Awarum*, och det behöfves ej mycken dristighet till att förklara *Agerum* såsom den mest riktiga, hvilket ifrån svenskt språklig sida är lätt att vidhålla. Den andra socknen med *au*-diftongen, *Ausås*, är svårare att reda sig med. Gammalt hette ordet *Achæsaas* och på 1500-talet skrefs det *Auissaas*. Det är måhända det enklaste, om ej just det mest tillfredsställande vid detta serskildt ohjelpiga ord, att man reserverar sig mot det och — be-
gagnar det.

Avesta (Vestm. och Kopp. 1.).

Azberg (Örebro 1.).

B.

Backa (Göteb. 1.).

Backaryd (Blek. 1.).

Badelunda (Vestm. 1.).

Baldringe (Malm. 1.).

Balingsta (Upps. 1.).

Balkåkra (Malm. 1.).

Baltak (Skarab. 1.).

Bankekinds härad (Österg. 1.).

Bankeryd (Jönk. 1.).

Bara (Gotl. 1.), hörer till Hörsne.

Bara (Malm. 1.).

Bara härad (Malm. 1.).

Barfva (Söderm. 1.).

Barkarö, Kungs- (Vestm. 1.).

Barkarö, Vesterås- (Vestm. 1.).

Barkeryd (Jönk. 1.).

Barkåkra (Krist. 1.).

Barlingbo (Gotl. 1.).

Barnarp (Jönk. 1.).

Barne härad (Skarab. 1.).

Barsebäck (Malm. 1.).

Beateberg (Skarab. 1.).

Någon gång skrives denna socken *Hunnekulla*, men detta sanno-

likt af misstag, ty ehuru väl *Hunnekulla*, det gamla *Hundakulla*, har efterträds af det nya *Beateberg*, är dock jordområdet icke detsamma, då *Hundakulla* låg vester om det nuvarande *Beateberg*.

[*Beddinge*] se *Bedinge*.

Bedinge, Lilla (Malm. 1.).

Någon orsak att skriva *Lilla Beddinge* finnes ej. Namnet tyckes alltid hafva heldst förekommit med blott ett *d* allt sedan äldsta tider. Under 1400-talet skrives *Bedinge* och *Beedinge* litte.

Bellefors (Skarab. 1.).

Bellö (Jönk. 1.).

Benestad (Krist. 1.).

Berfendal (Göteb. 1.).

Berg (Jemt. 1.).

Berg (Kronob. 1.).

Berg (Skarab. 1.).

Berg (Vestm. 1.).

Berga (Kronob. 1.).

Berga (Skarab. 1.).

Berghem (Elf. 1.).

Bergjum (Elfsb. 1.).
Bergshammar (Söderm. 1.).
Bergsjö (Gefleb. 1.).
Bergstena (Elfsb. 1.).
Bergunda (Kronob. 1.).
[Bergvattnet] (V.-bott. 1.) se *Dórotea*.
Bettna (Söderm. 1.).
[Bexheda] (Jönk. 1.) se *Bäckseda*.
Billeberga (Malm. 1.).
Billinge (Malm. 1.).
Billingsfors bruksförsaml:g (Elfsb. 1.).

Binneberg (Skarab. 1.).
Biskopskulla (Upps. 1.).
Bitterna kyrkosocken (Skarab. 1.),
 är förening af Öster- och Vester-
 Bitterna.

[Bjelbo] (Österg. 1.) se *Bjälbo*.
Bjellerup (Malm. 1.).
Bjerby (Skarab. 1.) vanligare än
 Bjärby.

Bjeresjö (Malm. 1.) i Herrestads
 härad vanligare än Bjäresjö.
[Bjeresjö] (Malm. 1.) i Bara härad,
 se *Bjershög*.

Bjerka (del af följande).
Bjerklunda (Skarab. 1.).

Ordet är sammandraget af *Bjerka*
 och *Herlunda*.

Bjershög (Malm. 1.).

Man bör ej med namnet *Bjeresjö* eller *Bjersesjö* förblanda denna socken *Bjershög* i Bara härad med en annan socken, *Bjeresjö*, i Herrestads härad. Namnet under medeltiden var *Bjersghusa*.

Bjertrå (V.-norrl. 1.).

Bjuf (Malm. 1.).

Bjurbäcks kapell (Elfsb. o. Skarab. 1.).

Bjurholm (V.-bott. 1.).

[Bjurkärn] (Örebro 1.) se *Bjurtjärn*.

Bjursås (Kopp. 1.).

Bjurtjärn (Örebro 1.), ej *Bjurkärn*.

Det bestrides visserligen ej, att allmänt skrives detta namn med *k*, men om detta *k* är alldeles orätt, torde det ej böra fasthållas därför, att det hittills haft den största användningen. Ingen tvist kan uppstå derom, att socknen eller kapellet fått sitt namn af den lilla sjön, bredvid hvilken kyrkan ligger, och hafva de samma namn. Hvad *Bjurkärn* skulle betyda, lär väl icke kunna utletas, men *Bjurtjärn* är = lilla bäfver-sjön. Tjärn har aldrig med någon rätt kunnat stafvas med *k*, och det torde alla villigt medgifva, om de behagade tänka på ordets utseende i beslägtade språk, t. ex. fornsvenska tjærn, fornisländska tjörn, svenska dialekternas tjenn och tenn, norska tjønn, danska tjærn, tjænn, engelska tarn. Formerna tenn och tarn, fria från *j*, lemna otvifvelaktiga vittnesbörd om hvilket tj-ljud ingår i detta ord.

Bjurum (Skarab. 1.).

Bjuråker (Gefleb. 1.).

Bjälbo (Österg. 1.) är vanligare än
 Bjelbo.

[Bjärby] (Skarab. 1.) se *Bjerby*.

Bjäre härad (Krist. 1.).

[Bjäreshög] (Malm. 1.) se *Bjershög*.

[Bjäresjö] (Malm. 1.) se *Bjeresjö*.

Björke härad (Elfsb. 1.).

Björka (Malm. 1.).

Björke (Gotl. 1.).

Björke (Gäse h., Elfsb. 1.).

[Björke] (Jönk. 1.) är blott ett
 slappare uttal för *Björkö*.

Björke (Väne h., Elfsb. 1.).

Björkeberg (Österg. 1.).

Björkekinds härad (Österg. 1.).

Björketorp (Elfsb. 1.).

Björklinge (Upps. 1.).

Björksta (Vestm. 1.).

Björkvik (Söderm. 1.).

Björkängs kapell (Skarab. 1.).

Björkö (Jönk. 1.).

Björlanda (Göteb. 1.).

[*Björnlunda*] (Söderm. 1.) se Björnlunda.

Björna (V.-norrl. 1.).

Björnekulla (Krist. 1.).

Björnlunda (Söderm. 1.).

Denna form är etymologiskt riktigare och mera vanlig än Björnlunda. Socknen har allt från 1400 hetat Björnlunda.

Björskog (Vestm. 1.).

Björstätter (Skarab. 1.).

Björstätter (Österg. 1.).

Blacksta (Söderm. 1.).

Blackstad (Kalmar 1.).

Stafningen af socknarna Blacksta i Södermanlands län och Blackstad i Kalmar län synes inkonsekvent, men då det dels är ovisst, huruvida sta i Blacksta är detsamma som stad i Blackstad — jfr sid. 96, Blacksta kan nämligen mycket väl vara ett icke sammansatt ord —, dels har varit skilnad mellan de båda socknarnas stafning från äldsta tider — socknen i Södermanland Blacksta (1400), i Kalmar Blackstada (1406) —, tyckes denna åtskilnad ännu vara befogad.

Bladdäcker (Stockh. 1.).

Blentarp (Malm. 1.).

Blidsberg (Elfsb. 1.).

Blidö (Stockh. 1.).

Blomskog (Verml. 1.).

(*Blåvik* skall blifva en församling i Österg. 1.)

Blädinge (Kronob. 1.).

Bo (Örebro 1.).

Bo kapell (Stockh. 1.).

Bobergs härad (Österg. 1.).

Boda (Verml. 1.).

Boda kapell (Kopp. 1.).

Bodarne (Örebro 1.).

Ramundeboda nämnes ock någon gång, men det allra vanligaste namnet på socknen är Bodarne.

Bodarp (Malm. 1.) är vanligare än Boderup.

[*Boderup*] (Malm. 1.) se Bodarp.

Bodsjö (Jemtl. 1.).

Bodum (V.-norrl. 1.).

Boge (Gotl. 1.).

Bogens kapell (Verml. 1.).

[*Bogenäs*] (Göteb. 1.) se Bokenäs.

Boglösa (Upps. 1.).

Bogsta (Söderm. 1.).

Bokenäs (Göteb. 1.), ej Bogenäs.

Från början af 1400 talet finnes den svenska formen Boknæs, då deremot Bogenäs är danska.

Bollebygd (Elfsb. 1.).

Bollebygds härad (Elfsb. 1.).

Bollerup (Krist. 1.).

Bollnäs (Gefle. 1.).

[*Bollshög*] (Krist. 1.) se Bolshög.

Bolmsö (Jönk. 1.).

Bolshög (Krist. 1.).

Namnet har i alla tider heldst skrifvits med ett l (ej Bollshög), såsom ock gammalt skett: Bulshöyg, Bulshöy o. s. v.

Bolstad (Elfsb. 1.).

Bolum (Skarab. 1.).

[*Bond-Arnö*] (Upps. 1.) se Arnö.

Bonderup (Malm. 1.).

Bondkyrka (Upps. 1.).

Församlingen kallas ock Heliga Trefaldighets, men detta senare är blott en öfversättning af kyrkans latinska namn ecclesia S:æ Trinitatis, då deremot Bondkyrka är ren svenska och det vanligaste sockennamnet allt sedan 1409.

[*Bondstorp*] (Jönk. 1.) se Bonstorp.

[*Bonkeflod*] (Malm. 1.) se Bunkeflo.

Bonstorp (Jönk. 1.), ej Bondstorp.

Genom missförstånd om första sammansättningsleden har namnet

fått ett falskt d inskjutet. Troligen har man tänkt sig, att bonde skulle ingå i ordet, ehuru en liten uppmärksamhet bort visa, att ett svagt maskulin ej gör en sådan sammansättning. Gamla namnet är Bodhingstorp (1371) eller Bodungstorp (1425), af hvilket väl kan blifva Bodnstorp men ej Bondstorp. Detta inskjutande af d är desto mera omotiveradt, som det ej uttalas i namnet, hvilket låter helt enkelt Bonstorp.

(Borg (Österg. l.), jordeboks-socken, se följ.)

Borg och Löt (Österg. l.).

Borgeby (Malm. l.).

Det ordentliga skriftsättet för denna socken är Borgeby och ej Borreby. Borgheby finnes från början af 1300-talet.

Borgholms stad.

Borgsjö (V.-norrl. l.).

Borgstena (Elfsb. l.).

Borgunda (Skarab. l.).

Borna, som ock förekommer, är ej skriftspråk utan slarfvigt allmogetal. Borghunda är namnet sedan förra delen af 1300-talet.

Borgvattnets kapell (V.-norrl. och Jemtl. l.).

Borgviks kapell (Verml. l.).

[Borna] (Skarab. l.) se Borgunda.

Borrby (Krist. l.).

Denna socken skrives stundom Borreby, men dertill kan just intet skäl vara. Förr skrefs det Burghby och Borby (båda från slutet af 1300-talet). Numera höres ej g, likasom det länge synes hafva varit förhållandet. Jfr Borgeby i Malm. l.

[Borreby] (Krist. l.) se Borrby.

[Borreby] (Malm. l.) se Borgeby.

Borrie (Malm. l.), ej Borrige.

Visserligen kan Borrige vara lika rätt som Borrie (jfr sid. 98), men förekommer mera sällan.

[Borrige] (Malm. l.) se Borrie.

Borrlunda (Malm. l.).

[Borrum] (Österg. l.) se Börrium.

Borås stad.

Bosarp (Malm. l.).

Bosebo (Jönk. l.).

Bosjökloster (Malm. l.).

Socken kallas understundom Klinta, men Klinta är blott en liten del af Bosjöklosters socken, nämligen en by, som ligger söder om Ringsjön. Namnet Klinta är dessutom mindre vanligt och skulle kunna leda till förvexling med Klinte på Gotland, hvilken sockens äldre namn är Klinta.

Boteå (V.-norrl. l.).

Botilsäter (Verml. l.).

Botkyrka (Stockh. l.).

Bottna (Göteb. l.).

Bottnaryd (Jönk., Elfsb. o. Skarab. l.).

Brandstad (Malm. l.).

Namnet förekommer ock någon gång skrifvet Branstad, men detta senare är ej att förorda, då väl egentligen det är brand, som, såsom vanligt är i dagligt tal, uttalats brann. Det gamla namnet från 1300-talet är Brunestatthe, hvars brune är vårt brand.

Brandstorp (Skarab. l.).

[Branstad] (Malm. l.) se Brandstad.

Brastad (Göteb. l.).

Brattfors (Verml. l.).

[Breared] (Hall. l.) se Bredared.

Bred (Upps. och Vestm. l.).

Bredared (Elfsb. l.).

Bredared (Hall. l.).

Felaktigt är namnet Breared. Bredharydh 1402. Jfr Bredvik.

Bredaryd (Jönk. l.).

Bredestad (Jönk. l.).

Bredsäters kapell (Skarab. l.), ej Bresäter; jfr Bredvik.

Bredsättra (Kalmar l.), ej Bred-sättra.

Båda formerna förekomma jemte hvarandra. För att afgöra valet mellan dem har man att betänka, att sammansättningen otvifvelaktigt är bildad af substantivet säter och ej af något sätter eller sättra.

[**Bredsättra**] (Kalmar l.) se Bred-sättra.

Bredvik (Skarab. l.).

Den förvanskning, som detta namn undergått, bör tjena till varning mot återgifvande af dialekternas uttal och mot begäret att stafva på en fri hand. Det gamla namnet är Bredhowiika, såsom det skrives i början af 1400-talet, d. v. s. Bredvik. Såsom bekant utfaller i allmogens uttal d i adj. bred, således såges Brevik, och man vill stundom så skrifva, ehuru man allt räknar för fel att skrifva t. ex. brespårig. Detta Brevik tyckte somliga vara hvarken det ena eller andra och misstänkte väl, att i v låg ett fv, och hafva därför skrivit Brevik. Med uteslutande således af både Brevik och Brevik gifves blott en riktig stafning Bredvik, likasom Bredared och Bredsäter, men icke Breared och Bresäter. — På samma sätt har moderförsamlingens namn blifvit miss-handladt, se Gredbäck. Det är betecknande, att vanvård om de rätta namnen ej sällan är gemensam för ett pastorats flere socknar. Jfr t. ex. Grefbäck (!) och Brevik (!); Molilja (!) med Gottfridsdal (!).

[**Brefvik**] (Skarab. l.) se Bredvik.

[**Bresäter**] (Skarab. l.) se Bred-säter.

[**Brevik**] (Skarab. l.) se Bredvik.

Bringetofta (Jönk. l.).

Brismene (Skarab. l.).

Bro (Gotl. l.).

Bro (Göteb. l.).

Bro (Stockh. l.).

Bro (Upps. l.).

Bro (Verml. l.).

Bro (Vestm. l.).

Bro härad (Upps. l.).

Bro och Vätö skeppslag (Stockh. l.).

Broby (Malm. och Krist. l., Södra Åsbo h.).

Socknen kallas äfven stundom Hyllinge, men Broby har varit socknens namn i mer än 5 århundraden, och Hyllinge är blott en by inom Broby socken och den del, som hör till Malmöhus län.

Broby (Skarab. l.).

Broby (Östra Göinge h. af Krist. l.).

Broddarp (Elfsb. och Skarab. l.).

Broddetorp (Skarab. l.).

Bromma (Malm. l.).

Bromma (Stockh. l.).

[**Brund**] (Elfsb. l.) se Brunn.

[**Brundby**] (Malm. l.) se Brunnby.

Brunflo (Jemt. l.).

Brunn (Elfsb. l.), ej Brund.

Det gamla namnet och appellativet brund i fornsvenskan är i nysvenskan brunn.

Brunnby (Malm. l.), ej Brundby.

Här är ej sammansättningen som i det föregående Brunn, utan väl heddre det gamla bruni (om ej brunr), i hvilket vi ej kunna med bibehållande af u hafva något d. Gamla namnet är Brunby.

Brunneby (Österg. l.), se efterfölj.

Brunneby och Klockrike (Österg. l.).

Kyrkan kallas äfven Josefina.

Brunnhem (Skarab. l.).

Brunskog (Verml. l.).

Bråbo härad (Österg. l.).

Brågarp (Malm. l.) vanligare än

Brågerup, såsom ock förr synes hafva brukats. För det gamla Wraghæthorp skrefs under 1400-talet Braghorp.

[**Brågerup**] (Malm. l.) se Brågarp.

Brålånda (Elfsb. 1.).
Bråttensby (Elfsb. 1.).
Bräcke (Jemtl. 1.).
Brämhuft (Elfsb. 1.).
Brännkyrka (Stockh. 1.).
Brönnestad (Krist. 1.).
Brösarp (Krist. 1.).
Bullarens härad (Göteb. 1.).
Bunge (Gotl. 1.).
Bunkeflo (Malm. 1.), ej Bunke- eller Bonkeflod.

Tillägget af d på slutet är alldeles onödigt och obefogadt uppkommet i nyare tider och har intet stöd i etymon eller uttal. Bunkaflo omtalas redan 1346 och det namnet har det ock sedan burit. Man har antagligen tänkt, att d måste finnas med, och sammansättningsleden skulle vara flod. Men det är en ganska stor skilnad mellan flo och flod. Flo är ett öfversvämmande ställe — Bunkeflo har ock sank mark —, flod är öfversvämning. En annan socken med samma flo är Brunflo i Jemtland.

[*Bunkeflod*] (Malm. 1.) se Bunkeflo.
 [*Burgs*] (Gotl. 1.) se Burs.
Burlöf (Malm. 1.).
Burs (Gotl. 1.), ej Burgs.

Inskjutningen af g har ingen grund för sig vare sig i det äldre eller nyare språket. Också är formen Burgs högst ovanlig.

Burseryd (Jönk. 1.).
Burträsk (V.-bott. 1.).
Buttle (Gotl. 1.).
By (Kopp. 1.).
By (Verml. 1.).
Byarum (Jönk. 1.).
Bygdeå (V.-bott. 1.).
 [*Byn, Gamla*] (Kalmar 1.) se Gamleby.
Båraryd (Jönk. 1.).
Bårslöf (Malm. 1.).

Båstad (Krist. 1.).

Af de förekommande namnen Båstad och Båtstad torde den förra för sitt öfvervägande allmänna användande vara att fördraga. Det från 1500-talet kända namnet är Botstæde, som dock ej lemna just någon upplysning.

Bäck (Skarab. 1.).
Bäckaby (Jönk. 1.).
Bäcke (Elfsb. 1.).

Detta namn är ojemförligt vanligare än Bäkefors.

Bäckebo (Kalmar 1.).
 [*Bäkefors*] (Elfsb. 1.) se Bäcke.
Bäckseda (Jönk. 1.), ej Bexheda; jfr Alseda.

Bäfve (Göteb. 1.).
Bäl (Gotl. 1.).
Bälaryd (Jönk. 1.).
Bälinge (Elfsb. 1.).
Bälinge (Söderm. 1.).
Bälinge (Upps. 1.).
Bälinge härad (Upps. 1.).
Bärbo (Söderm. 1.).
Bäreberg (Skarab. 1.).
Böda (Kalmar 1.).
Böja (Skarab. 1.).
Böne (Elfsb. 1.).
Börje (Upps. 1.).

[*Börringe*] (Malm. 1.) är blott en del af Gustafs socken; jfr Lemmeströ.

Börrum (Österg. 1.).

Denna form är mycket vanligare än Borrum. Kyrkan kallas ock ibland S:t Pers kapell.

Börstig (Elfsb. och Skarab. 1.).
Börstil (Stockh. 1.).

Att, såsom stundom sker, skriva ordet med två l på slutet är alldeles öfverflödigt, då socknen nu i mera än 400 år hjälpt sig med blott ett l.

[*Börstill*] (Stockh. l.) se *Börstil*.
Bösarp (Skytts h., Malm. l.).
Bösarp, Hasle- (Vemmenhøgs h.,
 Malm. l.).

Hvad ofta inträffar, att detta
 Hasle skrives med två s, är just

C.

[*Ca* . . .], se *Ka*

[*Chr* . . .], se *Kr*

[*Ci* . . .], se *Si* . . .

[*Clara*], se *Klara*.

Af samtliga med C begynnande församlingsnamn finnes icke ett enda, som i svensk skrifning bör så stafvas. Såsom bekant är, har i svenska språket bokstafven c, som är temligen öfverflödigt lånad från latinet, ingen annan användning än att stå framför k vid dess fördubbling, hvartill c, såsom sjelft en del af k, ej är alldeles olämpligt, och framför h i den barbariska stafningen och samt i början af några ord, hvilkas stafning med c per fas et nefas inbillats allmänheten.

De här förekommande svenska sockennamn äro delvis till sin börd finska (?), svenska, grekiska och latinska. Först och främst torde få uppställas såsom regel, hvilkens riktighet af ingen förnuftigtvis kan bestridas, att, när ett språk lånar eller begagnar ett ord från ett annat, detta ord icke bör stafvas med en sådan bokstaf, som icke tillhör någotdera af dessa språk. En engelsman stafvar bestämdt icke det franska *neuf* med ö. I fråga varande sockennamn med c äro alla att hänföra till de få orden "*Calix*, *Calmar*, *Carl*, *Catharina*, *Christ*, *Cimbris* och *Clara*".

Kalix är finska (eller lappska), och då bokstafven c ej heller i de språken finnes, är det en orimlighet att skriva *Calix*, för hvilket *Kalix*

icke att förorda, då det strider mot den goda, vanliga rättstafningsregeln att ej hafva dubbelt s framför en konsonant i samma grundstafvelse; så hassel, men hasle. Bruket är dock olika.

torde få anses såsom den enda riktiga stafningen.

Kalmar och dess härledning hafva flere gånger varit föremål för undersökning, och derom är rätt mycket tänkt men skrifvet ändå mera. Med förbigående af de filologiska förklaringar, som härom lemnas i ett större arbete öfver stället och hvilka genom sin hiskliga brist på kritik och förakt för formläran enklare sanningar ej kunna tjena till något, torde här vara på sin plats att hänvisa till Svenska språkets lagar II: 282, der författaren, efter anförande af åtskilliga härledningar — engelska, franska, italienska, tyska och magyariska —, tyckes vilja stanna vid det svenska dialektsubstantivet *kalm* (stenkummel). Denna förklaring tyckes vara den naturligaste, såsom ock för socknen *Kalmar* i Uppland. Om också, noga taget, detta *kalm* ej vore egentligen ett svenskt ord, då det väl heldre är mordvinska, ty *kalm* i Blekinge och karm på Gotland har otvifvelaktigt kommit från Estland och träffas under formen *kalma* hos ester, vepser, mordviner och finnar, är det dock numera ett så gammalt ord i svenskan, att vi kunna betrakta det såsom en vår tillhörighet. Och stället *Kalmar* är en för gammal ort, att man skulle tänka på några romaniska språk för dess härledning — annan blir frågan om *Albano*, *Frescati*, *Bellevue* och dylika — och ur dem uppsöka ett c, om ock i latinska dokument *Kalmar* skrives ibland

med c och ibland med k, och har Kalmar för länge sedan sin ärliga svenska stafning inristad på en runsten, der det omtalas **K̅A̅L̅M̅A̅R̅** (**K̅A̅L̅M̅A̅R̅**), det vill säga Kalmarua (su(n)tum).

Karl påstås af många, besynnerligt nog, böra skrivas Carl, emedan, säga de, det är ett latinskt ord, som egentligen heter Carolus. Detta påstående är fullkomligt osant, och är Karl ett så rent svenskt ord, som ett ord möjligen kan vara. Att Carolus också är ett namn, bestrides visst icke, men det är en *latinisering* i relativt yngre tider af det både hos nordboar och deras släktingar, Germaner och Franker, brukliga namnet Karl; så är Karl den store känd under quasi-latinet Carolus magnus. På samma sätt har hos oss det rent svenska namnet Göstaf eller Gustaf gjorts med latinsk ändelse till Gustavus och Gōdstavus, Olof till Olavus, Erik till Ericus, Kol till Culo o. s. v. Men nog måtte man väl ändå hafva skäl att icke stafva Olof och Gustaf med v samt Erik och Kol med c. Det torde icke här böra vara af nöden att serskildt påpeka skillnaden mellan latin och latinisering samt hvilken brokig blandning af språk och bokstäfvers användning i synnerhet medeltidsförfattare begagnade, då de skulle bilda ihop ett latinskt ord af ett annat. Med afseende på k-ljudet må det vara nog att ur dessa latinska skrifter söka fram det svenska ordet klocka och dess afledningar. Sålunda finner man klocka heta "klocum", en klockringare "clocquemannus" och en klockgjutare "clocherius". Trots dessa latinska förebilder, är man dock nog djerf att på svenska skriva hvarken klocka, clocqua eller clocha. — Namnet Karl ingår i många ortsnamn och har, stafvad med C, en viss helgd, om ock falsk, deraf att

frejdade konungar egt namnet och lemnat det åt ställen, men om denna stafning med c är ett misstag och Karl är ett allt igenom svenskt namn, torde det visst icke vara något brott mot pieteten till en svensk konungs eller furstes namn, att man stafvar hans i ortnamn efterlemnade personnamn så som svenska ord stafvas. För att för dem, som vilja se något bevis eller mottaga något skäl, söka ställa denna fråga på det klara, må det tillåtas att lemna en kort historik af namnet. Det omtalas, såsom bekant, i Rigmål, en urgammal gudasång eller saga på fornisländska, hvilken vill skildra människokasternas uppköms, huruledes Rīg, eller såsom han eljest kallas Heimdall, gick omkring i verlden och blef fader till tre söner, af hvilka den förste kallades Träl, den andre Karl och den tredje Jarl. Man finner nu här namnen på trälen, karlen, d. v. s. den frie bonden, och jarlen, d. v. s. fursten. Dessa tre namn skulle visserligen kunna tänkas såsom blott bildligt här använda, utan att de sedermera af folket brukades såsom mansnamn, och må de derför litet i det hänseendet skärskådas. Hvad först namnet Träl beträffar, torde det ej kunna uppvisas såsom proprium, men derpå är ej att undra. Så framstående män, att sten eller pergament till oss bevarat deras namn, voro i allmänhet ej af den samhällsklass, att deras fäder velat gifva dem namn af träl, som hos de gamle var ett nidingsnamn. Man ihogkomme att t. ex. Vestgötalagens Rætlösa-balk stadgade dryga böter för den, som kallade en fribornen man för frælsgefi (frigifven ur trældom), emedan det var ett oqvädinsord; deremot var träl ett nidingsord, och hvilken skulle vilja då kalla sitt barn för Träl? Namnet Karl deremot var ett aktadt namn

och är i full användning långt förr än vår egentligen skrifna historia finnes. Om man som hastigast vill genomögnå våra Run-urkunder, skall man bestämdt finna mansnamnet Karl minst ett dussin gånger in-
hugget på våra svenska runstenar. Skulle en Stockholmsbo i stället föredraga att göra en liten promenad till Slussen, skall han der, i muren å huset N:o 60, finna (när fönsterluckorna äro tillslutna) en runsten, å hvilken är såsom det första namnet inristadt **YRK** (Karl). — Öfvergår man derefter till våra första mera historiska personer och serskildt efterser, huru våra första konungar med i fråga varande namn skrefvo sig, finner man "Karl" Knutsson. (Huru Karl Sverkersson skref sig, är ej bekant.) Den derpå följande konungen med samma namn, d. v. s. Karl den nionde, skref sitt namn "Karl" eller ock "Caro Lus". Detta må gerna de, som säga Karl komma af Carolus, upptaga och såsom ett svårt vapen använda mot sina vedersakare, serdeles som caro förekommer hos de bästa klassiska författare. — Hvad slutligen namnet Jarl beträffar, finnes äfven det på många runstenar och användes ännu i dag likasom under den äldre tiden såsom ett mansnamn. Då nu ordet karl — likasom sven — från uråldriga tider varit ett svenskt mansnamn, och vi aldrig skrifu t. ex. en lång karl eller en gammal cäring, är det en mycket billig fordran, att det skrives *Karlshamn*, *Karlskrona*, *Karl Gustaf* o. s. v. samt äfven, då vi lyckligtvis ej längre anse oss böra skrifu medeltidslatin, *Karoli* (församling i Malmö), hvarmed *Nikolai* gör sällskap.

Katarina och *Krist*... äro dernäst de ord, som skulle till sin stafning närmare betraktas. De stafvas gerna *Catharina* och *Christ*..., men männe det ej är till fullo bekant, att dessa

ord äro grekiska och återfinnas i *καθαρός* och *χριστός*. Med bästa vilja i verlden kan man ej i dessa ord finna c eller ch, utan blott ett rent k och ett aspireradt k. Kan någon finna ett förnuftigt skäl, hvarför svensken i detta fall ej skulle begagna grekens bokstafs-beteckning, så vidt den i svenskan finnes, utan romarens, som i brist på k — hvarmed han upphört — använde c och ch? En förklaringsgrund till det bakvända förhållandet ligger väl deri, att man under långa tider läst ingen svenska, litet grekiska, men mycket, mycket latin. Men när vi nu ej skrifu latin, utan svenska, och vårt språk har k, men ej kh likasom ej th, återstår oss intet annat än att skrifu *Katarina*, *Katrineberg* o. s. v., *Kristianstad*, *Kristinehamn* o. s. v., och detta utan att löpa fara för besyttligheter om vanhelgande af stafningen *Christus*, ty de lifliga protester mot K i detta namn, som visade sig i en svensk språklära, tryckt — om ej minnet bedrager — 1848, hafva nu tystnat, sedan språkläraus författare efter sin vistelse på hospital för sinnessjuke aflidit.

Sinris och *Sinrishamn* torde förefalla en och annan vara en öfverdådig stafning, men läsaren behagade först eftersinna, om den ej har goda skäl för sig. Det är väl bekant, huru man dock något längre tillbaks i tiden föga aktade sanningen, då det var fråga om att gifva stöd åt sina åsigter. En hel skola utbildades, som gjorde till sin uppgift att drifu sina satser fram, om de också skulle taga vägen öfver de mest galna osanningar. De förfalskade handlingar, diktade bevisställen, anförde falskt författare eller också bevisade på fri hand de mest vidunderliga saker. Förr än denna skola kom till sin spets, hade hon många förarbeten undangjorda, ty villiga arbetare med en af ej

vanligt förnuft tyglad hjerna hafva icke saknats. Då "lärde män" kunde bevisa, att denna världen blef skapad den 28 Oktober på aftonen, eller hänvisa till rapsodi och vers i Iliaden till bevis derpå, att konung Erik uttågade från Sverige till Grekland med ett par tusen härsklepp, eller djerfdes skriva till Adolf Fredrik och hans gemål, att dessa i 80:de led på fädernet härstammade från drottning Opis eller Disas son Jovir, — hvad var det för obetydlighet att draga fram ett "Cimbrishamn"; det är ju klart som dagen, att då det kan skrivas Cimbrishamn, är det en oförskämdhet utan like att icke vilja beediga, att Kinabrerna innehaft Sverige. Ungefär sålunda hafva de farit fram med våra ortsnamn och slika förklaringar spöka ännu i tryck. Detta "Cimbris" hette gammalt Summar-os, år 1145 skrefs det Symbros och 1322 Symbriis. "Cimbrishamn" skrefs sistnämnda år Simbershafn och sedan Sömmershafn och Simbrishafn (1408). Det är således ett Summar — dock ingalunda rotordet — som blifvit summr, symmr, simmr

med ett enligt de vanliga väljuddslagarna inskjutet b mellan m och r, såsom i äldre tider skedde och ännu i dag sker i vissa dialekter, t. ex. komb'r för kommer o. s. v. Med anledning af detta allt torde det få anses tillbörligt att skriva Simris och Simrishamn.

Klara eller S:t Klara fordrar blott ett utbyte af C mot K. Visserligen är "Clara" ett latinskt ord och bör såsom sådant skrivas med c, men numera behandlas det icke såsom latin utan såsom svenska. Vore det frågan om Monasterium Sanctæ Claræ, då är en latinsk stafning erforderlig, men då vi numera säga Sankt Klara eller blott Klara, är svensk stafning nödvändig, ty om man skrifer Sanct eller Sankt Clara församling, hvad är då detta för ett tungomål? Icke är det svenska, icke är det latin, icke heller är det något annat känt menligt språk. Sedan svenskan upptagit ordet såsom sin egendom och dervid alldeles afklädt det dess latinska form, bör både det svenska och klassiska ögat vara bäst belåtet med en svensk stafning: Klara.

D.

Daga härad (Söderm. l.).
Dagsberg (Österg. l.).
Dagstorp (Malm. l.).
Dagsås (Hall. l.).
Dal (V.-norrl. l.).
Dala (Skarab. l.).
Dalarö (Stockh. l.).
(Dalboreden (Elfsb. l.) är en del af Svanskog (Elfsb. o. Verml. l.)).
Dalby (Malm. l.).
Dalby (Upps. l.).
Dalby (Verml. l.).
Dalhem (Gotl. l.).
Dalhem (Kalmar och Österg. l.).

Dalköpinge (Malm. l.).
Dals härad (Österg. l.).
Dalskog (Elfsb. l.).
Dalstorp (Elfsb. l.).
Dalum (Elfsb. l.).
Danderyd (Stockh. l.).
Danderyds skeppslag (Stockh. l.).
Danmark (Upps. l.).
Dannemora (Upps. l.).
Dannicke (Elfsb. l.).
Dannäs (Jönk. l.).
Danviks församling (Stockh. stad).
Daretorp (Skarab. l.).
Degeberga (Krist. l.).

Degerfors (V.-bott. 1.).
Delsbo (Gefle. 1.).
[Dikanäs] (V.-bott. 1.), se *Gikanäs*.
Dillnäs (Söderm. 1.).
Dimbo (Skarab. 1.).
Dingtuna (Vestm. 1.).
Djura kapell (Kopp. 1.).
Djurgården, Kungl. (Stockh. stad).
Djurröd (Krist. 1.), ej *Görröd*.

Genom slarfvigt tal har *Görröd* uppkommit, men då socknen i mera än 400 år skrifvits med *dj*, och ingen, som har någon skrifkunnighet, stafvar *djur* med *g ö r*, kan endast *Djurröd* komma i rätt användning.

Djursdala (Kalmar 1.).
Djurö kapell (Stockh. 1.).
Dorotea (V.-bott. 1.) (Bergvattnet).

Dragsmark (Göteb. 1.).
Dref (Kronob. 1.).
[Drengsered] (Hall. 1.), se *Drängsered*.
Drothem (Österg. 1.).
Drottningholms kapell (Stockh. 1.).
Drängsered (Hall. 1.).

Denna stafning är bättre än *Drengsered*, då *dräng* ej mera skrifves med *e*. Kyrkan är ock kallad efter *Sofia Magdalena*, hvilket ej kommer socknen vid. Socknen har haft sitt eget namn i 500 år. *Drängsryth* (1369).

Dunker (Söderm. 1.).
Dädesjö (med *Eke*. Kronob. 1.).
Dänningelanda (Kronob. 1.).
Döderhult (Kalmar 1.).
Dörarp (med *Hallsjö*, Kronob. 1.).
Dörby (Kalmar 1.).

E.

[Eckerö] (Stockh. 1.) se *Ekerö*.
Ed (Elfsb. 1.).
Ed (Kalmar 1.).
Ed (Stockh. 1.).
Ed (Verml. 1.).
Ed (V.-norrl. 1.).
Eda (Verml. 1.).
Edebo (Stockh. 1.).
Edestad (Blek. 1.).
Eds kapell (Kalmar 1.).
Edsberg (Örebro 1.).
Edsbergs härad (Örebro 1.).
Edsbro (Stockh. 1.).
Edsele (V.-norrl. 1.).

Undantagsvis kan påträffas skrifningen *Edsleö*, men denna har i intet hänseende något stöd för sig; har möjligen uppkommit genom missuppfattning af allmogens uttal *Edsle*.

Edshult (Jönk. 1.).

Edsleskog (Elfsb. 1.), ej *Hesselskog* eller *Hässelskog*.

Dessa två senare namn kunna ej vara annat än förvirringar af det gamla genom tiderna gående namnet *Edslaskog* eller, såsom det 1379 skrifves, *Ezlaskogh*.

[Edsleö] (V.-norrl. 1.) se *Edsele*.
Edsvära (Skarab. 1.).
Edåsa (Skarab. 1.).
Eftra (Hall. 1.).
Efverlöf (Malm. 1.).
Efveröd (Krist. 1.).
[Efvetsberg] (Kopp. 1.) se *Evertsberg*.
[Egby] (Kalmar 1.) se *Ekby*.
[Egebyborna] (Österg. 1.) se *Ekebyborna*.
Eggy (Skarab. 1.).

I länet funnos gammalt två

socknar med namnet Ekby (1452, 1473). Den ena ligger i Valla härad och kallas numera gemenligen Eggby, den andra i Vadsbo härad bär sitt gamla namn Ekby.

Eggvena (Elfsb. 1.).

[*Ejsta*] (Gotl. 1.) se Eksta.

Ek (Skarab. 1.).

Ekby (Kalmar 1.).

Det äfven förekommande Egby är utan tvifvel en danism för det gamla Ekby (1346).

Ekby (Malm. 1.).

Ekeby för denna socken är ej vanligt.

Ekby (Skarab. 1.); jfr Eggby.

Eke (Gotl. 1.).

(*Eke*, jordebokssocken till Dädesjö, Kronob. 1.)

Ekeberga (Kronob. 1.).

Ekeby (Gotl. 1.).

[*Ekeby*] (Malm. 1.) se Ekby.

Ekeby (Upps. 1.).

Ekeby (Örebro 1.).

Ekeby (Österg. 1.).

Ekebyborna (Österg. 1.).

Det i skrift äfven förekommande Egebyborna är blott en provinsialism med matt uttal. Socknens namn är sammansatt af Ekeby widher Borne (såsom socknen skrives i slutet af 1300-talet), d. v. s. Ekeby vid sjön Boren.

Eker (Örebro 1.).

Ekerö (Stockh. 1.).

Ekerö är ett slags Upplands-uttal.

[*Ekesjö*] se Eksjö.

Ekeskog (Skarab. 1.).

Ekshärad (Verml. 1.).

Eksjö landsförsamling (Jönk. 1.).

Eksjö stad.

Skrifningarna Eksjö och Ekesjö förekomma bredvid hvarandra, hvilket torde kunna undvikas genom

att låta det i officiell stil vanligaste Eksjö uttränga Ekesjö, hvilket sist nämnda dock kan vara lika berättigadt.

Eksta (Gotl. 1.).

Huruvida socknen rättare heter Eksta eller Ejsta, kan vara tvist underkastadt. Gotlänningen säger Ajksta, hvarjemte ock å ön höres Eksta och Ej(k)sta. Från början af 1500-talet möter oss Egsta. Detta och det k, som ligger i folkets tal, gör dock allra troligast, att Ajksta bäst tecknas i skriftspråket med Eksta.

Eldsberga (Hall. 1.).

Elfdalen (Kopp. 1.).

Elfdals härad (Verml. 1.).

(*Elfdals pastorat* i Verml. 1. är Ny med annex.)

Elfkarleby (Upps. 1.).

Elfros (Jemtl. 1.).

Elfsbacka (Verml. 1.), ej Elofsbacka.

Kapellet är uppkalladt efter bruket Elfsbacka.

Elfsby kapell (Norrb. 1.).

Elfsred (Elfsb. 1.).

Elfsåker (Hall. 1.).

Elfvestad (Österg. 1.).

Det någon gång förekommande Älfvestad strider mot vår vanliga stafning af elf. De gamla formerna Elfvestatha (1371) och Älfvestadh (1381) visa, att ordet ej gerna är beslägtadt med alf (matjordens botten).

Elgarås (Skarab. 1.).

Elghult (Kronob. 1.).

Elgå (Verml. 1.).

Elिंग (Skarab. 1.).

Eljaröd (Krist. 1.).

Elleholm (Blek. 1.).

Ellekulla (Elfsb. 1.).

Elmeboda (Kronob. 1.).

[*Elofsbacka*] (Verml. 1.) se Elfsbacka.

Emislöf (Krist. 1.), ej *Emitslöf*.

Om det inskjutna t jfr *Frisla*.

Gamla namnet är *Æmyslöf* (1426).

[*Emitslöf*] (Krist. 1.) se *Emislöf*.

Emtervik, Vestra (Verml. 1.).

Emtervik, Östra (Verml. 1.).

Endre (Gotl. 1.).

Eneby, Vestra (Österg. 1.).

Eneby, Östra (Österg. 1.).

Engelholms stad.

Enhörna, Ytter- (Söderm. 1.).

Enhörna, Öfver- (Söderm. 1.).

Enköpings stad.

(*Enköpings-Näs*) se *Näs i Åsunda*
h. af Upps. 1.

[*Enontekis*] (Norrb. 1.) se *Karesuando*.

Enslöf (Hall. 1.).

Enviken (Kopp. 1.).

Enåker (Vestm. 1.).

Enånger (Gefle. 1.).

Enåsa kapell (Skarab. 1.).

Erentuna (Upps. 1.).

Så är det fulla namnet för denna socken, som äfven kallas *Erntuna*.
Erentuna skrives 1401.

Eriksberg (Elfsb. 1.).

[*Eriksboda*] (Blek. 1.) se *Eringsboda*.

Erikstad (Elfsb. 1.).

Eringsboda (Blek. 1.).

Eriksboda, som understundom denna socken kallas, är otvifvelaktigt missförstånd. Inom församlingen finnes både *Norra* och *Södra* *Eringsboda*.

Erlinghundra härad (Stockh. 1.)

[*Erntuna*] (Upps. 1.) se *Erentuna*.

Erska (Elfsb. 1.).

Erstaviks kapell (Stockh. 1.) se *Nacka*.

[*Ertemark, Ertmark*] (Elfsb. 1.) se *Ärtemark*.

Ervalla (Örebro 1.).

Esarp (Malm. 1.).

Denna form är allestädes vanligare än *Eserup*.

[*Eserup*] (Malm. 1.) se *Esarp*.

Eskelhem (Gotl. 1.).

Eskilstorp (Malm. 1.).

Eskilstuna stad.

Eskilsäter (Verml. 1.).

[*Espe*] (Malm. 1.) se *Espö*.

Espered (Elfsb. 1.).

Esphult (Krist. 1.).

Espinge, Östra (Malm. 1.).

Espö (Malm. 1.).

Den allmännast vanliga formen är *Espö*, jemte hvilken dock äfven *Espe* förekommer.

Essunga (Skarab. 1.).

(*Estarne* (Stockh. 1.) se följ.)

(*Esterna* (Stockh. 1.), del af *Fasterna*.)

Estuna (Stockh. 1.).

Etelhem (Gotl. 1.).

Evertsberg (Kopp. 1.).

Namnet är temligen ungt och torde väl vara sammansatt af mansnamnet *Evert*. En skrifning *Efvetsberg* visar sig ock, men hvad detta *Efvet* skulle vara, blir sannolikt mycket svårt att förklara.

F.

[*Fagered*] (Hall. 1.) se *Fagerred*.

Fagerhult (Kalmar 1.).

Fagerhult (Krist. 1.).

(*Fagerlid* (Skarab. 1.) är en del af *Hofva kyrkosocken*.)

Fagerred (Hall. 1.).

Detta är den fulla stafningen af ordet enligt socknens gamla namn Fagrarydh (1403). Fagered låter ej afstafva sig rättvisligen med Fagered eller Fage-red.

(*Faleqvarna* (Skarab. 1.) är en del af Slöta kyrkosocken.)

Falkenberg's stad.

Falköpings landsförsamling (Skaraborgs 1.).

Falköpings stad.

Falsterbo stad.

(*Falu landsförsamling* (Kopp. 1.) är en del af St. Koppars församl.)

Falu stad.

Fardhem (Gotl. 1.).

Farhult (Malm. 1.).

Faringe (Stockh. 1.).

Farstorp (Krist. 1.).

(*Fasta* (Stockh. 1.) är en del af Fasterna.)

(*Fasta Visnare* (Stockh. 1.) är en del af Fasterna.)

Fasterna (Stockh. 1.).

Den vanliga skrifningen är Fasterna, ej Fastärna, för denna af de gamla Fasta och Esterna (som äfven skrefs Æsterna) hopslagna socknen.

(*Fatmomakke bönehus* (V.-bott. 1.).

Om ordet heter Fappmomakke eller Fatmomakk är svårt att säga, men den allra vanligaste stafningen är Fatmomakke.)

Faurås härad (Hall. 1.).

Felestad (Malm. 1.).

Fellingsbro (Örebro och Vestm. 1.).

Fellingsbro härad (Örebro 1.).

(*Fellingsbro Vestmanlands fjerding* är en del af Fellingsbro.)

Femsjö (Jönk. och Kronob. 1.).

Fenneslunda (Elfsb. 1.).

[*Fergelanda*] (Elfsb. 1.) se Färgelanda.

Fernebo (Verml. 1.) (= Filipstads landsförsamling.).

Fernebo, Vester- (Vestm. 1.).

Fernebo, Öster- (Gefle. 1.).

Fernebo härad (Verml. 1.).

Fide (Gotl. 1.).

Fiflered (Elfsb. 1.).

Fifvelstad (Österg. 1.).

[*Filipstads landsförsaml:g*] (Verml. 1.) se Fernebo.

Filipstads stad.

Film (Upps. 1.).

Finja (Krist. 1.).

Finnekmula (Elfsb. 1.).

Finnerödja (Skarab. 1.).

Finnskoga kapell, Norra (Verml. 1.).

Finnskoga kapell, Södra (Verml. 1.).

Finska församl:gen (Stockh. stad.).

Namnet Fredriks församling hör till sällsyntheterna.

Finspånga läns härad (Österg. 1.).

Finspångs bruksförsaml:g (Österg. 1.) hör till Risinge.

Fiskebäcks kapell (Skarab. 1.).

Kapellet kallas ock någon gång Gustaf Adolfs.

Fiskebäckskils kapell (Göteb. 1.).

Fitja (Upps. 1.).

(*Fjalgime fjerding* (Hall. 1.) är en del af Enslöfs socken, som hör till Halmstads härad.)

Fjelie (Malm. 1.).

Fjelkestad (med *Råbelöf*. Krist. 1.).

Fjelkinge (Krist. 1.).

(*Fjells rote* (Skarab. 1.) är en del af Björsäter.)

[*Fjellsjö*] (V.-norrl. 1.) se Fjällsjö.

[*Fjerrestad*] (Malm. 1.) se Fjärestad.

Fjällsjö (V.-norrl. 1.).

Då fjäll allmänligen stafvas med ä, är Fjällsjö en bättre stafning än Fjellsjö.

Fjäre härad (Hall. 1.).

Fjärestad (Malm.l.), ej Fjerrestad.

En sammansättning med stam-
men i ordet fjerran har väl intet
att betyda, serdeles som samman-
sättningen synes vara tydlig och klar
af fjara, strand, i hvilken betydelse
ordet ännu finnes. Socknens namn,
som nu omvexlande skrives Fjärestad
och Fjerrstad, var gammalt
Fyarestatha (1341).

Fjärås (Hall. l.).**Flackarp** (Malm. l.).

Redan 1413 brukades Flackarp och
är vanligare än Flackerup. Flackarp
är förenadt med Stora Uppåkra.

Flakeberg (Skarab. l.).**[Fledie]** (Malm. l.) se Flädie.**Flen** (Söderm. l.).**Flenninge** (Malm. l.) är vanligare
än Fleninge.**Fleringe** (Gotl. l.), ej Fläringe.

Skrifningen med ä kan ej styrkas.
Socknens gamla namn är Fleytinge
eller Fledynge (1307).

Flisby (Jönk. l.).**Fliseryd** (Kalmar l.).**Flistad** (Skarab. l.).**Flistad** (Österg. l.).**Flo** (Skarab. l.).**Floby** (Skarab. l.).**Floda** (Kopp. l.).**Floda** (Söderm. l.).**Flundre härad** (Elfsb. l.).**Fläckebo** (Vestm. l.).**Flädie** (Malm. l.), ej Fledie.

Detta sistnämnda har ej något
som talar för sig. Efter midten af
1200-talet skrefs Flæthöge, sedan
Flæthie (1405) och så Flädie.

Fogdö (Söderm. och Vestm. l.).**Fogeltofta** (Krist. l.).**Fogelvik** (Nordmarks h. i Verml. l.).**Fogelvik** (Väse h. i Verml. l.).**Fogelås** (Skarab. l.).

Stridande mot vårt vanliga sätt

att skriva fogel i svenskan äro de
äfvén förekommande Fågelås och
Foglås, i hvilket sistnämnda ord
utstötningen af e har ett annat för-
hållande än i Foglum.

Fogelås kapell (Skarab. l.).**Foglum** (Skarab. l.).**[Fogläs]** (Skarab. l.) se Fogelås.**Fole** (Gotl. l.).**Folkare härad** (Kopp. l.).**Folkärna** (Kopp. l.), ej Follkärna.

Det gamla namnet är Folkyrja
(1384).

Follingbo (Gotl. l.).**[Follkärna]** (Kopp. l.) se Folkärna.**[Forkärla]** (Blek. l.) se Förkärla.**Fornåsa** (Österg. l.).**Fors** (Elfsb. l.).**Fors** (Jemt. l.).**Fors** (Söderm. l.).**Forsa** (Gefle. l.).**Forsa** (Söderm. l.).**Forsby** (Skarab. l.).**Forserum** (Jönk. l.).**Forsheda** (Jönk. l.); jfr Alseda.**Forshem** (Skarab. l.).**Forshälla** (Göteb. l.).**Forsmark** (Stockh. l.).**Fosie** (Malm. l.).**Foss** (Göteb. l.).**Fotskäl** (Elfsb. l.), ej Foutskäl
eller -skäll.

Om det gamla Fozkil (1299) är
sammansatt af fot och skil eller fots
och kil, kan väl nu icke afgöras,
men under alla omständigheter är
Foutskäl — vare sig med ett eller
två l — en omöjlighet i svenskan.
Rättast vore måhända Fotskel, men
bruket af ä är enstämmigt.

[Foutskäl, Foutsköll] (Elfsb. l.) se
Fotskäl.**[Fredrik Adolfs kyrka]** (Söderm.
l.) se Hölö.

Fredrika (V.-bott. 1.). (*Viska*).
 (*Fredrika Dorotea Vilhelmina* har varit en kyrka i Karlskrona.)
[Fredriks] i Stockholm, se *Finska*.
Fredsberg (Skarab. 1.).
Frenninge (Malm. 1.).
Fresta (Stockh. 1.).
Fridene (Skarab. 1.), ej *Fridened*.

Det gifves ganska många sockennamn, som rättvisligen slutande på -e fått derefter hängdt ett -d, utan tvifvel deraf, att man trott ordets sista sammansättningsled vara ed eller i vissa fall led eller red. De flesta af dessa namn sluta på -ne med bindevokalen e, såsom *Bris-mene*, *Fridene*, *Fölene*, *Gäsen* häräd, *Götene*, *Hudene*, *Händene*, *Härene*, *Kelfvene*, *Levene*, *Rådene*, *Rödene*, *Siene*, *Skölfvene*, *Slädene*, *Tossene*, *Tädene*, *Tängene*, *Ullene*, *Vesene*. Dessutom kunna nämnas de gamla socknarna *Badhene*, *Böghene*, *Döfvene*, *Henene*, *Hörene*, *Ræmine*, *Töffvene*, *Wælene*. Märke bör äfven läggas till det nuvarande *Eggvena*, gammalt *Eggwini*, och det gamla *Lowena*. Till förklaring af detta -ene kan delvis vara frestande att gripa till bestämda artikeln (i fornsvenskan), då dessa ord egentligen skulle vara dat. sing. fem. med best. artikel, men häremot talar utom mycket annat inom sjelfva orden den omständigheten, att artikeltillägg till Ortsnamn är ovanligt i det äldre språket och kan mera såsom undantag påpekas i några ord, t. ex. *Falu-n* — man säger staden *Falun*, men *Falu* bergslag — och *Svärtu-na*, numera *Svärta*, och vore äfven en sådan artikelsuffigering icke sällsynt, skulle det dock genast visa betänkligheter att antaga den såsom så använd, att den kan förekomma i rätt många ord, men blott i dat. fem. s. Utan tvifvel är detta -ne med bindevokal dels den vanliga afledningsändelsen -ni

eller -ne, jfr *fäder-ne* m. fl., dels en sammandragning och böjning af ordet *vin* (betesmark), med hvilket sammansättning tyckes ligga i *Kelfvene*, *Levene*, *Skölfvene*, m. fl., i hvilka vene eller vena är oförändradt. Andra torde ock förr hafva haft samma *vin* med sig, ehuru det nu är mindre tydligt, jfr norska staden *Bergen*, förut *Bergvin*, *Björgvin*. I det äldre språket anträffas aldrig detta stumma, nu ofta nog påhängda d; så *Fridhini* från början af 1300-talet. — De flesta af dessa socknar på -ene ligga i *Vestergötland*, som har eller haft ungefär 30 stycken. I en och annan kan numera ändelsen -ne ej skönjas, men finnes i det äldre namnet, t. ex. *Gingri* af *Gingerne* (1409). — Utom dessa namn slutande på -(e)ne finnas många, som fått ett oriktigt suffix d. Dessa hafva dels ändelsen -le, t. ex. *Åsle*, dels -re, t. ex. *Fägre*, *Grofvare*, *Säfvare*, dels -ille, t. ex. *Partille*, *Timmelle*, dels -ve (-vi), t. ex. *Frösve*, m. fl.

Fridlefstad (Blek. 1.).

För socknen i Blekinge län är *Fridlefstad* vanligare än *Frillestad*; deremot är *Frillestad* i Malmöhus län vanligare än *Fridlefstad*.

Friel (Skarab. 1.).

Friggeråker (Skarab. 1.).

Frillestad (Malm. 1.); jfr *Fridlefstad* (Blek. 1.).

Frillesås (Hall. 1.).

Frinnaryd (Jönk. 1.).

Frisla (Elfsb. 1.), ej *Fritsla*.

Hvarifrån detta t kommit, är ej godt att säga. Socknen har hetat *Frisla* och *Frysla*; begge formerna förekomma t. ex. under 1400-talet. Sannolikt är t-ljudet ett rent fysiologiskt fenomen, i det att det spetsiga i framför s framkallat för många ett t; på samma sätt visar sig ibland ett t mellan i och s i sockennamnen

Nefvishög, Sölvisborg, Simrishamn
och Visseltofta.

Fristad (Elfsb. 1.).

[*Fritsla*] (Elfsb. 1.) se *Frisla*.

Frosta härad (Malm. 1.).

Frostviken (Jemtl. 1.).

Frostvikens lappförsaml. (Jemtl. 1.).

Fru Alstad (Malm. 1.).

Frustuna (Söderm. 1.).

Fryele (Jönk. 1.), ej *Fryeled*.

Det ifrån slutet af 1300-talet
kända namnet *Fröale* har ej på nå-
got sätt undergått en sådan för-
ändring, att *Fryeled* med ett stumt
d på slutet är berättigadt.

Frykerud (Verml. 1.).

Fryksdals härad (Verml. 1.).

Frysände (Verml. 1.).

Främmestad (Skarab. 1.).

Frändefors (Elfsb. 1.).

[*Fröderyd*] (Jönk. 1.) se *Fröryd*.

Frödinge (Kalmar 1.).

[*Fröel*] (Gotl. 1.) se *Fröjel*.

Fröjel (Gotl. 1.).

Mera öfverensstämmande med
bruk, uttal och etymon är *Fröjel*
än *Fröel*. I äldre tider skrefs sock-
nen *Fröyal*.

Fröjered (Skarab. 1.).

[*Fröjeslunda*] (Upps. 1.) se *Frös-
lunda*.

Frökinds härad (Skarab. 1.).

Frölunda (Elfsb. 1.).

Frölunda (Göteb. 1.).

Fröryd (Jönk. 1.), ej *Fröderyd*.

Äfven här har ett d inskjutits
utan all orsak. Gamla namnet är
Fröryardh (1438), som samman-
dragits *Fröjeryd*, *Fröeryd*, *Fröryd*;
på samma sätt skrefs det nuvarande
Fröjered under äldre tid *Frörydh*
(1397), men äfven *Fröiaridh* (1422).

Fröshult (Vestm. 1.), ej *Frösthult*.

Frös hult är, noga taget, just
införing att förorda, men dock

mycket bättre än *Frösthult*, med
hvilket det omväxlande begagnas.
Namnet har undergått betänkliga
omändringar och blifvit behandlad
ej såsom en del af ett språk utan
som en rå amorf materia. Det se-
dan 1343 kända namnet är *Frös-
tolft*; dess t in i ordet lades till
den föregående stafvelsen och man
fick väl först *Fröst-olft*, -ult och se-
dan *Fröst-hult*. Då nu toltf i ordet
är väl för alltid till spillo gifvet,
må då åtminstone första samman-
sättningsleden räddas, hvarigenom
den blandade formen *Fröshult* kunde
användas.

Fröskog (Elfsb. 1.).

Fröslunda (Upps. 1.).

Frösslunda och *Fröjeslunda* äro
oviga förvidningar af det gamla
Fröslunda (1386), hvilket under den
formen bibehållit sig ända till våra
dagar.

[*Frösslunda*] (Upps. 1.) se *Frös-
lunda*.

[*Frösthult*] (Vestm. 1.) se *Frös-
hult*.

Frösunda (Stockh. 1.).

Frösve (Skarab. 1.).

Detta ord är bland de många,
som af otidigt nit eller missförstånd
blifvit på slutet ökad med ett stumt
d, hvarigenom formen *Frösved* upp-
kommit. Från slutet af 1300-talet
är formen *Frösvi*, d. v. s. *Frös*
(*Frejs*) helgedom. (*Frösved* skulle
vara *Frös* skog eller *Frösved* *Frös*
bränna, men då skulle de i forna
tider aldrig skrifvit *Frösvi* utan
Frösvidh eller *Frössvidh*, men slika
former för detta sockennamn kunna
aldrig upptäckas.) Jfr *Göteve*.

[*Frösved*] (Skarab. 1.) se *Frösve*.

Frösåkers härad (Stockh. 1.).

Frösön (Jemtl. 1.).

Frötuna (Stockh. 1.).

Frötuna och Länna skeppslag
(Stockh. 1.).

Fuglie (Malm. 1.).

Fullestad (Elfsb. 1.).

Fulltofta (Malm. 1.).

Fullösa (Skarab. 1.).

[*Funbo*] (Upps. 1.) se *Fundbo*.

Fundbo (Upps. 1.).

Allt sedan slutet af 1300-talet är *Fundbo*, men icke *Funbo*, den vanliga stafningen: *Fundbo* hærædh (1375), *Fundbo* (1408).

Furingstad (Österg. 1.).

Furuby (Kronob. 1.).

Fuxerna (Elfsb. 1.).

Fyrunga (Skarab. 1.).

Fårö (Gotl. 1.).

Fägre (Skarab. 1.), ej *Fäfred*.

Det stumma final-d är af misstag tillsatt på det gamla namnet *Fågra* (1397), och då detta d hvarken i anseende till uttal eller etymon är på något sätt behöfligt, torde det saklöst få strykas. Jfr *Fridene*.

Färed (Skarab. 1.).

Färentuna (Stockh. 1.).

Färentuna härad (Stockh. 1.).

Färgaryd (Jönk. 1.).

Färgelanda (Elfsb. 1.), ej *Fergelanda*.

Bruket är vacklande mellan *e* och *ä*, kanske dock mera benäget för *ä*. Ordets gamla form *Firghe-landa* (1403) berättigar väl ej till *ä*, ej heller någon känd släktskap med det nysvenska subst. *färg*, som är ett relativt yngre ord, men då

dels bruk och uttal ej hafva något mot *Färgelanda* och detta har en svårt förklarlig parallell i ordet *Färgaryd*, som redan 1311 förekommer under formen *Färghærydh*, hvilket icke heller är att hänföra till ofvan nämnda *färg* — heldre då till *fjara*, strand —, torde vara bäst att använda *Färgelanda*.

Färila (Gefleb. 1.).

Färila är slarfvigt uttal. *Færëlda* är det gamla namnet (1314).

Färingtofta (Krist. 1.).

Kyrkan men icke socknen kallas någon gång för *Josefina kyrka*, liksom moderförsamlingens, *Riseberga kyrka* ibland benämnas *Oskars*.

[*Färila*] (Gefleb. 1.) se *Färila*.

Färlöf (Krist. 1.).

Färs härad (Malm. 1.).

Fässberg (Göteb. 1.).

Fölene (Elfsb. 1.).

[*Fölinge*] (Jemtl. 1.) se *Föllinge*.

Föllinge (Jemtl. 1.).

Så är den vanliga och fulla skrifningen af detta namn, ej *Fölinge*.

Föra (Kalmar 1.).

Förkärila (Blek. 1.), ej *Forkärila*.

Detta senare är sannolikt någon danism af det gamla *Förkerla* eller, såsom det äfven skrefs, *Förcherle*. *Förkärila* är ock det vanligaste.

Förlanda (Hall. 1.).

Förlösa (Kalmar 1.).

Förslöf (Krist. 1.).

G.

Gagnef (Kopp. 1.).

[*Galtströms bruksförsamling* (V.-norrl. 1.).

[*Gamla Byn*] (Kalmar 1.) se *Gamleby*.

[*Gamla Lödöse*] se S:t Peter i *Elfsb.* 1.).

Gamla Norbergs bergslag (Vestm. 1.).

Gamla Uppsala (Upps. 1.).

[*Gamla Vestervik*] (Kalmar 1.) se *Gamleby*.

Gamleby (Kalmar 1.).

Numera är *Gamleby* den allra

vanligaste benämningen för Gammalby, Gamla Byn eller Gamla Vestervik.

Gammalkil (Österg. l.).

Gammalstorp (Blek. l.).

Gammelgarn (Gotl. l.).

Ganthem (Gotl. l.).

Garde (Gotl. l.).

Den gamla formen Garda är numera nästan alldeles ur bruk.

(*Garn* (Stockh. l.) är en del af Össeby-Garn.)

Garpenberg (Kopp. l.).

Gefle stad.

[*Gellby*] (Elfsb. l.) se Gällby.

Gellersta (Örebro l.).

Stundom skrives äfven Gellerstad, men detta är mera ovanligt. Det gamla namnet är Gællesta (1435), utan r.

Gellivare (Norrb. l.).

Gemsjö (Blek. l.), ej Gjemsjö, Jämsjö, Jemshög eller Jämshög.

Visserligen torde stafningen Jemshög (Jämshög) vara den mera vanliga, men det lär blifva svårt att finna någon grund, hvarför socknens namn skulle så skrivas. (På den etymologiska förklaring, som af en är framställd, att Jemshög är rätta namnet, emedan socknen består alltjemt af *högar*, torde väl ingen vilja åberopa sig.) Då dessa former på både sjö och hög förekomma jemte hvarandra, synes deraf att g (i hög) är stumt, ty eljest vore det väl svårt att få formen -sjö i något bruk, och då meningen ej är stadgad, huruvida det är sh eller sj in i ordet, synes deraf att sj-ljudet uppkommit af ett förtjockadt s. Under sådana omständigheter, när svårigen ur de 5 olika formerna full klarhet kan vinnas, är det såsom vanligt det säkraste att gå till den äldsta kända stafningen, hvilken är Gæmsöo (1417). Huruvida detta Gæmsö är Gæms-ö eller Gæms-

sö, är svårt att säga, men Jems-hög är det bestämdt icke. Det bästa torde således blifva att, med utslutande af det fullkomligt omotiverade Jemshög, Jämshög, och det måhända ej oriktiga men dock svårigen hållbara Gämsjö, använda den gamla och rätt mycket vanliga samt med bästa skäl stödda formen Gæmsjö. (Gjemsjö med j efter g behöfver ej många ord; jfr Angerdshestra.)

Genarp (Malm. l.).

(*Genneved* är en del af Mellby (Bjerke h. i Elfsb. l.))

Gerdhem (Elfsb. l.), ej Gärdhem; jfr Gerdslöf. Gerdhem (1401).

[*Gerds härad*] (Krist. l.) se Gälds härad.

Gerdslöf (Malm. l.).

Den i synnerhet i skånska namn förekommande sammansättningsleden löf är detsamma som det gamla lef (qvarleuva, efterlemnadt gods), arf, och fogas till personnamn, t. ex. Göterslef, Hygslef, Guthælef, Haderslöf m. fl., samt gifver derigenom en vink om hvad det är för gerd, som ingår i många dylika sammansättningar, som bildas heldst med personnamn. Hvad nu serskildt Gerd beträffar, är svårt att säga om det är ett mansnamn Gert (på qvinnonamnet Gerd är väl ej skäl att tänka) eller en förkortning och omändring af Göters, såsom i Göterslef, hvilket blifvit sammandraget till Görs, som åter stundom uttalats såsom Görds, jfr Görslöf, och sedan Gälds eller Gerds. (Nuvarande Gälds härad skrives förr omvexlande Gæres och Geres härad.) Då emellertid hvarken gård eller gård (fem.) kunna gerna ingå i dessa sammansättningar, som bildas med personnamn, torde det vara bäst att skriva Gerdslöf, Gerdhem o. s. v. (Om stafningen Gjerdslöf jfr Angerdshestra.)

[*Gerstad*] (Österg. l.) se Jerstad.

Gertruds, S:t, i Stockholm, se
Tyska.

Gerum (Gotl. 1.).

Gerum (Skånings h. i Skarab. 1.).

Gerum (Vartofta h. i Skarab. 1.).

Gessie (Malm. 1.).

Gestad (Elfsb. 1.).

Gesäter (Elfsb. 1.).

Getinge (Hall. 1.).

Gidedå (V.-norrl. 1.).

(Gikanäs bönehus (V.-bott. 1.).

Omvexlande skrives Gikanäs och Dikanäs, och är det ej lätt att afgöra mellan dessa, hvilket bättre kan vara, då ordet är lapskt, och det språket helt och hållet saknar egen litteratur (hvilket dock naturligtvis icke hindrar, att åtskilligt är skrivet och tryckt på lappska). Sannolikt vore med Djik... närmast återgifvet uttalet af detta ord, men en sådan form förekommer icke, och man har väl velat antyda uttalet med Dik..., ehuru detta icke uttrycker Djik..., hvilket åter sker heldre med Gik..., när nämligen tages i betraktande det deromkring vanliga uttalet af gi, som ljuder såsom dji, t. ex. gick (af gå) uttalas djick.)

Gillberga (Söderm. 1.).

Gillberga (Verml. 1.).

Detta är bättre än Gilberga, som äfven stundom förekommer.

Gillbergs härad (Verml. 1.).

(Gillesnoule (V.-bott. 1.) se Allesnoule.)

Gillhofs kapell (Jemtl. 1.).

Gillstad (Skarab. 1.).

Gingri (Elfsb. 1.), ej Gingrid; jfr Fridene.

Giresta (Upps. 1.).

Girista är en ovanligare form.

Gislöf (Malm. 1.).

Gistad (Österg. 1.).

[Gjellby] (Elfsb. 1.) se Gällby.

[Gjemsjö] (Blek. 1.) se Gernsjö.

[Gjerdslöf] (Malm. 1.) se Gerdslöf.

Gladhammar (Kalmar 1.).

Glad sax (Krist. 1.).

Glafva (Verml. 1.).

Glanshammar (Örebro 1.).

Glanshammars härad (Örebro 1.).

Glemminge (Krist. 1.).

Glimåkra (Krist. 1.).

Glostorp (Malm. 1.).

Glumslöf (Malm. 1.).

Glömminge (Kalmar 1.).

Gnarp (Gefle. 1.).

Gnosjö (Jönk. 1.).

Godegård (Österg. 1.).

(Gopa tunnlag (Kopp. 1.) är en del af Bjursås.)

[Gorrveda] (Kalmar 1.) se Gårdveda.

Gothem (Gotl. 1.).

[Gottfridsdal] (Kalmar 1.) se Gårdveda.

Gottröra (Stockh. 1.).

Grafva (Verml. 1.), ej Grava.

Formen med fv förekommer allt sedan slutet af 1300-talet.

Grafverna (Göteb. 1.).

Kapellet kallas ock Kungshamn och Gustaf Adolf. Af dessa olika benämningar synes Grafverna vara den lämpligaste, då kapellet ligger å Grafverna (eller egentligare Grafvarna), hvilken halfö ock är den mest betydande delen af kapellens område.

Gran, Ytter- (Upps. 1.).

Gran, Öfver- (Upps. 1.).

Grangärde (Kopp. 1.).

(Granhult hör till Nottebäck, Kronobergs l.)

Graninge bruksförsamling (V.-norrl. och Jemtl. 1.).

[Grava] (Verml. 1.) se Grafva.

Grebo (Österg. 1.).

Gredbäck (Skarab. l.), ej *Grefbäck*.

Likasom annexet Bredvik fått den konstiga formen Brevvik, har äfven Gredbäck förvandlats till Grefbäck. Det är icke alls något gref, hvarken såsom persontitel eller i bet. orenlighet i talg, som ingår i detta namn, utan gryt, stensamling. Äldsta kända formen är Grytebæk (1277), som sedan skrefs Gridhbæk (1414), och af detta gridh är nu gred, alltså Gredbäck. (Grebo har icke med gred något gemensamt; det hette förr Grepabo.)

[*Grefbäck*] (Skarab. l.) se *Gredbäck*.

Grefvie (Krist. l.).

Grefvie, *Mellan-* (Malm. l.).

Grefvie, *Östra-* (Malm. l.).

Grenna landsförsamling (Jönk. l.).

Grenna stad.

Grimeton (Hall. l.).

Grimmared (Elfsb. l.).

(*Grimstens-Bodarne* (Örebro l.) är en del af Bodarne.)

Grimstens härad (Örebro l.).

Grinneröd (Göteb. l.).

Grinstad (Elfsb. l.).

Grofvare (Elfsb. l.), ej *Grofvared*.

Liksom Fägre har äfven Grofvare fått sig ett mycket lätt umbrellaigt d tillagdt på slutet; jfr Fridene. Något skäl till detta d kan väl ej uttänkas. Gamla formen är Grovara (1386).

Grolanda (Skarab. l.).

Grude (Elfsb. l.).

Grums (Verml. l.).

Grums härad (Verml. l.).

Grundsunda (V.-norrl. l.).

Grundsunds kapell (Göteb. l.).

Gryt (Krist. l.).

Gryt (Söderm. l.).

Gryt (Österg. l.).

Gryta (Upps. l.).

Gryteryd (Jönk. l.).

Grythyttan (Örebro l.).

Grythytte och Hellefors bergslag (Örebro l.).

Grytnäs (Kopp. l.).

Gråmanstorp (Krist. l.).

Gräfsve (Örebro l.).

Gräsgård (Kalmar l.).

Gräsgårds härad (Kalmar l.).

Gräsmark (Verml. l.).

Gräsö (Stockh. l.).

Grödinge (Stockh. l.).

Grönahög (Elfsb. l.).

Grönby (Malm. l.).

Grötlingbo (Gotl. l.).

Intet skäl är att skrifva Gröttlingbo; jfr Atlingbo.

Gualöf (Krist. l.).

Formen Gualöf är visserligen icke svenska utan skånska. Den gamla formen uppträder dels mera svensk, Guthælef (1354) eller ock skrifvet Gwtalöf (1401), dels mera dansk, Gudelöw (1434). Det mjuka d har i allmogens danska uttal bortfallit och derigenom har visat sig Gualöf, för hvilken kunde på svenska skrivas Gutalöf.

Gudhem (Skarab. l.).

Gudhems härad (Skarab. l.).

Gudmundrä (V.-norrl. l.).

Gudmuntorp (Malm. l.).

Ovanligt är Gudmundtorp.

Guldrupe (Gotl. l.).

Gullabo (annex-församling i Kalmar l.) är namnet på Torsås kapell efter den 1 Maj 1871.

(*Gullarp*, förenadt med Näs. Malm. l.).

Gullbergs härad (Österg. l.).

Gullered (Elfsb. l.).

Gullholmens kapell (Göteb. l.).

(*Gullsäters rote* (Skarab. l.) är en del af Björsäter.)

Gumlösa (Krist. l.).

Gunnarp (Hall. och Elfsb. l.).

Gunnarsjö (Elfsb. l.).

Gunnarskog (Verm. l.).

Gunnarsnäs (Elfsb. l.).

Gunnilbo (Vestm. l.).

Gustaf (Kopp. l.).

Gustaf (Malm. l.), omfattar Bör-
ringe och Lemmeströ.

Gustaf Adolf (Krist. l.).

Församlingen har förut hetat
Viby.

[*Gustaf Adolfs kapell*] (Göteb. l.)
se Grafverna.

[*Gustaf Adolfs kapell*] (Skarab. l.)
se Fiskebäcks kapell.

Gustaf Adolfs kapell (Verm. l.).

(*Gustaf Adolfs kyrka* i Elfsb. l.
är gemensam för Naglums och
Vassända socknar.)

(*Gustavi*) domkyrkoförsaml:g i Gö-
teborg.

Tillägget *Gustavi* är alldeles öf-
verflödigt och ser mindre prydligt ut.
Göteborg har en domkyrkoförsam-
ling, men icke heller mera än en, så
att hvarje serskild anvisning, hvilken
denna är, kast undvikas.

Gusums bruksförsaml:g (Österg. l.)
hör till Ringarum.

Gylle (Malm. l.).

Gålsjö bruksförsaml:g (V.-norrl. l.).

(*Gånsta udde* (Upps. l.) är en del
af Vårfrukyrka.)

Gårdby (Kalmar l.).

Gårdeby (Österg. l.).

Gårdsby (Kronob. l.).

Gårdstånga (Malm. l.).

Gårdveda (Kalmar l.).

Socknen heter ej Gorrveda och
ännu mindre Gottfridsdal. Dess ärl-
iga namn *Gårdveda*, känt från 1350-

talet såsom Gardwidhe och från 1420-
talet såsom Gardhwedhe, uttalas af
allmogen *Gårveda*, *Gorrveda*, *Gorr-
ve*. Men huru någon kunnat häraf
få fram ett Gottfridsdal, är obegrip-
ligt. Visserligen har filologien blif-
vit grymt misshandlad, men ännu
har man dock icke gått så till väga,
att man plockat bort så många bok-
stäfver man oskäligt behagat och
stoppat in hvilka andra som helst
i stället.

Gåsborn (Verm. l.).

Gåsinge (Söderm. l.).

Gällared (Hall. l.).

Gällaryd (Jönk. l.).

Gällby (Elfsb. l.), ej Gellby, Gjell-
by eller Hjellby.

Det synes häraf vara rätt många
sätt att återgifva socknens namn,
som förr i tiden skrefs *Gællby*, hvil-
ket, jemfördt med nu varande språ-
kets fordringar, gifver *Gällby*.

Gällinge (Hall. l.).

Gällstad (Elfsb. l.).

[*Gårdhem*] (Elfsb. l.) se Gerdhem.

[*Gårdlösa*] (Kalmar l.) se Gärdslösa.

Gärds härad (Krist. l.).

Gärdserum (Kalmar l.).

Gärdslösa (Kalmar l.).

Denna form är mycket vanligare
än *Gärdslösa*. Socknen har allt sedan
början af 1400-talet skrivits med
s (eller z) efter d.

Gäsenes härad (Elfsb. l.), ej Gä-
seneds h.; jfr Fridene.

Gödelöf (Malm. l.), ej Göddelöf.

Fördubblingen af d är alldeles
opåkallad. Gamla namnet är *Göthe-
lef* (1398); jfr *Gerdslöf*.

Gödestad (Hall. l.).

Gökhem (Skarab. l.).

[*Gördslöfs kyrkoby*] (Malm. l.) se
Görslöf.

[*Görröd*] (Krist. l.) se Djurröd.

Görslöf (Malm. l.) eller, såsom den ock kallas, *Görslöfs kyrkoby*.

Det skrives rätt ofta *Görslöf*, men detta d har ej mycket skäl för sig och torde bäst strykas, då veterligt är, att namnet sammandragits af *Göterslef* (1361) eller *Göterslef kirkiuby*, i hvilket således d icke kan uppträda före r.

Gösslunda (Skarab. l.), ej *Jösslunda*.

Ordet kommer hvarken af *Jut* eller *Jösse*, som kunnat gifva *Jösslunda*, utan af *Göt*, hvilket visas af det gamla namnet *Göthislunda* (1367); jfr socknarna *Götlunda*.

Göstrings härad (Österg. l.).

Göteborgs stad.

Götene (Skarab. l.), ej *Götened*.

Om namnet jfr *Fridene*. *Götene* var namnet redan 1397.

Göteryd (Kronob. l.).

Göteve (Skarab. l.), ej *Göteved*.

I detta ord ingår lika litet ved som i *Frösve*, hvilket jfr, utan i båda vi, ve. Gamla namnet är *Göthevi* (1440).

Götlunda (Skarab. l.).

Götlunda (Örebro l.).

H.

Habblingbo (Gotl. l.).

Ej skäl är att skriva *Habblingbo*; jfr *Atlingbo*. *Hagbarlinghabo* är en gammal form.

Habo (Jönk. och Skarab. l.).

Hacksta (Upps. l.).

Hackva (Örebro l.), ej *Hackvad*.

På slutet är ett öfverflödigt, stumt d tillagdt. Detta va är icke något slarfvigt uttal af vad; för snart 500 år sedan skrefs socknen *Hakua*.

Hackås (Jemtl. l.).

Hafdhem (Gotl. l.).

[*Hafrida*] (Jönk. l.) se *Hagrida*.

Hafverö (V. norrl. och Jemtl. l.).

Haga (Stockh. l.).

Hagby (Kalmar l.).

Hagby (Upps. l.).

Hagebyhöga (Österg. l.).

Förkortadt förekommer äfven blott *Hageby*, men då vi hafva två *Hagby*, är det rätt godt att kunna skilja *Hageby* från *Hagby* genom adj. *höga*. Denna form *Hagebyhöga* är ock den vanligare, skrefs 1402 *Haghabby höga* och har en parallel i *Mörbylånga*.

Hagelberg (Skarab. l.).

Hagrida (Jönk. l.), ej *Hafrida*, *Haugrida* eller *Haurida*.

Socknens gamla namn är *Haghyrdh* (1360) eller *Hagarid* (1455), d. v. s. *Hagrödning*. Af detta *hag* har småländskan, som tillåter uteslutning af final-g eller dess öfvergång till v, t. ex. skov för skog, gjort *hav*, hvaraf bildats (*Hav*) *Hafrida*, hvilket *hav* öppnats till *hau*, hvaraf kommit *Hau-rida* eller, med återklang af g, *Haug-rida*. Men då nu skriftspråket ej kan följa med dialekternas skiftningar i uttalet eller tillbakasetta sina obestridda former för allmogälet, kan man ej skriva annat än *Hagrida*.

Hagshult (Jönk. l.).

Hagunda härad (Upps. l.).

Hajom (Elfsb. l.).

Den formen är mycket vanligare än *Hajum*.

Hakarp (med *Husqvarna kapell*) (Jönk. l.).

Halfås (förenadt med *Ryda Ska-raborgs l.*).

Hall (Gotl. l.).

Halla (Gotl. l.).

Halla (Söderm. 1.).
Hallaryd (Kronob. 1.).
Hallaröd (Malm. 1.).
Hallen (Jemtl. 1.).
Hallingeberg (Kalmar 1.).
[Hallna] (Skarab. 1.) se *Halna*.
Hallsberg (Örebro 1.).
(Hallsjö hör till Dörarp, Kronob. 1.)
Halltorp (Kalmar 1.).
Halmstad (Malm. 1.).
Halmstads härad (Hall. 1.).
Halmstads stad.
Halna (Skarab. 1.), ej *Hallna*.

Det gamla namnet *Halnadha* (1440) är nu afkortadt till *Halna*.
[Hambré] (Gotl. 1.) se *Hamra*.
Hammar (Örebro 1.).
Hammar, Stora (Malm. 1.).
Hammarby (Stockh. 1.).
Hammarby (Söderm. 1.).
Hammarkinds härad (Österg. 1.).
Hammarlunda (Malm. 1.).
Hammarlöv (Malm. 1.).
Hammarö (Verml. 1.).
Hammenhög (Krist. 1.).
Hammerdal (Jemtl. 1.).
Hamneda (Kronob. 1.); jfr *Alseda*.
Hamra (Gotl. 1.).

Den gammal-svenska stafningen *Hambre* är numera sällsyntare. Socknen skrefs gammalt *Hamar*.
Hamra kapell (Gefleb. 1.).
Hamrånge (Gefleb. 1.).
(Handbolaget (Elfsb. 1.) är en del af Tvärred.)
Handbörds härad (Kalm. 1.).
Hanebo (Gefleb. 1.).
Hanekinds härad (Österg. 1.).
Hangelösa (Skarab. 1.).
Hangvar (Gotl. 1.).
Hanhals (Hall. 1.).
Hannas (Krist. 1.).

Stat. Tidskrift. 33:e häftet.

Hannäs (Kalmar 1.).
Haparanda stad.
Haraker (Vestm. 1.).
Harbo (Upps. och Vestm. 1.).
Hardeberga (Malm. 1.).
Hardemo (Örebro 1.).
Hardemo härad (Örebro 1.).
Harestad (Göteb. 1.).
Harg (Stockh. 1.).
Harg, Vestra (Österg. 1.).
Harg, Östra (Österg. 1.).
Harjagers härad (Malm. 1.).
Harlösa (Malm. 1.).
Harmånger (Gefleb. 1.).
Harplinge (Hall. 1.).
Harrie, Lilla (Malm. 1.).
Harrie, Stora (Malm. 1.).
Harstad (Österg. 1.).
Hasle (Skarab. 1.), ej *Hassled*.

Här såsom i många andra namn är ett stumt d onödigtvis tillagdt och har intet stöd i de gamla formerna af socknens namn, hvilket 1397 skrefs *Haslæ* och 1428 *Haslo* sokn. Om det dubbla s jfr *Bösarp*, *Hasle-*.

Hasle-Bösarp (Malm. 1.), ej *Hassle-B.*; se *Bösarp*, *Hasle-*.
Hassela (Gefleb. 1.).
[Hassle-Bösarp] (Malm. 1.) se *Hasle-Bösarp*.
[Hassled] (Skarab. 1.) se *Hasle*.
Hasslöf (Hall. 1.).
Hasslösa (Skarab. 1.).
[Haugrida, Haurida] (Jönk. 1.) se *Hagrida*.
Hed (Vestm. 1.).
Heda (Österg. 1.).
Hedared (Elfsb. 1.) förenadt med *Sandhult*.
Hede (Göteb. 1.).
Hede (Jemtl. 1.).

Hede lappförsamling (Jemtl. 1.).
Hedemora landsförsamling (Kopp. 1.).

Hedemora stad.

Hedeskoga (Malm. 1.).

Hedesunda (Gefleeb. 1.).

[*Hedinge*] (Örebro 1.) se *Hidinge*.

Hedvig Eleonora (Ladugårdslands församling i Stockh.).

Hedvigs församling eller *Tyska* (i Norrköping).

Hejde (Gotl. 1.).

Hejdeby (Gotl. 1.).

Hejnum (Gotl. 1.).

Helgarö (Söderm. 1.).

Helgesta (Söderm. 1.).

Helgona (Söderm. 1.).

Socken skrives ock Allhelgona, men härtill är väl intet skäl, dels då det finnes en annan socken, som gemenligen kallas Allhelgona, nämligen i Östergötlands län, och hvilken synes både nu och förr så hafva skrivits, dels då deremot denna Helgona socken i Södermanland äfven förr burit detta namn utan tillägg af all, t. ex. från slutet af 1300-talet Helghona.

[*Helgona*] (Österg. 1.) se Allhelgona.

Helgum (V.-norrl. 1.), ej *Hellgum*.

Denna sist anförda stafning med två l strider mot hvad alla bruka vid skrifningen af det svenska helg (af hvilket ord socknens namn är blott dat. plur.).

[*Heliga Trefaldighets*] (Upps. 1.) se *Bondkyrko församling*.

Hellaryd (Blek. 1.).

Hällaryd, såsom somlige bruka skriva, är icke att gilla. Namnets ll hafva uppkommit genom assimilering af lg, stående i ordet helg (jfr *Helgum*), hvaraf denna sockens namn är sammansatt, såsom synes af det sedan 1200-talet skrifna *Helgerydh*.

Helleberga (Kronob. 1.).

Derjemte förekommer ock en mindre god form Hälleberga. Första sammansättningsleden i detta namn är densamma som i *Hellaryd*, hvilket jfr. Från slutet af 1300-talet har man namnet *Helghabergha*, om ock skrifvet *Hælghabergha*, som intet bevisar mot *helg*.

Hellefors (Örebro 1.).

Hellesjö (Jemtl. 1.).

Hellestad (Elfsb. 1.).

Hellestad (Malm. 1.).

[*Hellestad*] (Österg. 1.) se *Hällestad*.

[*Hellgum*] (V.-norrl. 1.) se *Helgum*.

[*Hellum*] (Skarab. 1.) se *Hällum*.

Hellvi (Gotl. 1.), ej *Helvi* eller *Hellvik*.

Namnet har icke alls med vik något gemensamt utan med vi; jfr *Frösve*. Gamla namnet är *Helgovi* (*helgo vi*), som äfven utesluter *Hel* (och för öfrigt hafva inga heliga tempelplatser tillerkänts dödsjudinnan, oansedt att formen *Hel-vi* formelt icke kan bildas af *Hel*). Stafningen med ll (jfr *Helgum*) betingas af de sammansmälta lg.

[*Hellvik*] (Gotl. 1.) se *Hellvi*.

Helsingborgs landsförs:g (Malm. 1.).

Helsingborgs stad.

[*Helvi*] (Gotl. 1.) se *Hellvi*.

[*Hemmesdynge*] (Malm. 1.) se *Hemmingsdynge*.

Hemmesjö (med *Tegnaby*. Kronob. 1.).

Hemmingsdynge (Malm. 1.).

Så är vanligare i skrift än *Hemmesdynge*, som mera tillhör tal-språket. Gamla formen är ock *Hemmingxdynge* (1283).

Hemse (Gotl. 1.).

Hemsö för denna socken är mera ovanligt.

Hemsjö (Elfsb. 1.).

[*Hemsö*] (Gotl. 1.) se Hemse.

Hemsö kapell (V.-norrl. 1.).

[*Hendene*] (Skarab. 1.) se Händene.

Herkeberga (Upps. 1.), ej Herkulsberga.

Ehuru båda formerna vexla med hvarandra, torde Herkulsberga dock ovilkorligen få utstrykas. Det var början af 1700-talet förbehållet att inbilla folk, att Herkules var en svensk guddomlighet och egentligen hette Härkölle o. dyl., och detta är väl upphofvet till den löjlige förvriddningen af socknens ända från slutet af 1300-talet brukliga namn Hærkeberga.

[*Herkulsberga*] (Upps. 1.) se Herkeberga.

Hernevi (Upps. och Vestm. 1.).

Hernö (V.-norrl. 1.).

Hernösands stad.

[*Herrberga*] (Österg. 1.) se Härberga.

Herrestad (Göteb. 1.).

Herrestad (Österg. 1.).

Den äfven understundom synliga formen Härstad för detta sockennamn har utan tvifvel uppkommit genom gutturalt, tjockt uttal af första sammansättningsleden i det gamla Hærestadha (1404).

Herrestad, Stora (Malm. 1.).

Herrestad, Östra (Krist. 1.).

Herrestads härad (Malm. 1.).

Herrljunga (Elfsb. 1.).

Herråkra (Kronob. 1.).

Herslöf (Malm. 1.).

[*Hessleby*] (Jönk. 1.) se Häsleby.

[*Hesslunda*] (Malm. 1.) se Häslunda.

Hestra (Mo h., Jönk. 1. och Kinds h., Elfsb. 1.).

Hestra (Vestbo h., Jönk. 1.).

Hidinge (Örebro 1.).

Då formerna Hidinge och He-

dinge förekomma jemte hvarandra, bör formen med renare vokalljud föredragas, alltså Hidinge, såsom ock den gamla formen är: Hidinge (1440).

Hietaniemi kapell (N.-bott. 1.).

Hillared (Elfsb. 1.).

Hille (Gefleeb. 1.).

Hilleshög (Stockh. 1.), ej Hillersjö.

Denna senare form har uppkommit på det vanliga sättet i allmogens uttal, att sh förtjockats till sj-ljud och g i slutet genom slapphet blifvit stumt, hvarefter Hillesjö gjorts ännu fulare genom inskjutande af r. Lyckligen finnes dock äfven i tal och skrift Hilleshög, som torde få anses såsom den enda riktiga formen, uppkommen genom assimilering af gamla namnet Hildishög (1345).

Himle härad (Hall. 1.).

Visserligen skrives allmänneligen Himble h., men detta är gammal-svenska och icke efter hvad språkbruket nu kräfver. På samma sätt är det med socknarna Kumla, att de förr skrefvos Kumbla.

Himmeta (Vestm. 1.).

Hinneryd (Kronob. 1.).

Hishult (Krist. och Hall. 1.).

[*Hjellby*] (Elfsb. 1.) se Gällby:

Hjelmseryd (Jönk. 1.).

Hjelsta (Upps. 1.).

Hjernarp (Krist. 1.).

Någon gång skrives äfven Jernarp, men sammansättningen är ej jern-, utan hjern-, hvadan h framför j måste bibehållas. Gamla namnet är Hjernorp (1406).

Hjerpås (med Höra och Vedum. Skarab. 1.).

Hjersås (Krist. 1.).

Hjertlanda (Jönk. 1.).

Hjertum (Göteb. 1.).

Hjo landsförsamling (Skarab. 1.).

Hjo stad.

Hjorted (Kalmar 1.), ej Hjorthed.

Detta senare är en mera sällsynt form; jfr Alseda. (Icke socknen, men dess kyrka tyckes någon gång blifvit benämnd Sofia Magdalena kyrka, hvilken benämning, om ock blott en gång använd, är olämplig, då det är frågan om Hjortedes kyrka och ingen annan).

Hjortsberga (Blek. 1.).

Hjortsberga (Kronob. 1.).

Hjulsjö (Örebro 1.).

Mera sällan får man också Juhlsjö, hvilken form har alla erforderliga delar att blifva riktig, om man flyttar h till dess plats framför J.

Hjälstad (Skarab. 1.).

Hoby (Blek. 1.).

Hoby (Krist. 1.).

Något skäl att, såsom rätt många göra, skriva denna socken Hoby finnes väl ej, då socknen i mera än 450 år hetat och äfven skrifvits Hoby.

Hoby (Malm. 1.).

Hof (Elfsb. 1.).

Hof (Krist. 1.), ej Houf.

Det gamla likasom det ny-svenska namnet är Hof. Skånska allmogemålets Houv — likasom Ousby m. fl. — kan naturligen ej göra anspråk på att erkännas för riktigt i svensk skrift.

Hof (Österg. 1.).

[*Hofby*] (Krist. 1.) se Hoby.

Hofby (med *Skofteby*. Skarab. 1.).

Hofförsamlingen, Kungl., i Stockh.

Hofmantorp (Kronob. 1.).

Hofsta (Örebro 1.).

Hofterup (Malm. 1.).

Detta namn synes vara vanligare än det äfven brukliga Hoftarp.

Hofva (med *Fagerlid*. Skarab. 1.).

Hogdal (Göteb. 1.).

Hogdal, Ytter- (Jemtl. 1.).

Hogdal, Öfver- (Jemtl. 1.).

Hogrån (Gotl. 1.).

Af de olika formerna Hoggren, Hogrån och Hougrån är Hogrån att föredraga framför de öfriga. Höggrän är sannolikt det egentliga namnet, som i äldre tider visar sig såsom Högrän, hvilket dock numera i all vårdad skrift och tal blifvit Hogrån.

Hogstad (Österg. 1.).

Hol (Elfsb. 1.).

Holm (Elfsb. 1.).

Holm (Hall. 1.).

Holm (Upps. 1.).

Holm (V.-norrl. 1.).

Holmby (Malm. 1.).

Holmedal (Vernl. 1.).

Holmestad (Skarab. 1.).

Holmsunds kapell (V.-bott. 1.).

Holmö kapell (V.-bott. 1.).

Holtsljunga (Elfsb. 1.), ej Holtsjunga.

Den senare sammansättningsleden i namnet är tydlig och klar; då *ljung* nu som förr skrives med *lj*, torde allt skäl vara att skriva *Holtsljunga*. Gammalt förekommer namnet *Hulssaliungga* (1366).

Horla (Elfsb. 1.).

Horn (Skarab. 1.).

Horn (Österg. 1.).

Hornaryd (Kronob. 1.).

Hornborga (Skarab. 1.).

Horred (Elfsb. 1.).

Hosjö kapell (Kopp. 1.).

Det kallas ock Sandviken, men dels är Hosjö vanligare, dels har det stöd i benämningen Hosjö bergslag.

Hosso (Kalmar 1.).

Hotagens kapell (Jemtl. 1.).

Hotagens lappmarks-församling (Jemtl. 1.).

[*Houf*] (Krist. 1.) se Hof.

[*Hougren*] (Gotl. 1.) se *Hogrän*.
 [*Huaröd*] (Krist. 1.) se *Hufvaröd*.
Hubbo (Vestm. 1.).
Huddinge (Stockh. 1.).
Huddunge (Vestm. 1.).
Hudene (Elfsb. 1.), ej *Hudened*;
 jfr *Fridene*. *Hudyne* 1347.
Hudiksvalls stad.
Hufvaröd (Krist. 1.), ej *Huaröd*.

Denna senare form har uppkommit genom v-ljudets sammansmältning med föregående u, men bör visst icke, som dock en och annan gör, skrivas. Gamla formen är i det allra väsentligaste lika med den nu varande, såsom *Hufvaröth* under 1400-talet.

Huggenäs (Verml. 1.).
Hulared (Elfsb. 1.).
Hult (Jönk. 1.).
Hulterstad (Kalmar 1.).
Hultsjö (Jönk. 1.).
Humla (Elfsb. 1.).
 [*Hunestad*] (Hall. 1.) se *Hunnestad*.
 [*Hunnekulla*] (Skarab. 1.) se *Beateberg*.

Hunnestad (Hall. 1.), ej *Hunestad*.

Det gamla namnet är *Hundestad*, hvars nd assimilerats till nn (likasom *Hunnekulla* af det gamla *Hundakulla*).

Hurfva (Malm. 1.).
 [*Hurud*] (Verml. 1.) se *Högerud*.
Husaby (Skarab. 1.).
Husby (Erlinghundra h., Stockh. 1.).

Någon gång får man se denna socken skrivas *Husseby*, men der till är alldeles ingen orsak, då detta *Husby* är detsamma som *Husby* på andra ställen, hvilka ofta såsom detta i gamla tider hetat *Husaby*, eller i fråga varande sockennamn med *Erlinghundra* utsatt: *Husaby-Arland* på 1300-talet.

Husby (Kopp. 1.).

Husby (Lyhundra h., Stockh. 1.).
Husby, Kungs- (Upps. 1.).
Husby-Långhundra (Långhundra h., Stockh. 1.).
Husby-Oppunda (Oppunda h., Söderm. 1.).
Husby-Rekarne (Öster-Rekarne h., Söderm. 1.).
Husby-Sjutolft (Upps. 1.).
Husby, Vestra (Österg. 1.).
Husby, Östra (Österg. 1.).
Husie (Malm. 1.).
 (*Husqvarna faktori* (Jönk. 1.))
 [*Husseby*] se *Husby* (Erlinghundra).
Hvalinge (Hall. 1.).
Hvalstad (Skarab. 1.).
Hvarf (förenadt med *Styra*. Österg. 1.).

Hvarf (Skarab. 1.).
 [*Hvarnum*] (Elfsb. 1.) se *Varnum*.
 [*Hveddinge*] (Malm. 1.) se *Hvidinge*.
Hvellinge (Malm. 1.).
 [*Hven*] (Malm. 1.) se *S:t Ibb*.
Hvena (Kalmar 1.).
 (*Hvena skate* (Kalmar 1.) är en del af *Hvena*.)

Hvetlanda (Jönk. 1.).

Hvidinge, Norr- (Malm. 1.).

Omvexlande skrives *Norr-Hveddinge* och *Norr-vidinge* — likasom 'ock sammansättningen med *Söder*. Förr skrefs *Hvidinge*, t. ex. 1454 *Syndre Hvidinge*. Enklast, på samma gång som rättast, tyckes vara att skriva *Norr- (och Söder-) Hvidinge* eller i ett ord *Norrhvidinge*.

Hvitaby (Krist. 1.).

Hvitsands kapell (Verml. 1.).

Hvittaryd (Kronob. 1.).

Hvittinge (Vestm. 1.).

Hyby (Malm. 1.).

Hycklinge (Österg. 1.).

Hylletofta (Jönk. 1.).

Hyllie (Malm. 1.).

[*Hyllinge*] (Malm. l.) se Broby.

Hyltinge (Söderm. l.).

Hyringa (Skarab. l.).

Hysna (Elfsb. l.), ej Hyssna.

Denna senare form är både mindre vanlig och ej heller öfverensstämmande med förr brukligt skriftsätt. Hösna finnes 1540.

Håbo härad (Upps. l.).

Håbol (Elfsb. l.).

Håby (Göteb. l.).

[*Häcksvik*] (Elfsb. l.) se Häksvik.

[*Håf*] (Krist. l.) se Hof.

Håkantorps (Skarab. l.).

Håksvik (Elfsb. l.), ej Häksvik.

Hvarifrån k i Håks kommit i detta sockennamn, som varit Hasvika (1396), kan ej förklaras, men alldeles tillräckligt tyckes det vara med enkelt k-ljud, hvilket ock mest öfverensstämmer med bruket.

Hålanda (Elfsb. l.).

Håle (Skarab. l.).

Hållnäs (Upps. l.).

Hålta (Göteb. l.).

Hånger (Jönk. l.).

Hånger (jordebokssocken. Skarab. l.).

Hångsdala (Skarab. l.).

[*Hårslöf*] (Malm. l.) se Håslöf.

[*Härstad*] (Österg. l.) se Herrestad.

Håsjö (Jemtl. l.), ej Håssjö.

Skriftsättet Håssjö strider mot bruk och gammal ordning. Hasio 1347.

Håslöf (Malm. l.), ej Hårslöf.

Bokstafven r är alldeles omotiverad och blott en förtjockning i uttalet af s. Ordet kommer ej af något personnamn Hår, men kanske heldre Hug. Gamla formen är Hygslef (1315) och Haslöf (1409), hvilket är värt Håslöf.

[*Håssjö*] (Jemtl. l.) se Håsjö.

Håstad (Malm. l.).

Håtuna (Upps. l.).

Häfverö (Stockh. l.).

Hägerstad (Österg. l.).

Häggdånger (V.-norrl. l.).

Häggeby (Upps. l.).

Häggenäs (Jemtl. l.).

Häggesled (Skarab. l.).

Häggum (Skarab. l.).

Häglinge (Krist. och Malm. l.).

[*Hällaryd*] (Blek. l.) se Hellaryd.

[*Hälleberga*] se Helleberga.

Hällestad (Österg. l.), ej Hellestad.

Skriftsättet är vexlande. Namnet visar vid första påseende som om det komme af håll, men så gör det icke; ej heller af helg, utan har det undergått många förändringar från sin uppkomst. Så t. ex. Hellestadha 1430, Hærlestadha 1377. Det är måhända bäst att följa det vanligaste i värdad skrift och teckna namnet med ä.

Hällstad (Elfsb. l.).

Hällum (Skarab. l.), ej Hellum.

Den gamla formen Hællem (1409) visar sig vara Häll och icke helg, ty vare sig att Hællem är = Hællhem eller = Hællum, så skulle motsvarande former af Helg hafva varit Helghem eller Helgum. Af de om hvarandra förekommande Hællum och Hellum torde därför vara riktigast att begagna den form, Hællum, som har skäl för sig, men intet emot sig.

Händene (Skarab. l.).

Just intet skäl till Hændene (vare sig med eller utan d på slutet; jfr Fridene). Hændene — med ä — är ifrån gamla tider den vanligare formen.

Härad (Söderm. l.).

Häradshammar (Österg. l.).

Härberga (Österg. l.), ej Herrberga.

Ordet kommer hvarken af herre eller herberge, utan är den gamla formen Haarberga (1382).

Härene (Elfsb. 1.), ej *Härened*; jfr *Fridene*. *Hærene* (1386).

Härene (Skarab. 1.), ej *Härened*; jfr *Fridene*. *Hærene* (1400).

Härja (Skarab. 1.).

Härjevad (Skarab. 1.).

Härlunda (Kronob. 1.).

(*Härlunda* (Skarab. 1.) är en del af *Bjerklanda*.)

Härlöf (Kronob. 1.).

Härna (Elfsb. 1.).

Härryda (Göteb. 1.).

Häseby (Jönk. 1.), ej *Hessleby*.

Då otvivelaktigt ordet *hassel* eller såsom ämne *hasle* ingår i ordet, synes rättast att med uteslutande af *Hessleby* skriva blott *Häseby*, såsom det ock gammalt skrives: *Hæseby* (1443).

Häslunda (Malm. 1.).

Både *Hässlunda* och *Hesslunda*, hvilka ock finnas, äro otympliga former att komma till rätta med. Utom annat har äfven *Häslunda* fördelen att öfverensstämma med den gamla formen *Hæslunda*.

[*Hässelskog*] (Elfsb. 1.) se *Edsleskog*.

Hässjö (V.-norrl. 1.).

[*Hässlunda*] (Malm. 1.) se *Häslunda*.

Hästveda (Krist. 1.).

Hög (Gefle. 1.).

Hög (Malm. 1.).

Ordet skrives ock någon gång *Høj*, men detta är blott ett allmogemalets uttal. Namnet är vårt vanliga subst. *hög*. *Høygh* (1314).

Höganäs bruksförsamling (Malm. 1.).

Högbo (Gefle. 1.).

Högby (Kalmar 1.).

Högby (Österg. 1.).

Högerud (Verm. 1.).

Hurud, som synes vara ett förkortadt, slarfvigt uttal af det rätta namnet *Högerud*, har mycket litet bruk för sig.

Högestad (Malm. 1.).

Högsby (Kalmar 1.).

Högseröd (Malm. 1.), ej *Höxeröd*.

Sammansättningen är af *hög*, och likasom man icke skriver t. ex. superlativen *höxt*, är allt skäl att stavfa *Högseröd*; jfr *Kråkshult*. Från 1400-talet förekommer *Högsröd*.

Högsjö (V.-norrl. 1.).

Högsrum (Kalmar 1.).

Högstena (Skarab. 1.).

Högsäter (Elfsb. 1.).

Högås (Göteb. 1.).

[*Høj*] (Malm. 1.) se *Hög*.

Höja (Krist. 1.).

Hökhufvud (Stockh. 1.).

Höks härad (Hall. 1.).

Hököpinge (Malm. 1.).

Hölebo härad (Söderm. 1.).

Hölö (Söderm. 1.).

(Dess kyrka kallas någon gång för *Fredrik Adolfs k:a*, hvilket icke kommer socknen vid.)

Hömb (Skarab. 1.).

Hör (Malm. 1.).

(*Höra*, förenadt med *Hjerpås*.

Skarab. 1.).

Hörby (Malm. 1.).

Höreda (Jönk. 1.).

Hörja (Krist. 1.).

Hörröd (Krist. 1.).

Hörsne (med *Bara*. Gotl. 1.).

Hörup (Krist. 1.).

Hösna (Elfsb. 1.), ej *Hössna*; jfr

Hysna. *Hösna* (1406).

[*Höxeröd*] (Malm. 1.) se *Högseröd*.

I.

Ibb, S:t (Malm. 1.).

Idala (Hall. 1.).

Idenor (Gefle. 1.).

Stundom skrifves socknen ock Idnor, men Idenor är den fullständiga, rätta stafningen, såsom den varit i 3 å 4 århundraden.

Idre kapell (Kopp. 1.).

Ifvetofta (Krist. 1.).

Ifö (Krist. 1.).

Igelösa (Malm. 1.).

Igellösa, som ock finnes, är mera ovanligt. Från äldsta till senare tider äro formerna af detta sockennamn skrifna med blott ett l. Yghelöse (1330), Yelöse (1460).

Ignaberga (Krist. 1.).

Ilian, S:t (Vesterås landsförsamling. Vestm. 1.).

Ilsbo (Gefle. 1.).

Ilstorp (Malm. 1.).

Indal (V.-norrl. 1.).

Ingarö (Stockh. 1.).

Stundom kallas socknen äfven Pilhamn, men detta namn tillhör icke socknen, om ock kapellet så

skulle kunna kallas, såsom likartadt förhållande är med Djurö församling, att dess kapell ligger vid Djurhamn.

Ingatorp (Jönk. 1.).

Ingelstad (Krist. 1.).

Ingelstad (Malm. 1.).

Ingelstads härad (Krist. 1.).

Ingelstorp (Krist. 1.).

Inlands Fräkne härad (Göteb. 1.).

Inlands Nordre härad (Göteb. 1.).

Inlands Södre härad (Göteb. 1.).

Inlands Torpe härad (Göteb. 1.).

Irsta (Vestm. 1.).

Stundom skrifves äfven [Ihrsta och] Irstad, men det är högst osannolikt att ordet stad ingår i detta namn. De från slutet af 1300- och början af 1400-talet brukliga formerna äro Yrista och Irista. Under sådana omständigheter synes intet skäl alls vara att onödigtvis påhänga ett stumt d på slutet.

Isie, Lilla (Malm. 1.).

Istorp (Elfsb. 1.).

Istrum (Skarab. 1.).

J.

Jakob, [S:t] (i Stockh. stad).

Jemjö (Blek. 1.).

[*Jemshög*] (Blek. 1.) se Gernsjö.

Jerbo (Elfsb. 1.), ej Jern- eller Järnboda.

Jerbo är den vanliga förkortningen af det sedan förra hälften af 1500-talet förekommande Jerbode, som tyckes af missförstånd i senare tid uppfattats såsom Jernboda.

Jerfsö (Gefle. 1.).

Jerfälla (Stockh. 1.).

Namnet skrifves omvexlande Jer- och Jär-, men aldrig nu mera på gamla viset Ger-. Både e och ä i första stafvelsen kunna hafva sina skäl för sig, men då bruket är mera för e, som dessutom har intet stridande mot sig i vanlig vokalisering af lika ljudande ord, torde allt skäl vara att skrifa Jerfälla. Samma är förhållandet med Jerna.

Jern (Elfsb. 1.).

Jerna (Kopp. 1.).

Jerna, Ytter- (Stockh. 1.).

Jerna, Öfver- (Stockh. 1.).

Dessa socknar Jerna skrivas och Järna. Förr skrefvos de Gerna. Jfr Jerfälla.

[*Jernarp*] (Krist. l.) se Hjernarp.

[*Jernboda*] (Elfsb. l.) se Jerbo.

Jernboås (Örebro l.).

Jernskog (Verm. l.).

Jerrestad (Krist. l.).

Jerrestads härad (Krist. l.).

Jersnäs (Jönk. l.).

Jerstad (Österg. l.), ej Gerstad eller Järstad.

Dessa två senare namn vexla med hvarandra. För att slita tvisten mellan dem måste man gå till de äldre formerna af namnet, hvilket är Jærpstadha (1406). Detta Jærp är vårt nu varande ord hjerpe, och då i vanlig svensk skrift detta fogelnamn aldrig skrives med g och endast undantagsvis med ä, bör den bästa stafningen vara Jerp-. Hvad åter det h beträffar, som börjar hjerpe, är intet skäl att upptaga det i detta namn, ty detta h har blott en slump att tacka för sin tillvaro eller något förbiseende vid korrekturläsningen af en jagstads ga från början af 1700-talet, ty före den tiden kan det icke anträffas, men derefter började det insmyga sig så småningom, tills det blef brukligt. — Det ofvan stående Jersnäs är på samma sätt kommet af det gamla Jærpsnæs (1336). Återigen ett annat namn Hjerpås, det gamla Jærpaas (1387), har nu en gång bestämdt fått sig h tillagdt från början — likasom sjön Hjelmaren — och det må det gerna behålla, hvilket dock ingalunda nödvändigt tvingar till den konsekvensen att skriva Hjärsnäs och Hjerstad.

Jerstorp (Jönk. l.).

Jockmock (Norrb. l.).

Johannis, [S:t] (i Stockh. stad).

Johannis, [S:t] (Norrköpings landsförsamling) (Österg. l.).

[*Jomkil*] (Upps. l.) se Jumkil.

Jonsberg (Österg. l.).

Jonstorp (Malm. l.).

[*Josefina*] (Krist. l.) se Färingtofta.

[*Josefina*] (Österg. l.) se Brunneby.

Juckasjärvi (Norrb. l.).

Julita (Söderm. l.).

[*Julsjö*] (Örebro l.) se Hjulsjö.

Jumkil (Upps. l.).

Vexlande förekomma Jumkil och Jomkil, och detta icke blott i senare tid, utan redan i första åren af 1400-talet finnas både Jumakil och Jomakil. Svårt är att utreda, hvilkendera formen är att föredraga, när för ordets användning det är nödigt att hafva blott ett skriftsätt, men som bruket lutar mera åt att i skrift sätta Jumkil än Jomkil, ligger deri ett skäl att uppställa Jumkil såsom den mera användbara formen.

Jung (Skarab. l.).

Junsele (V.-norrl. l.).

Jäder (Söderm. l.).

Jäderbo (Gefle. l.).

Förkortningen Järbo, som ock ibland förekommer, har icke mycket, som talar för sig, och kan lätt leda till förvexling med Jerbo.

Jäla (Skarab. l.).

Jäluntofta (Jönk. l.).

Derjemte finnes ock stundom Jälluntofta, men denna gemining af l är långt ifrån behöflig. De gamla formerna Jæluntompta (1268) eller från 1500-talet, då f-ljudet inkommit för p, Jælunatofta, hafva blott ett l.

[*Järbo*] (Gefle. l.) se Jäderbo.

Järeda (Kalmar l.).

Under alla tider har bibehållits denna ålderdomliga stafning, för hvilket man nu väntade Jereda; Jæredha (1401).

[*Järfälla*] (Stockh. l.) se Jerfälla.

Järlåsa (Upps. och Vestm. l.); jfr Järeda.

[*Järna*] (Kopp. 1.) se *Jerna*.
 [*Järnboda*] (Elfsb. 1.) se *Jerbo*.
 [*Järstad*] (Österg. 1.) se *Jerstad*.
Jät (Kronob. 1.).
Jättendal (Gefleb. 1.).
Jönköpings stad.

Jönäkers härad (Söderm. 1.).
Jörlanda (Göteb. 1.).
Jörns kapell (V.-bott. 1.).
Jösse härad (Verml. 1.).
 [*Jösslunda*] (Skarab. 1.) se *Gösslunda*.

K.

Kaga (Österg. 1.).
Kalf (Elfsb. 1.).
Kalfsvik (Kronob. 1.).
Kalix, Neder- (N.-bott. 1.).
Kalix, Öfver- (N.-bott. 1.).
Kall (Jemtl. 1.).
Kalmar (Upps. 1.).

Det skrives *Kallmar*, men ingen torde kunna finna någon orsak till tvenne i serskildt i detta namn, som uttalas alldeles såsom stadsnamnet *Kalmar*, med hvilket det ock har alldeles lika former i det äldre språket, t. ex. *Kalmarna* (1390).

Kalmar landsförsamling (Kalm. 1.).
Kalmar stad.

[*Karaby*] (Malm. 1.) se *Karleby*,
Vestra.

Karaby (Skarab. 1.).
Karbenning (Vestm. 1.).
Kareby (Göteb. 1.), ej *Karreby*.

Detta sista namn förekommer ock vexlande med *Kareby*. Af *rl* i det gamla namnet *Karleby* (omkr. 1400) kan lätt genom den i dagligt tal vanliga uteslutningen af *l* i *karl* blifva blott *r*, således *Kareby*, men någon assimilation bakåt ifrån *rl* till *rr* finnes ej, således ej *Karreby*. (Deremot är assimilation framåt, såsom bekant, rätt vanlig, och finnes i dialekterna *kall* i stället för *karl*; på detta sätt har *Kall* i Jemtland sin form af den gamla *Karl* eller *Karla* sokn under 1300- och 1400-talen.)

Karesuando (N.-bott. 1.).

Socknen kallas ock *Enontekis*, och finnas skäl både för och emot hvardera benämningen. Den af ålder till Sverige hörande finska socknen *Enontekis* blef genom Finlands skiljande från Sverige delad mellan Sverige och Finland. Kyrkan låg på östra stranden af *Muonio elf* och den finska delen behöll det gamla namnet *Enontekis*. En svensk kyrka blef för den svenska andelen anlagd i *Karesuando by* och med anledning häraf har socknen fått namnet *Karesuando*, hvilket är allt skäl att vidhålla och göra förhärskande, serdeles som erfarenheten visar, att villrådighet kan uppkomma vid dylika fall, t. ex. med afseende på *Torneå*-namnen, huruvida frågan gäller en svensk eller en utländsk socken.

Karlanda (Verml. 1.).
Karlbergs slottskapell (Stockh. 1.).
Karleby (Skarab. 1.).
Karleby, Vestra (Malm. 1.).

Skrives äfven någon gång i öfverensstämmelse med dagligt tal *Karaby*. (Kyrkan har stundom namn af *Karl Ludvig Eugènes*).

Karleby, Östra (Malm. 1.).
 [*Karl Gustaf*] (Elfsb. 1.) se *Skedskamma*.

Karl Gustaf (N.-bott. 1.).
Karl Johans församling (i Göteb. stad).

Karl Johans församling (i Stockh. stad) se Skeppsholms församl:g.
[Karl Ludvig Eugène] (Malm. 1.) se Karleby, Vestra.

[Karls] (Stockh. 1.) se Söderby Karls.

[Karls, Prins] (Kalmar 1.) se Loftahammar.

(Karlsborgs garnisons-församling) (Skarab. 1.)).

Karlsdals kapell (Örebro 1.).

Karlshamns stad.

Karlskoga (Örebro 1.).

Karlskoga bergslag (Örebro 1.).

Karlskrona stad.

[Karlskyrka] (Stockh. 1.) se Söderby Karl.

Karlskyrka (Vestm. 1.).

Namnet brukas omvexlande med Kung Karl och är mycket mera vanligt än Kungsör.

Karlstads härad (Verml. 1.).

Karlstads landsförsamling (Verml. 1.).

Karlstads stad.

Karlstorp (Jönk. och Kalmar 1.), ej Karstorp.

Formen utan l har hvarken häfd eller nu varande bruk för sig. Karlsthorp (1379).

Karoli församling (i Malmö stad).

[Karreby] (Göteb. 1.) se Kareby.

[Karstorp] (Jönk. och Kalmar 1.) se Karlstorp.

Karup, Vestra (Krist. 1.).

Karup, Östra (Hall. 1.).

Kastlösa (Kalmar 1.).

Katarina, [S:t] (i Stockh. stad).

[Katarina kapell] (Österg. 1.) se Rönö.

Katrinebergs kapell (Gefle 1.).

[Katrinenäs] (Söderm. 1.) se Kattnäs.

Katslösa (Malm. 1.).

Kattarp (Malm. 1.).

Kattnäs (Söderm. 1.).

Hvad en och annan gång vill skrivas för denna socken, nämligen Katrinenäs, är en alldeles obefogad förfining (?), då socknen nu ett halft årtusende hetat och kallats Kattnäs, eller under 1300-talet Kattanäs.

Kattunga (Elfsb. 1.).

Kedum (Barne h., Skarab. 1.).

Kedum (Källands h., Skarab. 1.).

Keflinge (Malm. 1.).

Kelfvene (Skarab. 1.), ej Kelfvened; jfr Fridene.

[Kellby] (Skarab. 1.) se Källby.

Kellna (Krist. 1.).

Kells-Nöbbelöf (Malm. 1.).

Kellstorp (Malm. 1.).

[Kellunga] (Elfsb. 1.) se Källunga.

[Kernbo] (Söderm. 1.) se Kernbo.

Kernbo (Söderm. 1.), ej Kernbo.

Gamla namnet är Kyrna (1366) eller såsom nu för tiden Kernbo (1402).

[Kerrbo] (Vestm. 1.) se Kärrbo.

[Kerrstorp] (Malm. 1.) se Kärrstorp.

Kestad (Skarab. 1.).

Kettilstad (Österg. 1.).

Kiaby (Krist. 1.).

Kil (Kils h., Verml. 1.).

Socken kallad och ibland Kiln. Detta n på slutet är sannolikt blott en bestämd artikel, som icke tillhör sjelfva namnet. Gamla namnet för denna socken och det härad, i hvilket den ligger, är i början af 1400-talet Kil. På samma sätt kallas äfven socknen Kil i Visnums härad. Jfr Köla.

Kil, Rasbo-Kil (Upps. 1.).

Kil (Visnums h., Verml. 1.).

Kil (Örebro 1.).

Kila (Söderm. 1.).

Kila (Verml. 1.).

Kila (Vestm. 1.).

Kilanda (Elfsb. 1.)

(*Killingisuando* (N.-bott. 1.).

Derjemte förekomma Killisnää
och Killinge.)

[*Kiln*] (Kils h., Verml. 1.) se Kil.

Kils härad (Verml. 1.).

Kimstad (Österg. 1.).

Kinda härad (Österg. 1.).

Kinds härad (Elfsb. 1.).

Kinna (Elfsb. 1.).

Kinnared (Hall. 1.).

Kinnarumma (Elfsb. 1.).

Kinne härad (Skarab. 1.).

Kinnefjerdings härad (Skarab. 1.).

Kinne-Klefva (Skarab. 1.).

Kinnevalds härad (Kronob. 1.).

Kinneved (Skarab. 1.).

Kisa (Österg. 1.).

[*Kje* . . .] se Ke

Att k framför e uttalas med mjukt ljud är numera en så länge känd sak i svenska språket, att man för länge sedan lagt bort det efter k inskjutna j, som en tid kunde vara behöfligt för att beteckna uppmjukningen af k. Jfr Angerdshestra.

Kjula (Söderm. 1.), ej Tjula.

Båda stafningarna vexla med hvarandra, dock är Kjula det vanligare, såsom ock varande det bättre. Kjula har skrivits sedan början af 1400-talet.

[*Kjä* . . .] se Kä ; jfr Kje . . .

Klagstorp (Oxie h., Malm. 1.).

Klagstorp (Vemmenhögs h., Malm. 1.).

Klara, [*S:t*] (i Stockh. stad).

Klefva, *Kinne*- (Skarab. 1.).

Klefva, *Vilske*- (Skarab. 1.).

[*Klinta*] (Malm. 1.) se Bosjökloster.

Klinto (Gotl. 1.).

Klockrike, (Österg. 1.), jordeboksocken, se Brunneby och Klockrike.

[*Kloster*] (Malm. 1.) se S:t Peters kloster.

Kloster (Söderm. 1.).

Kläckeberga (Kalmar 1.).

Klädesholmens kapell (Göteb. 1.).

Klöfsjö (Jemtl. 1.).

Klöfvedal (Göteb. 1.).

Knifsta (Stockh. 1.).

Knislinge (Krist. 1.).

Knista (Örebro 1.).

Någon gång får man se Knistad, men detta slut-d torde ej förtjena mycken uppmärksamhet, då nu sedan början af 1400-talet skrivits blott Knista. Så skrefs ock förr häradets namn.

Knutby (Stockh. 1.).

Knäred (Hall. 1.).

Knästorp (Malm. 1.).

Knätte (Elfsb. 1.).

Kolbäck (Vestm. 1.).

Konga (Krist. och Malm. 1.).

Konga härad (Kronob. 1.).

Gamla namnet är Kurunga h.

[*Kongelf*] se Kungelf.

[*Kongl.* . . .] se Kungl.

[*Kongsbacka*] se Kungsbacka.

[*Kongshamn*] (Göteb. 1.) se Grafverna.

[*Kongslena*] (Skarab. 1.) se Kungslena.

[*Kongsäter*] (Elfsb. 1.) se Kungsäter.

Konungsund (Österg. 1.).

[*Kopparberget*, *Nya*] (Örebro 1.) se Ljusnarsberg.

Kopparberget, *Stora* (Kopp. 1.).

Korpiolmbolo kapell (Norrb. 1.).

Korsberga (Jönk. 1.).

Korsberga (Skarab. 1.).

[*Krigsberg*] (Österg. l.) se *Kristberg*.

[*Krigsdala*] (Kalmar l.) se *Kristdala*.

Kristberg (Österg. l.), ej *Krigsberg*; jfr efterfölj.

Kristdala (Kalmar l.), ej *Krigsdala*.

Dessa två socknar, *Kristberg* och *Kristdala*, skrivas omvexlande *Krist...* och *Krigs...*, och kan det med nu brukliga namnformer synas svårt att afgöra, hvilket är det bättre. Här såsom i öfriga fall är säkrast att rådfråga äldre handlingar. Och då i dem ej förekommer *Krigs...*, hvilket dyker upp i senare tider, utan *Krist...*, nämligen *Cristbergha* (1400) och *Cristdala* (1558), eller ock sådana former, som mycket väl kunna vara *Krist...* men ej *Krigs...*, såsom t. ex. *Krisbergha* (1384), hvilket utan tvifvel hade, derest det skulle med eller utan normalortografi motsvara *Krigs...*, blifvit återgifvet *Krix...*, så äro skälen heldre för än mot att skriva *Kristberg* och *Kristdala*.

Kristianopel (Blek. l.).

Kristianstads stad.

Kristine församling (i Falun).

[*Kristine församling*] se Östra församlingen i Jönköping.

[*Kristine kapell*] (Österg. l.) se *Qvarsebo*.

Kristine svenska församling (i Göteborgs stad).

Kristine tyska församling (i Göteborgs stad).

[*Kristinehamns landsförsamling*] (Verml. l.) se *Varnum*.

Kristinehamns stad.

Kristvalla (Kalmar l.).

Krogsered (Hall. l.).

[*Krogstad*] (Göteb. l.) se *Krokstad*.

Krokek (Österg. l.).

Krokstad (Göteb. l.).

Hvad äfven under stundom före kommer, *Krogstad*, är väl intet annat än en danism af det gamla och vanliga *Krokstad*.

Kropp (Malm. l.).

Kroppa (Verml. l.).

Kråkshult (Jönk. l.), ej *Kråxhult*.

Det förr i tiden brukliga sättet att med x teckna k med efterföljande flexions-s är länge sedan af lagdt, således ej *Kråxhult*, *Höxe-röd*, m. fl.

Kråksmåla (Kalmar l.).

Kräklingbo (Gotl. l.).

Kräklinga användes just aldrig.

Kräklinge (Örebro l.).

Kuddby (Österg. l.).

Kulla (Stockh. l.).

Kulla (Upps. l.).

Kullerstad (Österg. l.).

Kullings härad (Elföb. l.).

Kulltorp (Jönk. l.).

Kumla (Vestm. l.).

Kumla (Örebro l.).

Kumla (Österg. l.).

Kumla härad (Örebro l.).

[*Kumla* eller *Kumlamads kapell*] (Kalmar l.) se *S:t Sigfrids kapell*.

[*Kung Karl*] (Vestm. l.) se *Karlskyrka*.

Kungelfs stad, ej *Kongelf*.

Det är en känd sak, att "kong" icke finnes i svenska språket, men väl i det danska och norska. Hos oss har konung sammandragits till kung, och konunglig, konungslig till kunglig, hvaraf den naturliga följden bör blifva, att man undviker sådana sammansättningar som *Kongelf* och *Kongsbacka* och i deras ställe använder renare svenska former, såsom *Kungelf* o. s. v., hvilket ock gammalt brukades, t. ex. *Konungahella* och sedan *Kungälla* (i norska handlingar äfven *Konghelle*), hvars

hella i senare tid blifvit förvridet till elf. — Samma förhållande är med "Kongl." (Djurgården o. s. v.) att de bäst skrivas Kungl. eller Kungliga, ty "Kongl." torde väl ej vara att betrakta såsom något ord, utan heldre såsom ett abbreviationsmärke, stereotyp vittnande om dansimens företräde framför svenskan i det gamla kansli-språket.

Kungl. Djurgården (i Stockh. stad); jfr Kungelf.

Kungl. Hofförsamlingen (Stockh. stad).

Kungsbacka stad, ej Kongsbacka; jfr Kungelf.

Kungs-Barkarö (Vestm. l.).

[*Kungshamns kapell*] (Göteb. l.) se Grafverna.

Kungsholms församling (i Stockh. stad).

Kungs-Husby (Upps. l.).

Kungslena (Skarab. l.).

Kungsåra (Vestm. l.).

Kungsäter (Elfsb. l.), ej Kongsäter.

Gamla namnet är Kunungasätter (1326); jfr Kungelf.

[*Kungsör*] (Vestm. l.) se Karlskyrka.

Kyrlingared (Elfsb. och Skarab. l.).

Kölingared, hvilket är en i skrift mindre vanligt återgifven form af allmogeuttalet, såsom körka för kyrka o. s. v., är ej att förorda. Från slutet af 1300-talet är Kyrlwngarydh känd.

Kymbo (Skarab. l.).

Socknen kallas ock ibland Kymme.

Kyrkefalla (Skarab. l.).

Kyrketorp (Gudhems h., Skarab. l.).

Kyrketorp (Kåkindes h., Skarab. l.).

Kyrkheddinge (Malm. l.).

Kyrkhult (Blek. l.).

(*Kyrkoby* (Malm. l.) se Görslöfs kyrkoby.)

Kyrkoköpinge (Malm. l.).

Kyrkås (Jemtl. l.).

[*Kyrkås*] (Skarab. l.) se Sandbäck.

Kågeröd (Malm. l.).

Kåkindes härad (Skarab. l.).

[*Källandsö*] (Skarab. l.) se Otterstad.

Källered (Göteb. l.).

Källerstad (Jönk. l.).

Kånna (Kronob. l.).

(*Kåraböket*, Kronob. länsdel af Vissefjerda.)

Kårböle kapell (Gefle. l.).

Kårsta (Stockh. l.).

Käfsjö (Jönk. l.).

(*Kälfsten* (Österg. l.), jordeboks-socken.

Det från 1300-talet kända Kælwa-steen bildar numera jemte Stens socken Vestra Stenby.)

Källa (Kalmar l.).

Källby (Skarab. l.), ej Kellby.

Bruket är omvexlande, dock mera för Källby. Härledningen synes ej häntyda på något Kell eller Ketill; Kælby (1415).

Källeryd (Jönk. l.).

Från 1500-talet är Kællarid kändt. Källero brukas mycket litet i skrift.

[*Källero*] (Jönk. l.) se Källeryd.

Källsjö (Hall. l.).

Källstad (Österg. l.).

Källunga (Elfsb. l.); jfr efterfölj.

Källunge (Gotl. l.).

Det skrives allmänt Källunge, men vanligast Kellunga eller Kjällunga. Det synes då vara rådligast att skriva Källunga likasom Källunge, icke därför att dessa namn hafva något egentligt gemensamt med hvarandra, då Källunga utan tvifvel är det gamla Tieldrunga (1540), hvaraf kan tyckas, att Tjällunga vore rätta stafningen, men

den frågan är väl icke så alldeles klar, att synnerligt trängande skäl förefinnes att alldeles frångå allas bruk att teckna socknens första ljud med k [eller kj].

Kärda (Jönk. 1.).

Käringöns kapell (Göteb. 1.).

Kärna (Österg. 1.).

Kärrbo (Vestm. 1.); jfr *Kärrstorp* (Oxie h.).

Kärrstorp (Färs h., Malm. 1.).

Kärrstorp (Oxie h., Malm. 1.).

Dessa tre socknar skrivas dels Ker ..., dels Kjer ..., dels Kär ..., hvilket sistnämnda är det vanligaste och utan allt tvifvel det mest praktiska. Ingendera torde hafva sitt namn af vårt nuvarande kärr; deremot tala de gamla formerna, som äro för Kärrbo: Kæwer (1385, 1399) och Kæwerbo sokn (1408), för Kärrstorp i Färs härad: Kærithorp (1372), för Kärrstorp i Oxie härad: Kers-torp (1426).

Kärråkra (Elfsb. 1.).

Köinge (Hall. 1.).

Köla (Verm. 1.), ej Köln.

Vid betraktandet af de nu varande formerna Köla för moder-

församlingen och Köln för pastoratet (samt någon gång Kölen) och de gamla Kyöl eller Kjöl (1379) visar sig heldst, att Köln är en sammandragen form (af Kölen), uppkommen af det gamla ordet Köl med bestämda artikeln (-n). Kölen är numera nästan alldeles ur allt bruk, så att valet är mellan Köla och Köln, men då detta sistnämnda ord är en alldeles osvensk sammandragning, som kan duga i tal men ej i skrift, blir ej annat qvar än Köla såsom namn ej blott på moderförsamlingen, utan äfven på pastoratet, då enligt regeln det kallas efter moderförsamlingen. Jfr Kil i Kils härad.

Kölaby (Elfsb. 1.).

[*Kölingared*] (Elfsb. och Skarab. 1.) se Kylingared.

[*Köln*] (Verm. 1.) se Köla.

Köping (Kalmar 1.).

Skrifves mera sällan Köpinge, hvilken form ock ej är behöflig.

Köpinge (Gärds h., Krist. 1.).

Köpinge, *Stora* (Ingelstads h., Krist. och Malm. 1.).

Köpings landsförsamling (Vestm. 1.).

Köpings stad.

L.

Lackalänga (Malm. 1.).

Ladugårdslands eller *Hedvig Eleonora församling* (i Stockh. stad).

[*Lafva*] (Skarab. 1.) se Lavad.

(*Lagfors bruksförsamling* (förenad med Lögdo. V.-norrl. 1.)).

Lagga (Stockh. 1.).

Lagmansered (Elfsb. 1.).

Lagunda härad (Upps. 1.).

Laholms landsförsamling (Hall. 1.).

Laholms stad.

Landa (Elfsb. 1.).

Landa (Hall. 1.).

Landeryd (Österg. 1.).

Landskrona stad.

Landvetter (Göteb. 1.).

Lane härad (Göteb. 1.).

Lannaskede (Jönk. 1.).

Larf (Skarab. 1.).

Lars, *S:t* (Österg. 1.).

Laske härad (Skarab. 1.).

Lau (Gotl. 1.).

Lavad (Skarab. 1.), ej Lafva eller Lava.

Ordet är sammansatt af La och vad, d. v. s. ett vad öfver (ån) La

(som måhända hetat Lag), hvilken ej kan vara annan än den förbi kyrkan och vid Tådene flytande ån eller bäcken, som numera tyckes hafva namnet Storegårdsån; det är att märka, att invid Lavads kyrka finnes "Lagvassen". Att d i vad är stumt i allmogens mun, är en känd sak. Det gamla namnet är ock Lawadh (1430). Jfr Tidavad, som, om det ock ibland kallas Tjåva, dock aldrig skrifves Tidaivad.

Laxarby (Elfsb. 1.).

Laxsjö kapell kommer att bildas i Jemtl. l.

(*Laxsjö skrifflag* (Kopp. 1.) är en del af Grangärde.)

[*Ledberg*] (Österg. 1.) se Ledeberg.

Ledeberg (Österg. 1.).

Den formen är väl så vanlig som det förkortade Ledberg. Från 1413 finnes Ledheberg.

Ledsjö (Skarab. 1.).

[*Lefvede*] (Gotl. 1.) se Levede.

[*Lefvene*] (Skarab. 1.) se Levene.

Lekaryd (Kronob. 1.).

Lekeryd (Jönk. 1.).

Leksand (Kopp. 1.).

Leksberg (Skarab. 1.), ej Lexberg; jfr Kråkshult.

Lekvattnets kapell (Verml. 1.).

Lekåsa (Skarab. 1.).

[*Lemmerhult*] (Jönk. 1.) se Lemnhult.

(*Lemmeströ* (Malm. 1.) är en del af Gustaf.).

Lemnhult (Jönk. 1.), ej Lemmerhult.

Formerna vexla, men den förre är mycket vanligare och har skäl för sig, hvilket Lemmerhult torde sakna. De gamla namnen äro Limandohult (1290) och Læmandohult (1324), genom hvars sammandragning Lemnhult uppkommit.

Lena (Elfsb. 1.).

Lena (Upps. 1.).

[*Lengjum*] (Laske h., Skarab. 1.) se Längjum.

Lenhofda (Kronob. 1.).

[*Lennäs*] se Lännäs.

Lerbo (Söderm. 1.).

Lerbäck (Örebro 1.).

Lerdal (Elfsb. 1.).

Lerdala (Skarab. 1.).

Lerum (Elfsb. 1.).

[*Leufsta*] (Upps. 1.) se Löfsta.

Levede (Gotl. 1.), ej Levide eller Lefvede.

Alla tre formerna brukas om hvarandra. Redan deraf, att former med blott v finnas, kan man sluta till, att den med fv kan hafva inkommit i senare tid, sedan man ej längre vetat af att ordet varit sammansatt af tvenne, af hvilka den senare ledens första bokstaf är v, då sålunda en skrifning med fv ej öfverensstämmer med svenskt bruk. Det gamla namnet är Lie-widi, hvars widi är tydligen af vider eller vidi (skog). Levide är numera mindre brukligt, likasom ock vider nu har öfvergått till ved.

Levene (Skarab. 1.), ej Lefvene.

Äfven i fråga om detta ord är bruket vacklande. Sannolikt är ordet sammansatt af ven (vin), om hvilket slags bildningar jemför Fridene. Det är måhända derför bäst att låta det skrivas i analogi med Levede. Gammalt skrefs ordet Le-wene (1395).

[*Levide*] (Gotl. 1.) se Levede.

[*Lexberg*] (Skarab. 1.) se Leksberg.

Liared (Elfsb. 1.).

Lid (Söderm. 1.).

Liden (Indals tingslag, V.-norrl. 1.).

Liden (Sollefteå tingsl., V.-norrl. 1.).

Lidhult (Kronob. 1.).

Lidingö (Stockh. 1.).

Lidköpings stad.

[*Lidstad*] (Söderm. 1.) se Lista.

[*Lijsta*] (Söderm. 1.) se *Lista*.
Lilla Bedinge (Malm. 1.).
Lilla Harrie (Malm. 1.).
Lilla Isie (Malm. 1.).
Lilla Malma (Söderm. 1.).
Lilla Mellösa (Söderm. 1.).
(*Lilla Rytterne* (Vestm. 1.) är en
 jordebokssocken, se *Rytterne*.)
Lilla Slågarp (Malm. 1.).
Lillherdal (Kopp. och Jemtl. 1.).
Lillhärad (Vestm. 1.).
Lillkyrka (Upps. 1.).
Lillkyrka (Örebro 1.).
Lillkyrka (Österg. 1.).
Lima (Kopp. 1.).
Lindberg (Hall. 1.).
Linde (Gotl. 1.).
Linde och Ramsbergs bergslag
 (Örebro 1.).
Linde stad.

Om namnet Lindesberg jemför
 Lindesbergs landsförsamling.

Linderås (Jönk. 1.).

Ej i skrift Linnerås, som är
 allmog-uttal. Linderås 1336.

Lindesbergs landsförsamling (Örebro 1.).

Den kallas ock ibland *Linde*
 bergsförsamling eller t. o. m. *Linde*
 bergs bergslagsförsamling, hvil-
 ket sistnämnda är nästan för långt
 och tungt, om ock rättare än *Linde*
 bergsförsamling, ty några sådana
 samhällen som bergsförsamlingar äro
 ej erkända. Under sådana omstän-
 digheter synes enklast att skriva
Lindesbergs landsförsamling, hvarvid
 dock är att märka, att då staden
 allmänneligen heter *Linde* och min-
 dre ofta *Lindesberg*, namnet *Linde*
 landsförsamling vore väl det rättaste.
 På samma sätt hafva vi *Nora* stads-
 och landsförsamlingar, för hvilken
 man ock får se *Nora bergsförsam-*
ling (bergslagsförsamling).

Stat. Tidskrift. 33:e häftet.

Lindome (Hall. 1.).
Lindärfva (Skarab. 1.).
Lingbo kapell (Gefle. 1.).
Linköpings stad.
Linneryd (Kronob. 1.).
Linneröd (Krist. 1.).
Linsells kapell (Jemtl. 1.).
Lista (Söderm. 1.), ej *Lidstad* eller
Lijsta.

Från 1400-talet begagnades for-
 men *Liesta*. Detta blef sedan *Lista*,
 men det långa i enligt tidens bruk
 skrifvet med ij. Men som numera
 icke brukas att skriva långt i an-
 norlunda än med blott i, torde in-
 tet tvifvel vara att *Lista* är det
 rätta ordet, om det ock alldeles
 öfverflödigt blifvit någon gång för-
 vrängdt till *Lidstad*.

Listerby (Blek. 1.).
Listers härad (Blek. 1.).
Lit (Jemtl. 1.).
Litslena (Upps. 1.).
Ljuder (Kronob. 1.).
Ljung (Göteb. 1.).
Ljung (Österg. 1.).
Ljunga (Jönk. 1.).
Ljunga (Kronob. 1.).
Ljungarum (Jönk. 1.).
Ljungby (Hall. 1.).
Ljungby (Kalmar 1.).
Ljungby (Kronob. 1.).
 [*Ljungby*] (Malm. 1.) se *Lyngby*.
 [*Ljungby kapell*] (Kalmar 1.) se
 S:t Sigfrid.
Ljungby, Munka- (Norra Åsbo h.,
 Krist. 1.).
Ljungby, Vestra (Villands h., Krist.
 1.).
Ljungby, Östra (Norra Åsbo h.,
 Krist. 1.).
Ljunghem (Skarab. 1.).
Ljungsarp (Elfsb. 1.).

Ljunits härad (Malm. 1.).

Ljur (Elfsb. 1.).

Ljusdal (Gefle. 1.).

Ljushult (Elfsb. 1.).

Ljusnarsberg (Örebro 1.).

Detta är det mycket vanligare namnet för denna omkring sjön Ljusnaren liggande socken än Nya Kopparberget, hvilket åter är namnet på häradet, omfattande Ljusnarsbergs socken.

Ljusnedals bruksförs:g (Jemtl. 1.).

Ljusterö (Stockh. 1.).

Ljustorp (V.-norrl. 1.).

Lockarp (Malm. 1.).

Af de tvenne i öfrigt förekommande formerna, synes ingalunda hafva bruket för sig, synes Lockerp vara alldeles öfverflödigt och Låarp orätt. Gamla namnet är Lokkatorp (1350).

[*Lockerup*] (Malm. 1.) se Lockarp.

Locketorp (Skarab. 1.).

Lockne (Jemtl. 1.).

Locknevi (Kalmar 1.).

Lofa (Kalmar 1.).

Lofthammar (Kalmar 1.).

Kyrkan men ej socknen kallas understundom Prins Karls kyrka.

Lofö (Stockh. 1.).

[*Lognäs*] (Skarab. 1.) se Lugnås.

Lohärad (Stockh. 1.).

Lojsta (Gotl. 1.).

Mera vanlig är denna form och synes hafva mera skäl för sig än Löjsta.

Lokrume (Gotl. 1.).

Socken nämnes ock Lokrum.

Lomma (Malm. 1.).

Lommaryd (Jönk. 1.).

Lommeland (Göteb. 1.).

Long (Skarab. 1.).

[*Longaröd*] (Malm. 1.) se Långaröd.

[*Loos*] (Gefle. 1.) se Los.

Los (Gefle. 1.).

Det vanliga sättet att teckna detta namn är Loos, men såvida detta är svenska, måste det uttalas Lo-os, hvilket dock icke så göres af någon, som nämligen känner till sockennamnet. Socken heter obestridd Los och då gifves intet annat sätt i svenskan att återgifva detta uttal än med Los. (En annan sak är, huruvida icke detta Los är en falsk form för blott och bart Lo. Såväl i svenskan som beslägtade språks ortsnamn förekommer lo i betydelsen af en lågt liggande strand, som utbreder sig framför en höjd, jfr Lo härad, Oslo i Norge, m. fl. Det vill synas hafva genom ett missförstånd om hvad genitiven af detta lo kräver, uppkommit Los (kapell-lag, kyrka o. s. v.), ehuru, såsom bekant, ortsnamn, som sluta på vokal, vid dylika fall ej taga genitiv-s, lika litet som vi hafva något Bo-s, Bro-s, Mo-s kyrka o. s. v. Såsom vanligt är, att, om ett namn en gång fått en något oriktig form, det ofta blir mot allt skäl och i strid mot språkets enklaste fordringar tillkonstladt ännu mera, just därför att det en gång kommit på villovägar, så tyckes äfven hafva gått med Los. Ifrån det enkla Lo blef det Los — dock kan det namnet anträffas å byn före kyrkans invigning.

Detta Los gjordes ännu besynnerligare genom stafningen Loos, till hvilket så mycket mindre kan uttänkas någon förnuftig grund, som detta Loos uppkom senare än man i språket brukade dubbelskrifva en lång vokal.)

Loshult (Krist. 1.), ej Loushult.

Distongformen är blott skänkt allmog-uttal; jfr Osby. I äldre tider synes socknen hafva hetat Losröd.

Lossa (Upps. 1.), ej Låssa.

Ehuru den ovanligare stafningen Låssa bättre återgäfve det gamla

namnet Ladza från 1400-talet, torde dock Ladza, Lads-a(?) numera hafva så omändrats till uttalet och bruket så temligen bestämdt förklarat sig för Lossa, att detta torde böra föredragas.

[*Loudgou*] (Söderm. l.) se *Ludgo*.

[*Loushult*] (Krist. l.) se *Loshult*.

Ludgo (Söderm. l.), ej *Loudgou* eller *Ludgou*.

Ser man *Loudgou* skrifvet och ej vet, att det är *Ludgo* i Södermanland, som menas, bör man vara ursäktad, om man tror det vara ett namn från något irskt eller bengaliskt tungomål. Gamla namnet är *Ludgudavi* (1435), af hvilket det nuvarande är sammandraget, med bortkastning af sammansättningsleden *vi*. Samma *Ludguda* förekommer i *Ludguda härad* (*Luggude h.*) från samma tid.

Ludvika (Kopp. l.).

Luggude härad (Malm. l.).

Lugnås (Skarab. l.).

Lugnås, som ock förekommer, är väl ej annat än ett vanligt allmogeu-ttalt. Från 1300-talets slut hafva vi *Lungnaas*.

Luleå, Neder- (N.-bott. l.).

Luleå stad.

Luleå, Öfver- (N.-bott. l.).

Lummelunda (Gotl. l.).

Det uttalas ock *Lummelund*.

Lunda (Stockh. l.).

Lunda (Söderm. l.).

Lundby (Göteb. l.).

Lundby (Laske h., Skarab. l.).

Lundby (Valle h., Skarab. l.).

Lundby (Vestm. l.).

Lundby, Stora (Elfsb. l.).

Lunds landsförsamling (Malm. l.).

Lunds stad.

Lungsund (Verml. l.).

Lur (Göteb. l.).

Luttra (Skarab. l.).

Lyby (Malm. l.).

Lycke (Göteb. l.).

Lycksele (V.-bott. l.).

Lyddeköpinge (Malm. l.).

Ej skäl att skriva *Löddeköpinge*, jfr *Kylingared*. Från 1300-talet finnes *Lyddeköpinge*.

Lye (Gotl. l.).

Lyhundra härad (Stockh. l.).

Lyngby (Bara h., Malm. l.).

Denna socken tyckes i alla tider haft det namnet och blott någon gång genom förvexling med *Ljungby* blifvit så skrifvet. *Lyngby* i *Bara* förekommer under den formen allt från 1400-talet. Deremot synes alla de öfriga, som skrivas *Ljungby*, bäst försvara det namnet, äfven *Munka-Ljungby*, för hvilket man äfven stundom får se *Munka-Lyngby*.

Lyngsjö (Krist. l.).

Lyrestad (Skarab. l.).

Lyse (Göteb. l.).

Lysekils köping (Göteb. l.).

Lysings härad (Österg. l.).

Lysvik (Verml. l.).

[*Låkarp*] (Malm. l.) se *Lockarp*.

Långared (Elfsb. l.).

Långaryd (Jönk. l.).

Långaröd (Malm. l.), ej *Longaröd*.

Det *lang*, hvarmed det gamla *Langeryd* (från 1400-talet) är sammansatt, måste enligt det nuvarande språket vara *lång*, så att socknen skrives — hvilket ock allra vanligast sker — *Långaröd*, likasom formvexlingarna *Långared* och *Långaryd*; se ofvan.

Långasjö (Kronob. l.).

Långelanda (Göteb. l.).

[*Långelöt*] (*Kalmar* l.) se *Långlöt*.

Långemåla (*Kalmar* l.).

Höres ock såsom *Långmåla*.

Långhundra härad (Stockh. l.).

Långlöt (Kalmar l.).

Långelöt förekommer och ibland.

[*Långmåla*] (Kalmar l.) se *Långemåla*.

Långsele (V.-norrl. l.).

Långserud (Verm. l.).

Långtora (Upps. l.).

[*Låssa*] (Upps. l.) se *Lossa*.

Låstad (Skarab. l.).

Läby (Upps. l.).

[*Lädebro*] (Gotl. l.) se *Lärbro*.

[*Läderbro*] (Gotl. l.) se *Lärbro*.

(*Lägerbobygden* — *Läjerbobygden*) är allmoges-uttal — är blott en del af Askeryd. Österg. och Jönk. l.).

Lägnum (Skarab. l.) se *Längnum*.

Längbro (Örebro l.).

Länghem (Elfsb. l.).

Längjum (Laske h., Skarab. l.), ej *Lengjum*.

Detta *Längjum*, hvaraf *Vessby* är en del, hette gammalt *Langum* (äfven *Langeem*), hvilket kräver stafningen med ä, likasom vi skriva *läng-re* och ej *leng-re*.

[*Längjum*] (Viste h., Skarab. l.) se *Längnum*.

Längnum (Viste h., Skarab. l.).

Det skrives äfven *Lägnum* och *Längjum*. Medelvägen är här såsom ofta i öfrigt den bästa, hvadan man torde skriva blott *Längnum*. Gamla formen är *Langhem* (1463), hvilket nu bäst återgäfves af *Längum*, men detta skrives aldrig, utan man har dels låtit ett nasalljud komma med efter *läng* och fått sålunda *Längnum*, som återigen uppfattats såsom borde det återgifvas i skrift med *Lägnum* (jfr *regn*, *ugn* o. s. v.), dels uppmjukat g till gj och sålunda fått *Längjum*, hvilket varit så mycket lättare, som i samma län (Laske härad) finnes ett *Längjum*.

Länna (Stockh. l.).

Länna (Söderm. l.).

Lännäs (Örebro l.).

För detta *Lännäs* synes äfven någon gång *Lennäs*, som gammalt skrives *Lænnæs*.

Lännäs, *Ytter-* (V.-norrl. l.).

Lännäs, *Öfver-* (V.-norrl. l.).

Lärbro (Gotl. l.).

Så är det vanligaste namnet, för hvilket äfven förekommer *Läderbro*, som är en sammanjemknung mellan *Lärbro* och det gamla *Ladabro*, som igenfinnes i det någon gång synliga *Lädebro*.

Lästringe (Söderm. l.).

[*Löddeköpinge*] (Malm. l.) se *Lyddeköpinge*.

Löderup (Krist. l.).

[*Lödöse*, *Gamla*] (Elfsb. l.) se *St Peter*.

Löfsta bruk (Upps. l.).

Detta till Öster-Löfsta socken hörande bruk, af hvilken det fått sitt namn, skrives äfven med den för svenska ögon barbariska stafningen *Leufsta*. I fransyskt tryck, som ej har typen ö, kan ett sådant återgifvande af ett svenskt namn förklaras, men icke i svensk skrift och svenskt tryck.

Löfsta, *Vester-* (Vestm. l.).

Löfsta, *Öster-* (Upps. l.).

Gamla namnet är *Lösta* (1407).

Löfvestad (Malm. l.).

Löfånger (V.-bott. l.).

Lögdö o. *Lagfors bruk* (V.-norrl. l.).

[*Löjsta*] (Gotl. l.) se *Lojsta*.

Lönnberga (Jönk. och Kalmar l.).

Lönnberga är det allmännaste namnet af det gamla *Lynabergha* (1442). Derjemte får man äfven se *Löneberga* och *Lönneberga*.

(*Lönnberga skate* är en del af *Lönnberga*, Jönk. och Kalmar l.)

Lönsås (Österg. l.).
Lösen (Blek. l.).
Lösings härad (Österg. l.).
Löt (Kalmar l.).

Löt (Upps. l.).
Löt (Österg. l.), jordebokssocken;
 se Borg och Löt.

M.

Madesjö (Kalmar l.).

Maglarp (Malm. l.).

Derjemte förekommer äfven
 Maglerup, men då Maglarp har
 burskap allt sedan 1435, torde det
 vara skäl att hålla sig till denna form.

Maglehem (Krist. l.).

[*Maglerup*] (Malm. l.) se Maglarp.

[*Magneskog*] (Verml. l.) se Mang-
 skog.

Magra (Elfsb. l.).

[*Malexander*] (Österg. l.) se Mal-
 gesanda.

Malgesanda (Österg. l.), ej Ma-
 lexander.

Om man tager hänsyn till så-
 väl socknens gamla namn i skrift,
 Malgesanda (1401), som hvad den
 ännu heter, Malgesand, så måste
 man förvåna sig öfver, huru det
 lyckats att nu för tiden intvinga
 det löjlige namnet Malexander å
 denna socken. Som hvar och en
 ser, har detta senare namn alltför
 konstig form för att vara något ut-
 tryck för ett svenskt ord, och tyckes
 det vara en M(agnus) Alexander, som
 föresväfvat den förste skribenten af
 denna osvenska form. Det torde —
 för att i slika frågor vara så fåordig
 som möjligt — ej anses djerft att före-
 slå strykning af ordet Malexander.

Malingsbo (Kopp. l.).

Malm, Stora (Söderm. l.).

Malma (Skarab. l.).

Malma (Vestm. l.).

Malma, Lilla (Söderm. l.).

Malmbäck (Jönk. l.).

(*Malmköping* (Söderm. l.) är en
 del af Lilla Malma.)

Malmö stad.

Malsta (Stockh. l.).

Malung, Ytter- (Kopp. l.).

Malung, (Öfver-) (Kopp. l.).

Malå kapell (V.-bott. l.).

Mangskog (Verml. l.), ej Magne-
 skog.

Namnet härleder sig ej från nå-
 gon Magnus, utan från sjön Man-
 gen, bredvid hvilken kyrkan ligger.

Marby (Jemtl. l.).

Marbäck (Elfsb. l.).

Marbäck (Jönk. l.).

Maria Magdalena (i Stockh.).

Marie, S:t (i Ystad).

Marie, S:t, kapell (Skarab. l.) se
 Otterstad.

Marieby (Jemtl. l.).

Mariefreds stad.

Mariestads stad.

Marka (Skarab. l.).

Markaryd (Kronob. l.).

Markim (Stockh. l.).

Marks härad (Elfsb. l.).

Marstrands stad.

Martebo (Gotl. l.).

Marum (Skarab. l.).

Maråkers kapell (Gefle. l.).

Matteröd (Krist. l.).

Mattmar (Jemtl. l.).

[*Medelby*] (Jönk. l.) se Mellby.

Medelplana (Skarab. l.), ej Mell-
 plana; jfr Mellby.

Medelsta härad (Blek. 1.).

Den vanliga benämningen är Medelstads härad. Här är, såsom i många andra ord, -sta förväxlad med -stad (jfr sid. 96), ty en liten uppmärksamhet å den äldre formen och belägenheten visar upp den egentliga betydelsen af ordet. Blekinge var under medeltiden deladt i 3 härad: Östra (eller Österst) h., Medlesta h. och Wæstre (eller Wæsterst) härad (Lister hörde då till Skåne). Vi hafva nu ett Östra h., ett Vestra h. och emellan dem ligger "mellersta" häradet, det gamla Medlesta, här inskrifna Medelsta härad.

Medåker (Vestm. 1.).**Mellan-Grefvie** (Malm. 1.).**Mellby.**

Med detta namn finnas flere socknar i riket, och har namnet olika skiftningar i stafningen, såsom Melby, Mjelby, Mällby, Mälby och Medelby. Dessa socknar äro:

Mellby (Blek. 1.), ej Mjellby.

Gamla formen är Myedelby (1418).

Mellby (med *Geneved.* Elfsb. 1.), ej Mällby.

Dess gamla form är Mædelby (1465).

Mellby (Jönk. 1.), ej Melby eller Medelby.

Gla formen är Medhalby (1379).

Mellby (Krist. 1. och Albo h.).

Detta skrefs i äldre tider Miæthilby (1395).

Mellby (Krist. 1. och Vestra Göinge h.), ej Mälby.

Det hette förr Myæthilby (1426).

Mellby (Skarab. 1.), ej Mällby.

Namnet skrefs förr Medalby (1422).

Första leden i dessa namn är ett och samma ord, det må nu förr hafva skrivits medal, mædel, miedal eller myedal (med eller utan h

efter d). Detta nysvenskans medel- (i t. ex. medelväg) är i de allra flesta ortsnamn genom assimilation förändradt till mell-. Af uppräknade 6 socknar är det endast 1, i hvilken medel- ännu finnes, men dock är äfven den mell- lika vanligt, ehuru det mot all vana skrives mel-. För att icke genom konstgjorda märken skilja socknarna från hvarandra, synes vara både riktigast och i praktiskt hänseende nyttigast att hafva en gemensam stafning för alla, nämligen Mellby. — Samma är förhållandet med Mellösa. Det skrives alltid Stora Mellösa, men omvexlande Lilla Mellösa, Mädlösa och Mällösa, af hvilka Mellösa är det vanligaste. Gamla namnet är Mædallösa (1384). — Annorlunda åter förhåller det sig med Medelplana, för hvilket äfven visar sig Mellplana. Fulla formen medel har kunnat hålla sig uppe och det utan tvifvel för det tunga ordet plana, som kommer efter medel, hvilka icke så lätt smälta tillsammans som ett Mellby eller Mellösa, i hvilka Mell- tager till sig den egentliga tonvigten. Det plana, som ingår i Medelplana, är förkortadt af upplanda; socknen hette förr Mæthelupplanda (1437); jfr t. ex. Östra Upland, numera Österplana.

[Mellplana] (Skarab. 1.) se Medelplana; jfr Mellby.**Mellösa, Lilla** (Söderm. 1.), ej Mädlösa, Mällösa; jfr Mellby.**Mellösa, Stora** (Örebro 1.).**Memmings härad** (Österg. 1.).**Millesvik** (Verml. 1.).**Mistelås** (Kronob. 1.).**Misterhult** (Kalmar 1.).**Mjeldruna** (Elfsb. 1.).

Namnet förekommer äfven någon gång med ll.

[Mjellby] (Blek. 1.) se Mellby.**Mjöbäck** (Elfsb. 1.).

Mjölby (med *Sörby*. Österg. l.).
Mo (Elfsb. l.).
Mo (Gefle. l.).
Mo (Göteb. l.).
Mo (Skarab. l.).
Mo (V.-norrl. l.).
Mo härad (Jönk. l.).
Mockfjerds kapell (Kopp. l.).
Moeda (Kronob. l.), ej *Moheda*;
 jfr *Alseda*.
Mofalla (Skarab. l.).
Mogata (Österg. l.).
[Moheda] (Kronob. l.) se *Moeda*.
[Molilja] (Kalmar l.) se *Målilla*.
Molla (Elfsb. l.).
 Mera sällan förekommer *Mälla*,
 till hvilken stafning just ingen or-
 sak finnes. *Molla* är namnet sedan
 slutet af 1300-talet.
Mollösunds kapell (Göteb. l.).
Mora (Kopp. l.).
Morkarla (Upps. l.).
Morlanda (Göteb. l.).
[Morsill] (Jemtl. l.) se *Mörsill*.
Mortorp (Kalmar l.).
[Mortorps kapell] (Kalmar l.) se
Oskar.
Morup (Hall. l.).
Mosjö (Örebro l.).
 Namnet förekommer vanligast
 under den formen, hvarjemte äfven
 Mosås visar sig. Det gamla nam-
 net är *Moses* sedan början af 1400.
[Mosås] (Örebro l.) se *Mosjö*.
Motala (Österg. l.).
Motala köping (Österg. l.).
Mularp (Skarab. l.).
Mulseryd (Jönk. l.).
Multrå (V.-norrl. l.).
Munka-Ljungby (Krist. l.), ej *Lyng-*
by; jfr *Ljungby*, *Munka-*
Munkarp (Malm. l.).
Munktorp (Vestm. l.).
Munsö (Stockh. l.).

Muonionalusta kapell (Norrb. l.).
Murum (Elfsb. l.).
Muskö (Stockh. l.).
Myckleby (Göteb. l.).
Myresjö (Jönk. l.).
Myssjö (Jemtl. l.).
Målilla (Kalmar l.), ej *Molilja*.

Af socknens gamla namn *Mal-*
hælla (1337), *Malella* (1361) har
 blifvit *Målilla*. Namnet är så tyd-
 ligt och klart för hvar och en, som
 har en aning om ljudöfvergångar
 från det äldre till det yngre sprä-
 ket, att det kunde vara nog med
 det sagda, men som varianten *Mo-*
lilja likväl framhållles såsom något
 riktigt, må i största korthet upp-
 tagas de två olika förklaringar, som
 föregifvits för *Molilja*. Den ena
 är den, att socknen skulle hafva
 fått sitt namn af den der ymnigt
 växande *moliljan*. Då nu socknen
 har namn redan 1337, skulle så-
 ledes både *moliljan* vid den tiden
 varit känd till namnet och dess-
 utom förväxlat med *malhälla*. Föga
 troligt är, att det latinska *lilium* för
 mer än 500 år sedan skulle hafva
 funnits i folkets mun, då det fin-
 nes blott en handskrift från den
 tiden — och den yngre än 1337 —
 som har växtnamnet *lilia*. Men låt
 så vara, att smålänningarne då kände
 alla de växter, som Linné så små-
 ningom lärde sig och andra, och
 att *moliljans* namn vore så gam-
 malt som ask och mistel, icke kunde
 de då förväxla en *molilja* med en
 (klapper-?)sten (*malhälla*). Deremot
 är det lätt förklarligt, huru nu den,
 som känner hvarken *Malhälla* eller
Målilla, kan förväxla det med *Mo-*
lilja. Den andra versionen läses
 hos Crælius i hans beskrifning öf-
 ver Kalmar län. "Målilla, som i
 Gamla skrifter äfven kallas *Mål-*
hälla, men nu rätteligen skrifves
Molilla, tycks af belägenheten på
 en slätt sandmo, vid Reformations-

tiden fått namn af mo och lilja, emedan Kyrkan mera prydt moen än om liljor där på växt." Af denna tirad framgår 1:o att Målilla bör skrivas Molilla, 2:o att kyrkan vid reformationen tyckes fått namn af mo och lilja, 3:o att några liljor icke då växte på mon. Här emot torde kunna anmärkas, att punkten 1:o saknar allt stöd för förvandlingen af å till o, men gör anspråk derpå genom att till hälften använda styrkan af ett falsarium, hemtadt ur punkten 2:o, mot hvilken blott behöfver erinras, att Målilla fanns åtminstone 200 år före reformationen. (Detta hindrar visst icke, att någon kunnat säga, det Målilla kyrka stode som en lilja på mon, men deraf framgår ingen derivation.) Hvad punkten 3:o beträffar, står den i uppenbar strid mot det påstående, som nämnes här förut om moliljans ymnighet i socknen. Dermed må dock vara huru det vill, ty Målilla är deraf alldeles oberoende.

[*Mälla*] (Elfsb. l.) se *Molla*.

Månsarp (Jönk. l.).

Månstad (Elfsb. l.).

(*Märby* (Skarab. l.) är en del af Bjurums kyrkosocken.)

Märdaklef (Elfsb. l.).

Måssebo (Elfsb. l.).

[*Mädlösa*] se *Mellösa*.

[*Mälby*] se *Mellby*.

[*Mällby*] se *Mellby*.

[*Mällösa*] se *Mellösa*.

Mästerby (Gotl. l.).

Möckleby härad (Kalmar l.).

Möckleby, Norra (Kalmar l.).

Möckleby, Södra (Kalmar l.).

Det rättare namnet *Myckleby* tyckes aldrig begagnas.

Möja kapell (Stockh. l.).

Möklinta (Vestm. l.).

Mölleberga (Malm. l.).

Mölltorp (Skarab. l.).

[*Mölstadäs*] (Kalm. l.) se *Mönsterås*.

Möne (Elfsb. l.).

Mönsterås (Kalmar l.).

Namnet har undergått åtskilliga förändringar från *Mölstadha* (1378), *Mölstadhaas* (1416), tills det fått sin nu vanliga form *Mönsterås*.

Mörarp (Malm. l.).

Mörbylånga (Kalmar l.).

Mörkö (Söderm. l.).

Mörlunda (Kalmar l.).

Mörnum (Blek. l.).

Mörsill (Jemtl. l.).

Namn, som äfven förekomma, äro *Morsill* och *Mörsell*, men dels hafva de ej något skäl för sig och dels blifva de ej så mycket begagnade. Den gamla formen är *Möresil* (1413).

N.

Nacka och Erstaviks kapell (Stockholms l.).

Nafverstad (Göteb. l.).

Naglum (Elfsb. l.).

Någon gång får man se *Naglehem*. Gamla namnet är *Nafleem* och *Naghlem*.

Naum (Skarab. l.).

Neder-Kalix (Norrb. l.).

Neder-Luleå (Norrb. l.).

Neder-Torneå (Norrb. l.).

Nedre Ullerud (Verml. l.).

Nefvishög (Malm. l.).

Nefvitshög eller *Näfvitshög* torde undvikas. Visserligen heter det gammalt *Næwishögh* (1426), men bru-

ket är för mycket bestämdt för . . . att det är skäl göra en sannolikt osäker utredning af -æw . . . Hvad t framför s beträffar, kan det saklöst strykas såsom alldeles oskäligt; jfr Frisla, Simrishamn, Sölvesborg.

[*Nettraby*] (Blek. 1.) se *Nättraby*.
Nianfors kapell (Gefle. 1.).

Nikolai, [S:t] (= Storkyrkoförsamlingen) i Stockh. stad.

Nikolai, [S:t] (Söderm. 1.).

Nyköpings gamla kyrkor äro S:t Nikolai och Allhelgona. Det ännu allmänaste namnet för Vestra Stadsförsamlingens annex är icke landsförsamling, utan Nikolai.

[*Nikolai kapell*] (Kopp. 1.) se *Silfbergs kapell*.

Nittorp (Elfsb. 1.).

Njurunda (V.-norrl. 1.).

Njutånger (Gefle. 1.).

Nor (Verml. 1.).

Nora (V.-norrl. 1.).

Nora (Vestm. 1.).

Nora landsförsamling (Örebro 1.), ej bergslagsförsamling; jfr *Lindesberg*.

Nora och Hjulsjö bergslag (Örebro 1.).

(*Nora rote* är en del af *Kil* i Örebro 1.).

Nora stad.

Norberg (Vestm. 1.).

Nordals härad (Elfsb. 1.).

Norderön (Jemt. 1.).

Nordingrå (V.-norrl. 1.).

Nordmaling (V.-bott. 1.).

Nordmark (Verml. 1.).

Nordmarks härad (Verml. 1.).

Normlösa (Österg. 1.).

(*Norra Böringe* (Malm. 1.) är en del af *Gustafs församling*.)

Norra Finnskoga kapell (Verml. 1.).

Norra Möckleby (Kalmar 1.).

Norra Möre härad (Kalmar 1.).

Norra Ryr (Elfsb. 1.).

Norra Ryr (Göteb. 1.).

Norra Rörum (Krist. och Malm. 1.).

Norra Svalöf (Malm. 1.).

Denna form har i flere omständigheter företrädte framför *N. Svaluf*. Gamla namnet uppträder under formen *Svalleve*; jfr *Gerdslof*.

Norra Tjustrs härad (Kalmar 1.).

Norra Vedbo härad (Jönk. 1.).

Norra Vi (Österg. 1.).

Norra Vram (Krist. och Malm. 1.).

Norra Åsbo härad (Krist. 1.).

Norråla (Gefle. 1.).

Norrbo (Gefle. 1.).

Norrbo härad (Vestm. 1.).

Norrby (Vestm. 1.).

Norrbyås (Örebro 1.).

Norrbärke (Kopp. 1.).

Norrhvidinge (Malm. 1.); jfr *Hvidinge*.

[*Norrköpings landsförsamling*] se *S:t Johannis*.

Norrköpings stad.

Norrlanda (Gotl. 1.).

Norrunda (Stockh. 1.).

Norrtelge stad.

[*Norrvidinge*] (Malm. 1.) se *Norrhvidinge*.

Norrvidinge härad (Kronob. 1.).

Norsjö (V.-bott. 1.).

Norska Skogsbygden (Elfsb. 1.).

Att återställa det egentliga namnet är väl numera ej möjligt. Ordet *norska* har sannolikt uppkommit af *Närunga*, ty socknens gamla namn är *Närunga skoga* (1540), som var förenad med *Närunga*.

Norum (Göteb. 1.).

Norunda härad (Upps. 1.).

[*Norunga*] (Elfsb. 1.) se *Närunga*.

Nosaby (Krist. 1.).

Nottebäck (med *Granhult*. Kronob. 1.).

Ny (Elfdals h., Verml. 1.).

Ny (Jösse h., Verml. 1.).

Ny (Näs h., Verml. 1.).

Ny, Vestra (Österg. 1.).

Socknen kallas äfven Nykyrka, hvilket dock är öfverflödigt, när socknen heter Ny.

Ny, Östra (Österg. 1.).

[*Nya Kopparberget*] (Örebro 1.) se Ljusnarsberg.

Nya Kopparbergets bergslag (Örebro 1.).

Nya Varfvels (f. d. Flottans garnisons-) församling i Göteborg.

Nydala (Jönk. 1.).

Nye (Jönk. 1.).

Nyed (Verml. 1.).

Nyeds härad (Elfsb. 1.).

Ny Elfsborg (Göteb. 1.).

[*Nygarn*] (Gotl. 1.) se Östergarn.

Nyhems kapell (Jemtl. 1.).

Nykil (Österg. 1.).

[*Nykyrka*] (Kronob. 1.) se Almundsryd.

Nykyrka (Skarab. 1.).

Nykyrka (Söderm. 1.).

[*Nykyrka*] (Österg. 1.) se Vestra Ny.

[*Nyköpings landsförsamling*] (Söderm. 1.) se Nikolai.

Nyköpings stad.

Nymö (Krist. 1.).

Nysund (Verml. och Örebro 1.).

Nysätra (Upps. 1.).

Nysätra (V.-bott. 1.).

Närunga (Elfsb. 1.).

Det skrifves äfven Norunga. Stafningen med å tyckes hafva mera skäl för sig. Narunga (1391).

Näs (Kopp. 1.).

Näflinge (Krist. 1.).

Näfvelsjö (Jönk. 1.).

[*Näfvitshög*] (Malm. 1.) se Nefvishög.

Nämdö kapell (Stockh. 1.).

När (Gotl. 1.).

Närdinghundra härad (Stockh. 1.).

Närtuna (Stockh. 1.).

Näs, Enköpings- (Åsunda h., Uppsala 1.).

Näs (Gotl. 1.).

Näs (Jemtl. 1.).

Näs (med *Gullarp*. Malm. 1.).

Näs, Stockholms- (Bro h., Upps. 1.).

Näs, Uppsala- (Ulleråkers h., Upps. 1.).

Näs (Vartofta h., Skarab. 1.).

Näs (Åse h., Skarab. 1.).

Näs härad (Verml. 1.).

Näsby (Jönk. 1.).

Näsby (Örebro 1.).

(*Näsby*, jordebokssocken, förenad med *Rystad*. Österg. 1.)

Näshult (Jönk. 1.).

Näshulta (Söderm. 1.).

Näsinge (Göteb. 1.).

Näskott (Jemtl. 1.).

[*Näsräm*] (Verml. 1.) se Rämnen.

Nässja (Österg. 1.).

Nässjö (Jönk. 1.).

Näsum (Krist. 1.).

Nätra (V.-norrl. 1.).

Nättraby (Blek. 1.).

Bättre synes denna form än varianten Nettraby, till hvars e hvarken i fonetiskt eller etymologiskt hänseende kan uppvisas någon grund. Det gamla namnet är Notherby.

Nöbbele (Kronob. 1.), ej Nöbbeled.

Den senare formen — med finald — strider bestämdt mot allt uttal och etymon. Utan tvifvel vore Nöbele en något riktigare form, men gemineringen af b kan väl icke hjälpas. Socknen hette gammalt Nybele (1377), hvars tydliga sam-

mansättning: ny och bele (bostad) ej tillåter någon tanke på led, och kan om det falskt tillagda d jemföras Fridene.

Nöbbelöf, Kells- (Onsjö h., Malm. l.).

Nöbbelöf (Krist. l.).

Nöbbelöf (Ljunits h., Malm. l.).

Nöbbelöf (Torna h., Malm. l.).

Nödinge (Elfsb. och Göteb. l.).

Nöslinge (Hall. l.).

Det skrives äfven onödigt med två s, hvilket hvarken det gamla namnet Nyslinge (1334) eller det nuvarande språket kräver.

Nössemark (Elfsb. l.).

Nöttja (Kronob. l.).

O.

Ockelbo (Gefle. l.), ej UGGLEBO.

Båda formerna förekomma jemte hvarandra. Såväl de gamla namnen Oklabo (1343) och Uclabo (1438) som äfven socknens sjö Ockeln eller Yckeln visa, hvad ordets rätta form är.

Od (Elfsb. l.).

Odarslöf, Vestra (Malm. l.).

Odensala (Stockh. l.).

Odensjö (Kronob. l.).

Odensvi (Kalmar l.).

Odensvi (Vestm. l.).

Odensåker (Skarab. l.), ej ONSÅKER.

Såväl den ena som den andra formen förekommer. Det gamla Odensaker (1371) är det nuvarande Odensåker, men ONSÅKER är en missuppfattning af det sammandragna Odens, som väl kan blifva Ons (jfr Onsdag eller Onslunda = det gamla Othinslunda), men aldrig Onds, jfr Bonstorp. Det är ock möjligt, att man trott Oden och den Onde vara något liktydiga, men det är ett stort misstag.

Oderljunga (Krist. l.).

Offerdal (Jemtl. l.).

Ofva (Skarab. l.).

Ofvansjö (Gefle. l.).

Ofvanåker (Gefle. l.).

Okome (Hall. l.).

Olands härad (Upps. l.).

Olof, S:t (i Norrköping).

Olof, S:t (Krist. l.).

Olof, S:t (Stockh. l.).

[*Ondsåker*] (Skarab. l.) se ODENSÅKER.

Onsala (Hall. l.).

Onsjö härad (Malm. l.).

Onslunda (Krist. l.).

Oppeby (Österg. l.).

Oppmanna (Krist. l.).

Oppunda, Husby- (Söderm. l.).

Oppunda härad (Söderm. l.).

Ore (Kopp. l.).

Orkesta (Stockh. l.).

Någon gång synes Årkesta. I mer än 400 år har det skrivits Orkasta eller Orkesta.

Orlunda (Österg. l.).

Ormesberga (Kronob. l.).

[*Ormevalla*] (Hall. l.) se ÖLMEVALLA.

Ornunga (Elfsb. l.).

Ornö kapell (Stockh. l.).

Oroust (Göteb. l.) se ORUST.

Orsa (Kopp. l.).

Orusts Vestra härad (Göteb. l.).

Någon rimlig orsak till den ej ovanliga stafningen Oroust torde ej finnas. Gamla namnet är Ordost.

Orusts Östra härad (Göteb. l.).

Osby (Krist. l.), ej OUSBY.

Detta senare är den skånska dialektens uttal af det svenska Osby, som socknen skrivits för mera

än 400 år sedan. Jfr grannsocknen Loshult.

Oskar (Kalmar l.).

Så är det vauliga namnet för Mortorps kapell.

[*Oskar Fredriks kyrka*] (Österg. l.) se Väderstad.

[*Oskars kyrka*] (Krist. l.) se Riseberga.

Oskarshamns stad.

Oslättfors kapell (Gefle. l.).

Othem (Gotl. l.).

Ottarp (Malm. l.).

Otterstad (Skarab. l.).

Såsom pastorat innefattar Otterstad det gamla Ootherstad (1363) och Senäte jordebokssocken — Synätta såsom kyrkosocken (1417) — samt Marie kapell, hvilket förr hetat Thorsö (1344) eller Torisö (1471) — ej att förväxla med Torsö i Norra Vadsbo härad. — Då det är å ena sidan alltför långsläpigt att kalla en församling eller ett pasto-

rat för "Otterstad med Senäte och Marie kapell" och å den andra orätt att alldeles förgöra dessa namn genom en benämning "Kållandsö", som icke är någon socken, synes bäst att kalla moderförsamlingen Otterstad, och det är en senare omsorg för geografen eller statistikern att taga reda på, att Otterstad ligger på Kållandsö och har ett kapell, som heter Marie kapell, samt att Senäte ej har någon kyrka och ej längre är någon kyrkosocken.

Ottravad (Skarab. l.).

Socken heter icke Ottrava och än mindre Ottrafva. Det är alldeles samma förhållande med vad och fv-ljudet i detta ord som i Lavad, jfr sid. 139. Gamla namnet är Oterwad (1397).

[*Ousby*] (Krist. l.) se Osby.

Oviken (Jemtl. l.).

Oxie (Malm. l.).

Oxie härad (Malm. l.).

P.

Pajala (Norrb. l.).

Partille (Göteb. l.), ej Partilled.

Det falskt efterhängda d afvisas både af allt uttal och den gamla formen Partilla (1392), som visst icke har något led i sig. Jfr Fridene.

[*Peder, S:t*] se Peter, S:t.

Pelarne (Kalmar l.).

Per, S:t (Stockh. l.).

Per, S:t (Österg. l.).

Persnäs (Kalmar l.).

Perstorp (Krist. l.).

Peter, S:t (Elfsb. l.).

Socken kallas ock (S:t Peders, dansk form, eller) Gamla Lödöse. Båda benämningarna förekomma, men då det Gamla Lödöse ej blott hade S:t Peters utan äfven S:t Olofs kyrka och S:t Peters kyrka sedan

gaf namn åt hela socknen, synes allt skäl vara, att hvad bruket upptagit såsom det mera användbara, eller S:t Peters, ostördt får hafva sin gång.

Peter, S:t (i Malmö stad).

Denna form torde få anses bättre än det äfven förekommande S:t Petri, som är hvarken det ena eller andra tungomålet.

Peter, S:t (i Ystads stad); jfr ofvån.

[*Philipstad*] se Filipstad.

[*Pilhamn*] (Stockh. l.) se Ingarö.

Piteå landsförsamling (Norrb. l.).

Piteå stad.

Pjetteryd (Kronob. l.).

[*Prins Karls kyrka*] (Kalmar l.) se Loftahammar.

Q.

Qvarsebo kapell (Österg. 1.).

Det har ock ibland utan synnerligt skäl namn af Kristine kapell.

Qvenneberga (Kronob. 1.).

Qverrestad (Krist. 1.).

Qvibille (Hall. 1.).

Qvickjocks kapell (Norrb. 1.).

Qvidinge (Krist. 1.).

Qviinge (Krist. 1.).

Qville (Göteb. 1.).

Qville härad (Göteb. 1.).

Qvillinge (Österg. 1.).

Qvinnestad (Elfsb. 1.).

Qvistbro (Örebro 1.).

Uttalet förete äfven Qvissbro, men såsom Qvistbro är det nu brukliga, var det äfven för 450 år sedan.

Qvistofta (Malm. 1.).

Qvännum (Skarab. 1.).

R.

Rackeby (Skarab. 1.).

Raflunda (Krist. 1.).

[*Ragnhildsdal*] (Elfsb. 1.) se Rångedala.

Ragunda (Jemtl. 1.).

(*Rakered* jordeb.-socken, Österg. 1.) är en del af Vikingstads kyrkosocken.)

Ramdala (Blek. 1.).

Ramnäs (Vestm. 1.).

Ramqvilla (Jönk. 1.).

Ramsberg (Örebro och Vestm. 1.).

Ramsele (V.-norrl. 1.).

Ramsjö (Gefle. 1.).

Ramsta (Upps. 1.).

Ramsåsa (Malm. 1.).

[*Ramundeboda*] (Örebro 1.) se Bodarne.

Ransberg (Skarab. 1.).

Alldeles öfverflödigt förekommer någon gång Randsberg.

Ransäter (Verml. 1.).

Rappestad (Österg. 1.).

Rasbo (Upps. 1.).

Rasbo härad (Upps. 1.).

Rasbokil (Upps. 1.).

[*Raus*] (Malm. 1.) se Råhus.

Rebbelberga (Krist. 1.).

Redslared (Elfsb. 1.).

Redvägs härad (Elfsb. 1.).

Refsund (Jemtl. 1.).

Reftele (Jönk. 1.), ej Refteled; jfr Partille.

Denna sockens gamla namn äro Repthigle (1389), Reftille (1402).

Refvesjö (Elfsb. 1.).

Refvinge (Hall. 1.), ej Räfvinge.

En och annan skrifver denna socken Räfvinge till skilnad från Refvinge i Malmöhus län, men till en sådan konstgjord skilnad finnes orsak hvarken i det ena eller andra hänseendet.

Refvinge (Malm. 1.).

Regna (Österg. och Örebro 1.).

[*Regnsjö*] (Gefle. 1.) se Regnsjö.

Remmarlöf (Malm. 1.).

Remmene (Elfsb. 1.).

Reng (Malm. 1.).

Räng förekommer ock, ehuru mindre vanligt.

Rengsjö (Gefle. 1.), ej Regnsjö.

Ordet har med regn intet gemensamt och den brukligare stafningen Rengsjö grundar sig på det

gamla namnet, som uppträder under formen Ringshö (1314).

Rennelanda (Elfsb. 1.).

Renneslöf (Hall. 1.).

Repplinge (Kalmar 1.).

Resele (V.-norrl. 1.).

Reslöf (Malm. 1.).

Resmo (Kalmar 1.).

Resteröd (Göteb. 1.).

Riala (Stockh. 1.).

Rimbo (Stockh. 1.).

Ringarum (Österg. 1.).

Derjemte kan äfven den mattare formen Ringerum någon gång ses. (*Ringemåla* skall blifva en församling i Blek. 1.).

[*Ringkarleby*] (Örebro 1.) se Rinkaby.

Rinkaby (Krist. 1.).

Rinkaby (Örebro 1.) ej Ringkarleby.

Rinkaby är ett gammalt välkändt namn för socknen både i Örebro län (som någon gång kallas Ringkarleby) och i Kristianstads län. Ifrån midten af 1400-talet skrives den förre Rinkaby och den senare Rynkkaby.

Rinna (Österg. 1.).

Ripsa (Söderm. 1.).

Riseberga (Krist. 1.).

Om kyrkonamnet Oskar jemför Färingtofta.

Risekatslösa (Malm. 1.).

Den formen har större bruk för sig än varianten Ritskatslösa. Gamla namnet tyckes hafva varit Kastlösæ (1362). Jfr Katslösa i Ljunits h., Malm. 1., och Kastlösa i Kalmar 1.

Risinge (Österg. 1.).

[*Ritskatslösa*] (Malm. 1.) se Risekatslösa.

Roasjö (Elfsb. 1.).

Robertsfors bruksförsamling (V.-bott. 1.).

Rogberga (Jönk. 1.).

[*Roggered, Roggjerd*] (Elfsb. 1.) se Råggård.

Rogslösa (Österg. 1.), ej Roxlösa.

Om x-ljudet jfr Högseröd. Nu skrives antingen gs eller x, från äldre tider visa sig ks eller gs: Rokslösa (1375), Roghslösa (1440).

Rogsta (Gefle. 1.).

Rolfstorp (Hall. 1.).

Roma (Gotl. 1.).

Romelanda (Göteb. 1.).

Romeled (Elfsb. 1.).

Äfven Rommele förekommer. Äldre namn är Romundalef (1353), sedan Råmundalid (1540).

[*Romfarskulla*] (Österg. och Kalmar 1.) se Rumskulla.

Romfartuna (Vestm. 1.).

Rone (Gotl. 1.).

Ronneby (Blek. 1.), ej Runneby eller Rönneby.

Vanligast är Ronneby och har stöd för sig i detta 500-åriga stadsnamn under formen Rotneby.

[*Rottne*] (Kronob. 1.) se Söraby.

[*Roxlösa*] (Österg. 1.) se Rogslösa.

Rudskoga (Verml. 1.).

Rumskulla (Österg. och Kalmar 1.), ej Romfarskulla.

Den senare formen tyckes till alla delar vara en temligen ung tillverkning. Det allt från början af 1300-talet kända namnet är likasom nu Rumskulla. (Nästan samtidigt finnes deremot Rumfara sokn eller Rumfaratuna i Vestmanland.)

[*Runneby*] (Blek. 1.) se Ronneby.

Runsten (Kalmar 1.).

Runstens härad (Kalmar 1.).

Runtuna (Söderm. 1.).

Rute (Gotl. 1.).

Rya (Krist. 1.).

Ryd (Skarab. 1.).

Ryd, Vestra (Upps. 1.).

Ryd, Vestra (Österg. 1.).
Ryd, Östra (Stockh. 1.).
Ryd, Östra (Österg. 1.).
Ryda (med *Halfås*. Skarab. 1.).
Rydaholm (Jönk. 1.).
Ryr, Norra (Göteb. 1.).
Ryr, Norra (Valbo h., Elfsb. 1.).
Ryr (Sundals h., Elfsb. 1.).
Ryr, Södra (Väne h., Elfsb. 1.).
Ryssby (Kalmar 1.).
Ryssby (Kronob. 1.).
Rystad (med *Näsby*. Österg. 1.).
Rytterne (Vestm. 1.).
Räbelöf (förenadt med *Fjelkestad*. Krist. 1.).
Råby (Rönö h., Söderm. 1.).
Råby, Stora (Malm. 1.).
Råby (Vester-Rekarne h., Södermanl. 1.).
Råda (Elfdals h., Verml. 1.).
Råda (Göteb. 1.).
Råda (Skarab. 1.).
Råda (Visnums h., Verml. 1.).
Rådene (Skarab. 1.), ej *Rådened*; jfr *Fridene*.

Gamla namnet är *Radhena* (1475).

Rådmansö (Stockh. 1.).
Råggård (Elfsb. 1.), ej *Roggered* eller *Roggjerd*.

Det gamla namnet är *Roggerde* (1531), hvaraf ett något nyare *Roggjerd* bildats (sedan förvidret till *Roggered*) samt ett ännu nyare *Råggård*, som blott är den tidsenliga stafningen af *Roggerd*, såsom vi nu ock skrifva *råg* och *gård(e)*.
Råhus (Malm. 1.), ej *Raus*.

Väl är *Råhus* ej så vanligt som *Raus*, men då socknen har sitt namn af den genomlöpande ån eller bäcken — *Rå-* eller *Vallåkra-ån*, under medeltiden ån *Raa* — och därför under gamla tider kallades *Raas* (*Rå-åns* mynning), som sedan blef *Råhus* (likasom af *A-os* blef

Åhus), och då *Råhus* bättre passar tillsammans med namnet *Rå* på fiskeläget i socknen, samt *Raus* alldeles icke är någon svensk form, har *Råhus* de bästa skäl för sig emot *Raus*.

Råneå (Norrb. 1.).

Rångedala (Elfsb. 1.), ej *Ragnhildsdal*.

Det nuvarande namnet öfverensstämmer så godt som önskligt är med det gamla *Raangadal* (1431).

[*Räfvinge*] (Hall. 1.) se *Refvinge*.
Rämmen (Verml. 1.).

Denna temligen unga socken kallas omvexlande *Rämmen*, *Räm*, *Rämmen* och *Näsrämmen*. Då namnet *Rämmen* här är vanligt i sammanställningar såväl å sjöar, som ligga dels inom socknen, såsom *Fjällrämmen*, *Djuprämmen* och *Näsrämmen*, dels ofvan (inom *Kopparbergs län*) såsom *Upprämmen* och *Grundrämmen*, som ock å en elf, *Fjällräms-elfven*, som å ett verk, *Rämsberg*, har det vanliga, i dessa alla namn genomgående ordet *Rämmen*, som ock å kartor och i handlingar är det äldsta för denna socken, ansetts vara det bästa (om ock kyrkan ligger vid sjön *Näsrämmen*).

[*Rång*] (Malm.) se *Reng*.

Rätan (Jemtl. 1.).

Rättvik (Kopp. 1.).

Rö (Stockh. 1.).

Rödbo (Göteb. 1.).

Rödeby (Blek. 1.).

Rödene (Elfsb. 1.).

Socknen heter ej *Rödened* — jfr *Fridene* — och ej heller *Rödinge*, som hon aldrig hetat, men väl en annan socken (i *Skåne*). Gamla namnet är *Röödhene* (1412).

[*Rödinge*] (Elfsb. 1.) se *Rödene*.

Rödinge (Malm. 1.).

Röddinge har en obehöflig gemining af d.

Rödön (Jemtl. 1.).

Rök (Österg. l.).
Röke (Krist. l.).
Rölanda (Elfsb. l.).
Rönnebergs härad (Malm. l.).
[Rönneby] (Blek. l.) se *Ronneby*.
Rönnängs kapell (Göteb. l.).
Rönö härad (Söderm. l.).
Rönö kapell (Österg. l.).

Det kallas ock oegentligt *Katarine kapell*.

Röra (Göteb. l.).
Rörum (Albo h., Krist. l.).
Rörum, Norra (Vestra Göinge h., Krist. l., och Frosta h., Malm. l.).
Rörum, Södra (Frosta h., Malm. l.).
Röstånga (Krist. och Malm. l.).

S.

Sal (Skarab. l.).
Sala landsförsamling (Vestm. l.).
Sala stad.
Saleby (Skarab. l.).
(Salem) (Skarab. l.).

Är ingen socken, utan namnet på Sparlösa och Slädene gemensamma kyrka.)

Salem (Stockh. l.).
Sallerup (Oxie h., Malm. l.).
Sallerup, Vestra (Harjagers h., Malm. l.).
Sallerup, Östra (Frosta h., Malm. l.).

Sanda (Gotl. l.).
Sandby (Kalmar l.).
Sandby (Krist. l.).
Sandby (Malm. l.).
Sandbäck (Skarab. l.).

Kyrkås angifves vara väl så vanligt namn som Sandbäck, men då dels Sandbäck har flere hundra års häfd för sig och dels det finnes ett annat Kyrkås i riket, nemligen i Jemtland, syhes skäl vara att såsom normalt begagna Sandbäck.

Sandhem (Skarab. l.).
Sandhult (med *Hedared*. Elfsb. l.).
 Sannhult och Sanhult tillhörä talspråket.

Sandseryd (Jönk. l.).
Sandsjö (Jönk. l.).

Sandsjö (Kronob. l.).
Sandvik (Jönk. l.).
[Sandviks kapell] (Kopp. l.) se *Hosjö*.
S:t Anne kapell (Österg. l.).
[S:t] Gertrud (i Stockh. stad).
S:t Ibb (Malm. l.).
S:t Ilian (Vestm. l.).

Det skrifves stundom *S:t Ilians* landsförsamling, men då någon *S:t Ilians* stadsförsamling icke finnes, är det nog med blott *S:t Ilian* (hvilken är Vesterås landsförsamling).

[S:t] Jakob (i Stockh. stad).
[S:t] Johannis (i Stockh. stad).
[S:t] Johannis (Österg. l.).

Denna församling, som någon gång skrifves *Norrköpings* landsförsamling, skall utgöra eget pastorat.

[S:t] Katarina (i Stockh. stad).
[S:t] Klara (i Stockh. stad).
S:t Lars (Österg. l.).
[S:t] Maria Magdalena (i Stockh. stad).

[S:t] Marie (i Ystad).
(S:t Marie kapell) (Skarab. l.).

Traneberg, som det ock kallas, är väl ej rätta namnet, då Traneberg hvarken är socknens eller kyrkans namn, utan endast en egendom i socknen. *S:t Marie kapell* är en del af Otterstad.)

[*S:t*] *Nikolai* (Söderm. l.).

Kallas ock Nyköpings landsförsamling.

[*S:t Nikolai*] (i Stockh. stad).

S:t Olof (Krist. l.).

S:t Olof (i Norrköping).

S:t Olof (Stockh. l.).

[*S:t Peder*] se *S:t Peter*.

[*S:t Peders kloster*] (Malm. l.) se

S:t Peters kloster.

S:t Per (Stockh. l.).

S:t Per (Österg. l.).

[*S:t Pers kapell*] (Österg. l.) se

Börtrum.

S:t Peter (Elfsb. l.).

S:t Peter (i Malmö stad).

S:t Peter (i Ystad).

S:t Peters kloster (Malm. l.).

Kallas ock blott Kloster.

[*S:t Petri*] se *S:t Peter*.

[*S:t*] *Sigfrids kapell* (Kalmar l.).

Denna församling har dessutom namnen Kumla, Kumlamad och Ljungby kapell, af hvilka dock intet är så använt och brukligt som *S:t Sigfrid*. Kumlamads kapell nämnes inemot 1500-talet, men namnet är numera temligen okänt.

Sanne (Göteb. l.).

Saxtorp (Malm. l.).

[*Schedvi, Stora*] (Kopp. l.) se *Skedvi, Stora*.

[*Schedvi, Vestra*] (Örebro och Vestm. l.) se *Skedvi, Vestra*.

[*Sefvedes härad*] (Kalmar l.) se *Sevede h.*

Segersta (Gefle. l.).

Segersta är en dålig form af det gamla *Særestadha* (1416), men den har nu en gång så mycket burskap, att det knappast lönar mödan att förorda ett *Särsta*.

Segerstad (Kalmar l.).

Stat. Tidskrift. 33:e häftet.

Segerstad (Skarab. l.).

Segerstad (Verml. l.).

Seglora (Elfsb. l.).

Selebo härad (Söderm. l.).

Selånger (V.-norrl. l.).

Selö, Ytter- (Söderm. l.).

Selö, Öfver- (Söderm. l.).

[*Sem*] (Gäsene h., Elfsb. l.) se *Säm*.

[*Semb*] (Kinds h., Elfsb. l.) se *Säm*.

Seminghundra härad (Stockh. l.).

(*Senäte* (jordebokssocken. Skarab. l.) är en del af Otterstad.)

[*Setterbo*] (Vestm. l.) se *Säterbo*.

[*Settersta*] (Söderm. l.) se *Sätersta*.

Sevalla (Vestm. l.), ej *Säfvalla*.

Gamla namnet är *Sigvalla* (1399), *Sighvalda* (1411), hvaraf bildats det nu vanliga *Sevalla*. Ingen orsak är till något *Säfvalla*.

Sevede härad (Kalmar l.)

Allmänneligen skrives *Sefvedes h.*, men ordet är en tydlig sammansättning *Se-vede(s)* och bör hafva samma beteckning för v-ljudet som t. ex. *sevärd*, *tevatten* o. dyl.; jfr *Lavad*. Nuvarande formens rätta beskaffenhet synes bäst af de från 1300-talet förekommande namnen *Sigwidhe*, *Sihærad*, *Siahæradh* och *Seehæradh*.

Sexdräga (Elfsb. l.).

Sibbarp (Hall. l.).

Sicklaö (Stockh. l.).

Jemte denna form ses äfven *Siklaö*, men den nu vanligaste stafningen är *Sicklaö*, mera öfverensstämmande med den gamla formen *Syckelön*, om ock åtskilligt kunde vara att anmärka mot gemineringen af k.

Sidensjö (V.-norrl. l.).

Siende härad (Vestm. l.).

Siene (Elfsb. l.).

Sigfrid, S:t (Kalmar l.) se *S:t Sigfrid*.

Sigtuna stad.

[*Siklaö*] (Stockh. 1.) se *Sicklaö*.

Sil (Skarab. 1.).

Silbodal (Verm. 1.).

Silfberg (Kopp. 1.).

Såsom kapell kallades det än Silfbergs än Nikolai kapell, men numera såsom serskildt pastorat bara Silfberg.

Silfåkra (Malm. 1.).

Sölfåkra är numera snart ur bruk. (*Siljansnäs* blir en församling i Kopp. 1.).

Sillerud (Verm. 1.).

Sillhöfda (Blek. 1.).

Silte (Gotl. 1.).

Simlinge (Malm. 1.).

Den stafuing Simblinge, som nägon gång förekommer, är gammalmodig, utan att vara rätt.

Simonstorp (Österg. 1.).

Simris (Krist. 1.), ej *Cimris* eller *Cimbris* eller *Cimbrits*; jfr under bokstafven C, sid. 110.

Simrishamns stad; jfr föregående.

Simtuna (Vestm. 1.).

Simtuna härad (Vestm. 1.).

Singö (Stockh. 1.).

Sireköpinge (Malm. 1.), ej *Zireköpinge*.

Huruledes detta svenska namn, som gammalt skrefs *Sigrithæköpinge* (1369) och *Sireköping* (1427), har kunnat få den löjlige stafningen med z, är väl ej godt att uttänka. Det är möjligt att man trott sig skrifu det tyska zieren eller dylikt, ehuru man skref *Sigrid* eller *seger*, som aldrig hos oss stafvas med z.

Sjonhem (Gotl. 1.), ej *Skönhem*.

Utom det att sistnämnda form är högst ovanlig, har den ej något stöd för sig. Socknen heter från äldre tider *Sionem*.

Sjuhundra härad (Stockh. 1.).

Själëvad (V.-norrl. 1.).

Sjögerstad (Skarab. 1.).

Sjögestad (Österg. 1.).

[*Sjön*] (V.-norrl. 1.) se *Skön*.

Sjörup (Malm. 1.).

Sjösås (Kronob. 1.).

Sjötofta (Elfsb. 1.).

Skabersjö (Malm. 1.).

Skagershult (Örebro 1.).

Skallmeja (Skarab. 1.).

Skallsjö (Elfsb. 1.).

Skalunda (Skarab. 1.).

Skånörs stad.

Skara landsförsamling (Skarab. 1.).

Skara stad.

Skarhult (Malm. 1.).

Skarke (Skarab. 1.).

Så är namnet på socknen, det gamla *Skadrughæ* (1370), *Skatriki* (1404), men kyrkans namn är *Varnhems kyrka*, då numera *Varnhems klosterkyrka* är *Skarke sockenkyrka*.

Skarstad (Skarab. 1.).

(*Skartofta jordeb:s-socken* (Malm. 1.) är en del af *Öveds kyrko-socken*.)

Skatelöf (Kronob. 1.).

Skattunge kapell (Kopp. 1.).

Skeby (Skarab. 1.).

Skeda (Österg. 1.).

Skede (Jönk. 1.).

Skederid (Stockh. 1.).

Det skrives mera sällan *Skederö*.

Gamla namnet är *Skædharg* (1347).

Skedeskamma (Elfsb. 1.).

Kyrkan kallas äfven *Karl Gustafs*.

Skedevi (Österg. 1.).

Skedvi, Stora (Kopp. 1.), ej *Schedvi*; jfr efterfölj.

Skedvi, Vestra (Örebro och Vestm. 1.), ej *Schedvi*.

Denna alldeles osvenska, men hel-tyska stafning med sch af det svenska *Skedvi* kan icke på något

sätt försvaras, då sch-kombinationen är till alla delar främmande för svenska språket. Gamla namn äro för (Stora) Skedvi Skedwi (1393), för (Vestra) Skedvi Skædvi (1388); och Skedevi i Östergötland har ock hetat Skedvi (1394).

Skee (Göteb. 1.).

Skefthammar (Upps. 1.), ej *Skepthammar*.

P framför t har svårt att bibehålla sig utan öfvergår gerna till f, således af *Skept*. Namnet har ock allt från början af 1400-talet skrivits än med p och än med f.

Skeglinge (Malm. 1.).

Skegrie (Malm. 1.).

Skelleftå landsförsamling (V.-bott. 1.).

Skelleftå stad.

Skeľfvum (Skarab. 1.).

Skeninge stad.

[*Skephult*] (Elfsb. 1.) se *Skepphult*.

Skepparslöf (Krist. 1.).

Skepperstad (Jönk. 1.).

Skepphult (Elfsb. 1.).

Vanligare är visserligen *Skepphult*, men då nu för tiden skepp alltid stafvas med två p, synes allt skäl vara att skriva *Skepphult*.

Skepplanda (Elfsb. 1.).

Skeppsholms församling (i Stockh.).

Kyrkan kallas äfven Karl Johans.

Skeppsås (Österg. 1.); jfr *Skepphult*.

Skepptuna (Stockh. 1.); jfr föreg.

[*Skepsås*] (Österg. 1.) se *Skeppsås*.

[*Skepthammar*] (Upps. 1.) se *Skepthammar*.

[*Skeptuna*] (Stockh. 1.) se *Skepptuna*.

[*Skerf*] (Skarab. 1.) se *Skärf*.

Skerike (Vestm. 1.).

Skifarp (Malm. 1.), ej *Skifvarp*.

Då sammansättningen är *Skifarp*, är det tydligt, att det ej bör skrivas med fv. Gamla former äro *Skypathorp* (1361), *Skibberup* (1467).

Skillingemark (Verml. 1.).

Äfven säges *Skillingmark*.

Skinberga (Österg. 1.).

Rätta namnet är väl ej *Skinberga*, ej heller *Skönberga*, hvilka båda äfven förekomma. Det är ock svårt att ur det gamla *Skinbergha* (1426) få fram *skinn* eller *skön*.

Skinskatteberg (Vestm. 1.).

Skinskattebergs bergsl. (Vestm. 1.).

Skirö (Jönk. 1.).

[*Skj* . . .] se *Sk* . . .

(*Skofteby* jordeb:socken (Skarab. 1.) är en del af *Hofby*.)

Skog (Gefle. 1.).

Skog (V.-norrl. 1.).

Skogsbygden, Norska (Elfsb. 1.).

[*Skogs-Tible*] (Upps. 1.) se *Tible* i *Hagunda* h.

Skokloster (Upps. 1.).

Skorped (V.-norrl. 1.).

Skrea (Hall. 1.).

Skredsvik (Göteb. 1.).

Skreflinge (Onsjö h., Malm. 1.).

Så är det vanligaste i jemförelse med de äfven förekommande *Skreflingen* och *Skräflinge*.

Skreflinge, Vestra (Oxie h., Malm. 1.).

Skrukeby, Vestra (Österg. 1.).

Skrukeby, Östra (Österg. 1.).

Skultuna (Vestm. 1.).

Skummeslöf (Hall. 1.).

Skurup (Malm. 1.).

Skuttunge (Upps. 1.).

[*Skyllersta*] (Örebro 1.) se *Sköl-lersta*.

Skyllinge (Söderm. 1.).

Sköldinge är mindre allmänt.

Skytts härad (Malm. 1.).

Skå (Stockh. 1.).

Skållerud (Elfsb. 1.).

Skånela (Stockh. 1.).

Skånela är långt vanligare än Skånela.

Skånings härad (Skarab. 1.).

Skårby (Malm. 1.).

Skällinge (Hall. 1.).

Skällvik (Österg. 1.).

Skärf (Skarab. 1.).

Denna stafning är mycket vanligare än Skerf (eller, såsom det skrives, Skjerfl).

Skärkind (Österg. 1.).

Skärkinds härad (Österg. 1.).

Skärstad (Jünk. 1.).

Sköfde (Ale h., Elfsb. 1.).

Sköfde (Kullings h., Elfsb. 1.).

Sköfde landsförsamling (Skarab. 1.).

Sköfde stad.

[*Sköldinge*] (Söderm. 1.) se Skylinge.

Skölfsvene (Elfsb. 1.), ej Skölfsvened.

Om final-d jfr Fridene. Skylwine (1382).

Sköllersta (Örebro 1.).

Detta namn är vanligare än Sköllersta.

Sköllersta härad (Örebro 1.).

Skön (V.-norrl. 1.), ej Sjöen.

Detta senare stafningssätt har på en senare tid börjat insmygas. Skilnaden är dock betydlig mellan sjö och det gamla skaun. Skön har i öfrigt varit socknens namn i 500 år.

[*Skönberga*] (Österg. 1.) se Skinberga.

[*Skönhem*] (Gotl. 1.) se Sjonhem.

[*Skörnäs*] (V.-norrl. 1.) se Styrnäs.

Skörstorp (Skarab. 1.).

Staka (Österg. 1.).

Slimminge (Malm. 1.).

Slågarp, Lilla (Malm. 1.).

Slågerup är ej så vanligt.

Slågarp, Stora (Malm. 1.); jfr föreg.

Slädene (Skarab. 1.).

Släp (Hall. 1.).

Slättbo härad (Kalmar 1.).

Slätthög (Kronob. 1.).

Slättåkra (Hall. 1.).

Slöinge (Hall. 1.).

Slöta (med *Faleqvarna*. Skaraborgs 1.).

Smedby (Kalmar 1.).

Smedstorp (Krist. 1.).

Smula (Elfsb. och Skarab. 1.).

Snaflunda (Örebro 1.).

Snefringe härad (Vestm. 1.).

Snårestad (Malm. 1.).

Någon gång visar sig Snorrestad, som dock har intet skäl för sig. Det gamla namnet är Snarestad.

Snöstorp (Hall. 1.).

[*Sofia Magdalena*] (Hall. 1.) se Drängsered.

[*Sofia Magdalena*] (Kopp. 1.) se Sollerön.

[*Sofia Magdalena*] (Södra Möre h., Kalmar 1.) se Söderåkra.

[*Sofia Magdalena*] (Södra Tjusts h., Kalmar 1.) se Hjorted.

Solberga (Elfsb. 1.).

Solberga (Göteb. 1.).

Solberga (Malm. 1.).

Solberga (Södra Vedbo h., Jünk. 1.).

Solberga (Vestra h., Jünk. 1.).

Sollefteå (V.-norrl. 1.).

Detta utan tvifvel lappska namn skrives mera sällan och utan skäligen anledning Solletteå.

Sollentuna (Stockh. 1.).

Sollentuna härad (Stockh. 1.).

Sollerön (Kopp. 1.).

Sofia Magdalena, hvilket namn gafs åt kyrkan i slutet af förra år-

hundralet, har aldrig kunnat uttränga det egentliga Sollerön.

Solna (Stockh. 1.).
[Sone] (Skarab. 1.) se Söne.
Sorsele (V.-bott. 1.).
Sorunda (Stockh. 1.).
Sotenäs härad (Göteb. 1.).
Sotholms härad (Stockh. 1.).
Spannarp (Hall. 1.).
Sparlösa (Skarab. 1.).
Sparrsätra (Upps. 1.).
Spekeröd (Göteb. 1.).
Spelvik (Söderm. 1.).
Spjutstorp (Krist. 1.).
Sproge (Gotl. 1.).
Spånga (Stockh. 1.).
Stafby (Upps. 1.).
Stafnäs (Verm. 1.).
Stafsinge (Hall. 1.).
Stala (Göteb. 1.).
Stamnared (Hall. 1.).
Starby (Krist. 1.).
Starrkärr (Elfsb. 1.), ej Sterrkärr eller Sterkered.

Af dessa namnformer är Starrkärr den allra vanligaste och har genom allmogens uttal gifvit upphof till Sterrkärr — väl egentligen Stärk-ärr, jfr stärk för stark och den gamla formen för detta sockennamn Starker (1438) —, och dessutom har den omotiverade formen eller rättare sagdt det nya ordet Stärkered visat sig någon gång.

Stehag (Malm. 1.), ej Stödhaf.

Om detta namn jfr sidan 88.

De gamla formerna äro Stoodhaughæ (1347) och Stwdhaga (1466).

[Sten] (Österg. 1.) se Stenby, Vestra.

Stenberg (Jönk. 1.).

Stenbrohult (Kronob. 1.).

Stenby, Vestra (Österg. 1.).

De gamla socknarna Sten och Kälfssten bilda numera Vestra Stenby.

Stenby, Östra (Österg. 1.).

Steneby (Elfsb. 1.).

Stenestad (Krist. 1.).

Stengårdshult (Jönk. 1.).

Steninge (Hall. 1.).

Stenkumla (Gotl. 1.).

Stenkyrka (Gotl. 1.).

Stenkyrka (Göteb. 1.).

Stenqvista (Söderm. 1.).

Stensele (V.-bott. 1.).

Stenstorp (Skarab. 1.).

Stenum (Skarab. 1.).

Stenåsa (Kalmar 1.).

[Sterrkärr] (Elfsb. 1.) se Starrkärr.

Stiby (Krist. 1.).

Stigsjö (V.-norrl. 1.).

Stigtomta (Söderm. 1.).

Stjernorp (Österg. 1.).

Stoby (Krist. 1.).

Stockaryd (Jönk. 1.).

Stockholms stad.

[Stockholms-Näs] se Näs i Bro h. af Upps. 1.

Stora Hammar (Malm. 1.).

Stora Harrie (Malm. 1.).

Stora Herrestad (Malm. 1.).

Stora Kopparberget (Kopp. 1.), jfr Falu landsförsamling.

Stora Köpinge (Krist. o. Malm. 1.).

Stora Lundby (Elfsb. 1.).

Socken kallas äfven bara Lundby, men det är ganska nyttigt att hafva Stora med före namnet till skilnad från ett annat Lundby i samma (Göteborgs) stift.

Stora Malm (Söderm. 1.).

Stundom uteslutes Stora. Någon annan socken Malm finnes ej.

Stora Mellösa (Örebro 1.).

(Stora Rytterne (Vestm. 1.).

Denna likasom Lilla Rytterne äro delar af Rytterne kyrkosocken.)

Stora Råby (Malm. 1.).

Stora Skedvi (Kopp. 1.).

Stora Slägarp (Malm. 1.).

Stora Tuna (Kopp. 1.).

Stora Uppåkra (Malm. 1.).

Socknen kallas äfven blott Uppåkra, hvilket namn icke innehafves af någon annan socken.

Stora Åby (Österg. 1.).

Att utesluta Stora från namnet är mindre nyttigt för det praktiska bruket, då utom detta (Stora) Åby i Östergötlands län finnes ett Åby i Kalmar län och ett (Södra) Åby i Malmöhus län.

Storkyrkoförsamlingen (i Stockb. stad) = Nikolai.

Storsjö kapell (Jemtl. 1.).

Stranda härad (Kalmar 1.).

Strengnäs landsförsamling (Söderm. 1.).

Strengnäs stad.

Strengsered (Elfsb. 1.).

Strå (Österg. 1.).

Stråvalla (Hall. 1.).

Strö (Frosta h., Malm. 1.).

Strö (Krist. 1.).

Strö (Onsjö h., Malm. 1.).

Strö (Skarab. 1.).

Ströfvelstorp (Krist. och Malm. 1.).

Ström (V.-norrl. och Jemtl. 1.).

(Strömbäcks bruksförsamling (V.-bott. 1.).

Hon är förenad med Umeå landsförsamling.)

Strömstads stad.

Stuguns kapell (Jemtl. 1.).

Sturkö (Blek. 1.), ej Stärkö.

Sturkö är det allra vanligaste namnet.

Styra (förenad med Hvarf. Östergötl. 1.).

Styrestad (Österg. 1.).

Styrnäs (V.-norrl. 1.), ej Skörnäs.

Till detta senare namn, i öfrigt

ej mycket använt, finnes ej någon rimlig anledning. Det gamla namnet är ock Styranæs (1314). Kyrkan ligger på Styrnäset och midt öfver Ångerman-elfven synes Styresholms fäste hafva legat.

Styrsö (Göteb. 1.).

Stånga (Gotl. 1.).

Stångby (Malm. 1.).

Stångenäs härad (Göteb. 1.).

Stäfvie (Malm. 1.).

[*Stärkered*] (Elfsb. 1.) se Starrkärr.

[*Stärkö*] (Blek. 1.) se Sturkö.

Stöde (V.-norrl. 1.).

[*Stödhaf*] (Malm. 1.) se Stehag.

[*Sund*] (Verml. 1.) se Sunne.

Sund (Österg. 1.).

Sundals härad (Elfsb. 1.).

Sundbo härad (Örebro 1.).

Sundborn (Kopp. 1.).

Sundby (Söderm. 1.).

Sundre (Gotl. 1.).

Sundsjö (Jemtl. 1.).

Sundsvalls stad.

Sunne (Jemtl. 1.).

Sunne (Verml. 1.).

Det sedan 1400-talet kända namnet Sund skrives nu allmänligen Sunne, hvaremot Sund är ganska sällsynt.

Sunnemo (Verml. 1.).

Sunnerbo härad (Kronob. 1.).

Sunnersberg (Skarab. 1.).

Suntak (Skarab. 1.).

Suntetorp (Skarab. 1.).

Sura (Vestm. 1.).

Surteby (Elfsb. 1.).

Svabens kapell (Gefle. 1.).

[*Svaluf, Norra*] (Malm. 1.) se Norra Svalöf.

Svanhals (Österg. 1.).

I alla hänseenden, både till bruk, sammansättning och etymon, är Svanhals bättre än Svanshals. Se-

dan slutet af 1300-talet har namnet hetat Svanhals.

[*Svanshals*] (Österg. l.) se *Svanhals*.
Svenskog (Elfsb. och Verml. l.).

[*Svartarp*] (Jönk. l.) se *Svarttorp*.
Svarteborg (med *Tose*. Göteb. l.).
Svarlösa härad (Stockh. l.).

Svartnäs bruksförsamling (Kopp. l.).

[*Svartorp*] (Jönk. l.) se *Svarttorp*.

Svarträ (Hall. l.).

Svarttorp (Jönk. l.).

Det skrives omvexlande *Svartarp* och *Svartorp*. Båda hafva kommit af det gamla *Svartathorp* (1400). Bäste sättet att slita tvisten mellan *arp* och *orp* synes vara att skriva det egentliga ordet *torp*: *Svarttorp*.

(*Svartviks varf*. V.-norrl. l.).

Svedala (Malm. l.).

Svedvi (Vestm. l.).

Sveg (Jemtl. l.).

[*Svenarum*] (Jönk. l.) se *Svennarum*.

Svenljunga (Elfsb. l.).

Svennarum (Jönk. l.).

Omvexlande skrives *Svennarum* och *Svenarum*, af hvilka dock det förre har flere företräden, bland annat etymon. I slutet af 1300-talet förekommer *Swidhnarum* och kort tid derefter *Svennarum* (1416).

Svenneby (Göteb. l.).

Svenneby (Skarab. l.).

Svennevad (Örebro l.).

Äfven förekommer *Svinevad*, öfverensstämmande med det gamla *Svinawad* (1381), men numera har *Svennevad* tagit öfverhanden.

Svenska, Kristine, församling (i Göteb. stad).

Svensköp (Krist. och Malm. l.).

Svenstorp (Malm. l.).

Sventorp (Skarab. l.).

[*Svinevad*] (Örebro l.) se *Svennevad*.

Svinhult (Österg. l.).

Svinnegarn (Upps. l.).

Svinstad (Österg. l.).

Svårdsjö (Kopp. l.).

Svärta (Söderm. l.).

Namnet synes icke vara *Sværtuna*, som är en temligen ovanlig form och utan tvifvel ej har annat skäl för sig än det gammalt förekommande *Swertone*, som dock ej är *Swertone*, utan påtagligen *Swertone*, d. v. s. dat. (sing.) med bestämda artikeln af det gamla *Swæрта* (1386).

Sya (Österg. l.).

Synnerby (Skarab. l.).

Sånga (Stockh. l.).

Sånga (V.-norrl. l.).

Säbrå (V.-norrl. l.).

Säby (Jönk. l.).

Säby (Malm. l.).

Säby (Vestm. l.).

Säfsnäs (Kopp. l.).

[*Säfvall, Säfvalla*] (Vestm. l.) se *Sevalla*.

Säfvar (V.-bott. l.).

Säfvere (Skarab. l.), ej *Säfvared*; jfr *Grofvare*.

Gamla formen är *Sæwara* (1415).

Säfve (Göteb. l.).

Säfvedals härad (Göteb. l.).

Sällstorp (Hall. l.).

Säm (Gäse h., Elfsb. l.), ej *Sem*.

Såväl *Säm* i detta härad som *Säm* i Kinds härad hafva samma från gamla tider oförändrade namn *Säm*. *Sæem* (1406).

Säm (Kinds h., Elfsb. l.).

Jemte ofvanstående form förekomma äfven *Semb* och *Sämb*, till hvilka stora skäl just ej förefinnas vid betraktande såväl af föregående som den gamla formen *Sæem* (1346).

Särestad (Skarab. l.).

I öfverensstämmelse med mera dagligt tal skrifves det äfven Särstad. Gamla formen är Seristadha (1430).

Särna (Kopp. 1.).

Särslöf (Malm. 1.).

[*Särstad*] (Skarab. 1.) se Särestad.

Säter (Skarab. 1.).

Säterbo (Vestm. 1.), ej Setterbo eller Sätterbo.

Af dessa vexlande stafningar är Säterbo uppenbart den riktigaste. Derivationen är ganska tydlig af säter. Gammalt finnas såväl Säterbo, såsom socken (1440), som Säterbo haredh (1335).

Säters landsförsamling (Kopp. 1.).

Säters stad.

Sätersta (Söderm. 1.).

Utom nämnda form finnas äfven Settersta och Sättersta, men om dessa jemför Säterbo. Gamla namnet är Sätirsta (1384).

Sätla (Elfsb. 1.).

[*Sätterbo*] (Vestm. 1.), se Säterbo.

[*Sättersta*] (Söderm. 1.) se Sätersta.

Sättna (V.-norrl. 1.).

Sätuna (Skarab. 1.).

Söderala (Gefle. 1.).

(*Söderby jordebokssocken* (Stockholms 1.), del af Söderby-Karl.)

Söderby-Karl (Stockh. 1.).

Söderbärke (Kopp. 1.).

Söderfors (Upps. och Gefle. 1.).

Söderhamns stad.

Söderhvidinge (Malm. 1.); jfr Hvidinge.

Söderköpings stad.

Södertelge landsförs:g (Stockh. 1.).

Södertelge stad.

[*Södervidinge*] (Malm. 1.) se Söderhvidinge.

Söderåkra (Kalmar 1.), ej Sofia Magdalena.

Sudheraker fanns minst 400 år före drott. Sofia Magdalena, och har

namnet Söderåkra under hela denna tid varit socknens benämning.

Södra Finnskoga kapell (Verml. 1.).

Södra Möckleby (Kalmar 1.).

Södra Möre härad (Kalmar 1.).

Södra Ryr (Elfsb. 1.).

Södra Rörum (Malm. 1.).

Södra Tjusts härad (Kalmar 1.).

Södra Vedbo härad (Jönk. 1.).

Södra Vi (Kalmar 1.).

Södra Villie (Malm. 1.).

(*Södra Vram* (Malm. 1.).

Södra Vram är den del af Norra Vram, som tillhör Luggude h.)

Södra Åby (Malm. 1.).

Södra Åsbo härad (Krist. 1.).

Söfde (Malm. 1.).

Söfvestad (Malm. 1.).

Sölvesborgs landsförsamling (Blek. och Krist. 1.).

Sölvesborgs stad.

En annan form, som hvarken är vanlig, vacker eller riktig, är Sölfvitsborg. Socken Sylvisburg är känd åtminstone sedan 1418 och Sylvesborg ungefär från samma tid. Förvrängningen — sannolikt tysk — från det svenska Sölvesborg till Söluitzburg förekommer omkring 1500.

Söndrum (Hall. 1.).

Söne (Skarab. 1.), ej Sone.

Båda skriftsätten vexla. Söne är dock namnet alltsedan 1420.

Sönnarslöf (Gärds h., Krist. 1.).

Sönnarslöf (Södra Åsbo h., Krist. 1.).

Söraby (Kronob. 1.).

Norra och Södra Rottne bilda numera Söraby.

Sörby (Krist. 1.).

Sörby (Skarab. 1.).

(*Sörby* (Österg. 1.) är jordebokssocken till Mjölby.)

Sörbygdens härad (Göteb. 1.).

T.

[*Tamerup*] (Krist. l.) se *Tommarp*.

Tannåker (Jönk. l.).

Tanum (Göteb. l.).

Tanums härad (Göteb. l.).

Tarsled (Elfsb. l.).

Taxinge (Söderm. l.).

Teda (Upps. l.).

Tegelsmora (Upps. l.).

(*Tegnaby* jordebokssocken (Kro-nob. l.), del af Hemmesjö.)

Tegneby (Göteb. l.).

Telge, Norr-, stad.

Telge, Söder-, landsförsamling.

Telge, Söder-, stad.

(*Telge, Vester- och Öster-, jorde-bokssocknar, bilda tillsammans Södertelge landsförsamling.*)

Tengene (Skarab. l.) ej *Tengened*; jfr *Fridene*.

Namnet var förr likasom nu *Tengene* (1419).

Tennäs (Jemtl. l.).

Tennäs och *Tännäs* förekomma om hvarandra. Socknen är ej synnerligen gammal, så att af äldre former kan icke vinnas någon ledning. Namnet kommer af *Tenna-ån*, som ock skrifves *Tänna-ån*. Tyvärr är det vanligt, att de kartor, som hafva *Tännäs*, hafva *Tenna*, och de, som skriva *Tennäs*, förete *Täuna*. Dock synes allmänare vara brukligt att skriva *Tenna-ån*, *Tenn-dalen*, *Tennålsjön* och *Tennäs*.

Tensta (Upps. l.).

[*Th* . . .] se *T* . . .

Med *th* skrivas allmänt, utom de med *Thor* sammansatta, orden *Thensta*, *Thun* och *Thuringe* (samt *Thorup* i Hall. l.), dock icke annorlunda än vexlande med stafning utan *h*. Då icke något af språkets nuvarande ord för sitt uttal behöf-

ver tecknas med *th* och det gamla aspirerade *th*-ljudet, som skrefs dels med *þ* och dels i någon senare tid med *th*, numera ej uttalas, utan har öfvergått antingen till rent *t* eller rent *d*, hvadan ock en mängd förr med *Th* skrifna namn nu hafva blott *T*, såsom *Thaxunge*, *Thorp*, *Thynnilsö* m. fl., så synes allt skäl vara att alldeles lägga bort en ljudbeteckning, som motsvarar hvarken det äldre eller det nuvarande språket; jfr sid. 82.

Tiarp (Skarab. l.).

[*Tibble*] (Upps. l.) se *Tible*.

Tible (Hagunda h., Upps. l.).

Det är ingen egentlig orsak till det äfven förekommande skriftsättet *Tibble*. Såväl detta som *Tible* i *Håbo härad* hafva samma ursprung. Namnets gång visas af följande äldre former: *Thigbile* (1343), *Tybele* (1387), *Tybille* (1420). — För denna socken finnes äfven namnet *Skogs-Tible* till skilnad från *Tible* vid *Mälaren*, d. v. s. *Tible* i *Håbo h.*

Tible (*Håbo h.*, Upps. l.), ej *Tibble*; jfr föreg.

Tidavad (Skarab. l.), ej *Tjäfva*.

Detta senare kan just ej räknas till de vackrare formerna, så framt det ej är fråga om det fonetiska beteckningssättet af ett riktigt bredt och tjockt lapskt ord. Då socknen ligger vid *Tidan* och fanns 1392 såsom *Tiowad* (*Tiduwad*?), är all anledning att endast bruka socknens mera vanliga namn *Tidavad*; jfr *Lavad*.

[*Tidersrum*] (*Österg. l.*) se *Tirse-rum*.

Tierp (Upps. l.).

Tillberga (Vestm. l.).

Tillinge (Upps. l.).

Timmele (Elfsb. l.).

Timmelhed, som ingalunda är ett så ovanligt stafningssätt, är blott en förbråkad form, uppkommen genom något missförstånd eller måhända bemödande att inlägga i orden en betydelse (h. i. hed), som aldrig varit meningen att de skulle ega. Jfr Alseda och Partille. Det gamla namnet är Tymella (1461).

[*Timmelhed*] (Elfsb. l.) se Timmele.

Timmersdala (Skarab. l.).

Timrå (V.-norrl. l.).

Tingstad (Österg. l.).

Tingstade (Gotl. l.).

Tingsås (Kronob. l.).

Tirserum (Österg. l.).

Visserligen finnes derjemte en variant Tidserum till en del mera öfverensstämmande med det gamla Tidisrum (1400), men det torde vara bäst att låta namnet hafva sin gång till Tirserum, likasom det blifvit Virserum af det gamla Widhersrum.

Tirup (Malm. l.).

Tisselskog (Elfsb. l.).

Tived (Skarab. l.).

[*Tjellmo*] (Österg. l.) se Tjällmo.

[*Tjerby*] (Hall. l.) se Tjärby.

[*Tjernö*] (Göteb. l.) se Tjärnö.

[*Tjula*] (Söderm. l.) se Kjula.

Tjureda (Kronob. l.).

Man märke, att det ej är Tjureda utan Tju-reda; jfr det gamla Tiutrydha (1407).

[*Tjåfva*] (Skarab. l.) se Tidavad.

Tjällmo (Österg. l.), ej Tjellmo.

Numera skrifver man ej tjell, utan allmänneligen tjäll. Tjällmo är ock ganska vanligt.

Tjärby (Hall. l.), ej Tjerby.

Alldeles ovanlig är skrifningen tjera för tjära, därför bäst Tjärby. På samma sätt skrives alltid Tjärstad.

Tjärnö (Göteb. l.), ej Tjernö.

Stafningarna vexla. Mest öfver-

ensstämmande med äldre och nyare fordringar är Tjärnö; jfr Bjurtjärn.

Tjärstad (Österg. l.).

(*Tjörn*) (Göteb. l.).

Detta är intet sockennamn, utan namn på ett pastorat, Stenkyrka med annex.)

Tjörnarps (Krist. och Malm. l.).

Tjörns härad (Göteb. l.).

Toarp (Elfsb. l.).

Tofta (Gotl. l.).

(*Tofta* jordebokssocken (Kronob. l.) är en del af Täfvelsås kyrksöcken.)

Tofta (Malm. l.).

Tofteryd (Jönk. l.).

Tolfta (Upps. l.).

Tolg (Kronob. l.).

Tollstad, Vestra (Österg. l.).

Tollstad, Östra (Österg. l.).

Tolånga (Malm. l.).

Tommarps (Krist. l.) ej Tamerup eller Tommerup.

Dessa senare former äro, utom det att de sakna stöd af etymon, ganska ovanliga.

Tommarp (Malm. l.).

Tommerup, som ock någon gång förekommer, torde böra vika för Tommarp, som är den vanligaste benämningen. Gamla namnet är Tomarp (1409).

Torbjörntorp (Skarab. l.).

Torekov (Krist. l.).

Att stafva serskildt detta namn med w — jfr under V — är alldeles obehöfligt.

Torestorp (Elfsb. l.).

Toresund (Söderm. l.).

[*Torhamn*] (Blek. l.) se Torrum.

Torna härad (Malm. l.).

Torneå, Neder- (Norrb. l.).

Torneå, Öfver- (Norrb. l.).

Torp (Elfsb. l.).

Torp (Göteb. 1.).
Torp (V.-norrl. 1.).
Torp, Östra (Malm. 1.).
Torpa (Elfsb. 1.).
Torpa (Hall. 1.).
Torpa (Kronob. 1.).
Torpa (Vestm. 1.).
Torpa (Österg. 1.).
Torrlösa (Malm. 1.).
Torrskog (Elfsb. 1.).
Torrum (Blek. 1.).

Den jemte Torrum förekommande benämningen Torhamn tarfvar mycken bevisning, innan den kan anses på något sätt riktig. Denna form har utan tvifvel uppkommit af begär att förbättra det gamla Torrum eller, såsom det i Valdemar II:s jordebok skrives, Torröm.

Torsby (Göteb. 1.).
Torshälla landsförsamling (Söderm. 1.).
Torshälla stad.
Torskinge (Jönk. 1.).
Torslanda (Göteb. 1.).
Torslunda (Kalmar 1.).
Torstuna (Vestm. 1.), ej Tortuna.

Tortuna är namn på en socken i Ytter-Tjurbo härad och dess gamla namn är Thyretuna (1399) eller Thöretuna. Torstuna deremot, i Torstuna härad, skrives blott undantagsvis — felaktigt — Tortuna, och är dess gamla namn Thorstuna (1389).

Torstuna härad (Vestm. 1.).
Torsvi (Upps. 1.).
Torsåker (Gefle. 1.).
Torsåker (Söderm. 1.).
Torsåker (V.-norrl. 1.).
Torsång (Kopp. 1.).
Torsås (Kalmar 1.).
[Torsås kapell] (Kalmar 1.) se Gullabo.

Torsås, Vestra (Kronob. 1.).

Torsås, Östra (Kronob. 1.).

Torsö (Skarab. 1.), ej Viksala.

Detta senare namn är någon gång namn på kyrkan, men ingalunda på socknen.

Torsö kapell (Skarab. 1.).

Tortuna (Ytter-Tjurbo h., Vestm. 1.); jfr Torstuna.

Torup (Hall. 1.).

Torup (Krist. 1.).

Torö kapell (Stockh. 1.).

(Tose jordebokssocken) (Göteb. 1.) är en del af Svarteborg.)

Tosjö (Krist. 1.), ej Tossjö.

Det gamla Thutsöy (1406) har gifvit upphof till det nu vanliga Tosjö, till hvilket Tossjö förekommer som en tung, öfverflödig variant.

Tossene (Göteb. 1.).

[Tossjö] (Krist. 1.) se Tosjö.

Tostared (Elfsb. 1.).

Tostarp (Ingelstads h., Krist. 1.).

En ej så vanlig vexelform är Tosterup.

Tostarp (Norra Åsbo h., Krist. 1.).

[Tosterup] (Ingelstads h., Krist. 1.) se Tostarp.

Tottarp (Malm. 1.).

[Traheryd] (Kronob. 1.) se Traryd.

[Tranebergs kapell] (Skarab. 1.) se S:t Marie kapell.

Tranemo (Elfsb. 1.).

Trankil (Verml. 1.).

Transtrand (Kopp. 1.).

Tranum (Skarab. 1.).

Tranås (Malm. 1.).

Traryd (Kronob. 1.), ej Traheryd: se Alseda.

[Trefaldighets, Heliga] (Upps. 1.) se Bondkyrka.

Trehörna (Jönk. och Österg. 1.).

Trehörningsjö (V.-norrl. 1.).

Trelleborgs stad.

Måhända vore rättare att skriva

Trälleborg, såsom mera öfverensstämmande med uttal och till en del med det gamla namnet Trælaborg — som visst icke är, hvad som vill påskinas af stads-sigillet, något "tre lejons borg" eller "(urbs) trilioburgensis" —, men det är ett vedertaget bruk sedan rätt gamla tider att skrifva Trelleborg.

Trevattna (Skarab. 1.), ej *Trävattna*.

Denna senare form är mindre bruklig. Mot det gamla Thrævatna (1390) svarar just nutidens Trevattna.

Trollhättan (Elfsb. 1.).

Trosa landsförsamling (Söderm. 1.).

Trosa stad.

Tryde (Krist. och Malm. 1.).

Tryserum (Kalmar 1.).

[*Tråfva*] (Skarab. 1.) se *Tråvad*.

Tråvad (Skarab. 1.), ej *Tråfva*.

För denna vid Lidån liggande socken har samma misstag egt rum som för Lavad, Ottravad, Tidavad, hvilka jfr. Gamla namnet är Trauadh (1334).

Träkumla (Gotl. 1.).

Träne (Krist. 1.).

Träslöf (Hall. 1.).

Trässberg (Skarab. 1.).

Trästena (Skarab. 1.).

[*Trävattna*] (Skarab. 1.) se *Trevattna*.

Trögds härad (Upps. 1.).

Trökörna (Skarab. 1.).

Trönninge (Hall. 1.).

Trönö (Gefle. 1.).

Tufve (Göteb. 1.).

Tuhundra härad (Vestm. 1.).

Tullstorp (Malm. 1.).

Tumberg (Elfsb. 1.).

Tumbo (Söderm. 1.).

Tun (Skarab. 1.).

Tuna (Gefle. 1.).

Tuna (Kalmar 1.).

Tuna (Söderm. 1.).

Tuna (Upps. 1.).

Tuna (V.-norrl. 1.).

Tuna, Stora (Kopp. 1.).

(*Tuna utombron* (Kopp. 1.) se *Gustaf*.

Benämningarna *Tuna utombron* och *Tuna ofvanbron*, d. v. s. *Stora Tuna*, brukas numera icke.)

Tunaberg (Söderm. 1.).

Tunaläns härad (Kalmar 1.).

Tunge (Elfsb. 1.).

Tunge härad (Göteb. 1.).

Tunhem (Elfsb. 1.).

Tunhem (Skarab. 1.).

Turinge (Stockh. 1.).

Tutaryd (Kronob. 1.).

[*Tverred*] (Elfsb. 1.) se *Tvärred*.

Tveta (Kalmar 1.).

Tveta (Stockh. 1.).

Tveta (Verml. 1.).

Tveta härad (Jönk. 1.).

Tving (Blek. 1.).

Tvååker (Hall. 1.).

Tvärred (Elfsb. 1.), ej *Tverred*.

Båda stafningarna vexla. *Tvärred* öfverensstämmer dock mera med det vanliga skriftsättet af tvär och gamla formen *Thwerryd* (1308).

Tydie (förenadt med *Tössö*. Elfsb. 1.).

Tygelsjö (Malm. 1.).

[*Tyksmark*] (Verml. 1.) se *Töcksmark*.

Tynderö (V.-norrl. 1.).

Tyngsjö kapell (Kopp. 1.).

Tyresö (Stockh. 1.).

Tyska (= *Hedvig*) i Norrköping.

Tyska (= *Karoli*) i Malmö.

Tyska, Kristine, i Göteborg.

Tyska (= *S:t Gertrud*) i Stockh.

Tyskmark (Verml. 1.) se *Töcksmark*.

Tysslinge (Örebro 1.).

Tystberga (Söderm. 1.).

Tåby (Österg. 1.).

Tådene (Skarab. 1.), ej *Tådened*; jfr *Fridene*.

Gamla former äro *Thodene* (1385), *Todhene* (1465). Stafningen med å är nu ganska gammal och enhällig.

Tångeråsa (Örebro 1.).

Tånnö (Jönk. 1.).

Tåsjö (V.-norrl. 1.).

Täby (Stockh. 1.).

Täby (Örebro 1.).

Täfvellsås (med *Tofta*, Kronob. 1.).

Tämta (Elfsb. 1.).

Täng (Skarab. 1.).

[*Tännäs*] (Jemt. 1.) se *Tennäs*.

Tärby (Elfsb. 1.).

Tärna (Vestm. 1.).

Tärna kapell (V.-bott. 1.).

Töcksmark (Verml. 1.).

Numera är det vanliga namnet på denna socken *Töcksmark*, för

hvilket äfven någon gång skrives *Tyskmark* och *Tyskmark*. Alla namnen hafva afvikit från det gamla, som 1540 finnes under formen *Tysmarka*.

Töftedal (Elfsb. 1.).

(*Töfve* [jordebokssocken, Elfsb. 1.], del af *Ving*.)

Töllesjö (Elfsb. 1.).

Tölö (Hall. 1.).

Tönnersjö (Hall. 1.).

Tönnersjö härad (Hall. 1.).

[*Törnesfälla*] (Kalmar 1.) se *Törnsfall*.

Törnevalla (Österg. 1.).

Törnsfall (Kalmar 1.).

Ej sällan skrives *Törnesfälla* och *Törnsfälla*. *Törnsfall* är väl det vanligaste. Gamla namnen äro *Törnissfall* (1394) och *Thörnesfälla* (1412).

[*Törnsfälla*] (Kalmar 1.) se *Törnsfall*.

Törringe (Malm. 1.).

Tössbo härad (Elfsb. 1.).

Tössö (och *Tydie*, Elfsb. 1.).

U.

[*Ucklum*] (Göteb. 1.) se *Uklum*.

[*Uckna*] (Kalmar 1.) se *Ukna*.

Uddevalla stad.

Ufvered (Skarab. 1.).

[*Ugglebo*] (Gefle. 1.) se *Ockelbo*.

Ugglum (Skarab. 1.).

Uklum (Göteb. 1.).

Något behof af *ck* och *sålunda* *Ucklum* finnes ej; tvärtom visas tillräckligheten af enkelt *k*-ljud genom de gamla namnformerna *Auklanda* och *Ouklanda* (1465). Jfr *Ukna*.

Ukna (Kalmar 1.).

Omvoxlande med detta skrives äfven *Uckna*. Ett *k*-ljud tyckes räcka

till vid stafningen. Från början af 1400-talet har denna socken skrivits *Ukna*.

Ullared (Hall. 1.).

Ullasjö (Elfsb. 1.).

Ullene (Skarab. 1.), ej *Ullened*; jfr *Fridene*.

Från medlet af 1400-talet skrives *Ullene*.

Ullervad (Skarab. 1.).

Ullerud, Nedre (Verml. 1.).

Ullerud, Öfre (Verml. 1.).

Ulleråkers härad (Upps. 1.).

Ullstorp (Krist. 1.).

Ullånger (V.-norrl. 1.).

Ulricehamns stad.

Stadsnamnets stafning är, hvilket gerna medgifves, just icke vacker. Om det gamla namnet Bogesund icke för ungefär 130 år sedan förbytts till det nuvarande, skulle man undgått all svårighet. Att skriva de svenska namnen Ulrik och Ulrika — likasom Erik och Erika — med k, är tillbörligt, men detta låter sig icke göra med Ulricehamn, i hvilket genitivformen böjts efter latinska formläran och äfven skrivits *Ultrice(hamn)* samt uttalas med s-ljud — männe icke romarne hade sagt Ulrikaj —. Under sådana förhållanden är det måhända bäst att bida den tid, då man helt enkelt skriver *Ulrisehamn*, hvilket väl icke kan dröja så länge, ty äfven det en gång otroliga har inträffat, att man så behandlar romaniska ord och ej skrifer province utan provins, ja till och med för cancelli helt enkelt kansli.

Ulrika (Österg. l.).

Namnet förekommer äfven någon gång förenadt med Eleonora.

*Ulrika Eleonora (= Kungsholms) i Stockh. stad.**Ulriksdals slottskapell (Stockh. l.).**Umeå landsförsamling (V.-bott. l.).**Umeå stad.**Udenäs (Skarab. l.).**Undersvik (Gefle. l.).**Undersåker (Jemtl. l.).**Undersåkers lappförs:g (Jemtl. l.).**Unnaryd (Mo h., Jönk. l., och Kinds h., Elfsb. l.).**Unnaryd (Vestbo h., Jönk. l.).**Ununge (Stockh. l.).*

[Up...] se Upp...

Partikeln upp skrives nu allmänt med pp och ej, såsom förr varit vanligt, med blott ett p. Derför torde intet kunna invändas mot riktigheten att stafva de med upp rent sammansatta namnen så som partikeln enligt vedertaget bruk skrives. Ibland dessa namn råder för närvarande inkonsequens, så t.ex. skrives Uphärad men Uppåkra.

*Upphärad (Elfsb. l.).**Uppsala, Gamla (Upps. l.).**[Uppsala landsförsamling] (Upps. l.)*

1.) se Bondkyrka.

*Uppsala stad.**(Uppsala-Näs) se Näs i Ulleråkers h. af Upps. l.**Uppvidinge härad (Kronob. l.).**Uppåkra (Malm. l.).*

Kallas äfven Stora Uppåkra, hvilket se.

*Urshult (Kronob. l.).**Uråsa (Kronob. l.).**Utby (Skarab. l.).**Utvängstorp (Skarab. l.).**Utö kapell (Stockh. l.).*

V.

Ett litet oegentligt förhållande är att i namn det visas en sådan förkärlek för det tunga W, w, att man först i nyaste tider börjat få se dem återgifna med V, v. Man må dock fasta uppmärksamhet dervid, att vi numera ej dubbelskrifva obestriddigen enkla bokstafs-ljud och aldrig hafva en konsonant fördubblad i början af ett ord, hvilket i äldre tider var ganska vanligt med v, f och s. Detta beteckningssätt tillhörer heldre ornamentiken än stafningen, och det är en känd sak, huru väl W låter forma sig till en grann figur, i synnerhet använd i början af diplom och dylikt, der skrifvaren säkert måst använda ett dagsverke att rita den krumelur, som skall vara W(i o. s. v.) eller i latinsk skrift W(niversis o. s. v.). På samma sätt som man skref v med vv, skref man äfven ff för f, t. ex. fföre (före)

och ss för s, t. ex. sså. Hårtill kan läggas, att i vårt vanliga tryck — med antiqvastil — är w en temligen främmande bokstaf, såsom egentligen tillhörande frakturstilen, och hvad skrift beträffar, torde icke en hundraedel af de personer, som i namn skrifa w, i något svenskt ord för öfrigt begagna det.

Vad (Skarab. 1.).
Vada (Stockh. 1.).
Vadensjö (Malm. 1.).
Vadsbo härad (Skarab. 1.).
Vadsbro (Söderm. 1.).
Vadstena stad.
Vagnhärad (Söderm. 1.).
Vagnsbro härad (Vestm. 1.).
Vaksala (Upps. 1.).
Vaksala härad (Upps. 1.).
Valbo (Gefle. 1.).
Valbo härad (Elfsb. 1.).
Valdshult (Jönk. 1.).
Valkebo härad (Österg. 1.).
Vall (Gotl. 1.).
Valla (Göteb. 1.).
Vallby (Krist. 1.).
Vallby (Söderm. 1.).
Vallby (Upps. 1.).
Vallda (Hall. 1.).
 Någon gång förekommer äfven
 Valda.
Valle härad (Skarab. 1.).
Valleberga (Krist. 1.).
Vallentuna (Stockh. 1.).
Vallentuna härad (Stockh. 1.).
Vallerstad (Österg. 1.).
Vallkärra (Malm. 1.).
Vallsjö (Jönk. 1.).
(Vallskog, Öster- (Verm. 1.) se
Östervallskog.)
Vallstena (Gotl. 1.).
[Valora] (Skarab. 1.) se *Varola*.
Valltorp (Skarab. 1.).
Valö (Stockh. 1.).
Vamlingbo (Gotl. 1.).
Vankifva (Krist. 1.).
Vanstad (Malm. 1.).
Vansö (Söderm. 1.).

Vapnö (Hahl. 1.).
Vara (Skarab. 1.).
Varbergs stad.
[Varnhem] (Skarab. 1.) se *Skarke*.
Varnum (Elfsb. 1.).

Denna socken skrives äfven *Hvarnum*, och samma vexling finnes i äldre handlingar, så t. ex. *Warneme* (1409), men *Huærnæma* (1398). Då nu etymon är ganska oklar och bruket vacklat i kanske 500 år, men det numera öfvergått till att mera bestämdt skrifa *V* än *Hv*, synes skäl vara att endast begagna *Varnum*.

Varnum (Verm. 1.).

Kristinehamns landsförsamling kallas och skrives allmänneligen med sitt gamla namn *Varnum*. *Varnema* (1425). Jfr föreg.

Varola (Skarab. 1.).

Ännu förekommer, ehuru mera sällan, *Valora* i likhet med den gamla formen, *Walora* (1312). En sådan omkastning af bokstäfver är ej alldeles ovanlig, dock sker den inom någorlunda bestämda gränser. Förutom detta fall af två beslägtade konsonanter *l* och *r* kan särskildt påpekas de fyra socknarna i *Vestergötland*, som förr hetat *Sködv*, men numera *Skövde* (*Skövde*).

Vartofta härad (Skarab. 1.).

Vassunda (Stockh. 1.).

Vassända (Elfsb. 1.).

Vaxholms stad.

Veberöd (Malm. 1.).

Veckholm (Upps. 1.).

[Veckleby] (Kalmar 1.) se *Vickleby*.

Vedbo härad (Elfsb. 1.).

Vedby (Krist. 1.).

Veddige (Hall. 1.).

Vedens härad (Elfsb. 1.).

Vederslöf (Kronob. 1.).
[Vedtlinge] (Kalmarl.) se *Ventlinge*.
Vedum (Kinne h., Skarab. 1.).
(Vedum (Kållands h., Skarab. 1.),
 jordebokssocken, förenad med
Hjerpås.)

Vedum (Laske h., Skarab. 1.).

Veinge (Hall. 1.).

Velinge (Skarab. 1.).

Vemdalen (Jemtl. 1.).

Vemmenhög, Vestra (Malm. 1.).

Vemmenhög, Östra (Malm. 1.).

Vemmenhøgs härad (Malm. 1.).

Vemmerlöf (Krist. 1.).

Vemmerlöf (Malm. 1.).

Vendel (Upps. 1.).

Venersborgs stad.

Venjan (Kopp. 1.).

Ventlinge (Kalmar 1.).

Vedtlinge är en mycket ovanlig
 form, då deremot *Ventlinge* har
 mer än 500-årigt bruk för sig.

Vermdö (Stockh. 1.).

Vermdö skeppslag (Stockh. 1.).

Vermskog (Verml. 1.).

Vernamo (Jönk. 1.).

Versås (Skarab. 1.).

Verum (Krist. 1.).

Vesene (Elfsb. 1.).

[Veskinde] (Gotl. 1.) se *Vestkinde*.

*(Vessby, jordebokssocken, är en
 del af Långjum, Skarab. 1.)*

Vessige (Hall. 1.).

[Vessland] (Upps. 1.) se *Vestland*.

Vestanfors (Vestm. 1.).

Vestanå bruk (V.-norrl. 1.).

Vestbo härad (Jönk. 1.).

*(Vester-Bitterna, jordeb:s-socken,
 Skarab. 1., se Bitterna.)*

Vester-Fernebo (Vestm. 1.).

Vestergarn (Gotl. 1.).

Vesterhaninge (Stockh. 1.).

Vesterhejde (Gotl. 1.).

Vesterlanda (Göteb. 1.).

Vesterljung (Söderm. 1.).

Vester-Löfsta (Vestm. 1.).

Vesterlösa (Österg. 1.).

Vestermo (Söderm. 1.).

Vesterplana (Skarab. 1.).

Vester-Rekarne härad (Söderm. 1.).

Vesterrums kapell (Kalmar 1.).

I enlighet med dagliga talet
 skrives det äfven *Vestrums kapell*.

Vesterstad (Malm. 1.).

(Vester-Telge (Stockh. 1.).

Denna jordebokssocken är en del
 af Södertelge landsförsamling.)

[Vestervik, Gamla] (Kalmar 1.) se
Gamleby.

Vesterviks stad.

Vester-Våla (Vestm. 1.).

Vester-Åker (Upps. 1.).

Vesterås stad.

Vesterås-Barkarö (Vestm. 1.).

Vestkinde (Gotl. 1.), ej *Veskinde*
 eller *Väskinde*.

Dessa senare mera obegripliga
 former kunna icke göra anspråk på
 användning framför det tydliga *Vest-*
kinde, som i gamla tider skrefs
Westkind.

Vestland (Upps. 1.), ej *Vessland*.

Formen *Vessland* synes hafva
 uppkommit genom återgifvande af
 ett mindre vårdadt uttal. I det gamla
Westlanda skiplagh, som nämnes
 bland annat på 1300-talet, fanns
 socknen *Westland*, hvars (hufvud-
 bygd och) kyrka låg och ligger
 ännu *vester* om *Temnarån*.

Vestra Alstad (Malm. 1.).

Vestra Emtervik (Verml. 1.).

Vestra Eneby (Österg. 1.).

Vestra Göinge härad (Krist. 1.).

Vestra Harg (Österg. 1.).

Vestra Hisings härad (Göteb. 1.).

Vestra Husby (Österg. 1.).

Vestra, Jönköpings, stadsförsaml.

[*Vestra Karaby*] (Malm. I.) se
Karleby, Vesta.

Vestra Karleby (Malm. I.).

Vestra Karup (Krist. I.).

Vestra Ljungby (Krist. I.).

I anseende till mängden af socknar med namnet Ljungby är det kanske ej försigtigt att, såsom ibland sker, utesluta Vesta vid detta namn.

Vestra Ny (Österg. I.).

Socknen kallas äfven Nykyrka;
jfr Ny, Vesta.

Vestra, Nyköpings, stadsförsaml:g.

Vestra Odarslöf (Malm. I.).

Stundom uteslutes ordet Vesta, hvarigenom något misstag ej gerna kan uppkomma, då någon annan socken med namnet Odarslöf i riket icke finnes.

Vestra Ryd (Upps. I.).

Vestra Ryd (Österg. I.).

Vestra Sallerup (Malm. I.).

Vestra Skedvi (Örebro o. Vestm. I.).

Vestra Skreflinge (Malm. I.).

Vestra Skrukeby (Österg. I.).

Vestra Stenby (Österg. I.).

Vestra Tollstad (Österg. I.).

Vestra Torsås (Kronob. I.).

Vestra Vemmenhög (Malm. I.).

Vestra Vingåker (Söderm. och
Örebro I.).

Vestra Vram (Krist. I.).

[*Vestrums kapell*] (Kalmar I.) se
Vesterrums kapell.

Veta (Österg. I.).

Vette härad (Göteb. I.).

[*Vettle härad*] (Elfsb. I.) se Vättele h.
Vexjö stad.

Allmänt skrifves visserligen Vexjö, men då nu bestämdt ingen säger ...sjö, utan helt enkelt ...sjö, såsom den senare sammansättningsleden är — jfr det gamla Wæxsior —, torde den lilla förändringen,

Stat. Tidsskrift. 33:e häftet.

Vexjö för Vexjö, af detta stadsnamn ej vara alldeles obefogad. Vill man gå litet ännu längre, kan man skrifu Växjö. Förmodligen är namnet egentligen Väg-sjö, hvars gs sammansmält till x; gammalt skrifves ock Wæxjö. (Hvad som säges, att namnet kommer af en drottning Vicca — eller hvad hon skulle heta — kan, då förstås platt intet är känt om henne, ej hafva det ringaste att betyda.)

Vexjö landsförsaml:g (Kronob. I.).

Vi, Norra (Österg. I.).

Vi, Södra (Kalmar I.).

[*Viby*] (Krist. I.) se Gustaf Adolf.

Viby (Örebro I.).

Viby (Österg. I.).

Vibyggerå (V.-norrl. I.).

[*Vickensta*] (Österg. I.) se Vikingstad.

Vickleby (Kalmar I.).

Så är den mycket allmänne formen än Vickleby.

Vidbo (Stockh. I.).

[*Vidinge, Norr-*] (Malm. I.) se
Hvidinge.

[*Vidinge, Söder-*] (Malm. I.) se
Hvidinge.

Vidtsköfle (Krist. I.).

[*Vieslanda*] (Kronob. I.) se Vislanda.

Vifolka härad (Österg. I.).

Vika (Kopp. I.).

Viken (Malm. I.).

Vikingstad (med *Rakered*. Österg. I.).

Af allmogen uttalas det äfven
Vickensta.

Viklau (Gotl. I.).

[*Viksala*] (Skarab. I.) se Torsö.

Viksjo (V.-norrl. I.).

Viksta (Upps. I.).

Vilhelmina (V.-bott. I.).

Socknen heter egentligen Volgsjön.

Villands härad (Krist. l.).

Villberga (Upps. l.).

Villie, Södra (Malm. l.).

Villstad (Jönk. l.).

Villättinge härad (Söderm. l.).

Vilske härad (Skarab. l.).

Vilske-Klefva (Skarab. l.).

Vimmerby landsförsamling (Kalmar l.).

Vimmerby stad.

Vinberg (Hall. l.).

Ving (med *Töfve*. Elfsb. l.).

Ving (Skarab. l.).

Vingåker, Vestra (Söderm. och Örebro l.).

Vingåker, Östra (Söderm. l.).

Vinköl (Skarab. l.).

Vinnerstad (Österg. l.).

Vinslöf (Krist. l.).

[*Vinteråsa*] (Örebro l.) se Vintrosa.

Vintrosa (Örebro l.).

Vexlande förekomma Vintrosa, Vinteråsa och Vintråsa. Det är utan tvifvel intet vinter, som ingår i namnet, utan väl heldre vin (kanske vin i bet. betesmark), och den senare sammansättningsleden är ej åsa (ås), utan trosa (jfr stadsnamnet Troså och namnet Trosa-ån, som den förbiflytande Svartån här har i sitt öfre lopp). Detta synes i öfrigt dels af de mot hvarandra stridiga formerna Vinter-åsa och Vin-tråsa, dels i synnerhet af namnet i äldre tider Wintrwsa (1440), d. v. s. Vintrosa, som också är fullt ut så vanligt som Vinteråsa.

Vireda (Jönk. l.).

Firestad (Kronob. l.).

Virke (Malm. l.).

Virkie förekommer mycket sällan.

Gamla namnet är Wirköye (1391); jfr sid. 97.

Virserum (Jönk. och Kalmar l.).

Visby landsförsamling (Gotl. l.).

Visby stad.

Visingsö (Jönk. l.).

Viske härad (Hall. l.).

Vislanda (Kronob. l.).

Någon rimlig orsak till Vislanda, som ibland visar sig, lär väl ej kunna angifvas, serdeles som socknen i alla tider tyckes hafva hetat och skrifvits Vislanda.

Visnum (Verml. l.).

Man får någon gång äfven se Vissnum, som dock är alldeles öfverflödigt.

Visnums härad (Verml. l.).

Vissefjerda (Kronob. o. Kalmar l.).

Visseltofta (Krist. l.), ej Vitseltofta.

Om ts-ljudet jfr Frisla. Gamla namnet är Visletofte (1372), motsvarande det nu vanliga Visseltofta.

Vist (Elfsb. l.).

Vist (Österg. l.).

Vista härad (Jönk. l.).

Viste härad (Skarab. l.).

Visttorp (Skarab. l.).

Mindre skäl är att skrifva Vistorp, som har mist sitt ena t; jfr Svarttorp. Gamla namnet är Wistathorp (1391).

[*Vitseltofta*] (Krist. l.) se Visseltofta.

Vittsjö (Krist. l.).

Vollsjö (Malm. l.).

Måhända vore Vålsjö mera rätt, såsom åtminstone delvis bättre öfverensstämmande med det gamla Valösa (1358).

[*Vomb*] (Malm. l.) se Våmb.

Voxna (Gefle. l.).

[*Voxtorp*] se Våxtorp.

Vram, Norra (Krist. o. Malm. l.).

(*Vram, Södra* (Malm. l.) är en del af Norra Vram.).

Vram, Vestra (Krist. l.).

Vram, Östra (Krist. l.).

Vrena (Söderm. l.).

Vreta kloster (Österg. l.).

Vrigstad (Jönk. l.).

Vrå (Kronob. l.).

[*Våla*] (Skarab. l.) se *Våla*.

Våla, Vester- (Vestm. l.).

Våla, Öster- (Upps. o. Vestm. l.).

Våla härad (Vestm. l.).

Våmb (Malm. l.).

Man vill skilja detta *Våmb* genom stafning med o från *Våmb* i Skaraborgs län, men utan tvifvel är det *våmb* som *våmb*, om ock det skånska återfinnes i gamla danska handlingar såsom *Vom* och *Voomb*.

Våmb (Skarab. l.), ej *Vårfruhem*.

Ett påhitt i något yngre tider är att kalla denna socken för *Vårfruhem*, hvilket namn torde kunna sägas vara alldeles okänt för sockenboarne. Nog får man se ibland i unga beskrifningar uppgifvet, att allmogen har förkortat till *Våm* det gamla namnet *Vårfruhem*, som gifvits, "såsom af namnet synes," åt kyrkan, emedan hon skulle varit helgad åt Jungfru Maria (*Vår Fru*). Detta är dock alldeles obestyrkt, och på en *petitio principii* är intet afseende att fästa. Anledningen till förändringen från *Våmb* till *Vårfruhem* är måhända den, att man tyckt det senare vara mycket finare än *Våmb*, som ju kan betyda *mage*, men det bör vara en stor tröst för hvarje finkänsligt sinne, att utan tvifvel är det här ordet *våm* i bet. af *trång dal*.

Våmhus baptistförsaml. (Kopp. l.).

Våmhus kapell (Kopp. l.).

Vånga (Elfsb. l.).

Vånga (Krist. l.).

Vånga (Skarab. l.).

Vånga (Österg. l.).

Vårdinge (Stockh. l.).

Vårdsnäs (Österg. l.).

Vårdsberg (Österg. l.).

[*Vårfruhem*] (Skarab. l.) se *Våmb*.

Vårfrukyrka (Upps. l.).

Vårkumla (Skarab. l.).

Vårvik (Elfsb. l.).

Våthult (Jönk. l.).

Våxtorp (Hall. l.), ej *Voxtorp*.

Det skrives vanligen *Voxtorp* för socknen i Jönköpings län och omvexlande *Våxtorp* och *Voxtorp* för socknarna i Hallands och Kalmar län. Att likväl någon af dessa socknar bör skrivas *Voxtorp*, lär väl ej vara möjligt att bevisa, men rätt många skäl tala deremot för *Våxtorp*. De gamla namnen äro *Owaxthorp* (1407) i Jönköpings län, *Owæghstorp* (1351) i Hallands län och *Waxthorp* (1391) i Kalmar län.

Våxtorp (Jönk. l.); jfr föreg.

Våxtorp (Kalmar l.); jfr *Våxtorp* (Hall. l.).

Vä (Krist. l.).

Väckelsång (Kronob. l.).

Väddö (Stockh. l.).

Väddö och Häfverö skeppslag (Stockh. l.).

Väderstad (Österg. l.).

[*Vädtle härad*] (Elfsb. l.) se *Vätle h.*

Väfersunda (Österg. l.).

Våla (Skarab. l.), ej *Våla*.

Sockenens gamla namn är *Wælene* (1427), hvaraf äfven nu förekommer *Välan*, men den allra vanligaste form, som nu användes, är *Våla*.

[*Välan*] (Skarab. l.) se *Våla*.

Välinge (Malm. l.).

Välluf (Malm. l.).

Väne härad (Elfsb. l.).

Vånga (Elfsb. l.).

Vänge (Gotl. l.).

Vänge (Upps. l.).

Vännäs (V.-bott. l.).

Väring (Skarab. l.).

Värna (Österg. l.).

Värö (Hall. l.).

Väsby (Malm. 1.).

Väse (Verml. 1.).

Väse härad (Verml. 1.).

(*Väsehärad*).

Detta är ingen socken, utan namnet på Väse pastorat.)

[*Väskinde*] (Gotl. 1.) se *Vestkinde*.

Väte (Gotl. 1.).

Vättele härad (Elfsb. 1.).

Det skrives äfven *Vettile* och *Vädtele* m. m. De gamla namnen äro *Wætla* och *Wætlo* h.

Vättak (Skarab. 1.).

Vätllösa (Skarab. 1.).

Vätö (Stockh. 1.).

Y.

Ydre härad (Österg. 1.).

Yllestad (Skarab. 1.).

Ysane (Blek. 1.).

Ysby (Hall. 1.).

Ystads stad.

Ytterby (Göteb. 1.).

Ytter-Enhörna (Söderm. 1.).

Ytter-Gran (Upps. 1.).

Ytter-Hogdal (Jemtl. 1.).

Ytter-Jerna (Stockh. 1.); jfr *Jerna*.

Ytter-Lännäs (V.-norrl. 1.).

Ytter-Malung (Kopp. 1.).

Ytter-Selö (Söderm. 1.).

Ytterstfors bruksförs:g (V.-bott. 1.).

Ytter-Tjurbo härad (Vestm. 1.).

Yxnerum (Österg. och Kalm. 1.).

Z.

[*Zireköpinge*] (Malm. 1.) se *Sireköpinge*.

Å.

Å (Österg. 1.).

Åby (Kalmar 1.).

Åby, Stora (Österg. 1.).

Åby, Södra (Malm. 1.).

Åhus (Krist. 1.).

Åkarp (Krist. 1.).

Åkarp (Malm. 1.).

Åker (Jönk. 1.).

(*Åker*, jordebokssocken (Söderm. 1.); se efterfölj.)

Åker och Ärja (Söderm. 1.).

Åker, Vester- (Upps. 1.).

Åker, Öster- (Stockh. 1.).

Åker, Öster- (Söderm. 1.).

Åkerbo härad (Kalmar 1.).

Åkerbo härad (Vestm. 1.).

Åkerbo härad (Österg. 1.).

Åkerby (Upps. 1.).

Åkers härad (Söderm. 1.).

Åkers skeppslag (Stockh. 1.).

Ål (Kopp. 1.).

Åland (Upps. 1.).

Ålem (Kalmar 1.).

Äfven skrives, ehuru sällan, *Ålem*, men *Ålem* är i så vedertaget bruk, att det måhända bäst står kvar utan h, såsom äfven i gamla tider skrefs, *Aleem* (1425); jemför *Alseda*.

[*Ålhem*] (Kalmar 1.) se *Ålem*.

Åmots kapell (Gefle. 1.).

Åmåls landsförsamling (Elfsb. 1.).

Åmåls stad.

Ångarp (Skarab. 1.).

Detta är en bättre och vanligare sammandragning af det gamla Angathorp (1403) än varianten Agnetorp.

Ånimskog (Elfsb. l.).

Ånsta (Örebro l.).

Det finnes äfven skrifvet, ehuru med mindre skäl, Ånnest och Ånstad.

Det gamla namnet är Onusta (1435).

Årdala (Söderm. l.).

Åre (Jemtl. l.).

[*Årkesta*] (Stockh. l.) se Orkesta.

Årstad (Hall. l.).

Årstads härad (Hall. l.).

Årsunda (Gefle. l.).

Åryd (Blek. l.).

Ås (Hall. l.).

Ås (Jemtl. l.).

Ås (Jönk. l.).

Ås (Kalmar l.).

Ås (Skarab. l.).

Ås härad (Elfsb. l.).

Åsaka (Barne h., Skarab. l.).

Åsaka (Källands h., Skarab. l.).

Åsaka (Redvägs h., Elfsb. l., och

Vartofta h., Skarab. l.).

Åsaka (Skånings h., Skarab. l.).

Åsaka (Väne h., Elfsb. l.).

Åsans kapell (Jemtl. l.).

Derjemte förekommer äfven namnet Åsarnes kapell.

[*Åsarnes kapell*] (Jemtl. l.) se Åsans kapell.

Åsarp (Kinds h., Elfsb. l.).

Åsarp (Redvägs h., Elfsb. och Skarab. l.).

Åsbo (Österg. l.).

Åsbräcka (Elfsb. l.).

Åse härad (Skarab. l.).

Åseda (Kronob. l.), ej Åsheda; jfr Alseda.

Åsele (V.-bott. l.).

Åsenhöga (Jönk. l.).

[*Åsheda*] (Kronob. l.) se Åseda.

Åsle (Skarab. l.), ej Åsled.

Om final-d jfr Fridene. Gamla formen är Asle (1397).

Åsum (Krist. l.).

Åsum (Malm. l.).

Åsunda härad (Upps. l.).

Åtvid (Österg. l.).

Ä.

[*Älfvestad*] (Österg. l.) se Elfvestad.

Ängersjö kapell (Jemtl. l.).

Ängsö (Vestm. l.).

Äppelbo (Kopp. l.).

[*Ärila*] (Söderm. l.) se Ärla.

(*Ärja*, jordebokssocken (Söderm. l.) se Åker och Ärja.)

Ärla (Söderm. l.), ej Ärila.

Ordet äril tyckes ej ingå i namnet, då det allt sedan 1416 allra vanligast varit Ärla (Ærla).

Ärtemark (Elfsb. l.).

Namnet skrifves äfven Artemark och Ertmark, och är det, sålänge ej första sammansättningsledens be-

tydelse är fullt klar, ganska svårt att slita tvisten mellan de tre olika stafningssätten. Det ligger nära till hands att antaga detta ert- eller ärte såsom en form af subst. ärt, hvaraf erte eller ärte heldst vore gen. plur., enligt gammalsvensk stafning ærta och enligt gammalnorsk erta, hvars nom. sing. dialektiskt förekommer under formen arta, men detta antagande är hårdt vid jämförelsen med den äldsta kända formen af sockennamnet Aretamarkh (1334), hvilket ock inpå 1500-talet skrefs Artamark. Det torde vara bäst att med ledning af bruk och uttal skrifva Artemark.

Ö.

Öckerö (Göteb. l.).

Ödeborg (Elfsb. l.).

Ödeby (Örebro l.).

Ödenäs (Elfsb. l.).

Ödeshög (Österg. l.), ej Ösjö.

Ödeshögh är namnet vid midten af 1300-talet och en liten tid der-
efter Ödhesjö. Det nu allmänt gäl-
lande namnet är Ödeshög, hvars
förvexling med ett Ösjö vore desto
mera oklokt, som i riket finnes en
socken med namnet Ösjö och en
Örsjö.

Ödestuga (Jönk. l.).

Ödsköld (Elfsb. l.).

Ödsmål (Göteb. l.).

Öfraby (Hall. l.).

Öfraby (Krist. och Malm. l.),

Att, såsom någon gång sker,
kalla Öfraby för Öraby [Öhraby],
har intet skäl för sig. Det gamla
namnet är ock Öfraby.

Öfre Ullerud (Verml. l.).

[*Öfved*] (Malm. l.) se Öved.

Öfver-Enhörna (Söderm. l.).

Öfver-Gran (Upps. l.).

Öfver-Hogdal (Jemtl. l.).

Öfver-Jerna (Stockh. l.); jfr Jerna.

Öfver-Kalix (Norrb. l.).

Öfver-Luleå (Norrb. l.).

Öfver-Lännäs (V.-norrl. l.).

Öfver-Malung (Kopp. l.).

Socken kallas ock blott Malung.

Öfver-Selö (Söderm. l.).

Öfver-Tjurbo härad (Vestm. l.).

Öfver-Torneå (Norrb. l.).

Öggestorp (Jönk. l.).

Öglunda (Skarab. l.).

Öja (Gotl. l.).

Öja (Kronob. l.).

Öja (Malm. l.).

Öja (Söderm. l.).

Öjaby (Kronob. l.).

Öje kapell (Kopp. l.).

Ökna (Jönk. l.).

Öknebo härad (Stockh. l.).

Öljehult (Blek. l.).

Ölme (Verml. l.).

Äfven Ölmehärad skrifves om
socknen, hvilket kan ju vara öfver-
flödigt — jfr Väse —, då hon har
namn af bara Ölme. Dess gamla
namn är Ylmahärad (1436).

Ölme härad (Verml. l.).

[*Ölmehärad*] (Verml. l.) se Ölme.

Ölmestad (Jönk. l.).

Kallas ock Ölmstad. Nu och
förr i skrift brukliga namnet är
Ölmestad.

Ölmevalla (Hall. l.).

Namnet skrifves ock Örmevalla
(Örmevalla). Båda vexla med hvar-
andra, hvadan bäst är att jemföra
den gamla formen; den har ej r
utan l. Elmevalla (1455).

[*Ölmstad*] (Jönk. l.) se Ölmestad.

Ölserud (Verml. l.).

Ölsremma (Elfsb. l.).

Önnarp (Malm. l.).

Önnestad (Krist. l.).

Önum (Skarab. l.).

Ör (Elfsb. l.).

Ör (Kronob. l.).

Öra (Elfsb. l.).

Örberga (Österg. l.).

Örby (Elfsb. l.).

Örbyhus härad (Upps. l.).

Örebro härad (Örebro l.).

Örebro stad.

Öregrunds stad.

Öreryd (Jönk. l.).

Örgryte (Göteb. l.).

Örja (Malm. l.).

Örkellunga (Krist. l.).

Örkelunga med blott ett l visar sig ock; jfr Holtslunga. Gamla namnet är Örkellynge.

Örkened (Krist. 1.).

[Örmevalla] (Hall. 1.) se Ölmevalla.

Örsjö (Malm. 1.).

Örslösa (Skarab. 1.).

Örsås (Elfsb. 1.).

Örtofta (Malm. 1.).

Örtomta (Österg. 1.).

Örträskts kapell (V.-bott. 1.).

[Ösby] (Stockh. 1.) se Össeby.

[Ösjö] (Österg. 1.) se Ödeshög.

Ösmo (Stockh. 1.).

Ösmo är väl bättre än varianten Össmo, som ock mera sällan förekommer. Det gamla namnet är Özmo (1382), eller såsom det senare skrives Ödzmo.

(Össeby (Stockh. 1.).

Denna jordebokssocken, som mera sällan kallas Ösby, är en del af efterföljande.)

Össeby-Garn (Stockh. 1.).

Össjö (Krist. 1.).

Östad (Elfsb. 1.).

Östbo härad (Jönk. 1.).

(Öster-Bitterna (jordebokssocken. Skarab. 1.).)

[Öster- och Vester-Bitterna] (Skaraborgs 1.) se Bitterna.

Österby bruksförsamling (Upps. 1.).

Öster-Fernebo (Gefle. 1.).

Östergarn (Gotl. 1.).

Namnet Östergarn är vanligare än Nygarn. Visserligen har Östergarn ett annex, som heter Gammeln, hvadan det till skilnad från det skrives Nygarn, men det finnes tvärs öfver ön en socken Vester-garn, och det synes vara belägenheten i anseende till denna, som mera framhållit benämningen af Östergarn. I öfrigt menas med Nygarn icke hela Östergarns socken, utan blott en del af den.

Österhaninge (Stockh. 1.).

[Österlöf] (Krist. 1.) se Österslöf.

Öster-Löfstå (Upps. 1.).

Österplana (Skarab. 1.).

Öster-Rekarne härad (Söderm. 1.).

Österslöf (Krist. 1.).

Så är det vanliga namnet sedan 1390. Mindre i bruk har varit och är Österlöf.

Östersunds stad.

(Öster-Telge (Stockh. 1.).

Denna jordebokssocken bildar jemte Vester-Telge, äfven jordebokssocken, Södertelge landsförsamling.)

Österunda (Vestm. 1.).

Österrunda skrives ock, men skäl är ej att följa den stafningen. Sammansättningen är ej öster och rund, utan öster och und, som nog synes af den gamla formen Österunde (1343).

Östervallskog (Verml. 1.).

Öster-Våla (Upps. och Vestm. 1.).

Österåker (Stockh. 1.).

Österåker (Söderm. 1.).

Östhammars stad.

Östkinds härad (Österg. 1.).

Östmark (Verml. 1.).

Östra, Jönköpings, stadsförsamling.

Östra, Nyköpings, stadsförsamling.

Östraby (Malm. 1.).

Östra Emtervik (Verml. 1.).

Östra Eneby (Österg. 1.).

Östra Espinge (Malm. 1.).

Östra Grefvie (Malm. 1.).

Östra Harg (Österg. 1.).

Östra Herrestad (Krist. 1.).

Östra Hisings härad (Göteb. 1.).

Östra Husby (Österg. 1.).

Östra härad (Blek. 1.).

Östra härad (Jönk. 1.).

Östra Göinge härad (Krist. 1.).

Östra Karleby (Malm. 1.).

Östra Karup (Hall. 1.).

Socknen kallas ock blott Karup, men då ett Vestra Karup också finnes, skadar ej att Östra följer med detta namn.

Östra Ljungby (Krist. 1.).*Östra Ny* (Österg. 1.).*Östra Ryd* (Stockh. 1.).*Östra Ryd* (Österg. 1.).*Östra Sallerup* (Malm. 1.).*Östra Skrukeby* (Österg. 1.).*Östra Stenby* (Österg. 1.).*Östra Tollstad* (Österg. 1.).*Östra Torp* (Malm. 1.).*Östra Torsås* (Kronob. 1.).*Östra Vemmenhög* (Malm. 1.).*Östra Vingåker* (Söderm. 1.).*Östra Vram* (Krist. 1.).*Östuna* (Stockh. 1.).

Man skulle tro, att Östtuna vore den rätta formen, men så synes förhållandet icke vara, då socknen i mera än 500 år skrifvits med blott ett t.

Öttum (Skarab. 1.).*Öved* (med *Skartofta*. Malm. 1.).

Vanliga formen af detta sockennamn är nu för tiden Öfved, men en sådan stafning med fv är alldeles stridande mot hvad språket kräver, då ordet är sammansatt af ö och ved, eller om man tager medeltids-formen Övith, af ö och vith. Såväl socknen som klostret skrefvos Övith, och att ordet ö ingår i namnets sammansättning, synes äfven framgå af klostrets latinska namn: Insula S. Trinitatis.

Öxabäck (Elfsb. 1.).*Öxnevalla* (Elfsb. 1.).

Karl Sidenblad.

Sparbankerna i Sverige år 1870. *)

Vid öfverlemnandet härmed af årsredogörelsen öfver rikets sparbanker anser sig Statistiska Centralbyrån böra åter erinra om de anmärkningar, som den förlidet år uttalade mot den långsamhet, hvarmed uppgifterna insändas till Byrån. De för Byrån behöfliga uppgifterna äro icke af den art, att de skäligen bort kräfvä en tiderymd af mer än 1½ år för att af vederbörande uppsättas och ingifvas. Äfven efter uppgifters meddelande till Centralbyrån vållas tidsutdrägt deraf, att sparbankens direktion eller räkenskapsförare, oaktadt gång efter annan förr gjorda påminnelser, icke affattat uppgiften enligt det fastställda formuläret och med hänsyn till förut lemnade uppgifter, utan insänder till Byrån andra berättelser, som dels äro oriktiga, dels ofullständiga, dels lemnande svar på andra frågor, än dem, som af Byrån göras till föremål för bearbetning.

Jemte påpekande af det menliga inflytande, som detta fördröjande med uppgifternas insändande medför, då redogörelsen för hela riket icke kan aflemnas förr än hvarje serskild sparbank afgifvit sin andel till det hela, vågar Statistiska Centralbyrån uttala en förhoppning om, att sparbanksstyrelserna täcktes genom skyndsamma och fullständiga uppgifter sätta Byrån i tillfälle att offentliggöra hvarje sparbanks ställning och verksamhet under året och att sålunda allmänheten må så snart som möjligt erhålla kännedom om de synliga resultaten af detta för hela riket gemensamma sträfvande, som är omtanke och sparsamhet.

Serskild uppmärksamhet må äfven nu fästas derå, att enligt Kungl. Maj:ts nådiga föreskrift hvarje sparbank eger att

*) Jfr redogörelserna för sparbankerna i Sverige, Statistisk Tidskrift, bandet II, häft. 13 och 14; bandet III, häft. 16, 17, 19 och 22; N:o 3 af årgången 1870, eller häft. 27, samt N:o 3 af årgången 1871, eller häft. 30.

kostnadsfritt från vederbörande Länsstyrelse bekomma erforderligt antal *formulärblanketter* för de ifrågavarande redogörelserna.

Af de sparbanker, för hvilkas ställning och verksamhet under år 1869 förilidet år redogjordes, har icke någon under år 1870 upphört med sin verksamhet.

Deremot innehåller denna redogörelse 13 sparbanker flere än förilidet års, hvilka dels under året *nybildats*, dels nu för första gången blifvit för Statistiska Centralbyrån kända, hvarjemte en förut känd nu åter upptages. Dessa sparbanker äro:

i **Uppsala län**: *Trögds härads sparbank* började den 1 Jan. 1866 sin verksamhet, som ej sträcker sig utom häradet. Insättningar mottagas första helgfria lördagen i hvarje månad och å insatta medel betalar banken 5 % årlig ränta. Utlåning sker i första rummet mot säkerhet i inteckning under halfva taxeringsvärdet i fast egendom och i andra rummet mot annan godkänd säkerhet för lånet, som då amorteras inom fem år;

i **Södermanlands län**: *Daga härads sparbank* öppnades för mottagning af medel den 15 Nov. 1869. Området är icke inskränkt till häradet. Banken hålles öppen en gång i månaden för insättande af medel, hvarå banken lemna 5 % årlig ränta;

i **Kalmar län**: *Öfverums sparbank*, som i 1868 års redogörelse anmäldes vara upphörd, synes af nu inkomna redogörelse för 1870 hafva under hela tiden varit i verksamhet. Förhållandet med denna penninganstalt är det, att den visserligen upphört att vara en för allmänt begagnande öppen sparbank, men likväl fortfar såsom en enskild besparingsinrättning för de vid Öfverums bruk anställde arbetarne;

As och Ventlinge socknars sparbank, som öppnades för rörelse den 1 Jan. 1870, har under året anlitats för insättning endast af sockenboar. Utlåningar hafva sträckt sig äfven till Gräsgårds socken. Å insatta medel lemna banken 5 % årlig ränta och tager å utlånade pengar 6 %;

i **Gotlands län**: *Kräklingbo sockens sparbank* öppnades den 29 Sept. 1869 och är dess verksamhet egentligen afsedd för socknen. Penningar kunna insättas hvarje helgfri lördag mot 5 % årlig ränta. Utlånade medel hafva hittills betingat sig 6 %;

Högräns sockens sparbank, som började sin verksamhet år 1870, har hvarannan lördag af äfven utom distriktet boende mottagit insättningar, hvarå den betalat 5 % årlig ränta;

i **Blekinge län**: *Mörrums sparbank* öppnades den 14 Maj 1870 med en verksamhet hufvudsakligen inskränkt inom distriktet. Banken emottager insättningar en gång i veckan, beviljar lån en gång i månaden mot borgen och 6 % årlig ränta till återbetalning eller omsättning två gånger om året med en femtedel af beloppet;

i **Kristianstads län**: *Björnekulla pastorats sparbank*;

i **Malmöhus län**: *Trelleborgs stads sparbank*, öppnad 1868, har insättare och låntagare äfven utom distriktet. Hvarje helgfri onsdag och lördag kunna medel insättas, hvarå betalas $5\frac{1}{2}$ % årlig ränta. Lån lemnas stående med 6 månaders uppsägning eller med 5 års amortering;

Sparbanken i Klörup började den 30 Nov. 1863 sin verksamhet, egentligen omfattande (af Skytts härad) Stora och Lilla Slägarp, Vestra och Fru Alstad, Bösarps och (af Oxie härad) Svedala samt Östra Grefvie. En gång i månaden emottagas insättningar, hvarå betalas $5\frac{1}{2}$ % årlig ränta. Lån återbetalas med $\frac{1}{10}$ för hvarje halfår;

Jonstorps och Farhults sparbank öppnade år 1870 sin verksamhet, som under året varit inskränkt inom det distrikt, namnet angifver. Penningar emottagas två gånger i månaden och beräknas räntan derå till 5 %. Lån utlemnas till 6 %, antingen amorteringslån att inbetalas halfårsvis under loppet af 5 eller 10 år, eller ock stående lån;

i **Gefleborgs län**: *Ljusdals sparbank* började år 1864 sin verksamhet, inskränkt till socknen. Hvarje lördag mottagas insättningar, hvarå lemnas 5 % årlig ränta;

i **Vesternorrlands län**: *Örnsköldsviks sparbank* har från 1865 års början varit i verksamhet, som sträckt sig till såväl köpingen som kringliggande socknar. Hvarje helgfri lördag kunna medel insättas, hvarå betalas 5 % årlig ränta. För lån, på 6 månaders tid, har den årliga räntan varit 6 %.

Efterföljande tabell N:o 1 A, uppställd såsom uti föregående redogörelser, visar omsättningen i samtliga nu kända sparbanker i riket:

Tab. № 1 A. Omsättningen i hvar och en af Rikets Sparbanker år 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delegare.	afgåne delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godgjord ränta å delegares kapital.	uttaget belopp.	gvarstående delegare.	innesiående beholdning tillhörande delegarne.	m. m.). ränterinsten och reservfond.	Summa af kolonnen N:is 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
Stockholms stads sparbank.									
1. Stockholms stad a)	7,027	2,125	2,225,519	340,948	1,401,017	42,292	7,805,773	537,298	8,343,071
Stockholms läns sparbanker.									
1. Södertelge b)	103	53	45,486	6,584	21,276	766	154,975	9,404	164,379
2. Tumba bruks	5	4	4,023	966	3,071	107	18,462	1,132	19,594
3. Vermdö c)	37	15	1,337	379	1,391	134	8,110	792	8,902
4. Färentuna härads	—	3	1	1	330	12	99	1,077	1,176
5. Norrtelge stads och omgifnings.	112	35	26,121	3,654	12,630	640	87,066	3,915	90,981
6. Stockholms läns	2,122	716	856,003	72,129	504,717	9,686	1,732,433	18,607	1,751,040
Summa	2,379	824	932,971	83,713	543,415	11,345	2,001,145	34,927	2,036,072
Uppsala läns sparbanker.									
1. Uppsala stads	1,480	565	318,767	78,714	213,997	8,085	1,642,908	78,336	1,721,244
2. Enköpings d:o	213	83	40,411	8,072	25,960	866	174,903	3,209	178,112

3. Lagunda och Hagunda härads	47	20	6,877	2,915	6,014	438	63,172	6,976	70,148
4. Trögds härads	49	12	7,194	1,170	1,595	308	27,682	802	28,484
Summa	1,789	680	372,749	90,871	247,566	9,697	1,908,665	89,323	1,997,988
Södermanlands läns sparbanker.									
1. Eskilstuna	277	92	77,583	13,953	38,056	1,592	323,642	18,688	342,330
2. Nyköpings stads och läns	529	140	141,602	31,524	110,302	3,774	635,366	45,333	680,699
3. Trosa	16	65	5,809	2,343	14,048	447	48,702	7,085	55,787
4. Vestra Vingåkers församlings	143	21	25,840	5,229	9,739	525	113,292	6,896	120,188
5. Forssjö bruks	39	16	16,410	4,473	5,626	357	93,392	—	93,392
6. Strengnäs	268	91	71,805	11,226	47,840	1,825	265,053	24,633	289,686
7. Oppunda härads	218	50	31,927	5,996	9,015	1,100	128,367	7,686	136,053
8. Villåttinge d:o	74	83	10,599	3,307	7,909	733	74,784	3,236	78,020
9. Mariefreds stads	120	80	23,879	4,287	13,349	732	98,753	2,869	101,622
10. Öster- och Vester-Rekarne med Torshälla stads	204	21	40,000	2,508	14,111	517	68,276	1,859	70,135
11. Mörkö sockens	11	4	3,343	528	980	81	12,614	728	13,342
12. Daga härads	149	3	12,965	322	1,617	245	13,394	248	13,642
Summa	2,048	666	461,712	85,696	272,592	11,928	1,875,635	119,261	1,994,896
Östergötlands läns sparbanker.									
1. Norrköpings stads	797	371	204,303	31,866	133,436	5,569	746,270	102,408	848,678
2. Linköpings läns d)	1,092	380	187,068	43,049	96,047	6,417	918,754	106,702	1,025,456
3. Vadstena e)	201	107	33,920	9,472	25,203	1,330	214,786	14,903	229,689
4. Söderköpings stads och omgifnings	238	91	64,296	9,520	26,057	1,032	225,294	18,475	243,769
5. Kimstads församlings d)	35	18	6,236	1,197	3,781	180	26,694	1,164	27,858
org och Löts församlings d)	12	9	1,989	714	960	154	15,951	180	16,131

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	antagne delegare.	afgående delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godkänd ränta & delegaternas kapital.	uttaget belopp.	gvarstående delegare.	insettående behållning tillhörande delegarne.	beholdning öfver- skott (grund- och reservfond, renter, vinster m. m.).	Summa af kollektorna N:o 8 och 9.
	Antal.					Antal.			
7. Ekebyborna och Aska församlingars	33	25	4,442	1,109	2,297	242	24,889	2,559	27,448
8. Qvillinge och Simonstorps dito	55	39	11,216	3,000	5,117	400	65,529	2,183	67,712
9. Godegårds församling	20	12	1,327	201	427	75	4,712	771	5,483
10. Klockrike och Brunnby församlingars <i>d)</i>	35	6	1,608	342	556	129	8,108	268	8,376
11. Östra Eneby församling <i>d)</i>	23	19	4,704	967	2,285	184	22,778	567	23,345
12. Östra Husby d:o	41	3	2,668	521	243	151	12,487	348	12,835
13. Vesterlösa d:o	10	4	702	191	179	103	4,303	520	4,823
14. Häradshammars d:o <i>d)</i>	7	3	768	199	169	71	4,790	78	4,868
15. Östra Ny d:o <i>d)</i>	15	4	906	216	147	79	5,136	66	5,202
16. Östra Hargs d:o <i>d) f)</i>	4	5	537	149	257	43	3,454	44	3,498
17. Åtvidabergs egendomars <i>e)</i>	61	10	8,465	2,412	4,729	411	53,476	303	53,779
18. Motala köpings	137	57	11,807	2,351	6,158	557	54,190	1,280	55,470
19. Göstrings härads och Skeninge stads... ..	179	59	20,554	2,116	7,490	703	52,841	2,503	55,344
20. Vikbolands pupill- och sparkassa	92	35	16,429	2,561	6,020	611	62,515	2,904	65,419
21. Fornåsa och Lönsås församlingars <i>e)</i>	40	30	3,672	609	4,098	322	11,778	604	12,382
22. Skärkinds församling <i>e) f)</i>	46	4	8,249	561	2,952	223	15,533	535	16,068
23. Risinge d:o	58	12	12,830	725	590	197	23,404	—	23,404

24. Vestra Ny församlings f)	30	12	6,554	1,108	4,173	196	22,316	661	22,977
25. Valkebo härads	335	63	60,571	10,318	15,343	1,536	227,622	3,890	231,512
26. Vifolka d:o e) f)	251	73	75,393	9,027	28,663	1,103	193,500	3,571	197,071
27. Kinds d:o	126	33	11,966	871	4,246	533	23,910	1,270	25,180
28. Dals d:o e)	164	31	30,376	2,747	8,411	579	64,815	1,205	66,020
29. Bankekinds d:o e)	192	52	18,894	1,317	4,074	782	36,260	922	37,182
30. Ydre distrikts	91	13	9,673	563	2,540	338	17,279	818	18,097
31. Lysings härads	105	13	16,801	1,092	5,707	256	28,747	2,103	30,850
32. Hagebyhöga och Vestra Stenby socknars	56	11	4,565	325	691	181	9,370	446	9,816
Summa	4,561	1,004	843,589	141,416	403,046	24,687	3,201,491	274,251	3,475,742
Jönköpings läns sparbanker.									
1. Jönköpings stads och läns g)	1,420	100	380,734	53,026	205,572	9,043	1,121,222	90,996	1,212,218
2. Ekejö stads	270	107	39,562	6,540	31,041	1,556	147,903	8,542	155,845
3. Vernamo pastorats	294	84	48,994	5,599	19,608	1,896	140,191	25,253	165,444
4. Grenna	171	24	13,290	2,090	6,550	1,234	43,679	2,433	46,112
5. Östra härads	285	43	32,675	2,997	12,188	1,826	79,841	6,534	86,375
6. Vestbo d:o	92	50	8,964	2,673	7,128	1,006	50,853	1,863	52,716
7. Vestra d:o	93	6	11,522	717	2,884	369	21,076	—	21,076
8. Stengårdshults pastorats	128	—	8,207	446	2,919	227	10,321	87	10,408
Summa	2,753	414	543,948	74,088	287,890	17,157	1,614,486	135,708	1,750,194
Kronobergs läns sparbanker.									
1. Kronobergs läns	1,365	434	302,961	34,013	126,748	8,434	836,351	74,626	910,976
2. Elmhults	135	76	21,920	1,676	9,949	710	44,913	1,646	46,560
3. Sunnerbo härads (Ljungby)	328	69	57,723	3,237	20,726	1,081	90,508	1,899	92,407
Summa	1,828	579	382,604	38,926	157,423	10,225	971,772	78,171	1,049,943

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Kalmar läns sparbanker.	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delegare.	afgåne delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godförd ränta & delegares kapital.	uttaget belopp.	qvastående delegare.	insesående behållning tillhörande delegare.	befinnligt öfver skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolonnenas Nos 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
1. Kalmar stads h)	268	130	58,582	10,454	42,989	1,850	243,448	46,609	290,057
2. Borgholms och Ölands	37	14	4,233	1,732	3,502	170	37,487	4,064	41,551
3. Vesterviks	844	289	253,854	32,932	123,772	3,665	763,979	117,915	881,894
4. Högaby och Långemåla e) f)	7	13	346	198	918	99	4,681	38	4,719
5. Oskarshamns	298	75	66,933	6,834	56,370	1,081	161,336	33,456	194,792
6. Vimmerby t)	131	46	15,125	2,716	10,296	550	61,448	6,621	68,069
7. Vissefjerda och Söderåkra församlingars	25	7	3,659	518	989	120	12,751	3,166	15,917
8. Ålems	25	8	1,912	602	1,545	88	13,873	884	14,757
9. Mönsterås e)	10	3	2,876	266	3,046	65	6,618	859	7,477
10. Kalmar läns lifränte-anstalts sparbanksafdelning	85	68	20,609	3,181	13,282	694	71,410	1,263	72,673
11. Fliseryds församlings	29	9	16,368	734	13,753	400	14,630	31,756	46,386
12. Misterhults sockens e)	49	15	10,920	747	1,805	175	19,280	3,829	23,109
13. Hjorteds d:o	97	6	14,111	502	475	157	15,794	4,107	19,901
14. Öfverums bruks	—	—	60	165	120	6	2,889	—	2,889
15. Ås och Ventlinge socknars	34	—	1,703	32	—	34	1,735	12	1,747
Summa	1,939	683	471,291	61,613	272,862	9,154	1,431,359	254,579	1,685,938

Gotlands läns sparbanker.									
1. Sällskapet D. B. W:s	682	325	100,496	18,309	63,312	4,142	412,239	32,500	444,739
2. Kliute församling	120	13	13,727	1,252	4,432	425	31,422	1,193	32,615
3. Bunge d:o	53	8	8,570	1,200	3,124	230	28,301	562	28,863
4. Burs pastorats f)	146	6	8,741	246	797	313	11,560	102	11,662
5. Vänge sockens e)	11	—	758	48	—	60	1,540	15	1,555
6. Martebo d:o e)	3	8	147	65	178	39	1,358	97	1,455
7. Mästerby d:o	11	4	694	105	65	50	2,688	44	2,732
8. Stenkumla och Träkumla d:o	12	1	478	30	132	48	785	11	796
9. Alfva pastorats	110	7	8,605	259	894	222	10,850	85	10,935
10. Sanda	51	—	857	66	335	101	1,590	12	1,602
11. Kräklingbo sockens	74	5	6,435	123	389	144	6,534	38	6,572
12. Hogräns d:o	53	—	1,249	24	—	53	1,273	3	1,276
Summa	1,320	377	150,757	21,727	73,658	5,827	510,140	34,662	544,802
Blekinge läns sparbanker.									
1. Karlskrona (eller Blekinge läns) e)	815	713	267,380	30,321	199,850	5,110	698,976	36,814	735,790
2. Karlshamns stads f)	473	340	193,801	29,189	151,068	2,984	642,899	71,133	714,032
3. Sölvesborgs d:o	250	147	95,329	16,623	83,684	1,776	353,403	73,567	426,970
4. Jemshögs, Kyrkhults o. Nåsums församl:gars f)	216	58	123,433	8,898	55,116	910	222,443	20,427	242,870
5. Ronneby köpings samt Ronneby och Backaryds socknars distrikts	199	71	75,968	7,172	44,974	846	174,912	5,699	180,611
6. Fridlefstads, Rödeby och Sillhögda församlingars	31	12	11,189	349	2,691	155	11,948	1,457	13,405
7. Tvings sockens och Eringsboda kapells	39	17	11,441	467	6,024	151	13,821	2,143	15,964
8. Asarums församling f)	149	54	53,968	3,057	27,783	913	79,619	2,414	82,033

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delegare.	afgåne delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godlagd ränta & delegarnes kapital.	uttaget belopp.	varsående delegare.	innsående behållning tillhörande delegare.	befinnligt öfver- skott (Grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolumnerna N:is 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.		R:dr R:mt.	
9. Östra härads	52	17	13,479	1,710	6,673	387	39,243	1,622	40,865
10. Hjortsberga m. fl. socknars f)	39	13	11,458	1,019	4,864	226	25,449	1,748	27,197
11. Hoby sockens e)	54	3	9,602	498	3,562	110	14,728	1,005	15,733
12. Mörrums	130	—	10,141	149	823	130	9,467	227	9,694
Summa	2,447	1,445	877,180	99,452	587,112	13,698	2,286,908	218,256	2,505,164
Kristianstads läns sparbanker.									
1. Kristianstads	1,112	794	226,505	53,346	228,412	5,730	1,098,042	132,783	1,230,825
2. Vesta Göinge härads	477	204	141,056	23,604	73,325	2,368	530,022	36,304	566,326
3. Ströfvelstorps församlings	58	24	13,252	2,301	9,360	510	68,353	7,644	75,997
4. Simrishamns	158	90	51,201	11,390	38,533	1,138	256,745	20,901	277,646
5. Östra Göinge härads.	249	131	65,597	11,536	35,037	1,332	244,697	18,262	262,959
6. Båstads e) f)	269	88	105,350	7,048	68,918	996	185,248	4,784	190,032
7. Gärds och Albo härads e)	221	125	55,997	9,386	32,809	1,371	220,195	10,464	230,659
8. Norra och Södra Åsbo d:o k)	270	76	73,635	10,098	38,346	1,489	234,009	9,629	243,638
9. Gärds härads e) f) l)	138	76	48,738	6,335	27,669	1,153	149,908	4,171	154,079
10. Villands d:o f)	125	53	27,258	3,271	8,225	708	81,848	1,444	83,292

11. Engelholms	454	72	96,096	6,211	28,579	1,269	174,531	2,359	176,890
12. Glimåkra e)	87	16	25,426	2,422	9,820	434	56,373	963	57,336
13. Örkeneds e) f)	81	9	14,999	962	2,814	363	27,735	143	27,878
14. Ingelstads och Jerrestads härads	279	57	55,735	4,677	22,513	986	119,660	962	120,622
15. Borrbj f)	31	15	13,274	1,365	6,872	234	32,304	677	32,981
16. Vittsjö sockens e)	87	29	14,426	720	5,273	350	38,104	1,094	39,198
17. Åkarp d.o.	43	6	7,454	768	1,309	110	19,639	729	20,368
18. Åhus e)	132	8	18,661	956	4,571	403	33,564	273	33,837
19. Björnekulla pastorats e)	67	11	8,591	734	1,523	239	19,613	242	19,855
Summa	4,338	1,884	1,063,251	157,130	643,908	21,183	3,590,590	253,828	3,844,418
Malmöhus län sparbanker.									
1. Malmö stads m)	1,305	574	549,905	57,940	454,303	9,995	1,275,957	114,920	1,390,877
2. Ystads	870	597	323,599	68,608	248,305	6,043	1,507,693	129,366	1,637,059
3. Sparbanken i Lund	1,709	521	1,359,424	118,289	962,078	15,293	2,708,906	243,265	2,952,171
4. Landskrona stads	635	295	149,844	25,492	122,751	3,923	553,565	53,974	607,539
5. Helsingborgs stads	459	228	164,176	27,014	143,182	3,270	582,180	68,142	650,322
6. Höganäs stenkolsverks	28	30	6,212	868	6,643	275	17,779	—	17,779
7. Färs härads f)	544	145	218,964	27,459	62,767	2,658	612,993	26,022	639,015
8. Oxie d.o.	167	96	34,290	8,470	26,119	1,449	186,985	15,499	202,484
9. Skytts d.o e)	138	127	67,280	15,488	51,995	1,091	307,870	14,010	321,880
10. Luggude d.o.	311	136	118,338	19,397	47,077	1,785	415,148	13,164	428,312
11. Frosta d.o.	875	162	364,726	41,784	147,249	3,464	918,042	31,020	949,062
12. Torna, Bara och Harjagers härads f)	423	81	274,450	25,477	160,803	2,778	574,621	21,578	596,199
13. Vemmenhögs härads	470	121	73,132	14,082	35,456	2,033	302,756	19,951	322,707
14. Kullens n)	277	107	109,022	12,546	62,296	1,339	293,470	17,532	311,002

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	uttaget belopp.	i räkenskaperne godtgjord ränta & delegarnes kapital.	insatt belopp.	afgåne delegare.	tilkomne nya delegare.	öfver- skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	inestående behållning fullgörande delegarne.	behaftigt öfver- skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolonnerna N:rs 8 och 9.
	R:dr R:mt.		R:dr R:mt.		R:dr R:mt.		R:dr R:mt.		
15. Lunds stads och kringliggande lands	471	145	432,657	26,901	365,270	2,650	603,927	26,315	630,242
16. Onsjö härads	234	98	41,010	5,923	18,343	887	134,639	4,495	139,134
17. Eslöfs med kringliggande Orts o)	297	27	74,179	3,898	41,591	1,011	100,204	1,572	101,776
18. Kattarps sockens e) f).....	36	20	9,489	1,504	4,818	262	32,393	513	32,906
19. Allerums, Fleninge och Vålinge	130	40	75,660	6,672	33,579	811	156,497	2,908	159,405
20. Svalöfs m. fl. socknars e) f')	214	50	29,992	1,591	12,857	639	40,324	5,048	45,372
21. Trelleborgs stads e)	446	64	140,190	12,484	63,816	1,133	286,789	8,344	295,133
22. Sparbanken i Klörup	173	26	44,251	2,810	14,847	617	77,787	1,535	79,322
23. Jonstorps och Farhults	366	2	47,001	825	6,852	364	40,974	619	41,593
Summa	10,578	3,692	4,707,791	525,522	3,092,997	63,770	11,731,499	819,792	12,551,291
Hallands läns sparbanker.									
1. Halmstads.....	457	197	135,838	17,212	91,207	2,612	398,867	32,920	431,787
2. Varbergs f) p).....	319	200	90,854	12,459	61,472	2,244	287,391	47,298	334,689
3. Laholms	100	46	15,347	2,615	17,477	439	55,255	5,685	60,940
4. Falkenbergs	232	29	46,052	2,593	9,509	614	69,559	2,676	72,235

5. Efra sockens	15	—	494	46	243	47	920	7	927
6. Fjäre härads i Kungsbacka f)	266	132	70,366	3,228	38,326	707	86,058	4,685	90,743
Summa	1,389	604	358,951	38,153	218,234	6,663	898,050	93,271	991,321
Göteborgs och Bohus läns sparbanker.									
1. Göteborgs stads.....	1,430	686	859,593	132,381	649,924	12,820	2,938,979	221,731	3,160,710
2. Uddevalla	430	302	204,407	19,414	119,138	2,812	470,025	70,137	540,162
3. Marstrands och omgifnings	127	54	36,885	2,881	23,175	667	70,896	4,834	75,730
4. Strömstads g)	229	87	78,054	7,520	76,483	1,286	138,423	9,278	147,701
5. Lysekils	21	15	2,260	285	2,808	110	5,792	654	6,446
6. Karl Johans församlings	106	66	47,831	3,062	45,646	862	55,993	2,253	58,246
7. Göteborgs och Bohus läns.. ..	2,460	243	980,235	57,565	604,132	10,794	1,433,596	6,851	1,440,447
Summa	4,803	1,453	2,209,265	223,108	1,521,306	29,351	5,113,704	315,738	5,429,442
Elfsborgs läns sparbanker.									
1. Venersborgs r)	659	242	131,776	24,777	88,198	4,252	558,747	87,106	645,853
2. Borås f)	410	117	69,127	12,951	41,435	2,402	288,813	40,769	329,582
3. Åmåls f)	229	77	54,983	7,449	23,763	1,168	201,957	18,293	220,250
4. Alingsås s)	406	66	46,086	6,363	21,291	1,420	153,584	14,449	168,033
5. Ulricehamns e)	179	40	73,842	6,214	37,767	803	165,068	26,214	191,282
6. Fuxerna församlings f)	57	24	10,271	737	3,168	262	20,194	842	21,036
7. Svenljunga d:o e) t)	114	7	54,226	1,487	49,975	792	71,398	30,534	101,932
Summa	2,054	573	440,311	59,978	265,597	11,099	1,459,761	218,207	1,677,968

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	uttaget belopp.	i rikensskaperne godtgjord ranta & delegarans kapital.	insatt belopp.	afgående delegare.	tilkomne nya delegare.	quarsstående delegare.	innesående behållning tillhörande delegare.	hänfästigt öfver- skott (grund- och reservfond, renterinstier m. m.).	Summa af kolonnen N:is 8 och 9.
	Antal.	R.dr R.mt.	Antal.	R.dr R.mt.	Antal.	R.dr R.mt.	Antal.	R.dr R.mt.	
Skaraborgs läns sparbanker.									
1. Bromö glasbruksarbetares	—	14	1,022	681	1,368	86	14,003	—	14,003
2. Mariestads	555	237	101,489	19,533	63,960	2,514	421,343	32,904	454,247
3. Lidköpings	234	84	35,848	4,659	15,913	815	109,980	17,250	127,230
4. Skaraborgs läns allmänna	935	461	116,540	25,048	61,181	6,309	564,644	21,675	586,319
5. Karlaborgs	3	3	3,592	911	14,244	18	16,915	2,912	19,826
6. Falköpings	196	34	5,993	878	5,315	462	19,848	1,010	20,859
7. Sköfde	174	43	18,946	3,090	6,256	886	73,634	560	74,194
8. Hjo	191	35	13,694	1,743	6,017	660	42,745	625	43,370
Summa	2,288	911	297,124	56,543	174,254	11,750	1,263,112	70,936	1,340,048
Vermlands läns sparbanker.									
1. Karlstads	1,418	586	341,683	54,150	200,901	5,722	1,208,667	88,247	1,296,914
2. Filipstads bergslags	234	110	59,101	20,432	38,790	1,552	403,854	30,217	434,071
3. Kristinehamns	256	112	58,007	13,713	36,063	1,531	313,270	38,597	351,867
4. Vestra Vermlands	112	31	30,824	2,720	10,850	510	71,141	4,734	75,875
5. Sunne e)	113	42	17,767	2,239	6,476	340	52,149	3,476	55,625
6. Nedre Ulleruds sockens	31	17	5,453	1,142	3,307	161	25,037	881	25,918
Summa	2,164	895	512,835	94,396	296,387	9,816	2,074,118	166,152	2,240,270

Örebro läns sparbanker.									
1. Örebro w)	872	623	186,951	43,026	154,867	4,858	957,146	67,078	1,024,224
2. Viby församlings	82	32	7,093	1,603	4,772	350	36,843	433	37,276
3. Nora e)	253	126	66,645	15,492	38,705	1,340	328,569	25,442	354,011
4. Askersunds	174	94	33,000	5,148	27,342	971	123,211	15,648	138,859
5. Kumla	89	16	20,229	1,754	1,749	359	44,817	466	45,283
6. Länns församlings e)	42	16	8,379	825	3,038	149	20,230	1,636	21,866
7. Sköllersta d:o	8	6	372	140	862	74	2,921	89	3,010
8. Karlskoga härads	52	28	6,594	1,318	6,344	286	30,615	2,141	32,756
9. Stora Mellösa församlings	18	11	1,737	394	751	167	9,207	784	9,991
10. Fellingebro d:o	116	25	20,159	4,340	5,630	596	92,662	8,103	100,765
11. Nya Kopparbergs d:o e)	60	21	14,740	2,261	5,400	292	54,225	7,835	62,060
12. Lindesbergs	126	59	36,981	4,884	19,194	505	94,621	3,013	97,634
13. Ramsbergs församlings e)	27	12	6,226	1,047	1,539	155	23,288	1,912	25,200
14. Kräklinge d:o	1	5	290	88	387	31	2,057	142	2,199
15. Hjulajö sockens	19	10	5,760	1,452	6,214	140	27,271	597	27,868
16. Örebro folkbanks grundfond och sparkassa v)	107	33	24,243	998	7,809	490	74,807	9,183	83,990
17. Lerbäcks sockens	25	8	3,518	300	1,035	104	7,790	279	8,069
18. Grythytte d:o e)	56	11	12,437	770	1,279	126	21,841	378	22,219
Summa	2,127	1,136	455,354	85,840	286,917	10,993	1,952,121	145,159	2,097,230
Vestmanlands läns sparbanker.									
1. Vesterås	484	204	109,368	23,742	76,706	2,796	515,802	40,816	556,618
2. Sala	157	47	26,351	5,568	21,880	804	119,048	5,842	124,890
3. Köping och Åkerbo härads	217	66	38,359	6,808	17,757	856	152,704	10,004	162,708
4. Heds församlings	7	—	1,098	229	—	47	5,198	599	5,797

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delegare.	afgåne delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godgjord ranta & delgarne kapital.	uttaget belopp.	varsående delegare.	inestående behållning tillhörande delegare.	beholdt öfver- skott (Grund- och reservfond, rantervinst m. m.).	Summa af kolonnerna N:is 8 och 9.
	Antal.		R:dr R:mt.			Antal.	R:dr R:mt.		
5. Arboga	167	45	26,188	3,248	14,934	688	78,072	1,119	79,191
6. Simtuna församlings	—	8	20	303	1,098	19	6,122	1,582	7,704
7. Vestmanlands län	823	131	142,220	12,567	52,059	2,629	312,759	4,036	316,795
Summa	1,855	501	343,004	52,465	184,434	7,339	1,189,705	63,998	1,253,703
Kopparbergs läns sparbanker.									
1. Falu stads	277	134	53,919	14,352	45,960	2,032	303,137	76,559	379,696
2. Husby församlings	97	62	10,681	3,748	10,983	840	78,550	8,883	87,433
3. Kopparbergs läns e).....	716	131	60,151	10,242	19,680	2,687	239,245	10,441	249,686
4. Norrbärke församlings	92	59	16,929	2,734	7,502	428	64,253	2,140	66,393
5. Hedemora	106	51	13,073	3,459	8,969	721	74,791	3,528	78,319
6. Stora Skedvi e)	16	7	2,269	681	1,638	179	15,427	1,131	16,558
7. Grangärde sockens	6	10	359	199	1,181	153	3,872	1,278	5,150
Summa	1,310	454	157,381	35,415	95,913	7,040	779,275	103,960	883,235
Gefleborgs läns sparbanker.									
1. Gefle stads	690	286	465,896	41,802	369,246	2,613	902,950	85,560	988,510
2. Fernebo församlings	—	13	—	56	180	94	1,027	—	1,027

3. Hudiksvalls <i>a)</i>	241	79	58,391	6,853	24,808	991	169,872	3,139	173,011
4. Söderhamns	136	61	35,403	5,229	19,468	613	122,732	8,023	130,755
5. Forsbacka bruks	—	—	68	51	67	30	1,084	170	1,254
6. Enångers församlings	32	18	6,652	1,163	3,441	239	26,052	975	27,027
7. Ofvansjö d:o	128	15	21,063	2,223	6,897	536	53,403	2,432	55,835
8. Torsåkers d:o	108	12	20,129	1,994	9,599	544	42,056	440	42,496
9. Voxna d:o <i>e) f)</i>	6	1	712	158	42	268	3,908	821	4,729
10. Gefleborgs län	1,235	247	522,327	38,137	329,845	4,400	855,857	10,407	866,264
11. Ljusdals	31	7	3,988	329	1,070	140	8,264	—	8,264
Summa	2,607	739	1,134,620	97,995	764,663	10,468	2,187,205	111,967	2,299,172
Västernorrlands läns sparbanker.									
1. Hernösands	438	155	92,797	12,674	57,504	1,840	282,721	29,046	311,767
2. Sundsvalls	314	71	69,292	12,684	29,150	1,294	295,072	24,396	319,468
3. Örnsköldsviks	61	10	6,808	654	2,280	166	17,123	566	17,689
Summa	813	236	168,897	20,012	88,934	3,300	594,916	54,008	648,924
Jemtlands läns sparbanker.									
1. Jemtlands län	364	144	198,315	24,516	72,846	2,149	581,934	48,255	630,189
Vesterbottens läns sparbanker.									
1. Skellefteå församlings	77	21	20,136	2,368	7,883	296	61,995	1,309	63,304
2. Vesterbottens län	285	30	24,645	2,606	5,472	1,034	65,983	1,164	67,147
Summa	362	51	44,781	4,974	13,355	1,330	127,978	2,473	130,451

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Under året					Vid årets slut			
	tillkomne nya delegare.	afgåne delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godgjord ränta & delegarnes kapital.	uttaget belopp.	gvarstående delegare.	inestående beklining tillhörande delegarne.	behålligt öfver-skott (grund- och reservfond, räntevinster m. m.).	Summa af kolumnerna N:is 8 och 9.
	Antal.		R.dr R.mt.			Antal.	R.dr R.mt.		
Norrbottens läns sparbanker.									
1. Norrbottens läns.....	71	52	14,776	6,198	16,126	677	117,064	9,963	127,027
2. Neder-Kalix sockens.....	52	13	11,967	1,272	3,078	204	31,548	347	31,895
3. Haparanda	33	27	5,593	1,177	5,051	213	21,497	718	22,215
4. Luleå stads e)	87	27	12,032	1,521	6,551	356	35,118	1,784	36,902
5. Öfver-Torneå sockens	28	7	10,471	791	5,324	146	20,042	118	20,160
Summa	271	126	54,839	10,959	36,130	1,596	223,269	12,930	238,199
Summa i Rikets sparbanker (till antal af 235)	66,020	22,801	19,409,657	2,531,456	12,903,056	354,357	57,376,611	4,263,110	61,639,721

Anmärkningar

till tab. N:o 1 A.

a) Stockholms stads sparbank har under året öppnat afdelningskontor för insättning och uppsägnings af penningar, dels å Djurgården den 7 Maj, tillgängligt under Maj—Oktober hvarje helgfri Onsdags och Lördags e. m. kl. 6—8, dels i Nikolai församlings folkskola den 10 Oktober, öppet hvarje helgfri dag kl. 4—6.

b) Södertelge sparbank har om dispositionen af de i kol. 8, 9 och 10 uppgifna medlen meddelat bland annat:

Utlånta medel:

80 lån mot inteckning i fast egendom.....	138,975: 79.
15 d:o mot borgen.....	16,330: —
157 d:o mot pant af guld och silfver	3,283: 50.
	158,589: 29.

Obetalda räntemedel (en del ej förfallen) 2,877: 12. 161,466: 41.

Kassabehållning den 31 Dec. 1870..... 2,767: 78.

Inventarier 144: 56.

Summa Rmt 164,378: 55.

c) Vermdö sparbank är anmäld att upphöra vid 1870 års slut.

d) I Linköpings läns sparbank inestodo följande sparkassar, hvilkas behållning icke är upptagen i den summa, som i länssparbankens kol. 8 är angifven vara delegarnes behållning, nämligen från Kimstad, Borg och Löt, Klockrike och Brunneby, Östra Eneby, Östra Ny och Östra Harg, för hvilka sparbanker här ofvan serskildt redogöres. Deras medel utgjorde tillsammans 47,645 Rdr 31 öre. Under året har Härads Hammars spar-kassa utgått ur länssparbanken.

e) Vid jämförelsen mellan 1869 års meddelanden om *delegarnes behållning* och de nu i kolumnerna 4—6 lemnade uppgifterna erhålles icke vederbörligen det i kol. 8 meddelade talet. Skilnaden utgör dock i de redogörelser, för hvilka sådant anmärkts, i de flesta fall mindre summor, såsom 10—100 Rdr i räkenskaperna från Åtvidabergs, Fornåsa och Lönsås, Dals härads, Mönsterås, Vänge, Gärds härads, Hoby, Glimåkra, Örkeneds, Skytts härads, Kattarps, Sunne, Nya Kopparbergs, Kopparbergs läns, Stora Skedvi, Voxna och Luleå stads. En skilnad från 100 till 500 Rdr visa sparbankerna: Vadstena, Vifolka. Bankerinds, Högsby och Långemåla, Martebo, Båstads, Åhus, Trelleborgs, Ulricehamns och Ramsbergs. 500—1000 Rdr: Misterhults, Gärds och Albo härads, Björnekulla, Nora, Grythyttie och Lännäs. Skärkinds sparbank har en öfverskjutande skilnad af 4,945 Rdr, om hvilkas tillkomst under året räkenskaperna ej upplysa, likaså har Vittsjö sparbank 1,351 Rdr och Svenljunga 7,372 Rdr; deremot är en sådan minskning i Karlskrona sparbank med 1,270 Rdr och i Svalöfs m. fl. socknars med 2,000 Rdr.

f) Det i kol. 7 uppgifna antalet vid årets slut *qvarstående delegare* har för några banker icke visat sig öfverensstämma med förra årets belopp och den nu under redogörelseåret (enligt kol. 2 och 3) skedda omsättningen. Skilnaden gäller dock i många fall blott ett fåtal delegare, dock visas skilnaden vara 10—50 i Gärds och Borrbys sparbanker, 50—100 i Skärkinds, Vifolka samt Fjäre härads, 125 i Jemshögs m. fl. socknars, samt 169 i Varbergs sparbank.

g) Det ringa antalet afgångne delegare (kol. 2), som vid jämförelse med föregående årets qvarstående delegare jemte de under år 1870 tillkomne och de vid 1870 års slut qvarstående bort vara 783 i stället för uppgifna 100, är i redogörelsen åtföljdt af anmärkning: "De afgångne delegarnes antal kan ej med någon säkerhet uppgifvas, emedan motböckerna sällan återlemnas, utan kunna stundom efter flera års förlopp åter förekomma till begagnande."

- a) Sparbanken hålles numera öppen två gånger i veckan.
- i) I redogörelsen står (i kol. 9) 66,020: 95, som ej kan antagas för annat än skriffel för 6,620: 95.
- k) Under året är den förändring vidtagen, att sparbanken hålles öppen för insättningar och uttagningar hvarje helgfri onsdag.
- l) Sparbankens till Statistiska Centralbyrån för år 1870 insända uppgifter äro lika sväfvande som föregående års. Vid jemförelse mellan 1869 års uppgifter både i afseende på delegare och deras behållning och de omsättningar, som skolat ske under år 1870, borde vid detta års slut delegarnes antal vara 1,124 och deras inestående behållning (i jemna Riksdaler) 149,908 Rdr, men är af Direktionen uppgifvet att vara (i kol. 7 och 8) 1,170 delegare med behållning af 143,559 och vid klassifikationen (i kol. 20 och 21) ett mindre antal delegare, 1,153, men deras inestående behållning, 149,894, större än hvad (i kol. 10) uppgifves vara sparbankens *hela* inestående kapital.
- m) Från den 1 Oktober 1870 öppen alla söckendagar.
- n) Under året öppen alla lördagar.
- o) Från d. 23 Mars 1870 öppen äfven sista onsdagen i hvar månad utom förut vanliga tider.
- p) Redogörelsen angifver såsom insatt belopp (kol. 4) 91,337 Rdr, men revisionsberättelsen 90,854 Rdr, hvilken senare summa såsom synbarligen riktigare här ofvan blifvit upptagen.
- q) Den först insända redogörelsen var i ofullständigt skick, hvidan beräkningar måste göras i vissa kolumner. För sent ingafs komplett redogörelse att kunna användas i sin helhet, hvarigenom här ofvan (i kol. 5) räntan är utförd till 7,520 Rdr, för hvilket belopp den sist inkomna redogörelsen har 6,322: 56. Denna uppgifts skilnad från den beräknade har måhända någon förklaring i en å redogörelsen gjord anteckning, utförd för kol. 6: "Betalt lånt kap. och ränta 8,071: 47."
- r) Den i Örs socken af Dalsland varande afdelningen af sparbanken upphör med 1870 års slut i anseende till en inom Ör bildad egen sparbank.
- s) Det förut angifna året för sparbankens stiftelse 1844 rättas nu till 1833, då den redan vid sist nämnda år började sin verksamhet, ehuru förut 1844 bestämd af Kungl. Maj:ts reglemente.
- t) Samma anmärkning, som var förlidet år mot den låga ränteinkomsten (kol. 5), är äfven för 1870 att göra, då såsom godtgjord ränta å delegarnes kapital (öfver 60,000 Rdr) är nu angifvet blott 1,487 Rdr.
- u) Under år 1870 har å insatta medel lemnats 5 %. En filialafdelning har under året tillkommit inom Lillkyrka församling; deremot har Svennevads afdelning upphört och delegares der inestående behållning blifvit öfverflyttad till hufvudkontoret. Filialafdelningarnas antal var sålunda vid årets slut 14.
- v) Räkenskapsåret 1870 omfattar endast 9 månader, April—December, hvarefter räkenskapsåret skall sammanfalla med kalenderåret. — Från den 1 Aug. 1870 är banken öppen 2 timmar hvarje helgfri dag.
- x) Af en serskild uppgift å redogörelsen inhemtas bland annat, att af de 991 delegarne tillhörde 401 staden, 545 kringliggande socknar och 45 afägsnare orter, och att vid 1870 års slut utgjorde sparbankens utlånade medel
mot 59 reverser, intecknade i fastigheter i stad	69,865 Rdr.
» 17 » » » å landet	22,900 »
» 103 » med borgensförbindelser	68,640 »
mot 179 reverser utlånade tillsammans	161,405 Rdr.

Ehuru enligt förestående anmärkningar det förefinnes åtskilliga brister i önskvärd öfverensstämmelse mellan de uppgifter, som flere sparbanker lemnat för detta och föregående år, och oakadt äfven den omständigheten att icke alla sparbankers räkenskaper omfatta samma tiderymd eller kalenderåret, kunna dock dessa brister och fel, som merendels beträffa mindre sparbanker och mindre, ofta obetydliga, summor, ej öfva ett egentligt störande inflytande, utan man kan i dess helhet antaga förestående tabell vara ett i det allra närmaste riktigt uttryck för det verkliga förhållandet. Af nämnda tabell upplyses bland annat:

att *sparbankernas antal*, som vid 1870 års slut uppgingo till 235, deraf 89 i städer och 146 å landsbygden, sedan förra året *ökats* med 13;

att de *tillkomne nya delegarnes* antal 66,020 *öfverstiger* förra årets med 20,068;

att de *afgångne delegarne* 22,801 varit 3,369 *färre* än under förra året;

att de *qvarstående delegarne* vid årets slut voro 354,357 eller 44,831 *flere* än vid slutet af år 1869;

att det under året 1870 *insatta beloppet* uppgått till 19,409,657 Rdr eller 5,584,253 Rdr *mera* än under näst förutgånga året;

att de på delegarne för deras insatser sig belöpande *räntorna* blifvit i räkenskaperna utförda med 2,554,121 Rdr eller 401,885 Rdr *mera* än under förra året;

att de under året *uttagna beloppen*, som med 7,406,601 Rdr understiga insättningarna, utgjort 12,003,056 Rdr, eller 395,057 Rdr *mera* än under föregående året;

att *delegarnes behållning*, innestående vid 1870 års slut, var 57,376,611 Rdr, således icke mindre än 10,248,291 Rdr *mera* än vid 1869 års slut;

att beloppet af *sparbankernas öfverskott* (grundfond, reservfond m. m.) under år 1870 *ökats* med 282,783 Rdr till 4,263,110 Rdr; samt

att hela det hos sparbankerna *innestående kapitalet* från 51,108,647 Rdr vid 1869 års slut *ökats* under år 1870 till 61,639,721 Rdr eller med 10,531,074 Rdr.

För att lätta öfversigten öfver sparbankernas verksamhet är å följ. sidor 202 och 203 i tabell N:o 1 B ett länssammandrag af föregående tabell upprättadt, hvaruti länssummorna äro såväl utförda med de absoluta talen som uttryckta i procent af hvarje kolumns slutsumma för hela riket.

**Tab. N:o 1 B. Sammandrag af sparbankernas rörelse och ställning,
slutsummorna för hela riket och jämförda**

1.		2.		3.		4.		5.	
L ä n.		U n d e r							
		tillkomne nya delegare.		afgångne delegare.		insatt belopp.		i räkenskaperne godtgjord ränta å delegarnes kapital.	
		Antal.	%.	Antal.	%.	Rdr.	%.	Rdr.	%.
1	Stockholms stad	7,627	11·6	2,125	9·3	2,225,519	11·5	340,948	13·5
2	Stockholms län.....	2,379	3·6	826	3·6	932,971	4·8	83,713	3·3
3	Uppsala d:o.....	1,789	2·7	680	3·0	372,749	1·9	90,871	3·6
4	Södermanlands d:o.....	2,048	3·1	666	2·9	461,712	2·4	85,696	3·4
5	Östergötlands d:o.....	4,561	6·9	1,604	7·0	843,589	4·3	141,416	5·6
6	Jönköpings d:o.....	2,753	4·2	414	1·8	543,948	2·8	74,088	2·9
7	Kronobergs d:o.....	1,828	2·8	579	2·5	382,604	2·0	38,926	1·5
8	Kalmar d:o.....	1,939	2·9	683	3·0	471,291	2·4	61,613	2·4
9	Gotlands d:o.....	1,326	2·0	377	1·7	150,757	0·8	21,727	0·9
10	Blekinge d:o.....	2,447	3·7	1,445	6·3	877,189	4·5	99,452	3·9
11	Kristianstads d:o.....	4,338	6·6	1,884	8·3	1,063,251	5·5	157,130	6·2
12	Malmöhus d:o.....	10,578	16·0	3,692	16·2	4,707,791	24·3	525,522	20·8
13	Hallands d:o.....	1,389	2·1	604	2·7	358,951	1·8	38,153	1·5
14	Göteborgs och Bohus d:o	4,803	7·3	1,453	6·4	2,209,265	11·4	223,108	8·8
15	Elfsborgs d:o.....	2,054	3·1	573	2·5	440,311	2·3	59,978	2·4
16	Skaraborgs d:o.....	2,288	3·5	911	4·0	297,124	1·5	56,543	2·2
17	Värmlands d:o.....	2,164	3·3	898	3·9	512,835	2·6	94,396	3·7
18	Örebro d:o.....	2,127	3·2	1,136	5·0	455,354	2·3	85,840	3·4
19	Vestmanlands d:o.....	1,855	2·8	501	2·2	343,604	1·8	52,465	2·1
20	Kopparbergs d:o.....	1,310	2·0	454	2·0	157,381	0·8	35,415	1·4
21	Gefleborgs d:o.....	2,607	3·9	739	3·3	1,134,629	5·9	97,995	3·9
22	Vesternorrlands d:o.....	813	1·2	236	1·0	168,897	0·9	26,012	1·0
23	Jemtlands d:o.....	364	0·6	144	0·6	198,315	1·0	24,516	1·0
24	Vesterbottens d:o.....	362	0·5	51	0·2	44,781	0·2	4,974	0·2
25	Norrbottens d:o.....	271	0·4	126	0·6	54,839	0·3	10,959	0·4
Summa		66,020	100	22,801	100	19,409,657	100	2,531,456	100

länsvis upptagande såväl de absoluta talen som dessa i procent af med länens relativa folkmängd, år 1870.

6.		7.		8.		9.		10.		11.		
å r e t		V i d å r e t s s l u t										Relative folkmängden vid 1870 års slut.
uttaget belopp.		qvarstående delegare.		innestående behållning tillhörande delegarne.		befattligt öfver- skott (grund- och reservfond, ränte- vinster m. m.).		Summa af kolumnerna N:is 8 och 9.				
Rdr.	%.	Antal.	%.	Rdr.	%.	Rdr.	%.	Rdr.	%.			
1,401,617	11·7	42,292	11·9	7,805,773	13·6	537,298	12·6	8,343,071	13·6	3·3	1	
543,415	4·5	11,345	3·2	2,001,145	3·5	34,927	0·8	2,036,072	3·3	3·2	2	
247,566	2·1	9,697	2·7	1,908,665	3·3	89,323	2·1	1,997,988	3·2	2·4	3	
272,592	2·3	11,928	3·4	1,875,635	3·3	119,261	2·8	1,994,896	3·2	3·3	4	
403,046	3·3	24,687	7·0	3,201,491	5·6	274,251	6·4	3,475,742	5·7	6·1	5	
287,890	2·4	17,157	4·8	1,614,486	2·8	135,708	3·2	1,750,194	2·8	4·3	6	
157,423	1·3	10,225	2·9	971,772	1·7	78,171	1·8	1,049,943	1·7	3·8	7	
272,862	2·3	9,154	2·6	1,431,359	2·5	254,579	6·0	1,685,938	2·7	5·6	8	
73,658	0·6	5,827	1·6	510,140	0·9	34,662	0·8	544,802	0·9	1·3	9	
587,112	4·9	13,698	3·9	2,286,908	4·0	218,256	5·1	2,505,164	4·1	3·0	10	
643,908	5·4	21,183	6·0	3,590,590	6·3	253,828	6·0	3,844,418	6·3	5·3	11	
3,092,997	25·8	63,770	18·0	11,731,499	20·4	819,792	19·2	12,551,291	20·4	7·6	12	
218,234	1·8	6,663	1·9	898,050	1·6	93,271	2·2	991,321	1·6	3·1	13	
1,521,306	12·7	29,351	8·3	5,113,704	8·9	315,738	7·4	5,429,442	8·8	5·6	14	
265,597	2·2	11,099	3·1	1,459,761	2·5	218,207	5·1	1,677,968	2·7	6·7	15	
174,254	1·4	11,750	3·3	1,263,112	2·2	76,936	1·8	1,340,048	2·2	5·8	16	
296,387	2·5	9,816	2·8	2,074,118	3·6	166,152	3·9	2,240,270	3·6	6·3	17	
286,917	2·4	10,993	3·1	1,952,121	3·4	145,159	3·4	2,097,280	3·4	4·0	18	
184,434	1·5	7,839	2·2	1,189,705	2·1	63,998	1·5	1,253,703	2·0	2·7	19	
95,913	0·8	7,040	2·0	779,275	1·4	103,960	2·5	883,235	1·4	4·2	20	
764,663	6·4	10,468	2·9	2,187,205	3·8	111,967	2·6	2,299,172	3·7	3·5	21	
88,934	0·7	3,300	0·9	594,916	1·0	54,008	1·3	648,924	1·1	3·2	22	
72,846	0·6	2,149	0·6	581,934	1·0	48,255	1·1	630,189	1·0	1·7	23	
13,355	0·1	1,330	0·4	127,978	0·2	2,473	0·1	130,451	0·2	2·2	24	
36,130	0·3	1,596	0·5	225,269	0·4	12,930	0·3	238,199	0·4	1·8	25	
12,003,056	100	354,357	100	57,376,611	100	4,263,110	100	61,639,721	100	100		

De absoluta tal, som tilldraga sig största uppmärksamheten, äro de i kol. 8 anförda eller de, som visa delegarnes inestående behållning, hvartill sluter sig kol. 9 med bankernas gemensamhets-förmögenhet. Jemföras länen sinsemellan i afseende på dessa summor, som deras sparbanker förvalta, visar sig, att fortfarande Malmöhus län står främst, i det att länets sparbanker tillsammans hos sig hade inestående, sammanräknadt delegarnes behållning och bankernas öfverskott, en summa af 12,551,291 Rdr eller väl 20 procent af motsvarande summa för hela riket. Dernäst kommer äfven nu Stockholms stad med 8,343,071 Rdr, vidare Göteborgs och Bohus län med 5,429,442 Rdr, Kristianstads län med 3,844,418 Rdr, Östergötlands län med 3,475,742 Rdr, Blekinge län med 2,505,164 Rdr. Der-eftter komma följande län, som vid 1869 års slut icke uppnått 2 millioner, men under år 1870 stigit upp till nämnda siffra, nemligen Gefleborgs län 2,299,172 Rdr, Vermlands län 2,240,270 Rdr, Örebro län 2,097,280 Rdr och Stockholms län 2,036,072 Rdr. Ordningföljden i detta hänseende emellan länen var så-lunda vid 1870 års slut densamma som vid slutet af det näst förut gångna året, hvad det beträffar de sex först nämnda länen, men beträffande de fyra sist nämnda har Gefleborgs län under år 1870 tagit steg framför Vermlands och Örebro län, samt likaledes Stockholms län framför Uppsala och Södermanlands län. I afseende på de öfriga länen, utom de i anseende till summan af hela det inestående kapitalet nu anförda, hade 8 mellan 1 och 2 millioner och 7 under 1 million, bland hvilka de flesta tillhöra Norrland. Sista rummet intages i detta hän-seende fortfarande af Vesterbottens län med endast 130,451 Rdr, hvilket belopp dock under år 1870 är ökad med 23 % af hvad länets sparbanker innehade vid näst förut gångna årets slut.

Jemför man vidare med ledning af denna tabell de olika länen för att se hvilka förhållanden de olika procenttalen upp-visa, finner man, att i alla kolumner står Malmöhus län främst, medan i de flesta fall det sista rummet intages af Vesterbot-tens län. Föräldet år innehade Stockholms stad i kol. 2, de tillkomne nye delegarnes antal, den främsta platsen med 15·6 %, hvilket nu nedgått till 11·6 %, under det att Malmöhus län uppgått till 16·0 %, hvilket är ett litet högre tal än föräldet år, 15·4 %. I denna kolumn uppvisar Norrbottens län det minsta procenttalet, 0·4, och de fyra nordligaste länen ej mer än till-sammans 2·7 %. Betraktar man beloppen för insättningar och

uttagningar (kolumnerna 4 och 6), visar sig Malmöhus län med sina 24·3 % och 25·8 % representera omkring en fjerdedel af all denna omsättning i hela riket, medan de fyra nordligaste länen tillsammans med sina 2·4 % och 1·7 % framvisa ett helt litet omsättningskapital. Den behållning, delegarne hade innestående (kol. 8), var störst i Malmöhus län, 20·4, dernäst i Stockholms stad 13·6 %, Göteborgs och Bohus län 8·9 % o. s. v. ända till Vesterbottens län, som hade blott 0·2 %.

Ser man åter efter förhållandet inom hvarje län *separat* för sig och betraktar talen i kol. 2—10 på hvarje rad, visar sig i allmänhet, att dessa tal inom samma rad äro med hvarandra temligen öfverensstämmande. Detta förhållande är ock det normala, en jemn och likartad rörelse inom länets sparbanker, så att t. ex. mot ett visst tal insatt belopp svarar ett proportionellt uttaget belopp o. s. v. Så finner man Malmöhus län uppvisa tillkomne delegare (kol. 2) med 16·0, afgångne (kol. 3) med 16·2 %. Afvikelser från den allmänna regeln inträffa här och der, dock äro de blott att anse såsom undantag, då man finner t. ex. Blekinge läns tillkomne delegare utgöra 3·7 %, men afgångne 6·3 %; de kvarståendes är 3·9 %. I Göteborgs och Bohus län, hvars antal delegare är 8·3 % och deras behållning 8·9 %, har omsättningen under året varit liflig, insättningarna 11·4 %, uttagen 12·7; omvänt är förhållandet i Kopparbergs län: delegarne 2 %, behållningen 1·4, omsättningen 0·8 %. Separat anmärkningsvärda afvikelser förefinnas i kol. 9, som angifver bankernas grund- och reservfond m. m., nämligen den låga siffra Stockholms län har, 0·8, som föga svarar till radens öfriga tal 3·2—4·8 och åter de höga siffror, som finnas för Kalmar län, hvars procent i kol. 9 är 6, medan de andra kolumnerna blott hafva 2·3—3·0. Äfven Elfsborgs län har en i förhållande till rörelsen stor grundfond. Kolumnerna 5 och 8 följa jemna steg med hvarandra, hvilket är lätt förklarligt och bör så vara, då den förre uttrycker räntan och den andre kapitalet.

En vigtig omständighet att taga i betraktande vid jemförelse af länen sinsemellan i afseende på deras sparbankers verksamhet är den större eller mindre folkmängd, som länet har. Det kan visserligen tyckas, att då t. ex. Södermanlands län har af samtliga sparbanksdelegare i riket 3·4 % och Uppsala län blott 2·7 % som skulle en större lifaktighet för sparbanken vara i förra än i senare länet, men det är dock att ihogkomma, att Södermanlands län har af rikets folkmängd 3·3 %, men

Uppsala blott 2·4 %. För att vid jämförelsen erhålla en säkrare hållpunkt än blott sparbankskolumnernas procenttal, är i förestående tabell N:o 1 B en kol. 11 tillagd, hvilken visar, huru mycket hvarje län bidrager till rikets folkmängd. Det procenttal, som denna kol. 11 har, borde ock återfinnas i de öfriga kolumnerna för hvarje rad eller län, om nämligen sparbanksverksamheten inom länet vore normal eller ett uttryck för riksmediet. Såsom här ofvan är nämnt, finnas alltid små afvikelser från det normala, dock står Södermanlands län mediet ganska nära i vissa hänseenden. Det har af befolkning 3·3 %, af delegare 3·4 % och af delegares behållning 3·3 %. Fullföljes jämförelsen i andra hänseenden, såsom omsättningen inom sparbanken, förekomma åter större och mindre afvikelser. Hvad som dock gifver bästa öfversigten af nitet för sparbanksväsendet är dels antalet delegare, dels deras behållning. Och af dessa visar behållningen bäst hvad af ett läns befolkning kunnat från stundens behof undvaras. Behållningen jemte öfverskottet (kol. 10), jämfördt med folkmängden, gifver sålunda en temligen god öfverblick öfver begäret och förmågan inom länet att använda sparbanken att bespara medel. Man finner då, att i detta hänseende står fortfarande Stockholms stad främst, i det den innehar 4 gånger (13·6 : 3·3) så stor summa, som den borde ega, om den hölle sig vid riksmediet. Dernäst kommer Malmöhus län med nära 2½ gånger och så i ordningen Göteborgs och Bohus län med mer än 1½ gång, Blekinge, Uppsala, Kristianstads, Gefleborgs och Stockholms län. Nämda 8 län hafva i det i fråga varande hänseendet utvecklat en verksamhet, som står *öfver* det normala. De öfriga 17 länen hafva ett motsatt förhållande. Nära till mediet står Södermanlands län. Långt *under* det samma står Halland, Västergötland, Småland, Dalarne och de fyra nordligaste länen — Jemtland har dock arbetat upp sig till en ganska god procent —, hvilka län, ehuru de af rikets folkmängd hafva 8·9 %, dock i sina sparbanker ej hafva mer än 2·7 % af hvad rikets sparbanker förvalta. *Lägst* rummet innehafves af Vesterbottens län, der sparbanksverksamheten ej hunnit till en tiondedel af hvad den borde vara.

Att dock vid detta bedömande ensamt hålla sig till folkmängden, är förenadt med misstag. Många andra faktorer hafva ett stort inflytande. Det är äfven att taga i betraktande folkmängdens täthet, sparinrättningarnas mer eller mindre lätta tillgänglighet m. fl. omständigheter, som här nedan skola litet belysas. Ett stort inflytande på sparbankens begagnande måste

ligga deri, om såsom förhållandet är t. ex. i Malmöhus län, att medelafståndet till närmaste sparbank är för insättaren ungefär 1 mil, eller i Vesterbottens län 50 mil.

I afseende på sparbankernas *antal* och *fördelning* på de olika länen jemte förhållandet till *folkmängd* och *areal* lemnar tab. N:o 2 (se följ. sida) en öfversigt. Under senare tider och i synnerhet under sista året har beräkningen af såväl de olika länen, mest de nordligaste, som äfven hela rikets areal utfallit något olika mot föregående tidens. Denna den för närvarande bästa uppskattning af länen storlek är här följd, hvarjemte må dels erinras, att i arealen inberäknats äfven insjöar och vattendrag, dels meddelas, att de i slutet af tabellen anförda jemförelserna under de senaste nio åren omräknats och hafva de sålunda samma jemförelsepunkter som år 1870.

Vid slutet af år 1870 voro, såsom i det föregående redan är nämnt, 235 sparbanker, af hvilka 89 tillhöra städerna och 146 landsbygden. Af dessa äro 13, som dels under året nybildats, dels nu först ehuru af äldre stiftelse kommit till allmän kännedom. Af dessa tillkomna räknar Malmöhus län 3, Kalmar län 2, af hvilka dock en, Öfverums, som till och med 1867 upptagits, men, sedan anmäld att hafva upphört, för åren 1868 och 1869 ej medräknats (jfr sid. 182), Gotlands län 2, Uppsala, Södermanlands, Blekinge, Kristianstads, Gefleborgs och Västernorrlands län hvarter 1. Fortfarande står Östergötlands län främst i afseende på sparbankernas antal, som är 32. Dernäst följa i ordning talen 23 för Malmöhus län, 19 för Kristianstads, 18 för Örebro, 15 för Kalmar, 12 för Södermanlands, Gotlands, Blekinge och 11 för Gefleborgs län o. s. v. Minsta antalet finnes fortfarande i Jemtlands län, som har blott 1. Visserligen har Stockholms stad enligt orden blott 1 sparbank, men då dels denna Stockholms stads sparbank har på flere ställen i staden afdelningskontor för att underlätta möjligheten för invånarne till sparbankens begagnande, dels Stockholms läns sparbank har sitt säte i staden, saknas ingalunda tillfällen för stadens befolkning att tillgodogöra sig sparbanksväsendets nytta, hvilket ock visas af det stora antalet delegare och deras behållning.

Efterföljande tabell visar ock förhållandet mellan sparbankernas antal inom hvarje län, jemfördt med länets befolkning, samt huru denna proportion är för hvarje år fördelaktigare. Sparbankernas tillväxt har ej blott hållit jemna steg med befolkningens, utan äfven så betydligt öfverskjutit densamma, att då i riket vid 1861 års slut det i medeltal fanns 1 sparbank

Tab. N:o 2. Sparbankernas antal och förhållande till folkmängd och areal vid 1870 års slut, länsvis.

L ä n.	Antal.	En på nedan- stående inne- vånareantal.	En på kvadratmil.
Stockholms stad.....	1	136,016	} omkr. 9·2
Stockholms län.....	6	21,874	
Uppsala d:o.....	4	25,130	» 11·4
Södermanlands d:o.....	12	11,343	» 4·9
Östergötlands d:o.....	32	7,946	» 2·9
Jönköpings d:o.....	8	22,484	» 12·2
Kronobergs d:o.....	3	52,960	» 29·0
Kalmar d:o.....	15	15,541	» 6·7
Gotlands d:o.....	12	4,502	» 2·3
Blekinge d:o.....	12	10,503	» 2·2
Kristianstads d:o.....	19	11,682	» 2·9
Malmöhus d:o.....	23	13,741	» 1·8
Hallands d:o.....	6	21,203	» 7·2
Göteborgs och Bohus d:o.....	7	33,198	» 6·3
Elfsborgs d:o.....	7	39,890	» 16·0
Skaraborgs d:o.....	8	30,445	» 9·4
Värmlands d:o.....	6	43,399	» 24·6
Örebro d:o.....	18	9,322	» 4·4
Västmanlands d:o.....	7	16,290	» 8·2
Kopparbergs d:o.....	7	25,075	» 36·4
Gefleborgs d:o.....	11	13,402	» 15·4
Västernorrlands d:o.....	3	44,866	» 71·9
Jämtlands d:o.....	1	70,463	» 444·0
Vesterbottens d:o.....	2	45,879	» 270·5
Norrbottens d:o.....	5	15,211	» 186·2
I hela riket år 1870	235	17,738	omkr. 16·6
» » » » 1869	222	18,733	» 17·5
» » » » 1868	216	19,320	» 18·0
» » » » 1867	203	20,668	» 19·2
» » » » 1866	195	21,337	» 20·0
» » » » 1865	186	22,119	» 21·0
» » » » 1864	179	22,738	» 21·7
» » » » 1863	175	22,986	» 22·2
» » » » 1862	167	23,748	» 23·3
» » » » 1861	156	25,111	» 25·0

på 25,111 menniskor, nu vid 1870 års slut 1 finnes på 17,738 personer. Främst står i detta hänseende Gotlands län med blott 4,502 personer, hvarefter följa i ordning Östergötlands, Örebro, Blekinge, Södermanlands, Kristianstads, Gefleborgs, Malmöhus län o. s. v. Att Malmöhus län intager ett så sent rum och Stockholms stad det sista, förklaras lätt af folkmängdstätheten inom *arealen*. Likasom innevånareantalet i förhållande till sparbankernas antal har under de sista 10 åren förminskats, har ock den ytvidd, som i medeltal legat till hvarje sparbank, blifvit ringare. Då 1861 en sådan fanns på hvar 25:te qvadratmil i riket, kan år 1870 uppvisa en på 16'6 qvadratmil; föregående år var det en på 17'5 qvadratmil. Sparinrättningarna träffas tätast i Malmöhus län, som har en på hvarje 1'8 qvadratmil af sin areal, dernäst i Blekinge på 2'2, Gotlands på 2'3, Östergötlands län på 2'9 o. s. v. ända till Jemtlands län, der å hela länsarealen, omkring 444 qvadratmil, blott en sparinrättning finnes. Under så ogynnsamma förhållanden, som detta sist nämnda och äfven de andra norrländska länen förete i afseende på tillgängligheten till att kunna insätta en besparad penning, kan det icke förundra att der finna både ett ringa antal delegare och en liten besparing, serdeles som bygderna icke höra till rikets mera lyckligt lottade. Om äfven Stockholm hade sin närmaste sparbank i t. ex. Falun, Örebro eller Linköping, med samfärdsel dit en eller annan gång om året, torde nog också Stockholm förete mycket nedslående tal i fråga om den sparsamhet, som befrämjas af dessa bankinrättningar.

Efterföljande tabeller erbjuda, i synnerhet genom de relativa talen, fortsatta jemförelser med förhållandena under föregående år. Beträffande sparbanksdelegare och deras förhållande till folkmängden under åren 1861—1870 lemnar tabellen N:o 3 (se sid. 210 och 211) redogörelse. Här af visar sig, att delegarnes antal, som 1861 utgjorde 198,559, under de förflutna tio åren oupphörligt stigit, så att det vid 1870 års slut uppgick till 354,357, och att då under decenniets första år hvarje sparbank, i medeltal hade 1,273 delegare, hade hvarje sådan sparinrättning vid det sista året 1,508 delegare. Fortfarande intager Malmöhus län främsta rummet i afseende på delegarnes antal, då detta var vid 1870 års slut 63,770, dernäst kommer Stockholms stad med 42,292, Göteborgs och Bohus län med 29,351 o. s. v. ända till Vesterbottens län med blott 1,330 delegare.

Tab. N:o 3. Antal vid årets slut qvarstående sparbanks-
tid under åren

Län.		År 1861.		År 1862.		År 1863.		År 1864.	
		Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innehållare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innehållare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innehållare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innehållare.
1	Stockholms stad	21,478	omkr. 5	22,208	omkr. 5	23,603	omkr. 5	25,216	omkr. 5
2	Stockholms län.....	1,120	» 109	2,227	» 56	3,970	» 31	4,813	» 26
3	Uppsala d:o	6,134	» 15	6,529	» 14	6,901	» 14	6,951	» 14
4	Södermanlands d:o	7,836	» 16	8,248	» 16	8,859	» 15	9,195	» 14
5	Östergötlands d:o	14,547	» 17	15,269	» 16	16,035	» 16	16,209	» 16
6	Jönköpings d:o	9,691	» 18	10,621	» 17	11,421	» 16	12,049	» 15
7	Kronobergs d:o	6,887	» 22	7,448	» 21	7,734	» 21	7,851	» 20
8	Kalmar d:o	6,392	» 35	6,741	» 34	7,212	» 32	7,058	» 33
9	Gotlands d:o	3,012	» 17	3,456	» 15	3,900	» 13	3,985	» 13
10	Blekinge d:o	9,138	» 13	9,511	» 13	9,564	» 13	9,581	» 13
11	Kristianstads d:o	12,501	» 17	12,261	» 18	12,148	» 18	12,286	» 18
12	Malmöhus d:o	36,297	» 8	37,780	» 8	38,869	» 8	39,658	» 8
13	Hallands d:o	4,412	» 27	4,528	» 27	4,538	» 27	4,713	» 26
14	Göteborgs och Bohus d:o.....	12,903	» 17	13,650	» 16	14,379	» 16	17,087	» 13
15	Elfsborgs d:o	6,654	» 41	6,887	» 40	7,296	» 38	7,513	» 37
16	Skaraborgs d:o	9,374	» 24	9,552	» 24	9,138	» 25	8,933	» 26
17	Värmlands d:o	7,817	» 32	7,593	» 33	7,518	» 34	7,866	» 33
18	Örebro d:o	7,988	» 19	8,357	» 19	8,537	» 19	8,091	» 20
19	Vestmanlands d:o	3,147	» 33	3,382	» 31	3,614	» 30	4,362	» 25
20	Kopparbergs d:o	3,988	» 42	4,326	» 40	4,768	» 36	5,205	» 33
21	Gefleborgs d:o	2,750	» 50	3,047	» 46	3,516	» 40	4,670	» 30
22	Vesternorrlands d:o	1,742	» 68	1,777	» 68	1,772	» 69	1,895	» 66
23	Jemtlands d:o	1,585	» 39	1,716	» 37	1,768	» 37	1,808	» 37
24	Vesterbottens d:o	400	» 208	445	» 191	452	» 191	456	» 193
25	Norrbottens d:o	766	» 92	784	» 92	823	» 88	798	» 92
I hela riket		198,559	omkr. 20	208,343	omkr. 19	218,335	omkr. 18	228,249	omkr. 18
Medeltal delegare i hvar spar- bank		1,273		1,248		1,248		1,275	

delegare och deras förhållande till folkmängden vid samma
1861—1870, länsvis.

År 1865.		År 1866.		År 1867.		År 1868.		År 1869.		År 1870.		
Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innevärdare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innevärdare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innevärdare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innevärdare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innevärdare.	Antal sparbanks- delegare.	En delegare på innevärdare.	
27,043	omkr. 5	28,704	omkr. 4-8	29,977	omkr. 4-7	31,543	omkr. 4	36,790	omkr. 3-7	42,292	omkr. 3-2	1
6,177	» 21	7,238	» 18	7,834	» 17	8,623	» 15	9,792	» 13	11,345	» 12	2
7,324	» 13	7,722	» 13	7,785	» 13	8,011	» 12	8,317	» 12	9,697	» 10	3
9,631	» 14	9,570	» 14	9,875	» 14	10,014	» 14	10,447	» 13	11,928	» 11	4
17,529	» 14	18,335	» 14	20,245	» 13	21,064	» 12	21,604	» 12	24,687	» 10	5
12,509	» 15	12,261	» 15	13,292	» 14	14,706	» 13	15,501	» 12	17,157	» 10	6
7,980	» 20	8,255	» 20	8,621	» 19	8,964	» 18	8,976	» 18	10,225	» 15	7
7,258	» 32	7,428	» 32	7,738	» 31	7,769	» 30	7,889	» 30	9,154	» 25	8
4,071	» 13	4,099	» 13	4,453	» 12	4,722	» 11	4,795	» 11	5,827	» 9	9
10,489	» 12	11,335	» 11	11,948	» 11	12,216	» 10	12,554	» 10	13,698	» 9	10
13,488	» 16	14,248	» 16	15,549	» 15	17,304	» 13	18,527	» 12	21,183	» 10	11
42,848	» 7	46,817	» 6-6	49,265	» 6-4	52,796	» 6	55,665	» 5-6	63,770	» 5	12
4,856	» 26	5,005	» 25	5,538	» 23	5,855	» 22	5,956	» 21	6,663	» 19	13
19,073	» 12	20,961	» 11	22,638	» 10	24,277	» 9	26,001	» 9	29,351	» 8	14
7,998	» 35	8,269	» 34	8,706	» 32	9,215	» 31	9,630	» 29	11,099	» 25	15
8,874	» 27	9,342	» 26	10,056	» 24	10,058	» 24	10,373	» 24	11,750	» 21	16
8,120	» 32	8,179	» 32	8,307	» 32	8,239	» 32	8,550	» 31	9,816	» 27	17
8,405	» 19	9,212	» 18	9,614	» 20	9,378	» 18	10,002	» 17	10,993	» 15	18
4,861	» 22	5,338	» 21	5,623	» 17	5,836	» 19	6,485	» 18	7,839	» 15	19
5,509	» 32	5,723	» 31	5,867	» 30	5,836	» 30	6,184	» 29	7,040	» 27	20
5,472	» 26	6,005	» 24	6,543	» 22	7,201	» 20	8,483	» 17	10,468	» 14	21
1,936	» 66	2,054	» 63	2,117	» 62	2,195	» 60	2,607	» 51	3,300	» 41	22
1,805	» 38	1,724	» 40	1,700	» 41	1,704	» 41	1,929	» 36	2,149	» 33	23
458	» 194	514	» 176	700	» 130	790	» 113	1,019	» 89	1,330	» 69	24
1,012	» 74	1,069	» 71	1,092	» 70	1,242	» 61	1,450	» 52	1,596	» 48	25
244,726	omkr. 17	259,407	omkr. 16	275,083	omkr. 15	289,557	omkr. 14	309,526	omkr. 13	354,357	omkr. 12	
1,316		1,330		1,355		1,341		1,394		1,508		

Något annorlunda ställer sig jämförelsen mellan länen, om man fördelar sparbanksdelegarne på invånareantalet. Medlet för riket är omkring 12, d. v. s. bland hvarje antal af 12 personer i riket finnes i medeltal 1 sparbanksdelegare. Detta medeltal upphinnes och öfverträffas af 11 län, bland hvilka främst står Stockholms stad, som har 1 delegare bland litet mer än 3 personer (3'2). I ordning följa Malmöhus län med 1 på 5, Göteborgs och Bohus län 1 på 8, Gotlands län 1 på 9 o. s. v. Ytterligheten möter i Norrland, der i Vesterbottens län ej mindre än 69 personer i medeltal måste räknas för att finna 1 sparbanksdelegare. Under det sista här omhandlade året har dock utvecklingen till det bättre tagit ett stort steg i sist nämnda län, då anförda tal 69 år 1870 motsvaras af talet 89 år 1869, en tillväxt under ett år af 29 %, hvilken relativa tillökning intet län i öfrigt kan uppvisa. En sådan förökning af antalet är för det mindre länet af stor betydelse, för hela riket deremot af mindre vikt, då äfven de fyra nordligaste länens samfälda delegareantal vid 1870 års slut är ungefär hvad blott-tillväxten under året varit i Malmöhus län.

Medelvärdet af hvarje sparbanksbok eller med andra ord sagdt hvarje sparbanksdelegares i medeltal inestående behållning vid hvarje af de nedanstående årens 1861—1870 slut visas länsvis af efterföljande tabell:

Tab. N:o 4. Medeltal af sparbanksdelegarnes inestående behållning vid slutet af åren 1861—1870, länsvis.

Län.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	Riksdaler Riksmünt.									
Stockholms stad.....	159,09	161,66	166,05	161,41	165,39	166,56	170,24	180,97	180,50	184,57
Stockholms län	92,12	78,03	87,65	101,73	111,22	121,29	129,71	144,93	156,03	176,39
Uppsala d:o	155,16	163,01	167,31	173,33	183,44	190,31	195,19	196,90	200,99	196,83
Södermanlands d:o ..	142,56	148,20	150,76	150,56	148,65	152,41	147,49	147,96	153,06	157,24
Östergötlands d:o	105,73	108,92	109,65	112,15	109,64	111,36	110,57	114,96	121,12	129,68
Jönköpings d:o	91,27	94,03	90,63	83,08	77,82	81,42	83,52	85,02	82,85	94,12
Kronobergs d:o	86,61	92,46	89,58	86,55	86,21	83,69	84,03	84,57	78,83	95,04
Kalmar d:o	174,74	182,41	177,29	171,26	166,86	163,36	154,94	149,77	148,17	156,36
Gotlands d:o	101,57	107,97	99,78	96,67	90,27	89,15	87,35	85,16	85,67	87,55
Blekinge d:o	171,14	177,99	176,14	168,55	158,24	148,02	145,67	151,45	151,23	166,95
Kristianstads d:o	196,68	189,41	179,52	171,04	170,06	168,03	169,81	163,51	161,88	169,50
Malmöhus d:o	170,11	160,81	154,32	156,95	160,17	157,75	163,10	160,49	167,96	183,97

L ä n.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	Riksdaler Riksmünt.									
Hallands län	106,11	101,07	100,38	103,38	105,67	105,81	101,30	115,88	120,74	134,78
Göteborgs o. Bohus d:o	189,23	188,13	190,83	175,42	175,68	158,98	157,39	158,14	161,63	174,23
Elfsborgs d:o	153,37	155,85	151,87	141,29	136,15	129,50	129,37	126,42	126,42	131,52
Skaraborgs d:o	89,54	94,37	101,39	103,96	107,25	109,55	108,36	107,55	104,47	107,50
Vermlands d:o *	194,49	204,10	211,20	200,13	206,22	209,35	205,29	207,40	206,23	211,30
Örebro d:o	151,13	153,33	150,79	157,68	161,64	160,26	157,07	160,33	169,47	177,58
Vestmanlands d:o ...	140,83	151,80	156,85	144,23	150,70	149,96	148,70	151,20	150,82	151,77
Kopparbergs d:o	119,48	118,97	119,55	119,13	119,43	117,34	107,07	107,82	110,36	110,69
Gefleborgs d:o	166,72	178,13	184,45	161,64	157,32	150,59	150,95	158,41	202,07	208,94
Vesternorrlands d:o...	143,50	147,61	156,44	158,22	166,66	165,77	165,57	171,45	183,04	180,28
Jemtlands d:o	178,11	193,81	201,90	204,61	198,21	192,97	191,58	193,67	223,92	270,79
Vesterbottens d:o....	131,12	158,33	171,86	163,65	161,12	134,74	89,97	84,54	89,86	96,22
Norrbottnens d:o ...	110,48	126,43	137,65	152,82	125,63	131,74	137,99	125,53	134,96	141,15
I hela riket	149,94	150,05	148,83	146,23	147,04	145,56	145,66	147,54	152,26	161,92

Då detta medelvärde finnes genom fördelningen af det innestående kapitalet på delegareantalet, är det tydligt, att, om också under ett år kapitalet skulle hafva växt, medelvärdet skulle kunna blifva mindre än ett föregående år, om nämligen delegarnes antal hade ökat sig jemförelsevis mera än kapitalet. Vid betraktandet af att år 1870 hade ett antal delegare, som med 44,831 öfverskjuter föregående årets, synes att för att erhålla ett medelvärde för år 1870, som vore lika högt som det för år 1869, det innestående kapitalet hade under året bort ökas med omkring 6,826,000 Rdr, eller 2½ millioner mera än under något föregående år. Dock har år 1870 med dess tillväxt i delegarnes behållning af 10,248,291 Rdr icke allenast uppnått år 1869, utan äfven öfverstigit detsamma, så att hvarje sparbanksbok år 1870 var värd i medeltal 161 Rdr 92 öre, hvilket är en tillväxt under året af 9 Rdr 66 öre för hvarje delegare. Jemföras nu länen sinsemellan i detta hänseende, visas ganska stora växlingar. Ytterligheterna äro i Jemtlands län med medelvärdet 270,79 Rdr och i Gotlands län med 87,55 Rdr. År 1869 innehades lägsta rummet af Kronobergs län, men det har under året gjort det betydliga steget från 78,83 till 95,04 Rdr och detta oaktadt delegarnes antal är ökad med 12 %. Det län, Gotlands, som nu företer minsta värdet, har

äfvén under året ökat detsamma, om ock litet, 1888 Rdr, men tillväxten af delegare är nära 18 %. Med undantag af Uppsala och Västernorrlands län hafva alla länen uppvisat förökade värden af sparbanksböckerna. Till att rätt bedöma minskningen i de nämnda länen har man, såsom af det ofvanstående framgår, att ej blott taga i hänsyn det penningebelopp, som insättarne hafva innestående, utan äfvén den öfvervägande tillväxten af tillkomne delegare framför de afgångne.

I afseende på antalet *tillkomne* sparbanksdelegare framlägges i tab. N:o 5 en fortsatt jemförelse mellan de serskilda åren 1862—1870. Antalet af de delegare, som tillkommit under det första redogörelseåret, eller 1861, har här antagits = 100, hvadan således kolumnerna för de följande åren i procent visa vexlingarna af tillkomne delegare.

Tab. N:o 5. Antalet tillkomne sparbanksdelegare under hvardera af åren 1862—1870, jemfördt med antalet tillkomne under år 1861, antaget = 100.

Län.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	116	126	130	137	140	139	150	284	302
Stockholms län	473	815	495	775	683	580	659	733	929
Uppsala d:o	99	106	93	108	112	103	106	115	185
Södermanlands d:o	105	132	113	121	100	101	119	133	211
Östergötlands d:o	84	95	75	113	112	174	122	110	188
Jönköpings d:o	107	79	94	91	85	135	140	125	219
Kronobergs d:o	167	153	145	120	152	181	189	174	337
Kalmar d:o	128	124	77	97	99	121	103	108	201
Gotlands d:o	124	139	91	88	78	118	123	128	248
Blekinge d:o	110	109	106	190	210	173	165	185	263
Kristianstads d:o	62	60	58	105	91	109	140	121	179
Malmöhus d:o	86	76	89	122	150	139	133	148	220
Hallands d:o	106	107	136	146	153	282	250	225	420
Göteborgs och Bohus d:o	115	119	262	237	216	217	218	223	321
Elfsborgs d:o	92	130	94	142	113	156	143	158	241
Skaraborgs d:o	106	104	151	111	155	198	149	187	271
Värmlands d:o	82	72	130	102	83	104	102	134	206
Örebro d:o	96	85	72	101	150	117	103	160	187
Västmanlands d:o	119	106	209	185	186	167	153	235	362

L ä n.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kopparbergs län.....	99	162	124	115	120	83	97	137	227
Gefleborgs d:o.....	100	125	260	205	166	169	168	303	416
Vesternorrlands d:o..	81	83	122	111	110	134	126	259	336
Jemtlands d:o.....	91	65	69	68	37	60	57	155	155
Vesterbottens d:o.....	119	81	75	73	184	432	224	438	575
Norrbottnens d:o.....	83	102	57	239	166	189	286	323	285
I hela riket	102	106	115	134	137	148	144	172	248

Såsom tabellen visar, steg antalet för hela riket intill och med år 1867, hvarefter en liten sänkning inträdde 1868, som dock betydligt öfverstegs 1869, och var procenten 172, hvilken uppgick år 1870 till 248. Under det föregående året var visserligen en höjning för hela riket, men åtskilliga län visade dock en sänkning. Under år 1870 finnes sänkning för Norrbottens län, hvarjemte Jemtlands län uppvisar de båda sista åren samma tal, 155 %. De båda länen hafva dock så små absoluta tal, att deras inflytande på hela riket är af ringa betydelse. Den största procenttillväxten under året förete Kronobergs, Kalmar och Gotlands län, hvarest förhållandet i detta hänseende är nära dubbelt så stort 1870 som 1869.

Beträffande antalet *afgångne* sparbanksdelegare har följande tab. N:o 6 en med föregående likartad jämförelse, och är i denna tab. N:o 6 de under 1861 afgångne delegarnes antal likaledes upptaget = 100.

Tab. N:o 6. Antalet afgångne sparbanksdelegare under hvartdera af åren 1862—1870, jemfördt med antalet afgångne under år 1861, antaget = 100.

L ä n.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad.....	94	76	71	69	80	95	94	82	91
Stockholms län.....	99	313	386	530	617	808	737	643	751
Uppsala d:o.....	109	126	136	129	132	172	155	132	131
Södermanlands d:o...	99	109	124	129	147	140	165	140	109
Östergötlands d:o.....	106	123	123	138	134	158	163	180	128
Jönköpings d:o.....	63	50	79	99	186	67	85	111	59
Kronobergs d:o.....	85	135	165	129	136	152	168	229	143

L ä n.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Kalmar län	165	140	168	139	152	150	181	176	131
Gotlands d:o	100	134	181	174	176	120	176	278	171
Blekinge d:o	139	185	186	164	212	211	226	255	277
Kristianstads d:o	134	122	98	105	110	106	143	152	145
Malmöhus d:o	133	128	170	142	184	177	198	208	184
Hallands d:o	115	108	135	157	165	185	236	298	280
Göteborgs och Bohus d:o	101	104	138	160	139	155	167	182	149
Elfsborgs d:o	116	153	124	172	143	181	142	192	117
Skaraborgs d:o	120	207	247	167	156	160	210	212	152
Vermlands d:o	125	96	107	94	97	108	131	126	103
Örebro d:o	97	104	168	110	119	139	194	159	150
Vestmanlands d:o	139	114	104	166	175	210	212	204	185
Kopparbergs d:o	113	237	168	174	231	240	284	212	218
Gefleborgs d:o	125	118	180	182	192	198	235	233	281
Vesternorrlands d:o	105	134	110	147	104	169	146	138	152
Jemtlands d:o	96	127	153	205	211	209	165	176	182
Vesterbottens d:o	167	244	239	244	333	478	283	261	283
Norrbottnens d:o	147	129	176	271	224	349	271	224	280
I hela riket	113	119	134	129	143	149	165	169	148

Tabellen visar, att i hela riket har, fränsett en liten afvikelse år 1865, till och med år 1869 en stigning varit i de afgångnes antal, då deremot år 1870 företer ett starkt fall från 169 till 148. Redan det är ett glädjande bevis om sparbanksverksamhetens förkofran, att de tillkomne delegarnes antal växer år från år mera än de afgångnes. Under år 1869 voro 172 tillkomne mot 169 afgångne — båda talen jemförda med 100 tillkomne och 100 afgångne 1861 —, år 1870 företer de långt fördelaktigare talen 248 tillkomne mot 148 afgångne. Af länen, serskildt betraktade, hafva dock åtskilliga en högre procent under år 1870 än det föregående året, i hvilken stigning de sex norrländska länen deltaga. Detta har helt litet inflytande på hela riket.

Förhållandet mellan *tillkomne* och *afgångne* sparbanksdelegare åskådliggöres närmare och serskildt för hvarje af åren 1861—1870 genom en fortsatt redogörelse i efterföljande tab. N:o 7. De tillkomne sparbanksdelegarne hafva för hvarje serskildt år antagits = 100, så att siffrorna i hvarje årskolumn uttrycka den procent häraf, som de afgångne delegarne utgjort.

Tab. N:o 7. Jemförelse mellan afgångne och tillkomne sparbanksdelegare, de senare för hvart år antagne = 100.

Län.	Afgångne delegare i förhållande till 100 nykomne:									
	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	93	75	56	51	47	53	64	59	27	28
Stockholms län	43	9	16	34	29	39	60	48	38	35
Uppsala d:o	54	59	64	79	64	63	89	78	61	38
Södermanlands d:o	63	60	52	69	67	93	87	87	67	33
Östergötlands d:o	52	65	67	85	63	62	47	69	85	35
Jönköpings d:o	56	32	35	47	60	121	27	34	49	15
Kronobergs d:o	75	38	66	85	80	67	63	66	99	32
Kalmar d:o	54	69	61	117	78	83	67	97	86	35
Gotlands d:o	41	33	40	83	82	93	42	59	90	28
Blekinge d:o	56	71	95	78	49	57	68	77	78	59
Kristianstads d:o	53	116	108	90	53	64	52	55	67	43
Malmöhus d:o	42	64	70	80	49	51	53	62	59	35
Hallands d:o	65	71	66	65	70	71	43	62	86	43
Göteborgs och Bohus d:o	65	57	58	34	44	42	46	50	51	30
Elfsborgs d:o	58	72	68	76	70	73	66	57	70	28
Skaraborgs d:o	71	80	147	116	106	71	57	100	81	40
Värmlands d:o	83	126	110	73	76	96	86	106	78	41
Örebro d:o	66	66	81	156	73	52	79	125	66	53
Vestmanlands d:o	53	62	57	30	47	50	67	73	46	27
Kopparbergs d:o	36	41	53	49	54	70	104	105	56	35
Gefleborgs d:o	42	53	40	29	37	49	49	59	32	28
Vesternorrlands d:o	64	82	102	58	85	81	58	74	34	29
Jemtlands d:o	33	38	66	75	102	194	117	97	38	40
Vesterbottens d:o	29	40	86	91	96	52	32	36	17	14
Norrbottens d:o	47	78	60	146	54	64	87	45	33	46
1 hela riket	58	64	65	67	56	60	58	66	57	35

Enligt hvad ofvanstående tabell visar, har af åren 1861—1870 förhållandet mellan tillkomne och afgångne delegare varit minst gynnsamt 1864, som har 67 % afgångne, och gynnsamast det sista året, under hvilket blott litet öfver en tredjedel, eller 35 %, varit afgångne i jemförelse till nykomne. Af de serskilda länen intages främsta rummet af Jemtlands län, som

har lägsta procenttalet eller 14, dernäst följer Jönköpings län med 15 % o. s. v., in summa 11 län under rikssmedlet, hvilket åter uppnås af 5 län och öfverskrides af 9 län, bland hvilka det minst gynnsamma procenttalet innehafves af Blekinge län, som företer 59 %, hvilket likväl är ett ganska vackert tal, då ju dock de tillkomne bilda ett rätt betydande öfverskott öfver de afgangne.

För den tiderymd, under hvilken oafbrutna årliga uppgifter rörande i rikets sparbanker *insatt* och *uttaget belopp* varit tillgängliga, utvisa dessa nedanstående summor:

År.	Insatser.	Uttagningar.	Summa.
1856.....	Rdr 6,026,887.	Rdr 4,254,721.	Rdr 10,281,608.
1857.....	» 4,977,455.	» 5,307,631.	» 10,285,066.
1858.....	» 4,004,234.	» 6,779,762.	» 10,783,996.
1859.....	» 5,213,685.	» 5,134,948.	» 10,348,633.
1860.....	» 5,953,793.	» 5,436,201.	» 11,389,994.
1861.....	» 6,778,376.	» 5,632,461.	» 12,420,837.
1862.....	» 6,706,324.	» 6,649,716.	» 13,356,040.
1863.....	» 6,810,329.	» 7,090,264.	» 13,900,593.
1864.....	» 7,014,643.	» 7,548,545.	» 14,563,188.
1865.....	» 9,577,985.	» 8,586,647.	» 18,164,632.
1866.....	» 9,394,427.	» 9,390,796.	» 18,785,223.
1867.....	» 10,670,179.	» 10,242,938.	» 20,913,117.
1868.....	» 11,594,459.	» 11,018,486.	» 22,612,945.
1869.....	» 13,825,404.	» 11,607,999.	» 25,433,403.
1870.....	» 19,409,657.	» 12,003,056.	» 31,412,713.

Med skäl må man antaga, att summan af insatserna och uttagningarna i sparbankerna kunna antyda rörelsens storlek. Ofvanstående tal visa, att denna rörelse varit under hela tiden, med ett litet undantag för år 1859, i ständigt stigande. Fem-årsperioden 1856—1860 håller sig vid 10 à 11 millioner, perioden 1861—1865 uppsteg till 18 millioner och de sista fem åren 1866—1870 till 31 millioner. Sålunda har år 1870 3 gånger så stor rörelse som 1856. — Huru tillväxten i verksamhet under de sista åren stigit, visar sig af talen 2 millioner för 1867; öfver 1½ mill. 1868, öfver 2½ mill. 1869, 6 mill. 1870.

En närmare jämförelse mellan *uttaget* och *insatt* belopp för hvarje län under tiderymden 1856—1870 är framställd i efterföljande tabell N:o 8 (se följ. sida), i hvilken insatserna äro antagna = 100, och uttagen äro i procent deraf utförda i tabellens årskolumner.

Tab. N:o 8. Jemförelse mellan Årligen uttaget och insatt belopp, det sistnämnda för hvarje
år antaget = 100.

Sparbankerna i	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Medeltal 1856 med 1865.	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Stockholms stad	89	151	155	108	113	117	96	82	102	82	110	92	93	77	65	63
Stockholms län	42	77	189	68	54	49	18	34	56	57	64	67	80	68	69	58
Uppsala d:o	52	83	95	66	76	62	67	83	104	64	75	80	110	108	90	66
Södermanlands d:o	77	109	136	85	104	80	78	78	107	110	96	115	142	120	87	59
Östergötlands d:o	76	92	121	90	79	83	85	96	106	100	93	95	79	86	87	48
Jönköpings d:o	55	118	179	147	91	78	70	106	150	143	114	115	79	77	110	53
Kronobergs d:o	58	130	282	134	130	98	58	128	149	121	129	128	100	101	157	41
Kalmar d:o	75	130	222	84	92	70	81	104	164	124	115	123	125	134	117	58
Gotlands d:o	107	132	296	212	133	64	46	104	148	183	143	140	91	107	111	49
Blekinge d:o	78	83	168	82	103	80	90	121	134	108	105	111	103	96	107	67
Kristianstads d:o	66	67	252	93	109	88	194	200	168	82	132	103	79	93	102	61
Malmöhus d:o	75	93	188	102	66	69	128	127	104	85	104	92	90	118	86	66
Hallands d:o	59	72	129	128	112	126	124	125	92	99	107	107	96	60	97	61
Göteborgs o. Bohus d:o	78	107	117	85	108	98	99	94	89	86	96	114	95	94	90	69
Elfsborgs d:o	73	122	220	100	96	78	99	109	158	110	117	117	99	105	102	60
Skaraborgs d:o	50	113	206	107	141	84	87	116	136	114	115	102	92	138	128	59
Vermlands d:o	42	125	219	112	84	107	120	120	146	92	117	119	135	131	109	58
Örebro d:o	56	127	237	138	94	95	93	129	68	93	113	84	113	135	74	63
Vestmanlands d:o	65	107	123	87	70	47	58	76	74	64	77	81	102	97	77	54
Kopparbergs d:o	60	103	133	97	85	85	84	72	83	93	90	120	196	132	82	61
Gefleborgs d:o	71	107	150	80	66	60	59	59	66	69	79	100	89	77	46	67
Vesternorrlands d:o	39	78	100	58	139	80	99	95	85	87	86	97	110	89	48	58
Jemtlands d:o	47	70	227	125	77	47	47	88	109	164	100	235	158	128	44	37
Vesterbottens d:o	56	162	475	45	42	42	29	69	205	192	132	170	187	95	32	30
Norrbottens d:o	35	203	389	100	73	30	60	58	79	127	115	77	94	111	43	66
I hela riket	71	107	169	99	91	83	99	104	108	90	102	100	96	95	84	82

Enligt förestående tabell uppvisar för hela riket år 1858 det minst gynnsamma talet eller 169 % och år 1870 det mest gynnsamma eller 62 %. Medeltalet under det här omhandlade första decenniet 1856—1865 är ej mindre än 102 %, d. v. s. litet mera uttaget än insatt. Från och med år 1866, under hvilket insättningar och uttagen äro lika, hafva de insatta beloppen öfvervägt de uttagna, och har detta gynnsamma förhållande nått sin höjd år 1870, som visar endast 62 % uttaget belopp. Betraktas litet närmare de serskilda länen, ser man, att år 1870 står alldeles ensamt om den fördelen, att i intet län uttagen uppgått till insättningar belopp. Det län, som under år 1870 uppvisar det relativt sämsta talet, är Göteborgs och Bohus län, hvars 69 % dock är ett ganska fördelaktigt tal, då det är mindre än motsvarande tal för hela riket under något af de föregående åren. Utom af nämnda län öfverskrides riksmålet af 7 län och understiges af de öfriga 17 länen. Det minsta och således i detta fall gynnsammaste talet företes af Vesterbottens län, hvarest under i fråga varande år uttagen utgjort blott 30 % af insättningar. Ej blott för hela riket utan ock för hvarje län serskildt angifva dessa procenttal temligen tydligt de goda eller svåra tiderna i ekonomiskt hänseende. Den vexling, som under åren varit i synnerhet i de norrländska länen mellan höga och låga procenttal, vittna ovedersägligen dels att penningetillgången varit ganska ostadig, beroende af skördarna och handelskonjunkturerna, dels i allmänhet att välmågan är ringa, der ett enda års fullhet eller karghet kan åstadkomma så stora anlopp mot sparbankerna. Man jemföre t. ex. i Vesterbottens län 1858 med 475 % uttaget mot insatt belopp och 1870 med 30 %.

Delegarnes *innestående behållning* har uppgifvits till följande belopp:

år 1860.....	Rdr	27,291,937.							
» 1861.....	»	29,772,670	eller en tillväxt af	Rdr	2,480,733.				
» 1862.....	»	31,261,338	»	»	»	»	»	1,488,668.	
» 1863.....	»	32,494,403	»	»	»	»	»	1,233,065.	
» 1864.....	»	33,376,991	»	»	»	»	»	882,588.	
» 1865.....	»	35,983,636	»	»	»	»	»	2,606,645.	
» 1866.....	»	37,758,599	»	»	»	»	»	1,774,963.	
» 1867.....	»	40,069,366	»	»	»	»	»	2,310,767.	
» 1868.....	»	42,723,407	»	»	»	»	»	2,654,041.	
» 1869.....	»	47,128,320	»	»	»	»	»	4,404,913.	
» 1870.....	»	57,376,611	»	»	»	»	»	10,248,291.	

Dessa årliga tillväxter om tillsammans 30,084,674 Rdr, eller i medeltal för hvarje år väl 3,000,000 Rdr, hafva intill 1868 hufvudsakligen uppkommit genom räntor, men under de sista två åren, 1869 och 1870, derjemte och till en betydlig del genom öfverskottet af insättningar öfver uttagen. Huru mycket hvardera af dessa faktorer bidragit till tillväxterna, framgår af följande öfversigt:

	Räntor.	Öfverskott af insättningar.	Tillväxt.
år 1861.....	1,326,381 Rdr	+ 1,155,915 Rdr	= 2,482,296 Rdr.
» 1862.....	1,443,144 »	+ 56,608 »	= 1,499,752 »
» 1863.....	1,511,445 »	- 279,935 »	= 1,231,510 »
» 1864.....	1,561,486 »	- 533,902 »	= 1,027,584 »
» 1865.....	1,662,917 »	+ 991,338 »	= 2,654,255 »
» 1866.....	1,786,572 »	+ 3,631 »	= 1,790,203 »
» 1867.....	1,875,947 »	+ 427,241 »	= 2,303,188 »
» 1868.....	1,991,447 »	+ 575,973 »	= 2,567,420 »
» 1869.....	2,152,236 »	+ 2,217,405 »	= 4,369,641 »
» 1870.....	2,531,456 »	+ 7,406,601 »	= 9,938,057 »

Summa 17,843,031 Rdr + 12,020,875 Rdr = 29,863,906 Rdr.

Hvad i föregående års redogörelse är anfördt i afseende på flere skiljaktigheter i de angifna tillväxterna ej allenast för de serskilda åren, utan äfven i hela beloppet, som förefinnas vid jemförelse af båda förestående öfversigter, gäller äfven här. Skilnaderna låta förklara sig dels genom gjorda rättelser i senare årsuppgifter, dels genom andra i redogörelserna anförda orsaker. Desslikes bör afseende och uppmärksamhet fästas dervid, att då nya sparbanker tillkommit i redogörelserna, hafva dessa icke alltid upptagits för första verksamhetsåret, hvarigenom de sålunda inträdt med en delegarnes innestående behållning, för hvilkens tillkomst, genom öfverskott af insättningar och räntor, icke blifvit redogjordt. Olikheterna i de båda öfversigterna äro emellertid icke större, än att uppgifterna kunna anses kontrollera hvarandra.

Att de godtgjorda räntebeloppen under åren 1861—1870 hafva varit i ständigt stigande, är ganska naturligt, då sjelfva kapitalet år från år ökats och enligt regeln ingen ändring inträffat i räntefotens storlek. Insättningarnas öfverskott öfver uttagen visa deremot betydande växlingar. Motsatserne hafva året 1864 med öfver $\frac{1}{2}$ millions uttag mera än insättningar och året 1870 med nära $7\frac{1}{2}$ millions öfverskott insättningar öfver uttag. Detta sista årets öfverskott är så betydligt, att det är väl $1\frac{1}{2}$

gänger så mycket som de föregående nio årens tillsammans. Hela tillväxten under år 1870, nära 10 millioner, hvilken ensam bildar hälften af hvad den under åren 1861—1869 tillsammans stigit till, har haft sin största uppkomst ur Malmöhus län, som bidragit med öfver 2 millioner, Stockholms stad med öfver 1 million och Göteborgs och Bohus län med nära 1 million. Dernäst komma Gefleborgs och Kristianstads län med öfver en half million, o. s. v. hvarje län i mån af tillgångar ända ned till Norrbottens län, hvars bidrag är knappt 30,000 Rdr.

Hvad under föregående år inträffat, att, ehuru rikssumman visat en tillväxt, likväl ett eller annat läns delegarebeholdning sjunkit i förhållande till näst föregående års, har under år 1870 så mycket mindre kunnat inträffa, som, enligt hvad ofvan nämnt är, i intet län det uttagna beloppet öfverstigit det insatta.

Sparbankernas egna öfverskottsmedel, eller deras hufvudsakliga grund- och reservfonder, antagligen till största delen uppkomna genom räntevinster, och för öfrigt genom donationer, grundfondsteckningar m. m., hafva uppgifvits för hela riket till följande belopp:

år 1860..... Rdr 2,096,061.

» 1861.....	»	2,309,290	och alltså ökats med Rdr	213,229.
» 1862.....	»	2,542,241	» » » »	232,951.
» 1863.....	»	2,807,222	» » » »	264,981.
» 1864.....	»	3,038,356	» » » »	231,134.
» 1865.....	»	3,132,644	» » » »	94,288.
» 1866.....	»	3,375,996	» » » »	243,352.
» 1867.....	»	3,570,403	» » » »	194,407.
» 1868.....	»	3,813,158	» » » »	242,755.
» 1869.....	»	3,980,327	» » » »	167,169.
» 1870.....	»	4,263,110	» » » »	282,783.

På dessa 11 år hafva sålunda sparbankernas egna medel fördubblats. Till denna fond af mer än 4 millioner bidrogo Malmöhus läns sparbanker mest eller med 819,792 Rdr, dernäst Stockholms stads med 537,298 Rdr, Göteborgs och Bohus läns med 315,738 Rdr o. s. v. Ett enda län, nämligen Vesterbottens, har enligt redogörelserna under året lidit en minskning från föregående år i sina öfverskottsmedel, men denna minskning är dock så ringa, att den på det hela ej öfvar något inflytande.

I förhållande till skulderna till insättarne utgöra samtliga grund- och reservfonder m. m. 74 %. Då detta procenttal gäller rikets 235 sparbanker tillsammans, och den ene banken icke ikläder sig något ansvar för den andres förbindelser, kan

endast en detaljgranskning af hvarje enskild sparbanks procenttal hafva någon praktisk betydelse, om man vill hafva utrönt, i hvad mån dessa reservfonder kunde våra tillfyllestgörande, om de skulle behöfvas för fullgörandet af sparbankernas förbindelser. Af större sparbanker, som hafva ett anmärkningsvärdt litet öfverskott, äro Stockholms läns med ungefär 1 % af skulden till delegarne och Göteborgs och Bohus läns sparbank, som har en grundfond, som är knappast 0.5 % af delegarnes innestående fordran. Några mindre sparbanker ega icke alls någon grund- eller reservfond.

Formulären för uppgifterna till sparbanksstatistiken innehålla äfven kolumner för meddelandet af en detaljerad *klassifikation af delegarne efter beloppet af deras vid årets slut innestående behållning*. Sedan det af 1865 års redogörelse visat sig, att de fleste delegarne hade innestående blott mindre summor och att sålunda sparbankerna, enligt sin bestämmelse att samla mindre summor från ett stort antal delegare, icke mottogo såsom depositbanker större belopp från färre händer, och sedan denna klassifikation befunnits förorsaka åtminstone de större sparbankernas styrelser ett drygt besvär, meddelades å formulärblanketterna, att den ifrågavarande klassifikationen kunde inskränkas till år 1870. Hvad man sålunda hoppats, att för nu ifrågavarande år erhålla en fullständig redogörelse i nämnda hänseende, har dock icke alldeles gått i fullbordan, enär från åtskilliga sparbanker, 14 till antalet, delegarnes klassifikation antingen helt och hållet uteblifvit eller varit betydligt bristfällig. Som dock ej mindre än 17 läns sparbanker fullständigt inkommit och äfven från de öfriga länen det öfvervägande antalet sparbanker meddelat de ifrågavarande upplysningarna, har efterföljande tabell N:o 9 (se följ. sid. 224 och 225) egnats åt en sammanställning af hithörande uppgifter. De efter tabellen kommande anmärkningarna upplysa om de bristande sparbankerna. Stockholms stads sparbank ingår i nämnda tabell ej med sina belopp, emedan, såsom af noten a) å följ. sida synes, i de därför meddelade uppgifterna vissa af tabellens grupper sammanslagits till en sådan. Likasom för lidet år är därför, såsom nämnt, Stockholms stads sparbank i tab. utesluten och ingår icke heller i de för åren 1864—1869 anförda procenttalen. Före 1869 hafva till följe af denna sparbanks framstående rum dess belopp blifvit införda i så vidt möjligt motsvariga kolumner, men då dessa kolumner härigenom erhållit en tillökning på de andras bekostnad, blefvo summorna för hela riket och de procentiska beräkningarna derigenom icke fullt exakta.

Tab. N:o 9. Klassifikation af sparbanks-delegarne

Sparbanker i	T. o. m. 10 Rdr.		10—25 Rdr.		25—50 Rdr.		50—100 Rdr.	
	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.
		Rdr.		Rdr.		Rdr.		Rdr.
Stockholms stad a)								
Stockholms län b)	4,043	10,412	1,516	25,406	1,131	44,854	1,235	93,674
Uppsala d:o c)	185	905	269	4,084	211	6,742	272	18,375
Södermanlands d:o d)	1,262	5,856	1,008	17,067	849	30,298	868	64,523
Östergötlands d:o e)	4,333	18,259	2,774	46,850	2,321	80,269	2,210	161,175
Jönköpings d:o	7,527	17,650	2,424	43,258	1,831	64,930	1,602	110,730
Kronobergs d:o	2,962	14,776	1,817	30,298	1,436	50,765	1,479	112,010
Kalmar d:o f)	2,632	8,761	1,287	21,314	1,109	41,334	1,148	82,702
Gotlands d:o	2,119	8,902	922	16,614	689	25,621	700	50,597
Blekinge d:o	4,209	14,950	1,639	28,798	1,565	59,687	1,673	129,389
Kristianstads d:o	4,333	15,984	3,395	55,953	2,833	100,445	3,086	214,520
Malmöhus d:o g)	20,076	58,629	7,794	125,731	6,073	223,828	6,967	496,861
Hallands d:o	2,091	9,740	905	16,267	763	28,503	771	57,196
Göteborgs och Bohus d:o h)	7,084	17,816	1,846	29,640	1,459	52,082	1,560	109,929
Elfsborgs d:o	3,641	12,238	1,421	21,870	1,338	46,305	1,448	101,507
Skaraborgs d:o	2,875	16,982	2,404	34,668	1,567	60,807	1,512	105,857
Vermålands d:o i)	828	4,203	618	10,466	454	17,345	481	35,699
Örebro d:o	2,224	8,198	1,518	24,871	1,323	46,901	1,578	108,699
Vestmanlands d:o	2,074	6,926	1,090	17,512	866	30,938	955	67,528
Kopparbergs d:o	1,604	7,759	1,060	16,090	979	34,219	1,107	79,572
Gefleborgs d:o	2,714	9,472	1,330	21,892	940	33,443	1,203	82,317
Vesternorrlands d:o	701	3,397	426	7,682	384	15,145	442	32,684
Jemtlands d:o	365	1,821	397	6,085	278	9,588	243	17,170
Vesterbottens d:o	280	1,392	283	4,481	191	6,671	266	14,017
Norrbottnens d:o	315	1,885	267	4,727	235	8,759	249	17,143
Hela riket	80,477	276,863	38,410	631,624	30,825	1,119,479	33,055	2,363,874
Utgörande i procent 1870	29-53	0-64	14-09	1-46	11-31	2-59	12-13	5-48
” ” 1869	29-18	0-64	14-37	1-53	11-94	2-75	12-30	5-59
” ” 1868	29-76	0-74	14-57	1-64	11-72	2-82	12-32	5-99
” ” 1867	29-30	0-66	14-02	1-53	11-36	2-66	12-38	5-82
” ” 1866	27-06	0-62	14-31	1-55	11-87	2-86	13-12	6-08
” ” 1865	28-33	0-74	13-93	1-59	11-69	2-89	12-79	6-08
” ” 1864	28-72	0-75	14-04	1-59	11-57	2-86	12-83	6-13

Anmärkningar.

a) För Stockholms stads sparbank äro uppgifne:

till belopp under 100 Rdr.	28,719	delegare med en behållning af	486,406: 70 Rdr.
” ” 100— 200 ”	3,912	” ” ”	547,485: 32 ”
” ” 200— 500 ”	4,697	” ” ”	1,530,165: 82 ”
” ” 500—1,000 ”	3,001	” ” ”	2,015,327: 35 ”
” öfver 1,000 ”	1,963	” ” ”	3,226,387: 72 ”

hvilka summor, såsom varande i några fall sammanslagna i vissa större grupper, än tabellen eger, icke kunnat i henne intagas.

b) Stockholms läns sparbank har ej specificerat grupperna mellan 1 till och med 100 Rdr, utan blott angifvit för de specificerade delegarne en sammanräknad behållning 146,358-23 Rdr, hvilket här på grund af förflidet års förhållanden blifvit fördelade:

efter deras innestående behållning vid 1870 års slut.

100—200 Rdr.		200—300 Rdr.		300—400 Rdr.		400—500 Rdr.		500—1000 Rdr.		Öfver 1000 Rdr.	
Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.	Antal delegare.	Summa behållning.
Rdr.		Rdr.		Rdr.		Rdr.		Rdr.		Rdr.	
1,241	159,427	586	152,110	314	106,501	200	87,762	568	403,146	511	917,853
295	48,377	133	32,569	77	26,512	39	17,427	101	67,313	30	43,453
925	128,241	441	109,531	287	99,207	205	88,857	343	237,716	141	193,920
2,280	323,648	1,084	255,672	495	170,295	287	127,312	650	445,322	296	482,290
1,560	222,866	698	168,603	380	131,387	285	127,984	592	422,201	258	304,877
1,234	166,203	453	110,911	236	81,220	244	105,373	287	203,168	77	97,048
1,187	171,853	584	151,413	328	106,202	222	99,798	424	317,179	199	429,068
726	112,508	290	65,012	134	45,251	55	25,280	149	101,297	43	59,058
1,818	260,616	755	288,207	516	216,176	338	166,989	764	583,556	421	538,540
2,971	427,055	1,423	345,070	906	309,621	556	248,558	1,047	743,546	633	1,129,888
7,527	1,053,515	3,943	953,394	2,601	902,064	1,681	760,143	4,031	2,607,813	2,438	4,509,197
885	128,383	404	96,244	249	84,780	180	81,495	283	196,569	132	198,873
1,808	253,732	955	231,829	622	216,448	439	192,752	1,135	788,278	972	1,707,437
1,360	194,956	584	139,954	368	125,568	251	112,344	457	314,409	231	390,610
1,500	159,295	677	156,527	378	136,068	252	131,131	460	310,268	125	151,509
577	88,159	346	86,674	215	74,744	135	57,807	265	187,824	175	302,530
1,714	245,666	814	196,295	506	172,545	314	139,857	646	444,073	356	565,016
1,143	157,474	549	133,040	359	123,325	203	90,040	396	266,815	204	296,107
1,258	166,859	423	98,873	197	67,535	107	48,400	230	163,943	75	96,025
1,415	192,452	773	184,743	445	151,909	420	187,821	694	456,182	534	866,974
530	79,112	270	70,547	176	63,373	122	57,157	161	121,932	88	143,887
273	37,031	106	25,753	91	30,836	60	26,475	154	103,110	182	324,065
147	20,398	52	12,159	37	12,608	25	11,116	30	19,663	19	25,473
236	34,805	113	28,943	59	21,635	44	20,273	48	32,971	30	54,128
34,610	4,832,631	16,456	4,094,073	9,976	3,475,810	6,664	3,012,151	13,915	9,538,294	8,170	13,827,826
12:70	11:20	6:04	9:48	3:66	8:05	2:44	6:98	5:10	22:09	3:00	32:03
12:55	11:41	5:86	9:24	3:36	8:14	2:34	6:76	5:00	22:61	2:80	31:33
12:43	11:93	5:90	9:80	3:55	8:34	2:32	7:14	4:88	22:80	2:55	28:80
13:00	12:09	6:09	9:97	3:82	8:81	2:48	7:33	4:92	22:64	2:63	28:49
13:44	12:59	6:45	10:44	3:83	8:77	2:43	7:25	5:00	22:71	2:49	27:13
13:42	12:67	6:28	10:41	3:89	9:05	2:49	7:61	4:78	22:58	2:40	26:38
13:14	12:38	6:33	10:40	3:83	8:96	2:46	7:56	4:70	22:23	2:38	27:14

till belopp af t. o. m. 10 Rdr.....3,658 delegare med en behållning af 8,927: 84 Rdr.

" " " 10 — 25 "1,267 " " " " " 21,368: 31 "

" " " 25 — 50 " 942 " " " " " 38,199: 52 "

" " " 50 — 100 "1,010 " " " " " 77,862: 62 "

c) Uppgifter ej meddelade för Uppsala stads och läns sparbank.

d) Uppgifter ej meddelade för Nyköpings stads och läns samt Strengnäs stads sparbanker.

e) Uppgifter ej meddelade för Norrköpings stads, Qvillinge och Simonstorps socknars, Östra Eneby, Håradshammars, Risinge och Valkebo häradss sparbanker.

f) Ingen duglig uppgift meddelad för Ås och Ventlinge socknars sparbank.

g) För Svalöfs m. fl. socknars sparbank är ej användbar redogörelse meddelad.

h) För Marstrands stads sparbank äro inga uppgifter meddelade och för Göteborgs och Bohus läns sparbank blott specifikation af delegarne, en uppgift här ej användbar.

i) För Karlstads sparbank äro inga uppgifter meddelade.

I hvad mån en så betydande sparbank som Stockholms stads inverkar på det hela i detta fall, visas af nedanstående sammandragna öfersigt af de till tabell N:o 9 lemnade uppgifterna:

	Stockholms stads sparbank ej inberäknad.		Stockholms stads sparbank inberäknad.	
	Antal delegare.	Behållning Rdr.	Antal delegare.	Behållning Rdr.
T. o. m. 100 Rdr	182,767.	4,391,840.	211,486.	4,878,247.
100— 200 »	34,610.	4,832,631.	38,522.	5,380,116.
200— 500 »	33,096.	10,582,034.	37,793.	12,112,200.
500—1,000 »	13,915.	9,538,294.	16,916.	11,553,621.
öfver 1,000 »	8,170.	13,827,826.	10,133.	17,054,214.
Summa	272,558.	43,172,625.	314,850.	50,978,398.
hvilket utgör i procent:				
T. o. m. 100 Rdr.....	67·06 %.	10·17 %.	67·17 %.	9·57 %.
100— 200 »	12·70 »	11·20 »	12·24 »	10·55 »
200— 500 »	12·14 »	24·51 »	12·00 »	23·76 »
500—1,000 »	5·10 »	22·09 »	5·37 »	22·66 »
öfver 1,000 »	3·00 »	32·03 »	3·22 »	33·46 »
Summa 100.	100.	100.	100.	100.

Vid jämförelsen emellan de tal, i hvilka Stockholms stads sparbank ingår och icke ingår, visar sig, att procentalen i det hela taget icke förändras i något nämnvärdt hänseende genom denna sparbanks belopp. Dock framgår nu samma förhållande som förlidet år, att i fråga varande sparbank har ett relativt taget större antal delegare, som ega behållning öfver 500 Rdr, än de öfriga sparbankerna.

Af ofvanstående tal, som kunna anses vara ett uttryck af den verkliga ställningen, då de sammanfatta 221 sparbanker af rikets 235, framgå åtskilliga anmärkningsvärda förhållanden. Af hela delegareantalet hade 67·17 % icke högre behållning än 100 Rdr, och då på dessa $\frac{1}{3}$ af samtliga delegarne deras behållning fördelas, blir värdet af hvarje deras sparbanksbok ej mera än 23 Rdr och några öre. Af tab. N:o 4 är visadt, att medeltalet för hvarje sparbanksbok i hela riket är omkring 162 Rdr, hvaraf framgår, att det är den mindre delen af delegarne, som genom sina större summor höja riksmidiet från de några och tjugu Rdr, som är flertalets behållning. Fortsättes denna jämförelse än vidare, visar tab. N:o 9, att af 272,558 delegare hafva 149,712 mindre än 50 Rdr, hvilket med andra ord vill säga, att mera än hälften af hela delegareantalets sparbanks-

böcker ej hafva högre värde än $13\frac{1}{2}$ Rdr hvardera. Nära $\frac{1}{3}$ af hela antalet delegare har icke mera än 10 Rdr insatta, och är värdet af hvarje sådan delegares bok icke fullt $3\frac{1}{2}$ Rdr. Jemför man motsvarande förhållanden äfven under de föregående 5 åren, finner man dem nästan oförändrade. År 1870 visar dock en liten stegring i grupperna intill 10 och öfver 100 Rdr, hvad beträffar delegarnes antal och i de flesta fall äfven beloppen; deremot i grupperna 10—100 har år 1870 en liten sänkning både hvad beträffar delegare och belopp, allt i jemförelse med det föregående året.

År 1870 tillhörde nära en tredjedel af den i sparbankerna innestående behållningen ett fåtal delegare, blott 3 %, som hafva en behållning af öfver 1,000 Rdr hvardera. Mera än hälften af det innestående kapitalet kommer på omkring 8 % af antalet delegare, som ega öfver 500 Rdr, och den andra knappa hälften på de öfriga 92 % delegare, af hvilka 29.53 %, som ega mindre än 10 Rdr, bidraga till rikssumman med endast 0.64 %.

Karl Sidenbladh.
